

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIM
ANABİLİM DALI**

**KIRGIZİSTAN'DA
TÜRKİYE'NİN VE TÜRKLER'İN
İMAJI**

Yüksek Lisans Tezi

Viktoria Malashenok

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Bayram Kaya

Ankara 2006

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	I
ÖNSÖZ	III
TABLolar VE GRAFİKLER	V
GİRİŞ	1
1. Sorun.....	1
2. Amaç ve Önem.....	9
3. İlgili İncelemeler.....	10
4. Kuramsal Çerçeve.....	17
5. Hipotezler.....	29
6. Yöntem.....	39
6.1. Soru Kağıtlarının Hazırlanması.....	41
6.1.1. Katılımcıların Demografik Özelliklerini Belirlemeye Yönelik sorular.....	41
6.1.2. Sosyal Kültürel İlişkilere Yönelik sorular.....	43
6.1.3. Ekonomik İlişkilere Yönelik Sorular.....	43
6.1.4. Siyasi İlişkilere Yönelik Sorular.....	44
6.1.5. Tarihsel İlişkilere Yönelik Sorular.....	44
6.2. Nüfus ve Örneklem.....	44
BÖLÜM I	
KIRGIZLAR VE KIRGIZİSTAN'IN TARİHÇESİ	
1.1. Kırgız Türkleri Tarihi.....	46
1.2. Kırgızistan'ın Kuruluşu.....	47
1.2.1. Kırgızistan'ın Rus İmparatorluğa Girişi.....	54
1.3.1. Kırgız Özerk Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti.....	59
1.3.2. Bağımsız Kırgızistan.....	65
BÖLÜM II	
OSMANLI VE TÜRKLERİN İMAJI	
2.1. Türk Adı ve Ulusu Hakkında Bilgiler.....	68
2.2. Osmanlılar ve Türkler.....	70

2.3. Kırgızistan'da Sovyet Öncesi Türk İmaju.....	73
2.4. SSCB'de Türk İmaju.....	77
2.5. Bağımsız Kırgızistan'da Türk İmaju.....	86

BÖLÜM III

BULGULAR VE YORUM	104
3.1. BULGULAR	104
3.1.1. Örnekleme İlişkin Demografik bulgular.....	104
3.1.2. Tarihsel İlişkilere Yönelik Bulgular.....	109
3.1.3. Kültürel İlişkilere Yönelik Bulgular.....	128
3.1.4. Siyasi İlişkilere Yönelik Bulgular.....	152
3.1.5. Ekonomik İlişkilere Yönelik Bulgular.....	158
3.2. YORUM	165
3.2.1. Örnekleme İlişkin Demografik Bulguların Yorumu.....	165
3.2.2. Tarihsel İlişkilere Yönelik Bulguların Yorumu.....	166
3.2.3. Kültürel İlişkilere Yönelik Bulguların Yorumu.....	171
3.2.4. Siyasi İlişkilere Yönelik Bulguların Yorumu.....	176
3.2.5. Ekonomik İlişkilere Yönelik Bulguların Yorumu.....	178
SONUÇ ve ÖNERİLER	184
ÖZET	195
SUMMARY	197
KAYNAKÇA	199
EK 1	
EK 2	
EK 3	

ÖNSÖZ

SSCB dağıldıktan sonra Orta Asya bölgesinde, yani Kırgızistan'ın yanı sıra Kazakistan, Tacikistan, Özbekistan ve Türkmenistan'ın bulunduğu bu bölgede yeni bir jeopolitik durum ortaya çıkmıştır. Bu ülkeler Avrasya'da stratejik öneme sahip bir çok ülke ve bölge ile sınırdırlar. Bu durum, Orta Asya'da çıkarları olan bir çok devlet için önemli bir noktadır.Çoğu ülkeler Orta Asya bölgesine çok farklı nedenlerden dolayı ilgi göstermeye başlamaktadır. Bunlardan biri de Türkiye'dir. Türkiye'nin Orta Asya Devletleriyle ve özellikle de Kırgızistan'la ilişkilerini güçlendirilmesi, dünya sahnesindeki pozisyonu sağlamlaştırılmak için çok önemlidir.

Burada ayrıca öneme sahip bir nokta da, Türkiye'nin Orta Asya'da ve özellikle de Kırgızistan'da sahip olduğu imajdır. Özellikle de şu anda, hızla gelişen Türk Kırgız ilişkileri ışığında.

Kırgızistan'da Türkiye'nin ve Türklerin imajı konusunda ilgili çalışmalara bakıldığında son derece yetersiz oldukları görülmektedir.

Bu açıdan, bu çalışmada günümüz için Kırgızistan'da Türkiye ve Türklerin imajının ne olduğunu belirlemek çabası sergilenmektedir. Ayrıca, Kırgızistanlıların Türkiye ve Türkler hakkında fikirlerinin oluşmasına ne etki etmektedir.

Bu çalışma sırasında beni doğru yönlendiren, benim zorluk çektiğim konularda bana yardımcı olan fikirlerini paylaşan, bana güven veren ve yardım eden tez danışmanım Prof. Dr Bayram Kaya'ya teşekkürü bir borç bilirim.

Ayrıca, zor anlarımda bana moral ve destek veren, tezimdaki bazı hataları düzeltmemde ve tez için anketleri hazırlamamda yardımını esirgemeyen değerli arkadaşlarıma Dilara Aslanova'ya, Şahzada Daulatova'ya ve Tofik Suliyev'e ,

Kırgızistan'da anket uygulamasının gerçekleştirilmesinde bana çok destek veren, beni yalnız bırakmayan ve anketleri dağıtmama yardım eden kardeşim Anna Malaşenok'a, kuzenim Natalya Pokazeeva'ya, arkadaşım Natalya Matviyenko'ya ve anketlerimi doldurmayı kabul eden ve onları doldurma sırasında sabır gösteren tüm kişilere;

Beni zor durumda bırakmayan ve SPSS for Windows programı konusunda ve datalar girmesinde bana çok yardım eden ve beni destekleyen sevgili arkadaşım Flura Seyfulina'ya;

Ayrıca, Bana her konuda maddi ve manevi destek olan, yardımını ve dualarını esirgemeyen, benimle gurur duyan anneme, babama ve tüm aileme sonsuz ve içten teşekkürler.

Viktoriya Malaşenok

TABLolar

Tablo 1: Cinsiyete İlişkin Frekans Dağılımı

Tablo 2: Yaşa İlişkin Frekans Dağılımı

Tablo 3: Etnik Kökene İlişkin Frekans Dağılımı

Tablo 4: Vatandaşlığa İlişkin Frekans Dağılımı

Tablo 5: Mesleğe İlişkin Frekans Dağılımı

Tablo 6: Uğraşa İlişkin Frekans Dağılımı

Tablo 7: Ailenin Yaşadığı Bölgeye İlişkin Frekans Dağılımı

Tablo 8: Ailenin Yerleşim Durumuna İlişkin Frekans Dağılımı

Tablo 9: Eğitim Durumuna İlişkin Frekans Dağılımı

Tablo 10: Türkiye'yi ve Türkleri En Çok Tanıdığı Kaynaklara İlişkin Frekans Dağılımı

Tablo 11: Örneklemin Ülkelerin Halklarını Sıfatlarla Tanımlamasına İlişkin Frekans Dağılımı

Tablo 12: I. Önceliğine Göre Türk Halkı Sıfatlarla Tanımlamasının Frekans Dağılımı

Tablo 13: Türkiye Halkının Tanımlanması İçin Verilen Cevapların Cinsiyete Göre Dağılımı

Tablo 14: Türkiye Halkının Tanımlanması İçin Verilen Cevapların Yaşa Göre Dağılımı

Tablo 15: Türkiye Halkının Tanımlanması İçin Verilen Cevapların Etnik Kökene Göre Dağılımı

Tablo 16: Türkiye Halkının Tanımlanması İçin Verilen Cevapların Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

Tablo 17: Örneklemin “Türkiye ve Türk” Kavramların Tanımlanmasına İlişkin Frekans Dağılımı.

Tablo 18: “Türkiye ve Türk” Kavramları Aklınıza Neyi Getiriyor?” Sorusuna Verilen Cevapların Yaşa Göre Dağılımı

Tablo 19: “Türkiye ve Türk” Kavramları Aklınıza Neyi Getiriyor?” Sorusuna Verilen Cevapların Etnik Kökene Göre Dağılımı

Tablo 20: Örneklemin Türklere Karşı Duyduğu En Kuvvetli Duygularına İlişkin Frekans Dağılımı

Tablo 21: “Türklere Karşı en Güçlü Duygunuz Nedir?” Sorusuna Verilen Cevapların Cinsiyete Göre Dağılımı

Tablo 22: “Türklere Karşı En Kuvvetli Duygunuz Nedir?” Sorusuna Verilen Cevapların Yaşa Göre Dağılımı

Tablo 23: “Türklere Karşı En Kuvvetli Duygunuz Nedir?” Sorusuna Verilen Cevapların Etnik Kökene Göre Dağılımı

Tablo 24: Örneklemin Devletlerin Kelimelerle İle Tanımlanmasına İlişkin Frekans Dağılımı.

Tablo 25: “Osmanlı İmparatorluğunu Tanımlayınız?” Sorusuna Verilen Cevapların Yaşa Göre Dağılımı

Tablo 26: “Osmanlı İmparatorluğunu Tanımlayınız?” Sorusuna Verilen Cevapların Etnik Kökene Göre Dağılımı

Tablo 27:“Türk Cumhuriyeti’ni Tanımlayınız?” Sorusuna Verilen Cevapların Etnik Kökene Göre Dağılımı

Tablo 28:“Türk Cumhuriyeti’ni Tanımlayınız?” Sorusuna Verilen Cevapların Yaşa Göre Dağılımı

Tablo 29:Örneklemin Tarih Kahramanların Ülkelerle Eşleştirilmesine İlişkin Frekans Dağılımı.

Tablo 30:Örneklemin Türkiye’yi Ziyareti Etme Durumuna İlişkin Frekans Dağılımı.

Tablo 31:Örneklemin Türkiye’de Kalış Süresine İlişkin Frekans Dağılımı

Tablo 32:Örneklemin Türkiye’yi Ziyaret Etme Amacına İlişkin Frekans Dağılımı.

Tablo 33:Örneklemin Türkiye’nin Hangi Kıtada Bulunduğunun Tanımlamasına İlişkin Frekans Dağılımı

Tablo 34:Eğitim Durumuna Göre “Hangi Şehirler Türkiye’ye Aittir?” Sorusuna Verilen Doğru Cevapların Dağılımı

Tablo 35:Türkiye’yi Ziyaret Etme Durumuna Göre “Hangi Şehirler Türkiye’ye Aittir?” Sorusuna Verilen Doğru Cevapların Dağılımı

Tablo 36:Örneklemin Türkiye’deki Turistik Yerlerin Hakkındaki Bilgisine İlişkin Frekans Dağılımı

Tablo 37:Eğitim Durumuna Göre “Hangi Turistik Yer Türkiye’ye Aittir?” Sorusuna Verilen Doğru Cevapların Dağılımı

Tablo 38:Türkiye’ye Ziyaret Etme Durumuna Göre “Hangi Turistik Yer Türkiye’ye Aittir?” Sorusuna Verilen Doğru Cevapların Dağılımı

Tablo 39:Örneklemin Türkiye’de Olan Dünya Eserlerin Hakkındaki Bilgisine İlişkin Frekans Dağılımı

Tablo 40:Eğitim Durumuna Göre “Dünya Eserlerinden Hangileri Türkiye’dedir?”Sorusuna Verilen Doğru Cevapların Dağılımı

Tablo 41:Türkiye’yi Ziyaret Etme Durumuna Göre “Dünya Eserlerinden Hangileri Türkiye’dedir?”Sorusuna Verilen Doğru Cevapların Dağılımı

Tablo 42:Örneklemin Türkler İle Ortak Noktalarına İlişkin Frekans Dağılımı

Tablo 43:Örneklemin Etnik Grubuna Göre Türklerle Ortak Noktalarına İlişkin Frekans Dağılımı.

Tablo 44:Örneklemin Türkiye’yi Sıfatlarla Tanımlamasına İlişkin Frekans Dağılımı.

Tablo 45: Örneklemin Türk Halkı Sıfatlarla Tanımlamasına İlişkin Frekans Dağılımı.

Tablo 46:“Türkiye ve Türk” Kavramları aklınıza neyi getiriyor?” Sorusuna Verilen Cevapların Türkiye’yi Ziyaret Etme Durumuna Göre Dağılımı

Tablo 47:“Türkiye ve Türk” Kavramları Aklınıza Neyi Geteriyor?” Sorusuna Verilen Cevapların Türkiye’yi Ziyaret Süresine Göre Dağılımı

Tablo 48:“Türlere Karşı En Kuvvetli Duygunuz Nedir?” Sorusuna Verilen Cevapların Türkiye’yi Ziyaret Etme Durumuna Göre Dağılımı

Tablo 49: “Türlere Karşı En Kuvvetli Duygunuz Nedir?” Sorusuna Verilen Cevapların Türkiye’de Kalış Süresine Göre Dağılımı

Tablo 50:Örneklemin Sanatçılar Ülkeler İle Eşleştirmesinin Doğru Cevaplarına İlişkin Frekans Dağılımı.

Tablo 51:Örneklemin Türk Sanatçıların Tanımlaması İle İlgili Doğru Cevapların Frekans Dağılımı

Tablo 52:Örneklemin Türk Filmleri Tanımlaması İle İlgili Verilen Doğru Cevaplarına İlişkin Frekans Dağılımı.

Tablo 53:Örneklemin Yazarlar Ve Şairler Ülkelerine Eşleştirmesine İlişkin Frekans Dağılımı.

Tablo 54:”Gelecekte Türkiye – Kırgızistan İlişkileri Nasıl Olacak?” Sorusuna Verilen Cevapların Yaşa Göre Dağılımı

Tablo 55:”Gelecekte Türkiye – Kırgızistan İlişkileri Nasıl Olacak?” Sorusuna Verilen Cevapların Etnik Kökene Göre Dağılımı

Tablo 56:Örneklemin I. Önceliğine Göre Ülkeleri Sıfatlarla Tanımlamasına İlişkin Frekans Dağılımı.

Tablo 57:Örneklemin Türkiye’de Uygulanan Yönetim Biçimiyle İlgili Sıfatlarına İlişkin Frekans Dağılımı.

Tablo 58:Öncelik Sırasına Göre Örneklemin Ülkelerle Dostane İlişkisi Kurmasını İstediklerine İlişkin Frekans Dağılımı

Tablo 59:Örneklemin Cumhurbaşkanı Ülkelerle Eşleştirmesine İlişkin Frekans Dağılımı.

Tablo 60:Örneklemin Başbakanları Ülkelerle Eşleştirmesine İlişkin Frekans Dağılımı

Tablo 61:Örneklemin Meclis Başkanı Ülkelerle Eşleştirmesine İlişkin Frekans Dağılımı.

Tablo 62:Örneklemin Ülkelerine Göre Kırgızistan Pazarında En çok Rastlanan Mallarına İlişkin Frekans Dağılımı

Tablo 63:Örneklemin Ükelere Göre Ürün Tercihlerine İlişkin Frekans Dağılımı.

Tablo 64:Örneklemin Ürün Tercih Nedenlerine İlişkin Frekans Dağılımı

Tablo 65:Örneklemin Ürün Markalarını Ülke Adlarıyla Eşleştirmesine İlişkin Frekans Dağılımı

Tablo 66:Örneklemin En çok Kullandığı Türk Mallarına İlişkin Frekans Dağılımı

Tablo 67:Örneklemin Türk Mallarının Kalitesine Göre Sıralamasına İlişkin Frekans Dağılımı

Tablo 68:Örneklemin I.Önceliğine Göre Kırgızistan'a Yatırım En Çok Yapan Ülkelerine İlişkin Frekans Dağılımı

Tablo 69:Örneklemin I. Önceliğine Göre Türkiye Ekonomik Açısından Ne Tür Bir Ülke Olduğunu Tanımlamasına İlişkin Frekans Dağılımı

Tablo 70:Türkiye-Kırgızistan Dış Ticareti

Tablo 71: Fasıllar İtibariyle Türkiye-Kırgızistan Dış Ticareti (2004)

GRAFİKLER

Grafik 1: Örneklemin Türkiye'yi Ziyareti Etme Durumuna İlişkin Dağılımı

Grafik 2: Örneklemin “Gelecekte Türkiye – Kırgızistan İlişkileri Şimdiki İlişkilerine Göre Nasıl Olacak?” Sorusuna İlişkin Dağılımı

GİRİŞ

1. Sorun

Kırgız Cumhuriyeti, Asya'nın ortasında yerleşen dağlık bir ülke, Doğuda Çin'le, Kuzey – Doğuda Kazakistan'la, batıda ise Özbekistan'la Güney - Batıda ise Tacikistan'la sınırdadır. (TİKA, 1996:21) 198.500 kilometrekare yüz ölçüme olan bu ülkenin deniz seviyesinden en az yüksek yeri 500 metreden aşağıya düşmemektedir. En yüksek yeri, 7429 metre yükseklikteki Zafer tepesidir. Büyük bir bölümü, yazın bile kar ve buzullarla kaplı olan dağlar arasında çok sayıda göl bulunmaktadır. Bu göllerin en meşhuru, Kırgızistan'ın iç denizi durumundaki Issık Köl'dür. Etrafi dağlarla çevrili olan bu göl, 180 km. uzunluğunda ve 57 km. genişliğinde, bazı yerleri 700 metreye yaklaşan derinlikte büyük bir göldür. Turizm ve balıkçılık bakımından oldukça önemli bir ihtiyaca cevap vermektedir (Erdem M., 2000:57).

Kırgızistan'ın başkenti Bişkek'tir (Nüfusu 803 800 kişi). Önemli Şehirleri Oş (226 400), Karakol (77 200), Calal-Abad, Tokmok, Kara-Balta, Çolpan Ata, Narın, Talas. Ülkenin yönetim şekli Cumhuriyettir. Şimdiki Cumhurbaşkanı Kurmanbek Bakiyev, Başbakanı Feliks Kulov'dur. Ülkede Devlet dili Kırgızca, yanı sıra Rusça Resmi dil olarak anayasal statü verilmiştir. Resmi kayıtlara göre Kırgızistan'da toplam nüfusu 5000000 insan olmakta Ayrıca, Kırgızistan demografik yapı itibariyle oldukça kozmopolit bir ülkedir.

Etnik yapısına göre nüfusun Kırgız (67,4), Özbek (14,2), Rus (%10,3), Uygur (%1) Ukraynalı (%0,7), % 1.1'ini Tatarlar,% 0.9'unu Kazaklar,% 0.9'unu Tacikler ve % 0.3' ünü Almanlar, Diğer (%6,4). Kırgız Cumhuriyeti Milli İstatistik Komitesi verilerine göre, ülkede 80 civarında farklı etnik grup mevcuttur. Nüfusun Dini Dağılımı Müslüman %84, Rus Ortodoks %15, Diğer % 1. Ülkenin okur – yazar oranı (2001) % 90 (TİKA,2005:4).

Kırgızistan'ın Para Birimi Kırgız Somu (1 Kırgız Somu=100 Tiyin). Ülkenin milli para birimi Som, Mayıs 1993'te tedavüle girmiştir. Kırgızistan BDT ülkeleri

içinde, milli para birimini tedavüle çıkaran ilk ülkedir. 2005 yılı Nisan ayı itibariyle 1 ABD Doları 41 Som'a tekabül etmektedir.

Kırgızistan'ın ekonomisi hayvancılık esasına dayanmaktadır. Ülkenin zengin maden yataklarından teknolojik ve ekonomik yetersizlik sebebiyle yararlanılamamaktadır. Akarsular üzerine kuran barajlar, sadece Kırgızistan'ın değil, bütün komşu ülkelerinin elektrik ve sulama ihtiyacına cevap verecek niteliktedir.

Kırgızistan tabii su kaynakları bakımından oldukça zengindir. Aral gölünü besleyen iki ana kaynaktan biri olan Sir Derya (Seyhun) tamamen Kırgızistan'dan doğmaktadır. Kışın yağın karlar, sıcak yaz günlerinde bu ırmağın debisini oldukça yükseltmektedir (Erdem M., 2000: 57).

Kırgızistan dağları hayvancılık bakımından çok elverişlidir. Bişkek çevresindeki Çüy vadisi dışında, ülkenin yegane besin deposu, Oş çevresindeki Fergana Vadisi'nin doğu kısımlarıdır. Pamuk, tütün, ipek ve çeşitli tarım ürünlerinin üretildiği bu bölge, nüfus yoğunluğu bakımından oldukça önemli bir yerleşim merkezidir (Erdem M., 2000:58).

Çin kaynaklarına göre Kırgızları, bilinen ilk devletlerini M.Ö. II. yy.da bu günkü Kırgızistan topraklarının doğu ve kuzey doğu bölgelerinde kurmuşlardır. Bu ilk Kırgız Devleti'nin yıkılması sonrası Kırgızlar, Hun İmparatorluğu idaresinde yaşamaya başlamışlardır (Budak F.,1997 sayı 16: 1254 – 1255).

Daha sonra Kırgızlar, VI. yy sonlarında Göktürk Devleti'ne tabii olmuş, 630 – 680 yılları arasında tekrar bağımsızlıklarını kazanmış ve 2. Göktürk kağanlığının kurulmasıyla da tekrar Göktürk idaresine girmişlerdir. Arkasından Uygur Kağanı Mayen – Çur tarafından Uygur Hakanlığına bağlanan Kırgızlar, bu devlete 840 yılında son vererek Ötüken'de kendi devletlerini kurmuşlardır. Ancak bundan 80 yıl sonra Kırgızlar, bütün Moğolistan'ı ele geçiren Kitanlar tarafından Ötüken bölgesinden çıkarılıp eski yurtlarına geri dönmek zorunda bırakmışlardır (TİKA, 1996:10).

13. yy başlarında Kırgızlar Moğol hakimiyetini tanımışlardır. Moğol üstünlüğü sona erdikten sonra ise, Kalmuklar'ın üstünlüklerini kabul etmişler. 1830 yıllarında ise Kırgız ülkesi Hokand Hanlığının idaresi altına girdi. Bu hanlık egemenliğine girmelerine rağmen göçebe olarak yaşadıkları için Kırgızlar, bir ölçüde de olsa bağımsızlığa sahiptiler.

1865 – 1876 yılları arasında Rus imparatorluğu egemenliğinin altında olmaktadır.

1917 yılında Rus Çarlığı'nın yıkılmasından sonra Kırgız halkı Sovyet idaresinde yaşamaya başlamıştır.

Kırgız devleti oluşturma imkanının tohumu 1924 yılının Ekim ayında atıldı ve o tarihte Rusya Federatif Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti bünyesinde Kara – Kırgız Özerk Bölgesi kuruldu. Daha sonra Şubat 1926'da Bölgenin adı Kırgız Özerk Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti olarak değiştirildi. 1936 yılında ise Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği bünyesinde Kırgız Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti oldu (Rud, L.A.,1999:58).

31 Ağustos 1991'de Kırgızistan bağımsızlık ilan edilmiştir.

Askar Akayev, Kırgızistan'ın bağımsızlığını kazanmasının ardından Cumhurbaşkanı seçilerek, 2005 yılına kadar bu görevini sürdürmüştür. Kırgızistan'da ilk turu 27 Şubat 2005'te, ikinci turu ise 13 Mart 2005'te gerçekleştirilen parlamento seçimlerini Devlet Başkanı Akayev yanlısı milletvekillerinin kazanması, ülkede gerilimi tırmandırmış, muhalefet seçimlerde hile yapıldığı iddiasıyla, Akayev'in istifasını talep eden bir ayaklanma hareketi başlatmıştır. Kırgızistan'ın güneyinde Fergana Bölgesi ve ülkenin ikinci büyük kenti olan Oş şehrinde başlayan ayaklanma hareketi, Oş ve Celalabad şehirlerinde hükümet binalarının ele geçirilmesiyle hızlanmıştır. Yaşanan olayların ardından Devlet Başkanı Askar Akayev'in muhalefetle görüşmeye hazır olduğunu bildirmesi ve Yüksek Seçim Komisyonu'na parlamento seçimlerinde usulsüzlük yapıldığı yönündeki iddiaları araştırması talimatı vermesine rağmen hareket devam etmiş, 24 Mart 2005 tarihinde ise Başkent Bişkek'te yaklaşık 10 bin civarındaki göstericinin

Başkanlık Sarayı'na yürüyüşü ve Başkanlık Sarayı'nı ele geçirmesiyle son aşamasına gelmiştir. 24 Mart 2005 tarihinden sonra Akayev'in istifası, geçici devlet başkanlığı ve başbakanlığa muhalefet lideri Kurmanbek Bakiyev'in getirilmesi ve geçici hükümetin kurulması ile siyasi karışıklık ortamı yerini sessiz bir bekleyişe bırakmıştır (TİKA, 2005:1).

Böylece, daha sonra 11.07.2005 tarihinde yapılan seçimlerde Kurmanbek Bakiyev Kırgızistan yeni devlet başkanı olarak seçildi.

Türkiye'nin Bakanlar Kurulu kararıyla 16 Haziran 1991 tarihinde Kırgız Cumhuriyetini tanıması Türkiye ve Kırgızistan arasında siyasi ilişkilerin başlangıcı olmuştur. İki ülke arasında siyasi, ekonomik ve kültürel ilişkiler süratle gelişmeye başlamıştır.

Başlangıçtaki romantik yaklaşım ve kuramsal ve teorik hazırsızlık sonucu Türkiye, bütün Orta Asya Cumhuriyetlere, ayrıca Kırgızistan'a da yönelik politikasında toptancı yaklaşım sergiledi. Yanlış bir yola saptığını anlayınca Türkiyeli yöneticiler ve politikacılar ekonomik ilişkilerin geliştirilmesine, ticaretin artırılmasına, yatırımlara ve eğitime ağırlık verdiler. Böylece, Türkiye'nin ve Kırgızistan'ın arasında ekonomik kültürel ve siyasi alanlarda yoğun alış veriş devam etmektedir. Bu alış verişte yer alan başarılar yada başarısızlıklar iki ülkenin arasında birbirine karşı farklı fikirler oluşmasına yol açmaktadır.

Çok eskiden Kırgız'larla Türkler arasında ilişkiler oldukça yakındı. Daha sonra ise bu ilişki tamamen kopmuştu. Bundan sonra uzun süre boyunca, Kırgızistan bağımsızlığını kazanana kadar Türkiye ve Türkler hakkındaki bilgiler çok azdı. Kırgızistan Türkiye ile uluslar arası ilişkilerin hiçbir alanında ile direk ilişkiye sahip olmadığı için, Kırgız halkı Türkiye ve Türk halkı hakkındaki bilgilere aracılar vasıtasıyla ulaşmaktaydı. Daha net olarak ise, daha önce Rus İmparatorluğun merkezi ve daha sonra Sovyetler Birliğinin merkezinden almaktaydı bilgileri. Osmanlı İmparatorluğun ve ayrıca daha sonra Türkiye cumhuriyetinin imajı sürekli olarak, önce Rusya imparatorluğu ile olan ve daha sonra Sovyetler Cumhuriyetiyle olan ilişkileri çerçevesinde değişmekteydi. Ama genellikle Osmanlı imparatorluğu "savaş", "esaret", "saldırganlık" gibi kelimelerle hatırlanıyordu. Türkiye

Cumhuriyeti ilk aşamada Sovyet tarafından dost ülke olarak kabul edilse de, daha sonra emperyalist ve kapitalist devlet olarak kötülenmiştir.

Kırgızistan Cumhuriyeti eski Sovyetler Birliğine dahil olan 15 ülkeden biriydi. Merkezi yönetim sistemine sahip olan Sovyetler birliğinin yönetildiği merkez Rusya'nın başkenti Moskova'daydı.

Dolayısıyla SSCB'ye bağlı 15 Cumhuriyet eğitim, politika ve ekonomi gibi alanlarda bu merkezde alınan kararları uyguluyordu.

Eğitim alanında ortak bir program baz alınarak hazırlanmış ders kitapları bu 15 ülkenin eğitiminde kullanılmıştır. Sovyetler Birliği döneminde tarih ders kitaplarında Türkiye bir konu olarak değil, bir alt başlık olarak geçmektedir. Bu kitaplar genellikle Türkiye Cumhuriyet'inden değil Osmanlı döneminden daha fazla bahsetmektedir. Osmanlı devleti sömürgeci devlet olarak adlandırılmakta ve genelde olumsuz bir imaj çizmektedir.

Den Braune'nin kelimeleriyle ifade edecek olursak, "Tarih, galip gelenler tarafından yazılır. İki farklı kültürün çarpışması sonucunda, yenilmiş olan sanki siliniyor, galip gelen ise tarihle ilgili kitapları yazıyor, kendisini ve yaptıklarını yücelten, yenilmiş olanı ise aşağılayan kitaplar yazmaya başlıyor." Napolyon bir seferinde: "Tarih, herkesin inanmak için anlaştığı bir masaldır" demiştir (Den Braun, 2005:309).

Böylece, kendi doğası itibariyle tarih, her zaman olayların tek taraflı bir değerlendirmesidir (Den Braun, 2005:310).

Tarihin kötü talihi, değerlendirmelere hayır diyememesinden kaynaklanıyor (Blok M,1973: s.122).

SSCB'nin dağılmasından sonra, diğer bağımsız ülkeler gibi Kırgızistan da milli kendi bilincini bulmak için çaba sarf etmeye başlamıştır.

SSCB'nin dağılması gerçekte on beş tane yeni küçük SSCB'nin oluşması sonucunu doğurmuştur. Bağımsızlığa geçiş Kırgızistan için en zor dönemdi. Böyle

anlarda insanlar köklerinde çözüm aramaktadırlar. Diğer bağımsız devletlerde olduğu gibi Kırgızistan'da tarih kitapları yeniden yazılmakta ve yayınlanmaktadır. Ama genellikle bu durum sadece Kırgızistan tarihi ile sınırlı kalmıştır. Genel yani Dünya tarihine gelince, burada durum biraz karışıktır. Çünkü okulların bir kısmı, Rusya'dan satın alınmış ve içeriği Sovyet zamanından pek değişmemiş tarih kitaplarını kullanmaya devam ediyorlardı. Diğer kısmı ise, genel olarak bu Kırgız – Türk eğitim kurumlarıyla ilgili Türk okul literatürünü kullanmaya başlamıştır, çünkü şu an için kendisinininki yoktur. Burada ise Türkiye imajı oldukça farklı oluşmaktaydı. Türkiye hakkında bilginin eskisi gibi çok olmadığı tarih kitaplarının yanı sıra Türkiye ve Türklerin imajını Kırgızistan'da etkileyen diğer unsurlar da, televizyon, basın ve İnternet'tir.

Bu çalışmada imaj kapsamında üç boyutlu yani, siyasal boyutlu problemleri kültürel boyutlu problemleri ve ekonomik boyutlu problemleri incelenip Kırgızistan'da Türkiye ve Türkler tam olarak nasıl bir imaj oluştuğunu çıkartmaktadır.

Basın genel olarak resmi kaynaklara göre Türkiye v Türklerin hakkında bilgi vermekteydi, bu da genelde olumlu olmaktadır. Ama Resmi yayının yanı sıra bir de bağımsız basın vardır. Burada ise daha çok, Türk şirket ve kuruluşlarının karışmış olduğu skandallardan bahsedilmektedir.

Acaba, basındaki makaleler ve haberler ne şekilde Türkiye'nin ve Türklerin Kırgızistan'daki imajına etki etmektedirler?

Yerli ve Kırgızistan'da yayın yapan kanallarda Türkiye hakkında bilgiler haberlerde ve Türkiye'nin tatil cenneti ve alışveriş cenneti olduğunu işleyen reklamlar işlenmektedir. Ayrıca, İnternet'te de bilgi bulunmaktadır. Burada ayrıca karlı işle ilgili bilgiye ve Türkiye'de çalışan ve yaşayanların düşüncelerine de yer verilmektedir.

90'lı yılların başlarında ise Türk kanalı vardı. Burada çoğunlukla haberler, facia ve kötü olay haberleri, kavga ve diğer benzeri haberler yayınlanmaktaydı. Ayrıca, eski Türk filmlerini de gösteriyorlardı.

Acaba ne şekilde bu bilgiler Kırgızların Türkiye hakkındaki düşünceleri üzerine etki etmiştir? Nasıl onların Türk vatandaşlarıyla ilgili fikirlerine etki etmiştir?

Normal hayatlarında Kırgızistanlılar Türkiye ve Türk vatandaşları hakkında bilgileri diğer kaynaklardan da elde ediyorlar. İlk olarak bunlar, sürekli Türkiye'ye giden küçük tüccar olan bavul ticareti yapanlardır. Onlar Türkiye'yi nasıl görüyorlar?

Ayrıca, ticari hayatlarını Kırgızistan'da sürdüren Türk işadamları, Türk öğrenciler, çeşitli kuruluş temsilcileri. Genel olarak Kırgızistan sınırları içerisinde yaşayan Türkiye vatandaşlarıdır.

Genel olarak onların hareketleri Kırgızistanlıların Türk imajına etkisi ne şekilde gerçekleşmektedir?

Belirlendiği üzere son zamanlarda Kırgızistan'da ticaretle ilgili çatışma ve skandalların yanı sıra cinsiyet temelinde de çatışmalar meydana gelmektedir. Türk vatandaşlarının (erkekler çoğunlukta) yerli kadın nüfusa olan yüksek ilgisi Kırgız erkeklerini rahatsız etmektedir. Diğer taraftan, kadın nüfusun da onlara karşı büyük bir ilgisi vardır.

İlginçtir, gerçek mi bu böyledir? Yoksa burada ateşli güney erkeği imajı ile ilgili eski önyargılar mı geçerlidir? Bu durum Türklerin Kırgızistan'daki imajını nasıl etkiler?

Kırgızistan'ın hayatında önemli bir role de yerli mağaza ve pazarları dolduran Türk malları sahiptir. İlk zamanlarda Türk malını, diğer ülke mallarına göre daha kaliteli kabul ediyorlardı. Şimdi de bazı nüfusun tabakaların için en iyi alternatif olarak olmaya devam ediyordur. Ancak, zamanla nüfusun bazı katmanlarının mali durumunun iyileşmesi ve pazarda Avrupa ülkelerinden daha kaliteli malların görülmeye başlaması durumu yavaş yavaş değiştirmeye başlamaktadır. Bununla birlikte Türk mallarına olan ilgi azalmaya başladı. Bunun nedeni ithal edilen ürün gerçekte düşük kaliteliydi, bu da ürünlerin fiyata göre seçilmesi nedeniyle böyle olmaktadır.

Acaba Türk malları Türk ve Türkiye imajının Kırgızistan'da oluşması açısından hangi rolü oynamaktadır? Onun düşük kaliteli olması acaba kötü imajın oluşmasına neden olabilir mi?

Son zamanlarda Türk şirket ve kuruluşlarının dahil olduğu skandalların sayısı arttı.

Onlar Türklerin ve Türkiye'nin Kırgızistan'daki imajına etki ediyorlar mı? Kötü imajın oluşmasında ne gibi role sahipler?

Kırgızistan basınında sıklıkla Türkiye ile Kırgızistan'ın politik ilişkilerine değinilmektedir. İki ülkenin politikacılarının karşılıklı ziyaretlerinden bahsedilmektedir.

Kırgızistan ile Türkiye'nin siyasi işbirliği Türklerin ve Türkiye'nin Kırgızistan'daki imajına nasıl etki ediyor?

Kırgızistanlılar siyasi açıdan Türkiye hakkında nasıl bir görüşe sahipler? Türk liderlerin imajı Türkiye hakkında nasıl düşünceler oluşturmaktadır? Ayrıca, iki ülke arasında kültürel alanda da bir gelişme görülmektedir.

Kırgızistanlılar Türkiye hakkında kültürel anlamda ne kadar bilgiye sahipler? Onların bilgili olması veya bilgisiz olması Türklerin ve Türkiye'nin Kırgızistan'daki imajına ne şekilde etki etmektedir?

Kırgızistanlılar Türklerin ve Türkiye hakkında ne düşünüyorlar? Türklerin ve Türkiye'nin Kırgızistan'daki imajı olumlu mu, olumsuz mudur?

Türklerin ve Türkiye'nin imajı eski olaylar ve güncel olaylar ışığında nasıl değişmektedir? Türklerin ve Türkiye'nin sosyal, siyasi ve ekonomik imajı hangi kaynaklardan oluşmaktadır?

Kırgızistanlılarda Türkiye ve Türk kelimeleri akla neyi getirmektedir? İnsanların etnik kökleri onların düşüncelerine etki ediyor mu? Basında Türkiye ve

Türkler hakkında nasıl bir imaj yaratılmaktadır? Yazarların eserlerinde, okul ve tarih kitaplarında bu imajı nasıldır?

Kırgızistanlıların bilincinde Türkiye'nin imajı diğer devletlere göre ne kadar olumlu veya olumsuzdur?

Kırgızistanlılar Kırgız – Türk ilişkilerinin geliştirilmesini ne kadar istiyorlar? Genel olarak Türkiye'nin ve Türklerin imajı Kırgızistan'da nasıldır? Bu sorunun cevabını bu araştırmada bulmaya çalışacağız.

2. Amaç ve Önem

Bu çalışma Türkiye ve Türklerin Kırgızistan'daki imajının aşağıdaki üç düzeyde incelenmesini içermektedir:

- Kültür
- Ekonomi
- Siyaset

Sonuç olarak, Kırgızistanlıların Türkiye ve Türkler hakkındaki düşüncelerini tüm bu açılardan araştırdıktan sonra ve bu bilgileri bir bütün haline getirdikten sonra Türklerin ve Türkiye'nin Kırgızistan'daki imajı tam olarak ortaya çıkmış olacaktır.

Bu alanda yapılacak olan araştırma hem Kırgızistan hem de Türkiye için çok önemlidir. Bu çalışma, Kırgızistan'da her hangi bir alanda çalışma yapmak isteyenlere yardım etme amacını taşımaktadır. İster Türk işadamaı olsun, ister politikacı, ister bilim adamı ister kültürel çalışan olsun. Onların tüm çalışmaları Kırgızistanlılar ile iletişime bağlıdır ve başarıları çoğunlukla yerli halkın Türkler ve Türkiye hakkındaki düşüncelerine bağlıdır.

Türklerle ilgili olarak önyargılar yüzlerce yıl önce oluştu ve günümüzde de varlıklarını sürdürmektedirler. Kısacası, “Türk” kelimesi kötü bir şeyin eş anlamlısı gibi oldu. Ama Türkiye’yi ziyaret eden insanlar Türklerin daha sert, acımasız ve tiran olduğunu söyleyemiyor. Gerçekte ise yolculukla ilgili her kitapta Türklerin misafirperverliğinden bahsedilmektedir. Eğer bir milletin popüler şekli gerçekte uyuşmuyorsa, bu durumda olağan dışı bir şey söz konusudur. Böyle bir durumda bu milletin şekli daha çok önyargılardan kaynaklanmaktadır.

Türk şekli, etnik kalıpların olağan oluşum sürecinden dolayı böyle olmuştur. İrlandalılar, Polonyalılar, İtalyanlar, Yahudiler, Meksikalılar, zenciler ve bir çok başka millet önyargı ve kalıplardan zarar görmüştür. Türk şekli, milletleri negatif olarak gösteren resimlerden biridir.

Bunun için tezin amacı ve aynı zamanda önemi Kırgızistan ile Türkiye arasındaki ilişkilerin gelişimi açısından Türk imajının artı ve eksi yönlerini ele alarak gelecekte Türkiye ve Kırgızistan için olumlu yönde Türk imajının gelişimini sağlamadır.

Ayrıca, bu çalışmada sunulmuş olan araştırma malzemesi gelecekte, bu alanda ve bu konuda yapılacak olan araştırmalar için hareket noktası niteliği de taşıyabilir.

Bu alanda yapılacak olan araştırmalar, Türkiye ile Kırgızistan ortak köke sahip, kültürel ve tarihi planda da yakın olmalarından dolayı da önemlidir. Bundan dolayı, Türkiye’nin, Türkiye ile ilişkisi olan ortak köke sahip, kültürel ve tarihi planda da yakın ülkelerin nüfusunun gözünde olumlu imaja sahip olmasından sonra ancak, Türkiye’nin dünya toplumunun içinde Türk devletinin olumlu imajı oluşabilir.

3. İlgili incilimler

Bu çalışmada çeşitli dönemlere ait Kırgızistan Tarihi literatürü incelenmiştir. İlk olarak Kırgızistan’ın Rusya İmparatorluğu içinde bulunduğu dönem literatürü. Bu dönemin yazarlarının içinde öncelikle ünlü Türkolog Levashev Pavel Arkadyevichi

belirtmek gerekir. Onun zamanındakiler, kendisini Türk ve Kırım işlerinin uzmanı olarak tanıyorlardı. Onun kaleminde Türkiye ile ilgili bir kaç eser çıkmıştır. Onlardan biri de “Tsaregradskie Pisma” adlı eserdir. Bu eserde Rusya İmparatorluğunda yaşayanların o dönemin Türkiye’si, kültürü ve gelenekleri hakkındaki düşünceleri iletilmektedir. O dönemde “bizim” ve “onların” şekillerinin nasıl oluştuğu gibi farklı konularda bilgi vermektedir.

Daha sonra Sovyet Dönemi literatürünü incelerken dikkatimizi aşağıdaki Sovyet yazar, tarihçi ve Türkologlar çekti: Novichev, Semenov, Badak, Voynich, Fedosov, Krivoguz. Özellikle bu yazarların çalışmaları çerçevesinde Sovyet halkının Türkiye ve halkı hakkındaki görüşü oluşmaktaydı. Bu çalışmada özellikle belirtmemiz gereken çalışmalardan biri de Semenovun “Rodos Savaşı”dır. Bu eserinde Rus –Türk ordularının Rodos adasında yaptıkları çatışmalar anlatılmaktadır. Ayrıca bu çalışmada büyük bir önem de Sovyet okul tarih kitaplarına, ve ayrıca Türkiye ve Sovyet – Türkiye ilişkileriyle ilgili diğer bilimsel çalışma ve eserlerin ve Kırgızistan’ın bağımsızlık dönemi süreli yayınları da analiz edilmiştir.

Burada ünlü Türkolog ve Kırgız tarihi uzmanları olan bir çok bilimsel, edebi ve okul kitabı çıkarmış Ploskih, Mokrinin ve Dzhunushalieve değinmek gerekir. Ayrıca ünlü Kırgız yazar, tarihçi, Kırgızistan tarihi ve Türklerle ilgili bir çok tarihi roman yazarı Aman Gaziyev’i de belirtmek gerekir. Ayrıca Kırgız basınından, özellikle de “Vecherniy Bishkek”, Slovo Kırgızistan’a ve “RIF” adlı gazetelere değinmeden de olmaz. Çünkü bu çalışmada kullanılan kaynakların çoğunu basın yayın oluşturmaktaydı.

İstanbul’daki Rus diplomatlarından biri olan Pavel Artemyevich Levashev Osmanlı dönemi Türk kültürünü daha detaylı anlatan ilk yayınlardan biri olan “Tsaregradskiye Pisma” adlı kitabın yazarıydı.

“O zamanın” Türkleri arasındaki farkılar adlı bölümde Levashov aşağıdakileri yazmaktadır:

“Onların büyük kısımları cimri, kaba, sert ve kalpsiz, kendi sözlerini tutmuyor ve kandırıyorlar. Savaş sırasında yorulduklarında, kendilerini savaşa hazır

hale getirmek için ateşkesleri kullanıyorlar. Güçlerini toparlayınca da sıklıkla tam ateşkesin ortasında düşmanlarına aniden saldırıyorlar” (Levashev, P.L, 1789: 43).

Puşkin’in “Puteshestviye v Arzrum” (Erzurum’a yolculuk) adlı kitabındaki kahramanlardan biri Türkler hakkında bahsederken onları şu şekilde ifade edilmektedir: “Türkler işte öyle. Hiçbir zaman onlara güvenmek olmaz”(Puşkin, 1981:124).

Levashev Türklerin genel karakterlerinin yanı sıra özel olarak da Yeniçerilerin karakterlerini tarif etmektedir: “Onların yüzlerinde mantık ve barbarlık aynı anda görülmektedir”(Levashev P.L, 1789: 56).

Sovyet TV kanallarından birinde Puşkin’in “Çingeneler”i üstüne bir kültür programında konuşmacılardan biri olan bir eleştirmenin, yapıtın kahramanı Aleko’nun – onu cinayet işlemeye yöneltecek kadar kıskanç – kişiliğini “turok” sözcüğüyle adlandırmaktadır.Böylece, “Turok” (Türk) sözcüğü, onun zihninde, sözcüğün kaynağı olan halktan bağımsız olarak, “kıskançlık”, “şiddet” vb. kavramların nesnel karşılığına dönüşmüştü (Behramoğlu, 2005: 236).

Sovyet yazarlarının bazıları Osmanlı İmparatorluğu’nu feodal devlet olarak değerlendirirken diğer bazılarının ise askeri feodal bir devlet olarak tanımladığı görülmektedir.

“Osmanlı Devlet idaresinde asker en büyük rol oynadığı ve Türkiye’nin yöneticiler sınıfının bütün gücünü, enerjisini ve dikkatini savaş kabiliyetli güçlü olan orduyu kurmaya ve tutmaya çalıştıkları belirtilmektedir” (A.N. Badak, İ.E. Voyniç, N.M. Volçek, 1996: 20).

Osmanlı Devleti sık sık sömürgeci devlet olarak tanıtılmaktadır.

“Sömürgeciliğe karşı çıkan Bulgar isyancıları kahramanca savaştılar, fakat güçler eşit değildi, isyancıları Osmanlı Hükümeti acımasız bir şekilde bastırdı. Bununla birlikte oradaki çocuklara, kadınlara ve yaşlılara da aman vermedi. Şehirleri, köyleri yaktılar. Sadece öldürdükleri, insanların sayısı 30000’den fazlaydı” (Fedosov İ.A., 1989:176).

Sovyet yazar Krivoğuz Jön Türkler hakkında şu şekilde bahsetmektedir:

“Jön Türkler inkılabı, Osmanlı İmparatorluğu kuruluşunun sınıf önemini değiştirmede ve emekçilerin durumunu iyileştirmede. Bu inkılap, sadece burjuvazinin üst tabakasının ve aydınların, ülkenin servetlerinin dağıtılmasına ve onun halkının yağmalanmasına katılmasına sebep oldu. Bu burjuvazi inkılabı üst tabakaların inkılabı idi” (Krivoguz 1988:166).

Novichevin “Türkiye. Tarihi” adlı kitabında Türkiye’nin 20 – 30 yıllardaki durumu aşağıdaki şekilde anlatılmaktaydı:

“20 – 30 yıllarda Türkiye’de özellikle şehirlerde hayat biçiminin Avrupalılaştığı görülmekteydi. Değişiklikler daha çok Avrupa devletleriyle olan güçlenen ilişkilerin etkisiyle ve ayrıca bir çok durumda II. Mahmut’un ve onun reformcu arkadaşlarının direk etkisiyle olmaktadır”(Novichev A.D.,1968:42-43).

İlk dönemde Sovyet Türk ilişkileri oldukça dostça idi ve bu durum Türkiye Cumhuriyetinin Sovyet literatüründeki imajını da etkilemekteydi:

“Bir tarafta dünyanın işçi ve köylülerinin kurduğu ilk devlet ile diğer tarafta Büyük Ekimin fikirlerinin iyi etkileri ile Büyük İtilaf devletlerin 1. dünya savaşında alınan yenilgi sonrası Türkiye’yi emperyalist soyguna maruz bırakan kararlarına karşı milli bağımsızlık için harekete geçen bir halkın ilişkisiydi. Bu dönemin karakteristik özelliği, çok taraflı ve maddi destektir” (SSCB ve Türkiye, 1981: 5).

Sovyet tarihçileri ayrıca belirtiyorlar ki, ikinci Dünya Savaşı sırasında Türk halkı yönetiminde ayrı olarak Sovyet Halkının tarafını tutuyordu.

“Türk Burjuva politik çevrelerin Almancı yaklaşımları savaşın sonuna kadar sürdü. Türkiye’nin resmi basını Faşistlere karşı olan sempatisini açıkça belirtmekteydi. Türk çalışanları ise kayıtsız olarak kahraman Sovyet halkının yanındaydı” (SSCB ve Türkiye, 1981: 10).

V. İ. Lenin Sovyet – Türk yakınlaşmasından memnuniyet duyarak, halkların ortak çıkarları için karşılıklı dostluk ilişkilerinin kurulması zorunluluğunu belirtmekteydi:

“Her iki millet İmparatorluklardan son yıllarda görülmemiş ve duyulmamış kadar çok çekmişlerdir” (SSCB ve Türkiye,1981: 30).

Türk halkının karakterini açıklayan Sovyet yazarlarından biri Semenov’un eserlerindeki olumlu ve olumsuz değerlendirmelerin bazı bilgilerden görebiliyoruz. “Rodos Savaşı” eserinden alınan Türk halkı üzerinde şöyle anlatır:

“ Türk herhangi bir zorluktan ve toprağını barış içinde korumak düşüncesinden dolayı savaşmıyor. Türk, aynı sokak soyguncuları ve haydutları gibi kendisine hiçbir şey yapmamış olan başka ülkeleri soymaya, onlara zarar vermeye uğraşiyor...” (Semenov , 1962: 59).

Günümüzde orta öğrenim okullarında kullanılan ve Agibalova E. V. ile Donenko G. M.’nin yazdığı tarih kitabında da, Sovyet dönemi kitaplarında olduğu gibi, Osmanlı Türkleri işgalci ve köylü düşmanı olarak gösterilmektedir.

Yazar, hayatının temeli savaşlar ve soygunlar olan Türk milletinin savaşçı kişiliğini ortaya koyuyordu:

“Savaş ve soygun Türk feodallerinin ana zenginleşme yoluydu. Hıristiyanlardan bir kısmı öldürülmüştü, diğer kısmı esir alınmıştı, orda kalanlar ise açlıktan ölüyorlardı. Türkler Avrupa’daki en güçlü topçu birliğine sahipti. Osmanlı Türklerinin askeri gücü Avrupa devletlerinin asker sayısından fazlaydı. Sultanın Yeniçeri adlandırılan sürekli askeri birliği vardı. Elde ettikleri ülkelerde Türkler onların güçlü oğullarını alarak Hıristiyanlara düşmanlık besleyecek şekilde yetiştiriyorlardı. Yeniçeri askerleri Sultandan pahalı hediyeler alıyordu ve Sultana bağlıydılar. Savaşta Yeniçeriler büyük bir acımasızlıkla fark ediliyorlardı” (Agibalova, Donskoy , 1991: 154 -155).

“Osmanlılar bir yere girdiklerinde inanılmaz soygun yapıyor ve bir çok insanı öldürüp esir alıyorlardı “(Agibalova , Donskoy , 1991: 155).

Djupushariev D. D., ve Koychuev T.K. İle Ploskih V. tarafından redakte edilen Üniversiteler için Kırgızistan tarihi kitaplarında Türkiye ve Kırgız – Türk ilişkileri aşağıdaki gibi olumlu şekilde anlatılmaktadırlar:

“Türkiye ile yakın işbirliği kurulmasının arkasında, Kırgız ve Türk milletlerinin tarihi, dil, kültürel ve dini birliği yatmaktadır. Kırgızistan için Türkiye’nin toplumsal hayatı demokratikleştirme deneyimi, Pazar ekonomisine geçişi, ve Türkiye’nin Kırgızistan’daki sosyal ve kültürel değişime olan katkıları yararlıdır”(Djupushariev, Koychuev, Ploskih, 2003:330).

Ünlü Kırgız film yönetmeni ve Kırgız Cumhuriyeti eski Ankara Büyükelçisi Türklere ve Türkiye’ye bahsedince şöyle sıfatlar kullanmaktadır:

“ ... cefakar Türk insanını, çalışkan Türk çiftçisini, disiplinli Türk askerini çok sevmişim...Dilimiz, dinimiz, tarihimiz, kültürümüz aynı olan halklarız” (Emine Gürsoy – Naskalı, 2001: 146).

RİF gazetesi 31 Ekim 2003 tarihli sayısında “Türk ticaretinin Kırgızistan’daki imajı negatiftir” başlıklı yazıda aşağıdaki gerçekler ortaya konmaktadır:

“Günümüzde 250 fazla Türk şirketi ve 2 binden fazla Türk vatandaşı Kırgızistan’da çalışmaktadır. Ama maalesef halk içinde onların hakkında iyi kanı oluşmamıştır. Neden? Türk ticaret adamları yerli devlet adamlarıyla kendi imajlarını bozdular. Türk şirketleri tarafından gerçekleştirilen yaklaşık tüm büyük projeler bir skandalla çalkalanmıştır”(www.bulak.kg).

Aynı zamanda olumlu yaklaşımı, “Türk kıyıları gün geçtikçe bize yakın oluyor” adlı yazıda da görmek mümkündür.

“... Türkiye ve Kırgızistan arasında uzun zamandır olumlu ticari ilişkiler kurulmuştur. Başarılı ekonomik işbirliğini belirlemek mümkündür. Ülkemize sanayi alanında yapılan yatırımların ülkelere göre dağılımında Türkiye başlarda bulunur.Türk sermayeli 100’den fazla şirket kayıtlıdır.

Eğitim ve Kültür alanındaki işbirliği de iyi sonuçlar vermektedir. Bunun en çarpıcı rneği MANAS Kırgız – Türk niversitesidir. Bu, Türkiye'nin Orta Asya'daki en büyük entelektüel projesidir. Bu niversitede Kırgızistan, Kazakistan, Türkiye, Azerbaycan, Türkmenistan ve diğer ülkelerden 1000 fala ğrenci eğitim görmektedir (Vecherniy Bishkek, 18 Şubat 2005, No: 32 : 2).

Diğer gazetecinin "Doruğun üzerinde büyük Turgut'un ruhu uçmaktaydı" adlı yazısını göz ardı etmemiz mümkün değildir. Bu yazıda gazeteci Türkiye'nin eski lideri olan Süleyman Demireli değerlendirmektedir:

"... S. Demirel, kendinden öncekilerin başaramadığı, kendi ülkesini Avrupa Birliğine yaklaştırdı, önemli düzeyde işsizliği azalttı, yüz binlerce iş imkanı yarattı, çalışan el ve iş imkanı ihracatı da dahildir, enflasyonu kontrole aldı, Kürt bölücülerin başını yakalattı. Süleyman Demirel Türk birliğinin oluşumunun başlangıcında durmaktaydı. Türk birliğinin kurulması inisiyatifi ortaya atan Süleyman Demirel, sadece etnik dayanak elde etmeyi düşünmüyordu. Süleyman Demirel'in bu inisiyatifi altında kendi benliğinin uzun süreli arayışı, kendi kurtuluşunun ve ikinci bir nefesin elde edilmesi yatmaktaydı (N. Mamunov, Vecherniy Bishkek, 2000, No: 37 :1).

Kazak gazeteci Sultan Akimbekov, "İstanbulu ağabeyimiz" adlı metinde Türkler hakkında şu sıfatları kullanarak bahsetmektedir:

"Türk işadamı rüşvetçilik ortamında yetiştiği için, onun için hükümetin, etkin askerlerin, siyasi partilerin ve yerel yönetimlerin çıkarlarını gözetmek onlar için çok doğal ve olağan bir durumdur" (www.normad.su) .

Bundan dolayı Türkler için genel olarak pek önemli değil eski SSCB lkelerinde kendileri hakkında ne düşünüldüğü" (www.normad.su).

Aynı metinde Türk iş adamları şu Şekilde ifade edilmektedir:

"BDT lkeleri pazarları Türkler için kolay pazarlardır. Burada belirlenmiş oyun kuralları yoktur. Burada çok kolay para kazanmak mümkündür, buna yerli üst tabakayla olan resmi olmayan ilişkiler yoluyla elde edilen kazançlar da dahil. Daha sonra, BDT lkelerinde elde edilen paralarla yine her anlamda zor şartlara sahip

Avrupa pazarlarına girmek için çaba sarf etmek mümkündür. Bundan dolayı Türklerin Türk birliği hakkındaki tüm güzel sözleri çok sahte kalmaktadır. Belki de böylesi daha doğrudur. Çünkü bu bir ticarettir ve binlerce Türk işadammının çıkarıdır ve onlar, bizde var olan kuralara göre hareket etmektedirler, fazlasını yapmıyorlar” (www.normad.su).

Bu çalışmayı, sunulan benzer ilgili incelemelerden farklı kılan en önemli unsur teorik kısmına ek olarak pratik çalışmaya ağırlık verilmiş olmasıdır. Çalışmanın ilk aşamasında teorik olarak yazılı kaynaklara başvurularak Kırgızistan’da Türkiye ve Türklerin imajının değerlendirilmesi yapılmıştır. Daha sonra anket çalışması yapılarak günümüzde Kırgız halkının Türkiye ve Türkler için hangi düşüncelere ve izlenimlere sahip oldukları; özetle Kırgızistan’daki Türkiye ve Türklerin imajı, bu imajı nedenleri saptanmaya çalışılmıştır.

4. Kuramsal çerçeve

Tez çalışmamızın temel kavramları olan imaj, stereotip ve “Türkiye, Türklerin imajı” kavramlarının açıklanmasına gerek vardır. İmaj “bir dizin belgelenme sürecinin sonucunda ulaşılan imge” olarak tanımlanmıştır. İmaj, dilimize Fransızca’daki **image** sözcüğünden geçmiştir, imgenin eş anlamlısıdır. Bu bağlamda imaj “*daha önceki bir algılamadan zihinde oluşan ve bir sözcükle, görülen bir şeyler; ya da bir kimseyle çağrıştırılan zihinsel betimleme*” dir. Başka bir deyişle imaj, “*kendi kullanıldığı alandan başka bir alanda, benzerlik ve anıştırmayla gerçeği çağrıştıran anlatım*”dır . Fakat konumuzu oluşturan iletişim bilimsel ve sosyal psikolojik açıklaması bakımından imaj, “*bir kimsenin, bir topluluğun vb. kendisine ilişkin olarak başkalarında yaratmak istediği ya da bıraktığı izlenim*”dir (www.verkac.org). Daha açık bir anlatımla, kanallardan, reklamlardan doğal (informal) ilişkilere, içinde yaşanılan kültürel iklimden, sahip bulunulan önyargılara kadar elde edilen bilgi ve verilen değerlendirilmesidir, yorumudur (Tolungüç, 2000:23). İmajlar, ideolojik bir bütünlük içeren grubun içindeki kişilerce, kendi durumunu açıklığa kavuşturmak için oluşturulur.

İmaj genel olarak bir bireyin, diğer bir bireyin, grup veya organizasyon hakkında sahip olduğu izlenim, düşünce olarak tanımlanabilir. Karşısındaki insanda bir imaj oluşturma bilincine sahip olan ve bu imajın olumlu olmasını isteyen her kişi veya kurum, bunun için çeşitli çabalara girişmiştir.

Günümüz insanlarında, birey , grup veya bir kurum hakkındaki izlenimi belirleyen imaj kavramının kökeninin sosyal psikolojiden kaynaklandığını görmekteyiz. Kleinfeld'e (Kleinfeld, 1992:32) göre, imaj kavramını Lippmanın, siyasi önyargıları tanımlamak için kullanırken, Gardner ve Levy ürün ve hizmet faaliyetlerinin sunum alanı ile sınırlandırmıştır. Johanssen (Glöckler, 1995:153) ise imajı, “belli bir görüş objesi ile bağlantılı olan tüm tutum, bilgi, tecrübe, istek, duygu ve benzer bütünlüğü olarak tanımlamaktadır.”

İmajın, gerçekte var olan ile uyuşması çoğu zaman mümkün değildir. Çünkü her insanın yaşamla ilgili deneyimleri farklıdır ve karşılaşılan kişi, kurum veya objeye ait bu deneyimler, imajı şekillendiren izlenimleri oldukça önemli ölçüde etkilemektedir. C.G. Jung (Glöckler, 1995:153) da imaja, bu yönde bir açıklama getirmektedir: “imaj bir objeye yönelik düşüncedir ve bunun bir kısmı gerçek ile örtüşürken, diğer kısmı ise subjenin kendisinden gelmiş olan malzeme ile örtüşmektedir. Gerçekte var olan durum ile imajın uyuşması durumu ise, imaj oluşturma çabalarının sonucunda elde edilmek istenen durumdur (Okay, 1999:167 – 168).

İmajlar, toplum içinde önceden var olan duygu ve inançlara göre oluşurlar. (Milas, 2000:7 – 8)

İmaj, zihinlerdeki çağrışımlar, hisler, tutumlar ve izlenimler ile bunların olumlu/olumsuz değerlendirmelerinden oluşur. (Tolungüç, 2000:32) Bilinçli (bilinen/düşünebilen) canlı ya da canlı üstü bir varlığın, kendisini nasıl algıladığı sorusunun yanıtları, onun kimliği ya da kimlikleri; başkasının o varlığı nasıl görüp değerlendirdiği, o varlıkla ilgili izlenimleri, yargıları ise toplum/kişinin imgeleridir. Bir varlığın imgesi, kendi kişiliğiyle onu değerlendiren kişinin bileşkesidir. (Güvenç, 1996: 285 – 286)

İmgeler, bir birine tıpatıp uymaz, uyuşmaz. İmgeler hızla oluşabilen, fakat kolay değişip, silinmeyen, toplumsal değer yargılarıdır. Kulaktan kulağa geçer, toplumun dilinde yaşar, yaşanır, katmanlaşırlar. (Güvenç, 1996: 286 – 287)

Stereotype: Basmakalıp/stereotip/kalıplaşmış/ klişeleşmiş örnek: Standart hale getirilmiş imaj veya kavram. Stereotilerin insan gruplarına atfedilmiş yan anlamları vardır. Stereotip çağrışım yaratır, genellikle insan gruplarının gerçeklerini olduğu gibi anlatan bir fikir veya bir kavram ileri sürer. Genellikle bir kişi hakkında yürütülen tahminlerin temeli ırk ve cinsiyet gibi parametrelerden oluştuğunda stereotipler ortaya çıkar.

Kalıp yargı terimi (stereotypes) kökeni Lippmann'ın 1922'de yayınlanan "public opinion" kitabından almaktadır. Lippman' a göre. kişi fazlaca karmaşık çevresini aklında fotoğraflamaktadır. Bu fotoğrafın biçimi, kısmen kültürel dir. İnsanlar kültürü tanımladığı şekilde seçmekle ve kültürün biçimlendiği kalıp yargıya uygun seçtiği şeyi algılama eğilimindedir. (Brickham 1971). Lippmann'ın kalıp yargı tanımında kalıp yargılar genelde yanlış içeriklere dayandıklarından olumsuzluk içeren bir kavramdır. Daha sonraki araştırmalar, kalıp yargının moral boyutlarından ziyade süreçleri ve bu kavramın betimlenmesi ile ilgili olmuştur, kalıp yargı teriminin literatürde sık sık "önyargı" ile birlikte kullanıldığı dikkat çekmektedir. Bu iki kavram. yakın süreçlere işaret ettiği halde aslında gerek işlevleri gerekse tanımları farklıdır. En kaba çerçevelerde kalıp yargı, "bir grup hakkında sabit, beylik fikir" olarak tanımlanırken önyargı; "varsayılan ırk, etnik köken, cinsiyet ve benzer tema alınarak bir kişi veya grubun olumsuz karakteristiklere sabit olduğu; veya yetersiz olduğu yakındaki inanç olarak tanımlanmaktadır (Paker, 1994: 24)

Kalıp yargılar, insanları bir takım türlere, tiplere bölmeye ifade eden zihinsel yapıtlardır. Belli özellikleri muayyen insanlarda mevcut sanılmasını ifade eder. Bu özelliklerin her zaman gerçeğe ve olumlu kanıtlara dayanmaksızın sadece mevcut bulunması gerektiği kanısına dayanır. Bir başka ifade ile, kafamızdaki düşünceleri sadeleştiren bir takım zihinsel ameliyelerdir (Tezcan, 1973 : 9) Basma kalıp fikirleridir.

2. Özellikleri :

Kalıp yargılardan bahsederken onda şu özellikleri görüyoruz :

1. Ayrımcı niteliğe "sahip sayılan" bireyleri içine alır
2. Halk avamına bilgiye dayanırlar. Bu bakımdan sözlü kültüre dahil ürünlerdir. Çeşitli gruplarca konuşularak edinilir ve yayılırlar ve böylece davranış haline gelirler
3. Tahmini veya duygusal bir durumu ifade eder ve "değer yargısı" niteliğindedirler. Yargılar ve ön yargılar birer değerlendirmedir. Yargı ile önyargı arasında fark vardır (Tezcan, 1973:9). Yargı gerçeğe dayanır. Halbuki önyargı gerçek belli olmadan ortaya çıkar. Yargının muhtevası objektif realite ile uygunluk arz eder. Halbuki önyargının muhtevasının henüz daha objektif gerçekle uzlaştığı veya onunla geliştiği kontrol edilmemiştir. Diğer kavramsal davranış modelleri gibi yargılar ve ön yargılarda kuşaktan kuşağa miras olarak geçer. Kültürün muhtevasının bir parçasıdırılar Hiç kimse bundan kaçınamazlar. (Tezcan 1973 : 10)
4. Stereotipler toplumdan, gelenek ve göreneklerden ya da kişisel eğilimlerimizden meydana gelir ve basma kalıp değer yargılar biçiminde inanışlar yaratırlar.
5. Bunlar genellikle yanlış önyargılardır. Gerçeğin yargısından çok daha az bir gerçeği ifade ederler "Savaşçı İrlandalılar", "Duygusal İtalyanlar", "Duygusuz İsveçli", "Esrarengiz Şarklılar", "Haylaz Zenciler", "Aç gözlü Yahudiler" gibi ifadeler birer stereotiptir.
6. Olumlu veya olumsuz taltifkar olmayan nitelikler de olabilirler. Örneğin, "Amerikan zencileri cahil insanlardır." dediğimizde bu, olumsuz nitelikte bir stereotiptir. "Fransız kadınları entelektüeldir" veya "Amerikan kadınları neşelidir", "Meksikalı kadınlar güzeldir" dediğimizde ise olumlu nitelikte stereotip yapmış oluruz.
7. Kısmen basit bilgilerdir. Tartışma konusu olan sorun hakkında bilgi edinilmesini ve kişisel bir kanaati oluşturmayı kolaylaştırmaktadırlar. Ayrıca, toplumda köklü halde bulunan

peşin hükümleri beslemektedirler. Böylece gerçeğe ters düşen durumları varmış gibi gösterirler. Örneğin "Türkiye'de turistler öldürülür" stereotipte olduğu gibi ayrıca sübjektif nitelikleri objektif durumlara teşmil etmeye de elverişlidir (Tezcan, 1973 : 11) Örneğin "İngiliz politikası daima iki yüzlüdür", "Türkler tembeldir" gibi.

Gelişimi:

Stereotipler iki doğrultuda gelişirler (Paker 1994:5.27)

1. Genelleştirme eğilimine göre: Kendisini tanımadığımız bir veya birkaç kişinin özelliklerini, onunla aynı kategoride bulunan bütün diğer kişilere yangılaştırma etmemizdir.

Örneğin kısa boylu, fesat, temiz kalpli olmayan bir çocuğumuz olsa hemen bütün kısa boylu çocukların aynı kategoride olduklarını zannederiz. Burada bir sempati veya antipatiye tecrübe ettiğimiz bir kimse üzerinden geniş sayıdaki bir kitleye fazla düşünüp taşınmadan aniden duygusal bir tutumla genelleştirmemiz söz konusudur.

2. Özelleştirme eğilimi: Burada ise bir ülke, grup veya kategori hakkında sahip olduğumuz bir kanaati o grup, ülke veya kategoriden olan kimseye uygulamamız söz konusudur. Bu, birinciden daha çok uygulanır. Örneğin, herhangi bir yabancı ülkede bulunan bir Türkün kendisinin yabancılar tarafından daha hiç ilişkisi olmadan barbar olarak kabul edilmesi gibi. Özetlersek stereotiplerin bir gerçekten çok bir önyargı, bir fikir saplantısı veya bazen bir boş inanç ifade ettiklerini söyleyebiliriz.

İnsan İlişkilerinde Yeri:

Fiske(1987) kalıp yargılara bilişsel yaklaşımın, kişilik temelinde açıklamalar (Paker 1994,s. 27) Bir cevap olarak ortaya konduğuna işaret

ederek; sosyal biliş kavramının, kalıp vargıların bilişsel bir surecin ürünü olarak görse de onu iyi niyetli olmayan kontrol edilemez ve dolayısıyla kişinin sorunlu tutulmayacağı kaçınılmaz sonuç olarak kabul etmediğini öne sürmektedir. Fiske insanların kategorileri ile tutarlı olmayan (i n c o n s i s t e n t) e n f o r m a s y o n karşısında en azından bazı koşullarda tutarsızlığı işleyebildiklerine işaret etmektedir. Yeterli enformasyona sahip olduğu halde kalıp yargı kullanmak en azından bazı yönlerden niyetli bir davranıştır. Son olarak Fiske bilinçsel yaklaşımın davranış üzerinde pek durmayıp; bellek, tepki suresi ve çıkarsamalar gibi mikro düzeyde işsel süreçler ile ilgilendiği yolundaki eleştiriyi tartışır. Ona göre bu süreçler önemli meselelerdir. Zira insanlar, bilişlerine dayanarak tepki vermektedirler ve insanların bilişlerini davranışa nasıl dönüştüğünü daha iyi anlamak özellikle kalıp yargı ve ayrımcılık (discrimination) alanlarında çok daha önem kazanmaktadır.

Tajvel ve arkadaşlarına göre bireylerin öz saygıları (self as teem) bir ölçüde kişinin sosyal kategori üyeliği tarafından belirlenmektedir. İnsanlar, olumlu kimliklerini sürdürmek, korumak arzusu ile kendi gruplarının (in-group) bir diğer gruba (out-group) görev üstünlüğü görmek isterler. Bu noktada Tajvel, kalıp yargı kullanmanın bireysel ve sosyal işlevlerini öne sürmektedir. Ona göre, bilişsel iyi ayrıştırılmış ve keskin bir biçimde dünyaya odaklandırılmış yayınlanan değerlendirmeler ve diğer göreceli olarak olumlu kendini değerlendirme işlevleri kalıp yargının bireysel işlevlerini oluşturmaktadır.

Zavalloni (Paker 1994:28,30,31) yaş grubu, sosyal sınıf, cinsiyet, milliyet, din orijini, meslek aile durumu, politik eğilim gibi bir öz (self) kimlik elementi olduğunu öne sürmektedir. Bir çok insan kalıp yargılarının kötü olduğunu ve otomatik olarak ön yargı göz ardı edip ve yanlışlıklara yol açtıklarını düşünür. Kuşkusuz insanlara karşı yalnızca belli bir gruba ait oldukları için bir kalıp yargı doğrultusunda davranılmaması gerektiği doğrudur, olabildiğince herkese bir birey, bir insan olarak davranmalıyız. Ancak eğer bir kişi hakkında hiçbir bilgimiz yoksa ait olduğu gruplar onu daha doğru olarak algılamamız da genellikle yardımcı olur. Eğer bir kişinin 20 yaşında erkek bir üniversite öğrencisi olduğunu bilirsek onun bir futbol oyununu bir meyvecilik ve sebzeçilik sergisine rocknroll müziğini dinsel müziğe tercih edeceğini varsaymakla belki doğru yapmış oluruz. Bu varsayımlarda yanılmış olabiliriz. Çünkü

20 yaşındaki erkek üniversite öğrencilerinin tümü bu zevklere sahip değildir. Fakat doğru olmamız olasılığı daha büyüktür. Çünkü çoğunluğun tercihleri bu yöndedir. Sık sık birini tanımadan önce onunla etkileşmek zorunda kalırız ve eğer belli bir ölçüde ait olduğu grup hakkında bildiklerimiz temelinde davranırsa etkileşimler daha bir uyumlu ve engelsiz büyüyebilir. Grup hakkına bildiklerimize böyle bir bağımlılıktaki tehlike bireyin grubu temsil etmeyen biri olmasından, kalıp yargının genel olarak yanlış olmasından ve yüzeysel bilgimizin onunla oldukça iyi etkileşebilmemize olanaklı kılması nedeniyle, kişinin bir birey olarak nasıl bir insan olduğunu öğrenmek zahmetine hiçbir zaman katlanmayabilmemizden kaynaklanır (Dönmez 1989: 85).

Önyargılar bir çok insanı ayırtmaktadır, ama onlar her hangi bir ülkenin içinde tarihi, uluslar arası nitelik ve iç politika durumu açısından değişikliklere sahip olabilirler; çoğu bilim adamları önyargıların çoğu durumda yalan olduğunu ifade etmektedir(www.htmlreferat.ru).

Önyargı, oldukça dayanıklı, genelleyici şekil veya özellikler bütünü (sıklıkla yanlış), bunlar insanların çoğunun fikrine göre kendi kültürel veya dil topluluğuna veya diğer millet temsilcilerine aittir.

Çoğu araştırmacının çalışmalarında milli karakter, milletin gerçek özelliklerinin bir bileşimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Her bir milletin milli niteliklerini belirtirken bunların içine: kendi bilinci, alışkanlıkları, tat ve zevkleri, gelenekleri, milli hisleri, milli kültürü, yaşam biçimi, milli gururu ve diğer milletlere yönelik milli önyargıları girmektedir. “Görülmüştür ki, çoğu insan belirli milli karaktere karşı oldukça dayanıklı önyargılar bulunmaktadır, yani bir milletin temsilcilerinin diğer milletlerin temsilcilerinde belirli ana özellik komplekslerinin olduğundan eminlik. Bu önyargılar o dönemde, bu milletin “nasıl davrandığı”na bağlı olması önemlidir“(Kon,1971:125-126).

Milli karakter tanımı ile ilgili aşağıda bir kaç tanımlama bulunmaktadır. D. B. Parigine göre “ çeşitli sosyal grup, toplumun katman ve sınıfının ve ayrıca millet ve halkların psikolojik özelliklere sahip olduğu konusunda hiç şüphe yoktur” (Parigin, 1996: 74,136). Benzer bir görüşü de N. Dzhandildin de savunmaktadır, ona

göre milli karakter “belirli ekonomik, kültürel ve doğal gelişme ortamında her hangi bir sosyal – etnik topluluk için ayırt edici nitelik olan spesifik psikolojik özelliklerin bütünüdür”. S. M. Arutunan Milli karakterin veya “milletin psikolojik yapısının” olduğunu kabul etmekte ve bunu “maddi hayatın, o milletin tarihi gelişiminin ve milli kültürünün niteliklerinin etkisi altında şekillenen his ve duyguların, düşünce şeklinin ve hareket şeklinin, alışkanlık ve geleneklerin kalıplaşmış milli çizgilerini kendine özgü bileşimidir” (Parıgin,1966:136).

İki tür önyargı vardır: yüzeysel ve derin:

Yüzeysel önyargılar, Her hangi bir milletle ilgili olarak tarihsel, uluslar arası veya ulusal durum ve diğer geçici faktörlere bağlı olan önyargılardır. Bu önyargılar dünyadaki ve topluluktaki değişiklikler çerçevesinde değişmektedirler. Onların süresi, toplumun genel stabilizesine bağlıdır. Bu, genellikle belirli tarihsel olaylara bağlı şekillerdir. Yüzeysel önyargılar öncelikle tarihçiler için şüphesiz bir ilgi alanıdır ve ayrıca toplumda yaşanan sosyal – siyasi süreçlerle ilgilenen herkes için.

Yüzeysellere nazaran, derin önyargılar değişmez. Onlar zamanla değişmezler. Derin önyargılar inanılmaz bir dayanıklılığa sahipler ve özellikle bunlar toplumsal karakterin belirlenmesinde önemlidirler: önyargıların kendileri, önyargıya muhatap olan halkla ilgili öğrenmek için bilgi vermektedir ve değerlendirmeler ise, onların yaygın olduğu grupla bağlanmaktadır.

Derin önyargıların içinde, toplumun hayat biçimi ile ilgili olan dıştakiler ayrı bir gruba ayrılmaktadırlar. Halkların hayat biçiminin sürekli değişmesine karşın, bu tür önyargılar çok az değişmektedir.

Önyargılar her zaman millidir, eğer başka kültürlerde benzerleri görülürse, bunlar kvazistereotiptir. Çünkü onlar genel olarak aynı olmakla birlikte, prensipsel öneme sahip ayrıntılarda ayrılmaktadırlar. Örneğin: sıra bekleme şekli her ülkede farklıdır ve bundan dolayı önyargılı hareket şeklide farklı olur: Eski SSCB ülkelerinde “Sonuncu kim?” diye sorarlar veya sıranın arkasına geçerler. Bazı

Avrupa ülkelerinde ise sıramatikten sıra numarasının yazılı olduğu bir kağıt alıyorlar ve daha sonra panoda kendi sırasının gelmesini bekliyorlar.

Milli karakter bilgi kaynağı olarak sanatsal edebiyat, o millet ve onun milli önyargıları ve kalıpları hakkında tam olmayan ve sübjektif bir bilgi vermektedir, çünkü klasik edebiyatın her bir eseri belirli bir hayat tarzına, sanatsal bakışa, dünya görüşüne ve sadece ona ait olan yeteneğe sahip bir yazar tarafından meydana getirilmiştir (www.htmreferat.ru).

“Milli kalıplar sıklıkla çocukluk döneminde, çocuk için otoriter olan kişilerden alınmaktadır ve daha sonra ise yazılı ve görsel basından, politikacıların konuşmalarından elde edilmektedirler. Genellikle bu kalıplar eski sınırlandırılmış bir deneyim temelinde, yetersiz bilgi çerçevesinde sonuç çıkarma çabasından meydana gelmektedirler. Ancak etnik kalıpların oluşturulmasında eski deneyimler en az öneme sahiptirler. Mesleki, durumsal, ekonomik ve cinsiyetle ilgili kalıplar kişiler arası iletişim sayesinde oluşsa da, milli kalıplar, daha çok basın ve yayın ile iletişim yoluyla oluşmaktadır”(Miroshnicenko, 1995:121).

“Her bir etnik kalıp belirli bir etnik gruba aittir ve bu grubun her bir üyesine geçmektedir, ve bu kalıbı öğrenmiş diğer insanlar bu kişi ile iletişime geçiyorlar. Böylelikle, milli kalıplar etnik önyargılar için bir temel oluşturmaktadır ve milliyetçiliğin teorik olarak güçlendirilmesi için kullanılabilirler. Böylelikle, etnik çatışmaların nedeni, insanların yüzeysel bakış açılarıyla becerikli bir şekilde yönetmede saklıdır. Bu çerçevede belirtmek gerekir ki, kalıplar bilinçli olarak oluşturulmaktadır ve etnik gruplar arasında önyargı, milli karışıklık ve düşmanlık yaratmak için psikolojik bir faktör olmaktadır. Etnik kalıplar hem olumlu hem de olumsuz hisleri taşıyabilirler. Bu şekilde hetero kalıplar içinde hor görme, kıskançlık, yüceltme ve babacılık kalıplarını ayırtmaktadır”(Miroshnichenko, 1995:132).

Açıktır ki günümüzde milli kalıplar hakkında, yanlış ve dayanaksız etnik grup şekli olarak yaklaşım çeşitli araştırmalar ışığında değişmektedir. Artık şüphe götürmemektedir ki, kalıpların içinde olağan dışı durumlar pek kalmadı ve yanlış

bilgiden çok doğru bilgiler onları oluşturmaktadır. Bu kalıpların öğrenilmesi gerekliliğinin altında, ilgili kalıplar, ilgili sonuçları doğurmaktadır. İnsanlar sıklıkla diğer grup üyelerine karşı yaklaşımlarını kendi düşüncelerinden hareketle değil de, daha önce oluşmuş ön yargılardan hareket ediyorlar, bu da kalıpların negatifliğini açıklamaktadır.

Halklar hakkında kalıplar genel olarak elde edilebilir olan bilgiler çerçevesinde oluşmaktadırlar. Bilgi az ise veya gerçeklerin yerini yalan alıyorsa, bu durumda kalıplar negatif olmaktadır.

Belki bunun en iyi örneği savaş zamanı propagandadır. Savaşan ülkelerin yönetimleri düşmana karşı kendi halkında bir düşmanlık uyandırmak için iki temel prensibi kullanmaktadırlar: düşman halkı hakkındaki tüm olumlu düşünce ve olayları dikkatten çıkararak, sadece kötü olan şeyleri yayınlıyorlar (gerçek veya uydurulmuş). Günümüzde vurgular az da olsa hafiflese de, bu iki temel propaganda prensibi binlerce yıldır varlıklarını sürdürüyor. Böyle durumlarda insanlar, var olan bilgilerden hareketle sonuç çıkarmak zorundadırlar. Eğer bu bilgi yanlış ise, bu durumda doğal olarak insanların görüşleri de yanlış olur. Bu prensipler hükümet propaganda organlarının yardımı olmadan da uygulanabilirler. Örneğin XIX yy Amerikalı Kızılderililer hakkında genel kanı negatifti. Yerleşmeciler ve askerler tarafından katledilen Kızılderili sayısı hakkında hiçbir bilgi verilmemekteydi. Bu önyargıların oluşmasının nedeni, çoğu amerikanın doğusunda yaşayan okuyucular hiçbir zaman savaşan Kızılderili görmemişlerdi. Aynı şeyi Çinliler, Afrikalılar ve birçok diğer halkla ilgili olarak söylenebilir. Egzotik hikayeleri seven ve gerçeklerle ilgilenmeyen basın aborijenlerin gerçekleştirdiği kötülüklerle “Renkli” hikayeler yazmaktaydı. Bunlar ister Amerikalı Kızılderililer olsun, ister Çinliler isterse başkaları, hiç kimse onları savunmuyordu. Onların tarihi ve hayat tarzı hakkında gerçekleri anlatan yoktu. Sadece belirli kısımları alınan ve eksik bilgileri alan toplum, doğal olarak en kötü ihtimale inanıyordu. Onlara, eski Amerikalı olan Kızılderililer, Çinliler, Afrikalılar ve diğer

milletler kötüdür, ve toplum ona inanıyordu. Türklerle ilgili toplumsal düşünce de buna bir istisna oluşturmuyordu (www.gazetasng.ru).

İmaj, karmaşık düşüncelerinin, duyguların, anıların ve bazılarının belli bir ideolojik bütünleşmeyle ortaya çıkardığı bir sonuçtur. (Milas, 2000:7) Şimdi, dünyadaki “Türk” ve “Türkiye” imajına göz atalım.

Türklerin Batı ile doğrudan ilk temasları, Haçlı Seferleri (1096 – 1291) yoluyla, bir başka deyimle savaş aracılığıyla gerçekleşmiş, bundan sonra da Türkler, Batıda uygarlıktan uzak, barbar bir toplum olarak görülmüştür. (Tolungüç, 2000:33)

“Aydınlanma (XVIII. yy) çağına kadar Türkler, sadece askeri – siyasi bir güç ve tehdit olarak değil, aynı zamanda, dini bir terör (korku) simgesi olarak da görülür; Müslüman ile Türk, İslam ile Türk Dini ya da Religio Turcia eş anlamlı; Hz. Peygamber de “Türk” olarak bilirdi. İslam savaşıyla yok edilmesi gereken iğrenç bir inanç simgesi ya da tarikat olarak görülüyordu. Aydınlanma Çağı’nın dini önyargılarından arınan ve bağımsızlaşan tarih anlayışı, Türklerle ilgili inançları düzeltmeye yetmezdi” (Güvenç, 1996: 295 – 296, 302)

Türklerin Batı dünyasındaki imajı bu anlamda olumsuz olmasına karşılık doğudaki imajı, hemen hemen aynı olaylardan olumlu olarak etkilenmiştir denilebilir. Ancak Cumhuriyetle birlikte girilen reformlar ve özellikle laik devlet ilkesi, Doğuda Türklerin İslâmiyet’ten ayrıldığı endişesi ile bu kez olumsuz bir görünüm yaratmıştır (Tolungüç, 2000: 32).

Osmanlı İmparatorluğu, Hıristiyan Batı Dünyası ile uzun yüzyıllar boyunca savaş halinde bulunduğu için Türk'e ait her şey, önceden ve tartışmasız olarak "geri, kötü, sorumlu ve despotik" şeklinde suçlanmış ve yargılanmıştır (Güvenç, 1996: 325).

B. Güvenç Batıdaki, "Türk" imajını araştırmış ve hemen hepsinde

sonuç olarak aynı bulguları elde etmiştir (Güvenç, 1996: 289-324).

Türk kamuoyunda, Türkiye'nin ve Türklerin sahip oldukları imaj ve saygınlık konularında çok büyük bir duyarlılık vardır ve "layık olunan imajın yaratılmadığı" kanısı yaygındır (Tolungüç, 2000: 34).

Ancak kendi kimlik algılamasıyla dış imgeleri birbiriyle uyuşmayan tek ülke kuşkusuz Türkiye değildi.

Türkiye, Avrupa'nın dışında, kimliği karışık bir Müslüman ülke olarak algılanmaktadır. Daha çok Ortadoğulu olmakla birlikte, Doğu ile

Batı arasında bir karışım, ilginç bir muamma, dünyanın kenarında bir yer olarak görülmektedir. Doğu köklerine sarılmakla birlikte, Batı değerleri ve yaşam tarzım arzulayan bir tavır sergilediği düşünülmektedir. Din ve Arap kültürü çağrışımları Türkiye'yi Ortadoğulu kılmaktadır. Dürüst, yardımsever ve dostane görünmekle birlikte şüphe ve güvensizlik uyandırmaktadır ve mesafeli yaklaşılmasına neden olmaktadır. Diğer Akdeniz ülkelerine oranla çok daha olumsuz değerlendirilmektedir. Ancak aşinalık arttıkça, olumlu değerlendirme, izlenim ve tutumlar da artmaktadır (Tolungüç, 2000: 37).

Türklerin olumsuz şekli uzun zaman boyunca şekillenmekteydi. Her önyargı olduğu gibi, bu da yarı gerçek, eski bakış açıları ve kandırmaçılardan oluşmaktaydı. Türklerle ilgili önyargıları kesinleştirmek de daha zor oldu, gerçi onlarda aynen dayanaksızdır. "Kötü Türk" şekli batı bilincinde özellikle İslam'ın negatif önyargısı temelinde oluşturulmaktadır.

Kalıp bilinir oldu: bıyık, türban, kötü bakış, yatağanla kadını veya çocuğu kesmeye hazır biri. Anneler "Türk" kelimesiyle çocuklarını korkutuyorlardı. Türkler kötü insanları belirlemek için uygun bir araç oldular. Örneğin Şekspir'in "Otello" adlı eserinde "türbanlı kötü Türk" hakkına yazılmaktadır. Kiliselerde "kötü Türk" tarafından getirilen kötülüklerden korunmak için dualar edilirdi.

5. Hipotezler

1.Hipotez: Kırgızistan’da Türkiye’nin ve Türklerin imajı kategorik olarak tarihsel bir fonksiyondur. Bu hipotezinin alt hipotezi olarak şu hipotez sunulabilmektedir:

a) Tarihsel kaynaklarında oluşan Türk imgeleri Kırgızistan’da Türkiye’nin ve Türklerin imajına negatif bir şekilde etkilememektedir.

Ekonomik, kültürel ve siyasi gelişim düzeyleri ne olursa olsun, ders kitapları, tüm ülkelerin eğitim ortam ve süreçlerinde, etkileri farklı olmakla birlikte belirleyici bir rol oynaya gelmiştir. Ders kitapları, bir müfredatın soyut hedeflerinin somut yansıması olduğu gibi, sınıf içi öğretimi büyük ölçüde belirleyen ve yönlendiren bir öğretim aracı olarak da karşımıza çıkmaktadır. Ders kitaplarına yüklenen anlam çok daha fazla olmakta, ders kitapları Tarih ders kitapları hariç, çoğu kez öğrencilerin yazılı materyalle ilk, ve hatta zaman zaman da son buluşmalarını sağlamaktadır. Küçük yaşta oluşturulan önyargılar zamanla insanın düşüncelerine fazla etkilemektedir.

Batı’da Türklere karşı önyargının düzeyi ile ilgili emin olmak için, sözlüğe bakmak yeterlidir. İngiliz dili uluslar arası sözlüğü Webster Türklerin dil ailesi, ait olduğu bölge ve benzer bilgileri verdikten sonra aşağıdaki yaygın tanımlamayı vermektedir: “Türklere itham edilen özellikler, ikilik, duygusallık ve sertliktir”. Webster üniversite sözlüğü Türk ile ilgili olarak “sert ve tiran” özelliklerini yazıyor. İngiliz dili sözlüğü Rendom Haus ise Türklerle ilgili olarak “sert, kaba ve despot bir insan” tanımlaması yapmaktadır. Sözlüklerin tanımlamaları toplu kültürleri yansıtmaktadır. XX yy sonlarında yabancı halklar ve etnik gruplar hakkındaki önyargılar çok kati bir şekilde hor görülmeğe, anlaşıldığı kadarıyla bu gelişme Türklere pek dokunmamış. Türkleri kötülük olarak gösteren filmler ve kitaplar zayıf bir tepki toplamaktaydılar. İnsanlar, Türkleri her zaman “kötü adam” olarak gösterecekler diye beklemektedirler. Beatl’s grubu bile “sarı denizaltı” adlı çizgi filmde Türkleri kötü çizgi karakterler olarak göstermektedirler. Türkler sadece kötü olarak değil, ayrıca dans eden kızlar, cariyeler tarafından çevrili zenginlik içindeki duygusal insanlar olarak da görülmektedir (www.gazetasng.ru).

2. Hipotez: Kırgızistan’da Türkiye’nin ve Türklerin imajı kategorik olarak geçmişten bugüne kadar Kırgızistan halkının düşüncelerinin bir fonksiyondur.

Bu hipotezinin alt hipotezleri olarak şu iki hipotez sunulabilmektedir:

a) Kırgızistan halkı Türkiye’ye ve Türklerine kategorik olarak pozitif düşünmektedir.

b) Kırgızistan halkı Türkiye’ye ve Türklerine kategorik olarak negatif düşünmektedir.

Bir çok bilim adamının görüşüne göre milletler arası önyargılar daha çok ana düşüncenin zayıflığından kaynaklanmaktadır. Burada kişiye, onun dahil olduğu grubun sahip olduğu düşünülen özellikleri yakıştırıyorlar. Önyargı özelliğinin temelinde, insanların başka kişileri ayrıca birer birer değerlendirmekten kurtarıp, herkesi genel bir kalıp çerçevesinde değerlendirerek, her bir farklı kişiye daha önce oluşmuş önyargıları yerleştirmektedir.

Bu önyargılar kişisel ve toplumsal bakış açılarından oluşabilir. Bu önyargılar pozitif, tarafsız ve negatif olabilirler.

Amerikalı Sosyal Psikolog Tordon Alport negatif önyargıyı değerlendirirken “Genelde yanlış ve temelsiz genellemeler nedeniyle hoşlanmama” olarak ifade etmektedir. Bu hoşlanmama ya tüm insan grubuna karşı veya bir kişiye karşı oluyor ve sebebi de, o gruba dahil olmasıdır (Alport G. W, 1954: 10).

Önyargının çıkış noktalarını inceleyen teoriler çok çeşitlidir. Ama hepsinin birleştiği bir nokta var, o da önyargıların temelinde, kişiler kendileri ile diğerleri arasında net ayrıştırma çizgisini çekerken, o an yaşanan sorunlardan “sorumlu” olan kişilerin kimliğinin belirlenmesidir.

Kanıtlanmıştır ki, insanlar sıklıkla etnik köken ile suç arasında bir bağlantı kurmaya meyillidirler. Onlar genellikle isteyerek ve net olarak diğer etnik ve dini gruplara bağlı kişilerce yapılan anti sosyal hareketleri belleklerine kaydediyorlar. Aynı şekilde kendileri tarafında olan kişilerce gerçekleştirilen suçlar kolaylıkla unutuluyor (Brown, 1995: 86-29).

Günümüzde ayrılıkçı fikirleri toplumun içinde açıkça söylemek hem hoş değil hem de yasaktır ama fobiler ve önyargılar varlıklarını sürdürmektedirler (Mamedov,1999: 106).

Toplu önyargılar daha çok birbirleri arasında ortak az şey olan insanları kaplamaktadır. Bu nedenle grubun kimliği de bir önyargı olmaktadır. Ancak, belirleyici etken olarak bakacak olursak, toplu önyargıya sahip olmak etnik farklılıktan daha çok şey ifade etmektedir.

Günümüzde Rusya’da Kafkasya ve Orta Asya asıllılara yönelik oluşan önyargılar kendi köklerini tarihin derinliklerinde bulmaktadır.

XVIII – XIX yüzyıllarda Rusya İmparatorluğu Kafkasya’da aktif bir politika uygulamaktaydı.

Yabaniler, vahşiler ve dolandırıcılar – bu etiketlerle Kuzey Kafkasya yerli halklarını adlandırıyorlardı. Rus tarihçi belirtiyor ki, “dolandırıcı” kelimesi Ermolovun nüfus sayımında dağlıların resmi adı haline almış gibiydi (Mamedov,1999:107).

Ayrıca belirtmek gerekir ki, XIX yy Ruslar iki önyargıya sahiptirler: Kuzey Kafkasya yerlisi – Dağlı, Orta Asya yerlisi – Asyalı. Orta Asyalıya gelince, burada da temel nitelikler olarak duyarsızlık, gevezelik ve tembellik (Mamedov,1999:107).

Sovyet zamanında ise “devlet düşmanı” önyargısı ortaya çıktı. Bu önyargı bazen milletleri kapsamaktaydı. Bu durum Ahıska Türkleri ve Kırım Türklerine yönelik ortaya çıkmıştır. Onları anayurtlarından Orta Asya’ya sürerken “Emperyalist Türkiye” lehine çalışma olasılığıyla suçlamışlardı.

Kırgızistan’ın dünyadaki spesifik yeri kendi tarihi, gelenekleri ve kültürü tarafından benimsenmektedir. Nüfusun çok milliyetli yapısı, farklı dinlere mensup oluşu Kırgızistan’ın kendine özgü gelişme şeklini belirlemiş ve gerek Asya’yla gerekse Avrupa’yla bağlarının kopmamasını sağlamıştır (Rud, L.A., 1999:61).

Kırgızların ve Rusların, Özbek ve Ukraynalıların, Kazak ve Almanların, Beyaz Rus ve Taciklerin, Yahudilerin, Korelilerin, Uygurlarının ve onlarca başka milletin tarihi kaderleriyle bağlı bir halklar alaşımı Kırgızistan halkını oluşturmaktadır. Bu çıkar ve kültürlerinin karşılıklı olarak etkileşmesi, iç içe geçmesi ve sıkı bir ekonomik işbirliğidir (Rud L.A.,1999:61).

Böylece, SSCB'nin dağılmasından sonra Kırgızistan'daki Türk toplulukları kendi kimlik arayışlar içerisinde tarihe başvurmakları sonucu Türkiye'ye karşı kardeşlik duyguları oluşmuştur. Ancak Kırgızistan'daki Türk olmayan topluluklar doğal olarak Türkiye'ye ve Türklere karşı onların kendi ulusal kültürlerinin derinliklerinden gelen stereotipler oluşmuştur.

3. Hipotez Kırgızistan'da Türkiye ve Türklerin imajı kategorik olarak sosyal – kültürel ilişkisinin gelişmesinin bir fonksiyondur.

Smith (1990:171), kültürü kolektif yaşam tarzı, inançlar, stiller, değerler ve semboller repertuarı olarak tanımlar. Bu tanımlamada belirlenmiş değerler, inançlar, yaşam tarzı ve semboller vardır ve kültür bunların toplamıdır.Geertz'e göre (1979), kültür paylaşılan anlamlar sistemidir. Hall'a göre (1959:169) kültür iletişimdir ve iletişim kültürüdür. Gudykunst'a göre bireylerin içinde sosyalleştiği kültür nasıl iletişimlerini etkiler.Bireylerin iletişim yolları zamanla paylaştıkları kültürü değiştirir (Erdoğan, 2001:134).

Kültür insanın toplumsal yaşamının her alanında kendisini ve kendisinin olanın ifadesidir; çünkü kültür , insanın kendi yaşamını geçmişten gelen tecrübeler birikimlerle ve kendinin yarattıklarıyla nasıl ürettiğini anlatır(Erdoğan, 2001:134).

Kültür, en geniş anlamıyla bir toplumun dili, edebiyatı,plastik sanatları, el sanatları ve işleri mimarisi, müziği, halk dansları, güncel yaşam ve davranış biçimi, insel inan ve moral değerleri, bilim, yaşam ve yapıtları, arkeolojik ve tarihsel varlığı, insan ilişkilerindeki davranışları ve spor yaşamı kültür tanıtmasının alanlarını gösterir (Kaya, 1989:231).

Kültür unsurları:değerler,dil, din,mitler,gelenekler,kanunlar,maddi semboller.

Kültür denilince akla gelen ilk şey dildir. Dil, millet denilen sosyal varlığı birleştirmektedir. (www.kültür.gov.tr)

Dil milli kültürün temel unsuru ve taşıyıcısıdır. Maddi – manevi kültürel değerlerin oluşmasında ve aktarılmasında dilin inkar edilemez bir rolü vardır.

Mit (efsane,masal) – Mitler güçlü ideolojik görevler görür. İşaret, biçim olur ve geniş anlam ise içerik olur. Mit yüklenen kültürel anlamı doğallaştırır (Erdoğan, 2001: 126).

Kültürel tanıtma bir ülkenin olumlu imajına ışık tutan öğelerinden birisidir. Daha iyi bir tanıtım ve kültürler arası olumlu ilişkiler daha iyi bir ülke imajı zorunlu kılmaktadır.

Kesinlikle unutulmaması gereken şudur: Kültür yaşayan ve bir şeyler yapan, iletişimde bulunan bir varlık değildir. Kültürler arası iletişim bu insanlar arası faaliyeti anlatır.

Kültürler arası iletişim konusunun temel amacı diğer kültürü anlama ve böylece kontrol mekanizmaları geliştirmedir (Erdoğan, 2001: 151).

Başka bir milletin kalıplarının algılanması sırasında, kültürler arası bir çatışma yaşanmaktadır, alıcının kendi kültürü ve yabancı kültür norm ve standartlarının uymaması durumu. Farklı kültürlere ait davranış biçimlerinin çatışması, iletişimi sorunlara yol açabilir, kültürel bir şokun nedeni olabilir ve bu şekilde başka bir milletin kültürünün anlaşılması sonucunu doğurur. Farklı kültürlere ait kişiler arasında iletişimi zorlaştıran temel kalıplar, belirli /milli psikolojik ve davranışsal /iletişimsel eksikliklerdir, iletişime tabi olanların çeşitli dil kültür topluluklarına ve milli – kültür topluluklarına karşı çeşitli milli – kültürel özelliklerinin yansıtıyorlar (Miroshnichenko, 1995:35).

Türk Dünyası ülkeleri arasında “önemli bir iletişim/dil sorunu vardır (Güvenç, 1997: 403). Türkiye Kırgızistan arasında farklı dillerin kullanılması iletişim sorununu daha da ortaya çıkıyor.

Mesela, Azerilerin Türkçe’si İstanbul Türkçe’sine daha yakınsa, “Özbeklerle iletişim imkansız değilse bile daha güçlü. Kazaklar ve Kırgızlar ise sanki tümünden farklı diller konuşuyordur” (Güvenç, 1997: 404).

Bu farklılıktan dolayı ayrı alfabeyi geliştirme fikri ortaya atıldı, ama bu fikirde fazla yol alamadı, çünkü kolay değildi böyle kültürel devrimi gerçekleştirmek. Halkın büyük kısmı okur yazardı ve bu seviyeye bu dil ve bu alfabeyle ulaşmıştı. Bundan uzaklaşmaları zordu, ayrıca ne bireylerin ne de toplulukların böyle değişme isteği vardı. Ayrıca, Kırgızistan’da “Rusça konuşan ve yazan Rus asıllı topluluklar vardı. Yerel sorunların çözümü, zaman ve yaratıcılık istiyordu”(Güvenç, 1997: 404).

Yabancı bir kültürle iletişim sürecinde, ona karşı belirli bir yaklaşım oluyor. Diğer kültürün taşıyıcısı geleneksel olarak “yabancı” olarak adlandırılmaktadır. “Yabancı” tanımlaması ayrıca alıcının iletişiminin çok olduğu veya onun için daha fazla öneme sahip olan belirli bir kültürün taşıyıcıları ile bağlantılı olabilir.

4. Hipotez: Kırgızistan’da Türkiye ve Türklerin imajı kategorik olarak siyasi ilişkilerin ve iletişimin bir fonksiyondur.

İmaj – semboldür, ve bunun arkasında insanların ekonomik, siyasi ve günlük hayatla ilgili ilişkilerinin zor ve alışılmamış bir problemidir. Bu problemin teorik ve uygulamalı çözümü, ticari, siyasi ve genel hayat şartlarını önemli düzeyde yükseltirdi.

Modern uluslar arası şartlarda ve yeni uluslar arası ilişkiler sisteminin oluşum süreçlerinde, dünya arenasında devletin imajının oluşturulması kuralları, amaçları ve metotları hakkında bilgiye sahip olmak gereklidir. Sürekli değişen ekonomik ve siyasi şartlarda, bu iki kez daha zordur. Ayrıca, dünya arenası oyuncusu olan her bir

ülkenin milli özelliklerini da dikkate almak gereklidir: var olan siyasi yapı, ekonominin hali, demografik faktör ve halkın mantalitesi.

Yurt dışında oluşan ülke imajını, devlet üst düzey yöneticilerinin konuşması çerçevesinde yabancı basında çıkan bilgilerden görmek olur. Modern bilgi toplumunda, özellikle BASIN ülke imajının oluşturulmasının ana kaynaklarından biridir. Basın kamuoyu oluşumuna inanılmaz etki ediyor ve bilgi kaynağı olarak, güçlü bir bilgi silahıdır ve bilgi savaşında aktif olarak kullanılmaktadır. Buna örnek olarak ABD'nin Irak savaşı ile ilgili olarak sürdürdüğü Bilgi savaşıdır. Devletin bilgi politikası ise, genel olarak siyasi fikirleri anlatmaya, yönetim şeklini yurt içinde ve dışında şekillendirmeye yarayan tek kanaldır. Devletin hem dış hem de iç şekli için en temel araçtır.

Herhangi bir devlet, özellikle de Türkiye şekli veya kalıbı, imajı – ayrı kişilerin bakış açılarının, insan gruplarının, ve milletlerin Türkiye'nin ne olduğu ile ilgili bakış açılarının bileşimidir. Bu tür toplayıcı şekil her zaman çok katmanlıdır, o devletler arasında yıllar boyunca oluşmuş ilişkilerden, devletin coğrafik yerleşiminden, ortak çıkarın var olmasından veya olmamasında veya çatışmalarından kaynaklanmaktadır.

Bilgiye sahip olmak, onu gerektiği zaman ve hızlı bir şekilde kullanabilme becerisine sahip olma, tüm ilgili tarafların faaliyetlerinin koordinasyonu ve tek bir amaca tam uyum – işte bunlar bir ülkenin bilgi dalgasının üstünde tutunmasını sağlayan ana araçlardır. Ayrıca, bilgisel etkinin sürekliliğini ve amaca yönelik olmasını yine Basın sağlamaktadır. Bu da, Türkiye hakkında oluşmuş önyargıların köklü bir hale gelmeden zamanla değiştirilmesini sağlar.

5. Hipotez: Kırgızistan'da Türkiye ve Türklerin imajı kategorik olarak ekonomik ilişkilerin bir fonksiyondur.

Marka, üretici veya satıcıların malını tanıtan, onu başkalarının mallarından ayırmaya yarayan isim, terim, sembol, şekil veya bunların bileşimidir (Mucuk, 1990:151). Marka, bir teşebbüsün mal ve hizmetini, bir başka teşebbüsün mal ve

hizmetinden ayırt etmeyi sağlamak koşuluyla harf, logo, şekil olabilen her türlü işarettir (İşgör, 2001:15).

Ürünün marka stratejisi ile fiziksel özellikleri birbirine uyumlu olmak zorundadır. Aksi halde yaratılan imaj, yanlış bir stratejiyle birleşerek markaya duyulan güveni sarsabilecektir.

Marka imajı, tüketicilerin satın alma olasılığı, memnuniyet ve eminlik dereceleri ile ilgili olduğundan rakiplerden farklı, tutarlı ve tüketiciye uygun bir marka imajı oluşturmak satışları da olumlu etkileyecektir (Akkaya, 1999: 102-108).

Marka, popüler kültürün ve tüketim toplumunun yarattığı bir kavramdır. Bu ifadeden yola çıkarak geniş kitlelere ürün ihraç edebilmek için birincil şartın evrensel anlamda popülerite kazanmak olduğu söylenebilir. Dünya çapında tanınan bir ürün yaratmada bir diğer deyişle ürünü markalaştırmada ürün kalitesi kadar ürünü ihraç eden ülkenin imajı da önemli bir faktördür. Türkiye, ihracatı ve dolayısıyla ekonomisinin uzun vadeli gelişiminde ülke imajı inşasına yönelik atılımlar yerine, aylık ve yıllık ihracat göstergelerindeki artışla yetinmiş ve ihracat popülizmi stratejileriyle kaynaklarını etkin kullanmanın gerisinde kalmıştır (<http://www.igeme.org.tr>).

Birçok gelişmiş ülke ekonomik gücünü sağladığı markalar ile ülkenin gücünü daha da pekiştirmekte ve Küresel Rekabet gücünü artırabilmektedir.

Türkiye'nin marka değerinin oluşması için; kültürel, bilimsel, siyasi, ekonomik ve medya araçlarının tümünün en etkin ve değişime uyumlu dinamik biçimde başarıyla kullanabilmesi gerekmektedir. Güçlü bir ülke imajı sadece tanıtım ile gerçekleşemez. Çok başarılı tanıtım ve iletişim faaliyetleri ile kısa dönemli başarılar sağlamakla birlikte, altyapı eksikliği uzun dönemde imajın daha da zayıflamasına neden olacaktır. İmajı yüksek ve uluslararası pazarlarda başarılı ülkelerin tamamı endüstrileşmiş, zengin ülkelerdir (<http://www.ekometre.com>).

Firmaların yurt içi ve yurt dışı pazarda güçlü ve devamlı olabilmesi için markaları ile ön plana çıkması, ekonomik pazarda yer edinmenin önemli

gerekerinden birisidir. Bunun için ilk basamak olan marka tescili, sağlam bir temel üzerine oturan ama sürekli gelişmeyi hedefleyen bir sürecin başlangıcı sayılabilir (Certeler, 2001: 5).

Tüketici gözünde marka, kalite ve güven demektir. Bu yüzden yurt dışına ihraç edilecek ürünlerin tescil olması zorunludur. Markanın sadece hedef pazarda tescil ettirilmesi ilgili pazarda yer tutmak ya da hakimiyet sağlamak için yeterli olmamaktadır. Rakip firmaların ve markaların varlığı, devamlı yeniliğe ve sahip olunan markanın sürekli geliştirilmesine sebep olmaktadır. Özellikle globalleşen dünya pazarında faaliyet gösteren firmaların tescil ettirmiş oldukları markalarını tutundurabilmenin ötesinde lider duruma getirebilmeleri ve lider olarak kalmalarını sağlamak için devamlı çaba göstermeleri gerekmektedir (Certeler, 2001: 5).

Tüketiciler üzerinde olumlu bir ülke imajı geliştirmek, üreticilerin satışlarını olumlu etkileyecektir. Tüketicilerin sevdikleri ve hayran oldukları ülkelerin ürünlerini satın almaya daha uygun ve eğilimli oldukları saptanmıştır (Johanson, 1989: 48).

Bir ülkenin ürünlerine yönelik imajın oluşumunda, tüketicilerin o ülke ile olan yakınlıklarının derecesi önemli bir etkidir. Tüketicinin söz konusu ülkede yaşaması, bu ülkeyi ziyaret etmesi veya aynı dili konuşması, ayrıca medyanın da bu ülke hakkındaki yayınları gibi faktörlere dayanarak ülkeye yakınlık duyabilir.

Türkiye'nin bir dünya markası yaratması şu anki yapıda oldukça zor görünmektedir. Her şeyden önce ülkemizde marka olmak çok zordur, bunun nedeni de yüksek maliyettir. Araştırmalara göre, sadece Amerika'da bir marka oluşturmak için gereken bütçe 200 milyon dolar civarındadır. Ülkemize gelince bu rakamın 2.5-3 milyon dolar civarında olduğunu görüyoruz. Şu anki ekonomik yapı içinde bir firmanın tek başına böyle bir maliyetin altına girmesi mümkün değildir. Türkiye'nin

markalaşması için yurt dışında sağlam bir imaj yaratması gerekmektedir. Türkiye öncelikle bunu başarabilirse, yurt dışında imajını yükseltebilirse dünya markaları oluşturması mümkün olabilir (www.ekometre.com).

İhracat hamlesinin "Türk Markası", imajıyla desteklenmesi yeni Türk markalarının dünya pazarlarında yer almasına öncülük edeceği kesindir.

Bir ülkeye ait ürünlerin yabancı ülkelerde tercih edilmesi için birincil olarak o ülkenin diğer ülkeler nezdinde kaliteli bir imaja sahip olması gerekmektedir.

Ne yazık ki günümüz Türkiye'si için genel bir önyargı söz konusudur. Bu önyargıyı oluşturan temel sebepler şöyle sıralanabilir:

- Siyasi ve ekonomik istikrarsızlıklar
- Terörist faaliyetler
- Doğal afetler
- Tanıtım yetersizliği

Ülkemizin marka değerinin düşük olması sebebi ile Türk malları yurt dışında hak ettiği fiyatı bulamamaktadır.

Prof. Dr. Güliz Ger, 660 Batılı üzerinde yaptığı bir araştırmada Batılı'nın Türkiye'yi nasıl tanıdığı sorusuna yanıt bulmaya çalışmıştır. Sonuçlara göre; Türkiye kimliği karışık bir Müslüman ülke olarak algılanmaktadır ve daha çok Ortadoğu'lu olmakla birlikte, Doğu ile Batı arasında bir sentez, Avrupa'nın dışında dünyanın

kenarında bir ülke olarak görülmektedir. Doğu köklerine sarılmasının yanı sıra, Batı'nın yaşam tarzını, değerlerini arzulayan bir tavır sergilediği düşünülmektedir (<http://www.tpankara.org.tr>).

Uluslararası platformda imajının yetersiz olması, Türkiye'nin global anlamda markalar oluşturmasında engel teşkil etmektedir. Bir ürün ne kadar standart üstü ve benzersiz olursa olsun o ürünün Türkiye'de yapılması diğer ülkelerdeki tüketicilerin o ürüne olan güvenini ve yönelimini sarsmaktadır. Yukarıda belirtmiş olduğu noktalar bağlamında Türkiye'nin henüz yabancı tüketicilerin akıllarında güvenilir bir marka olarak yer edemediğini söylemek mümkündür (<http://www.tpankara.org.tr>).

Marka ile ülke imajı arasındaki önemli ilişkiye verilebilecek en güzel örnek, Türkiye'deki üreticilerin oldukça kaliteli ve dünya markaları ile rekabet edebilir nitelikteki ürünlerini yabancı bir isim vererek pazarlamaya çalışmalarıdır. Elektronik söz konusu olduğunda, Japonca'yı çağrıştırmalı nitelikte isimlerin veriliyor olması bu gerçeğin, bilinçaltındaki marka-ülke ilişkisinin, Türk imalatçısı ve ihracatçısı tarafından ciddi bir biçimde kavrandığının göstergesidir. Rusya pazarına girmeye çalışan ilk Türk tekstilcileri de, Rus halkının tekstilde İtalya'ya yönelik bilinçaltında geliştirdiği kaliteli marka-ülke ilişkisinden dolayı, ürünlerine İtalyan markalarını çağrıştıran isimler vermişlerdir. İtalyan ürünlerini aratmayacak kalitedeki bu ürünler daha sonra Türk markası altında pazara girmeye başladığında ne yazık ki beklenen ilgiyi görememiştir(<http://www.tpankara.org.tr>).

6. Yöntem

Bu çalışma iki bölüme ayrılmıştır. İlk bölüm teorik, ikincisi ise ampiriktir. Bu araştırmanın teorik kısmının amacı basılı kaynaklarda bulunan Türkiye ve Türk imajının analiz edilmesidir. Okul, edebiyat, tarih kitapları ile basın ve internet siteleri incelenmiştir.

Bu araştırmanın amaçlarından biri, tarih boyunca Kırgız devletinin oluşum süresinde çeşitli dönemlerde karşılaşılan yazarların görüşlerinin de ortaya çıkarılması

olduğu için, çalışmanın temelinde Sovyet öncesi, Sovyet dönemi ve Sovyet sonrası (bağımsızlık dönemi) Türkiye ve Türk imajı ile ilgili Kırgızistan tarihi literatürü de alınmıştır.

Bu literatür incelendikten sonra problemler ve bu çalışmanın amacı belirlenmiştir. Ayrıca bu konunun gerekliliği ve önemi de açıklanmıştır. Daha sonra, önceleri yayınlanmış olan ve bu konu ile ilgili incelemeler araştırılmıştır.

Ve bu ilgili incelemelerin bulguları üzerinde genel bir değerlendirme yapıldıktan sonra bu çalışmanın önemi vurgulanmıştır.

Ayrıca, bu alanda daha önce yapılmış olan araştırmalar, bu çalışmanın dayandığı hipotezleri ileride öne sürerken önemli bir kaynak olmuşlardır.

Bu çalışmanın bir başka bölümünü kuramsal çerçeve oluşturmaktadır. Burada araştırmanın kuramsal temeli üzerinde durulmuştur. Yani, bu araştırmanın inceleme alanıyla ilgili kuramsal bir temel sunmuştur.

Çalışmanın sunumunun nedenleri açıklanmaya ve bununla ilgili kullanılan kuramın temel varsayımları araştırmanın amacı ve soruları doğrultusunda irdelenerek tartışılmıştır. Bunu yaparken de tarihsel ilişkilere değinilerek günümüz sosyal – kültürel ekonomik ve siyasi ilişkilerin önemi de vurgulamaya çalışılmıştır.

Çalışmanın teorik kısmının belirlenmesinden sonra, sonraki adım bu çalışmanın hipotezinin öne sürülmesiydi.

Konu belirlemesiyle ortaya çıkan inceleme sorununun incelenecek varsayımları ele alınmakta, tekrardan kaçınarak, kuramsal çerçeveye dayanarak, yeniden gerçekleştirilmekte hipotezlerin ortaya çıkması sağlanmaktadır.

Araştırmanın ikinci bölümünde ise, yani ampirik kısımda Kırgızistan nüfusu içerisinde anket yapıldı, bunun amacı Türkiye ve Türklerin imajı eski zamanlardan günümüze kadar bir değişikliğe uğrayıp uğramadığının belirlenmesi, günümüz Kırgız – Türk siyasi, kültürel ve ekonomik ilişkilerinin Kırgızistanlıların düşüncelerini ne

şekilde etkilediğinin belirlenmesi, yani Türkiye ve Türklerin Kırgızistan nüfusunun gözündeki imajını belirlemektir.

6.1 Soru kağıtlarının Hazırlanması

Ankette sorulan soruların amacı Kırgız nüfusunun Türkiye ve Türkler hakkındaki şu anki düşüncesinin belirlenmesi ve ayrıca zamanla bu düşüncelerin ne kadar değiştiği veya değişime uğramadığını belirlemektir.

Anket soruları hazırlanırken, ileride, araştırmada elde edilen bilgilerin neticeleriyle, araştırmanın başında öne sürülen hipotezin doğrulanması veya yalanlanmasını sağlayabilmek ön planda tutulmaktaydı. Anketler Türkçe olarak hazırlanıp, daha sonra Kırgızistan'da kullanabilmek amacıyla Rusça'ya çevrilmişti. Bunun yanı sıra, ankette hazırlama aşamasında oluşabilecek yanlışlık ve hataların görülüp önlenmesi amacıyla Kırgızistan'dan gelen öğrenciler içinde deneysel anket yapılmıştır. Bunun tek amacı Kırgızistan'da yapılacak anket sırasında oluşabilecek problemleri önlemektir.

Aşağıda, ankette bulunan soruların detaylı açıklaması yapılmıştır.

6.1.1. Katılımcıların Demografik Özelliklerini Belirlemeye Yönelik Sorular

Bu sorular, ankete cevap verenlerin demografik durumlarının belirlenmesi amacıyla taşımaktaydı. Anketin ilk 9 sorusu cevap verenlerin demografik durumlarının belirlenmesi amacıyla taşımaktaydı.

Bu soruların amacı, cevap verenlerin cinsiyetini, yaşını, etnik kökenini, vatandaşlığını, mesleğini, eğitim durumunu ve ayrıca ailesinin ikamet yerini belirlemektir.

5 ve 6 numaralı sorularda aldığı eğitim neticesinde sahip olduğu meslek ve soruya cevap verenin o an için yaptığı iş iki farklı soruya bölünmüştür, bunun amacı

ankete katılanların sosyal durumunun daha iyi bir şekilde belirlenmesidir. Bu tür sorunun sorulma ihtiyacı, Kırgızistan’da şu an bulunan kötü ekonomik ortamın, nüfusun çalışma şekline ve düzeyine etki etmesidir.

7 ve 8 sorularda cevap verenin ailesinin yaşadığı yer hakkında bilgi alınmıştır. Bunun nedeni, anket Kırgızistan’ın Bişkek şehrinde yapılmaktadır ve bu şehrin nüfusunun bir kısmı başka bölgelerden gelmiştir. Doğum yerinin ve ailenin ikamet yerinin belirlenme amacı, Kırgızistan’ın çeşitli il ve ilçelerinde Türkiye ve Türkler hakkındaki düşüncenin belirlenmesidir.

Anketin 7. sorusunda Kırgızistan Cumhuriyeti 2003 tarihli Anayasasında Kırgızistan’ı oluşturan 7 il seçenek olarak verilmiştir.

Anketin 8. sorusunda ise onun ailesinin ikamet yerinin belirlenmesi için üç cevap seçeneği verilmektedir.

Kırgızistan Cumhuriyeti Anayasası yönetim ve bölge sistemine göre Kırgızistan’da yönetsel ve bölge birimleri il (ilçe), şehir, şehir yanı, (veya ile bağlı ilçe) ve köylerden oluşmaktadır.

Anketin 9. sorusunda “Eğitim seviyesi” olarak Kırgızistan’ın hem eski (Sovyet) hem yeni eğitim sistemi dahil edilmiştir. Katılımcıların bir kısmı eski, bir kısmı ise yeni eğitim sistemine göre tahsilini tamamlamış olduğu için her iki sisteme de seçeneklerde yer verilmiştir .Eski eğitim sisteminde, Orta eksik okul (9 yıllık zorunlu eğitim) ya da Orta genel okul (10 ya da 11 yıllık) mevcuttu. 9 ya da 10 – 11 sınıftan sonra 2 yıllık Meslek okulları ya da 4 yıllık Tehnikum takip edilirdi. Bir sonraki aşamada Akademi, Üniversite ya da Enstitü (5 – 7 yıllık) eğitime, son aşamada ise, Master (Aspirantura) ve üstü eğitime devam edilirdi.

Yeni sistemde İlkokul (1 – 4 sınıflar) ve Orta okul (5 – 9 ya da 10 sınıflar) zorunlu eğitimi oluşturmaktadır. Ondan sonra tercihe göre 3 yıllık Lise, 4 yıllık kolej ya da 2 yıllık Meslek Okullarında eğitime görmekten sonra, ya da 10 yıllık Orta okulunda okumaktan sonra direk yine tercihe göre Akademi, Üniversite ya da Enstitü’ye devam edilmektedir. Son aşamada ise, Master ve üstü eğitime devam

edilmektedir. 9. soruda Akademi, Üniversite ve Enstitü aynı seviyede olduğu için tek seçenek olarak sunulmuştur. Aynı şey Kolej ve Tehnikum için uygulanmıştır.

6.1.2. Sosyal Kültürel ilişkilere yönelik sorular

Ankette, 10 - 15 sorular arası, 17 – 20 sorular ve 39 – 42 sorular ankete katılan Kırgızistanlıların Türkiye'ye kaç kez gittiklerini belirleme amacını taşımaktadır; onlara göre Türkiye nerede bulunmakta; onlar için hangi şehirler, Turistik yerler, ve ayrıca tarihi yerler daha çok bilinmektedir; Onların Türkiye ve Türk milleti dendiğinde ne anlıyorlar; Türk milleti onlarda ne gibi hisleri uyandırıyor; Türk halkı ile kendileri arasında ortak bir şeyin olduğunu kabul ediyorlar mı, evet ise hangi ortak noktayı ilk yere koyuyorlar. Ayrıca, Türk ünlülerden, edebiyatçılardan ve sanatçılardan kimleri tanıyorlar; Türk sinemasını ne kadar tanıyorlar. Ayrıca, Kırgız Türk ilişkilerinin ileride gelişimi hakkında ne düşünüyorlar.

6.1.3. Ekonomik ilişkilere yönelik sorular

Türkiye'nin Kırgızistan'daki ekonomik imajıyla ilgili olarak 27 – 33 sorularıyla 35. soru ilgilidir.

Bu soruların amacı, onların fikrine göre Türk mallarının Kırgızistan pazarlarında, diğer ülke mallarına nazaran ne kadar sık görüldüklerini belirlemek; Hangi ülke mallarını onlar tercih ediyor ve Türk malları bu listede hangi sırada bulunuyor; neden onlar her hangi bir ülkenin mallarını tercih ediyorlar; Türk markaları, diğer ülke markalarına göre ne kadar bilinirdir onlar için; Türk malları içinde en çok neyi kullanıyorlar ve bu ürünlerin içinde hangisini daha kaliteli kabul ediyorlar; onların fikrine göre, diğer ülkelerle karşılaştırıldığında Türkiye Kırgızistan'a yapılan yatırımlar içinde hangi yerde bulunmaktadır; Türkiye ile ilgili ekonomik anlamda bir şey biliyorlar mı, örneğin Türkiye'de hangi sanayi dalı daha gelişmiştir.

6.1.4. Siyasi İlişkilere Yönelik Sorular

Anketin 24 -26 sorularıyla 34, 36 ve 38 sorularında, katılanlardan, onların fikrine göre Türkiye’de nasıl bir yönetim sistemi var ve devlet rejimi nedir soruluyor; onlara göre Türkiye nasıl bir devlettir; Kırgızistan’ın yakın (dostça) ilişkiler içinde olmasını istediği devletler içinde Türkiye hangi yeri almaktadır; Türkiye’nin politik hayatıyla ne kadar yakından tanışıyorlar; Türkiye Cumhurbaşkanının, Başbakanının ve Meclis Başkanının adlarını biliyorlar mı; diğer devletlerle karşılaştırıldığında, onları ne kadar daha iyi tanıyorlar.

6.1.5. Tarihsel ilişkilere yönelik sorular

Burada ankete katılanlardan aşağıdaki tür sorulara cevap vermeleri istenmekteydi: Türkiye ve Türkler hakkında en detaylı bilgiyi hangi kaynaklardan elde ettiler;Türkiye’yi tarif ederken diğer ülkelerle karşılaştırıldığında hangi kelimeleri kullanıyorlar; onlar Osmanlı İmparatorluğu denince ne anlıyorlar; Osmanlı imparatorluğu ile Türkiye Cumhuriyetinin tanımlarken aynı yoksa farklı mı tanımlamalar kullanıyorlar; Türk tarihi kişiliklerinden kimi tanıyorlar; onları, diğer ülke tarihi kişiliklerine nazaran ne kadar çok veya ne kadar az tanıyorlar. Tüm bunları belirlemek amacıyla ankette 16, 21-23 ve 37 numaralı sorular sorulmuştur.

Ankette sorulan soruların temel amacı, Kırgızların Türkiye ve Türkler hakkındaki düşüncelerini öğrenmektir. Ankete katılanlar basit rastlantı yoluyla seçilmişlerdir. Böylelikle bu ankette 150 kişiden oluşan bir grup yer almıştır. Bu grubu çeşitli yaşlarda, mesleklerde, etnik kökünde ve sosyal düzeylerde v.b. kişiler oluşturmuştur.

Alınan cevaplar istatistik programı olan SPSS for Windows tarafından işlenmiştir.

6.2. Nüfus ve Örneklem

Bu araştırma Kırgızistan nüfusu içerisinde yapılmıştır.

Tabi ki eğer bir ülkede araştırma yapılıyorsa, ankete o ülkenin çeşitli illerinden örnekler alınarak katılmalarının sağlanması önemlidir. Bu da, anket yapılırken daha iyi sonuçlar elde edilir. Ancak mali gücün az olması ve zamanın kısıtlı olması nedeniyle anket sadece Kırgızistan'ın başkenti Bişkek şehrinde yaşayanlar arasında uygulanmıştır.

Böylelikle, araştırma sahasına Bişkek şehrinde yaşayan Kırgızistan nüfusu girmiştir. Bişkek şehrinde yerli nüfusun yanı sıra, Kırgızistan'ın diğer şehirlerinden gelen nüfusun yaşadığını dikkate alırsak, araştırmada Kırgızistan'ın çeşitli illerinin yaşayanlarının fikirleri alınmıştır. Ancak, araştırmanın sınırlılığından dolayı, örnekleme çerçevesi oluşturularak buradan "inceleme nüfusu" belirlenmesi uygun görülmüştür. Böylece, bu çalışmanın nüfusunu basit rastlantılı örneklem yöntemiyle seçilmiş olan ve şimdilik zamanında Bişkek şehrinde yaşayan 150 kişi oluşturmaktadır. Örneklemin 150 kişiyle sınırlı kalmasının nedeni, insanların bu konuyla ilgili ilgisizlikleri ve umursamazlıklarıdır.

Böylece, örnekleme dahil edilen kişiler 15 yaş ve üstündeki, sorunları anlayabilme kapasitesine sahip oldukları varsayılan, anketleri doldurmayı ve işbirliği yapmayı kabul eden insanlardır. Anket sonuçları yukarıda belirtilen nedenlerden dolayı tüm Kırgızistan'a genelleştirilemeyecek, sadece araştırmanın örneklemini oluşturan 150 kişi için geçerli sayılacaktır.

BÖLÜM I: KIRGIZLAR VE KIRGIZİSTAN'IN TARİHÇESİ

1.1. Kırgız Türkleri Tarihi

M.Ö. III. yüzyılda Çin'in kuzey sınırlarından Baykal'a kadar olan bozkır ve yarım sahralarda Hunların Türk dilli neslinin birliği güçlendi.

Hunların mülkiyeti, Doğu Türkistan'dan Baykal ötesi ve Güney Sibirya'dan Çin sınırına kadar uzanıyordu.

Hun Devleti'nin sınırları içinde birçok Türk kökenli halklar gelişmeye başladı.

Kırgızların uzun süre Hun birliği yer almaları, onların diğer Türk kavimleri karışmasına ve karşılıklı kültürel etkileşime uğramalarına sebep olmuştur (Mehmet Saray, 2004:17).

Hun Devleti'nin gücü M.Ö. I. yüzyılda zayıfladı. Hunların bir kısmı kendilerine diğer göçebeleri cezp ederek zamanla batıya karışmaya başladılar.

Çağdaş Macarlar kendilerini Hunların evladı sanıyorlar (Biçurin, N., 2005: 23).

Kırgızlar ve onların ülkesi konusunda günümüze kadar ulaşan bilgilere M.Ö. 201 yılına ait Çin tarihî metinlerinde rastlamak mümkündür. Bu tarihlerde Maodun'un başkanlığında güçlü Hun Devleti birçok toprakları fethetmişti. Çin tarihçisi şöyle anlatıyor: “(Maodun), kuzeyde Hun mülkiyetlerini fethetti.”

Bilim adamlarının tespit ettiği gibi Çinliler, Doğu Tan Şan'da (Tanrı Dağlar) yaşayan kadim Kırgızları gegun (seçenekler: gyan-gup, kigu, tsigu) olarak adlandırıyorlardı.

Kırgızların kökeni hakkında araştırma yapan bilim adamları da Kırgız adını “Kırk – gız(guz)” adlarının birleşmesi ile “Kırk – er” ve “Kırk boy” olarak izah etmişlerdir (Togan A.Z.V.,1982: 68 -70).

Bugün Kırgızistan'ın ünlü halk bilimcileri Kırgız adını “Kırk – gız” dan türeyen nesiller ve “Kırk – Oguz”dan, yani Kırk boydan meydana gelen insanlar olarak izah etmektedirler (Useyin Acı, 1996: 9-14).

Böylece “Kırgız” terimi Türk neslinin bütün meşhur isimlerinden en kadim olanıdır.

Kırgızlar ve onların devleti (hâkimiyeti) hakkında Çin kaynaklarında anlatılar yüzyıllara dayanıyor. Anlaşılan şu ki bu zamanlarda Kırgızların egemen sınıfları yok edilmişti.

Böylece, M.Ö. I. yüzyılın ortalarında Kırgızların bir hissesi Orta Asya'dan kendi yeni vatanları olan Enisey'e nüfuz etmeye başladılar.

Bazı araştırma uzmanları, Kırgızların Orta Asya'dan Enisey'e hicretlerinin farklı şartlarda ve farklı zamanda meydana geldiğini zannediyorlar. Bir efsaneye göre, Türklerin mitolojik ecdadı olan “kurt oğlu”, Amin'in kadim Türk neslinin kurucusu olmuştur, diğeri ise Cigu'nun (Kırgız) hakimiyeti altında hüküm sürmüştür. Efsanede gösterilen koordinatlar, Cigu'nun (Kırgız) hâkimiyetinin “Kırgızların başlıca teşekkül yerleri”nin olduğu Abakan (Afu) ve Enisey (Gyan, Kem) ırmakları boyunca olan toprakları kapladığını tespit etmeye yardım etmiştir. (Ploskix V., 2003: 53–54).

1.2. Kırgızistan'ın Kuruluşu

“Kırgız hâkimiyeti” ilk defa Bars-Bega'nın (başlangıç M.Ö. VIII yüzyıl) zamanında, M.Ö. 201 yılında Çin kaynaklarında zikredilmiştir. Özellikle de “Kırgız devletinin” sınırlarının Moğolistan'dan Tyan Şan'a (Tanrı Dağlar) ve Baykal'dan Büyük Çin Seddi'ne uzandığı devirden bahsedilmiştir. Kırgızların “büyük devletinin” zirvesi 840 yılında Uygur Kağanlığının başkentini elde ettikleri zaman düştü. 1207 yılında Kırgız Kağanlığı, Cengiz Han'ın ordusunun kolay şikârı oldu, 1293 yılında ise Enisey Kırgızlarının devleti tamamen çöktü.

Ortaçağın başlarında Enisey'in orta akıntı yönünde yaşayan nüfus Yunan kaynaklarında şöyle adlandırılmıştır: "xerkis", "xirxiz"; Arap ve Fars kaynaklarında ise şöyle adlandırılmıştır: "xırgız", "xırxır"; ortaçağ Çin kaynaklarında daha çok şöyle adlandırılmıştır: "syatszyaslar", "tsziltszislar"; kadim Türk ve Uygur metinlerinde ise "Kırgız" olarak geçmiştir. Son terim, halkın kendini tanıtmamasının kesin ifadesi olmuştur (Ploskix V.,2003: 73 akt Bartold, 1963).

Çin tarihçisi şöyle vurgular: " Enisey Kırgızları Avrupalılara benzerlermiş. Saçları sarı, yanakları al, gözleri ise mavi idi" (Kyuner, N.V,1961:57).

Kafesoğlu'ya göre, bu bilgilerin Kırgızların Türklük kimliğini yok etmek ve Slavlara akraba göstermek için yanlış olarak yorumlanıp kullandığına şahit oluyoruz (Kafesoğlu İ, 1984:131).

Bazı Türk bilim adamlarına göre Kırgızlar, diğer Türk kavimlerini benimsediği dışı Kurt'tan türeme efsanesini benimseyerek kabul etmişlerdir. Kök Börü (Kurt) İlbirs (Pars) gibi hayvanlar Kırgızlarca da kutsal totem olarak kabul edilmişlerdir. Ayrıca Kırgızlar, diğer Türk kavimleri gibi Gök Tanrı'ya, Yer'e, Su'ya, Ay'a ve Yıldız'a tapmış ateşi kutsal saymıştır (Saray M., 2004: 17).

Kırgızlar putperest idiler. Diğer Türk halklarında olduğu gibi Kırgızlarda da Tengri ve Umay ilâhi çifti âli Tanrılar sayılıyordu. Fars tarihçisi Gardizi (XI yüzyıl) Kırgızların inançlarını en parlak şekilde anlatıyor: "Kırgızlar, Hindular gibi ölüleri yakıyor ve diyorlar: "Ateş en temiz şeydir; ateşe düşen her şey temizlenir. Ateş, ölüyü de kirden ve günahlardan arındırır" (Karaeva, 1994:54). "Bu, kadim zamanlardan beri onların âdetiydi. Fakat onlar Müslümanlarla komşu oldukları (Karahan Kağanlığı) ölüleri gömmeye başladılar" (Voropaeva, 2004:78 akt Al-Marvazi (XII yüzyıl): 56).

"Kırgızların birçoğu ineğe, diğerleri rüzgâra, üçüncüleri kirpiye, dördüncüleri saksığana, beşincileri doğana, altıncıları ise güzel ağaçlara taparlardı. Onların bazılarında şaman denirdi (Karaeva, 1994: 54).

Enisey Kırgızları, kendilerini kurdun evladı olarak görmüyorlardı. Onların jeneolojik efsanelerinde Kırgızların ecdadının bir mağarada “inekle” (veya dişi geyikle) herhangi bir Tanrının mucizevî izdivacı sonucu “yaratıldığı” anlatılır (Ploskih V.,2003:75).

VI. yüzyılın ortalarında Orta Asya’da ilk Türk Devleti kuruldu. Bu Türk Devleti, Kırgızistan’ın tarihinde çok büyük rol oynadı. Bu devlet, yaklaşık iki yüzyıl yaşamış olan Türk Kağanlığı (Gök Türk) idi (Kakeev, 2004: 29).

Türk Kağanlığı (Gök Türk) devrinde kabile ve halkların toplu göçü, Kırgızistan nüfusunun Türkleşmesine sebep oldu. Yerli ahali, yabancılar tarafından asimile edildiler. Onların çehresinde Moğollara özgün çizgiler daha çok hâkim olmaya başladı ve dilleri Türkçe oldu (Ploskih V., 2003: 70).

VI-VII yüzyılda Kırgızların siyasî tarihi sık sık bağımsızlık uğruna yapılan mücadelelerle karakterize edilir. Kırgız Devleti sayıda, ordu organizasyonunda ve silâhlandırmada Orta Asya göçebelerine teslim oluyordu. 554–555 yıllarında Enisey üzerindeki topraklar, Türk Mugan Han tarafından fethedildi.

Türk Kağanlığı (Gök Türk) çöktükten sonra, 630 yılında Kırgızlar çoktan bekledikleri bağımsızlıklarını elde ettiler. Fakat bu uzun sürmedi. Bu zamanlar Kırgızların Enisey’deki topraklarını fetheden Kıpçakların ecdatları olan Sirlerin kabilesi güçlendi. 646 yılının Haziran ayında Sirler Uygurlar tarafından darmadağın edildi. Bu zamandan itibaren Kırgızların devleti kuvvetlenmeye başladı. 648 yılında Kırgızlar Çin’e ilk büyükelçiliklerini gönderdiler. Resmi devlet, bütün imparatorluğun himayesini, göçebeler arasında kendi mevkilerini kuvvetlendirmek için kullanıyordu. (Ploskih V.,2003 :75).

VII yüzyılda Orta Asya’da büyük siyasî değişiklikler meydana geldi. İkinci Türk Kağanlığı (Gök Türk) oluştu ki bu da kendisinin bütün komşuları için büyük tehlike teşkil ediyordu. Zayıflar boyun eğiyorlardı, güçlüler ise mukavemet gösterebilmek için birleşme yolları arıyorlardı. Türklere karşı olan kuvvetlerin başında Kırgız devleti geliyordu. Bu devlet, o zamanlar herkesi kendisi ile hesaplaşmaya mecbur etmişti. Kırgızları Bars Beg yönetiyordu. O, içine Kırgızların

dışında Tan ve Türgem Kağanlıklarının da girdiği güçlü bir birlik kurmayı başardı (Mokrinin, V., PloskiH V., 1996: 78).

Türk Kağanı Kapakan (Kapgan) (693–716), “Kırgız tehlikesi”ni ortadan kaldırmaya karar verdi. Türklerin şehzade Bilge’nin başkanlığında (Kağanın tedbiriyle) Enisey’e ilk savaşları başarısız sonuçlandı (MokrininV., Ploskih V., 1996: 78).

Kırgızlara yapılan Gök – Türk baskınıni eski devir Türk tarihi uzmanlarından İbrahim Kafesoğlu, “Türk Milli Kültürü” adlı eserinde şöyle tasvir eder: “Kapgan ile Tonyukuk idaresindeki Gök – Türk ordusu Kar sökerek, ağaç dallarına tutunarak, bazen atları yedeğe alarak yolsuz vadilerinden Köğmen Dağlarını aştı, Yenisey kaynaklarında Anı Irmağı kıyısında Kırgızları bastırdı. Han’ı savaş alanında ölen Kırgız halkı ve ülkesi teslim alındı (Kafesoğlu İ.,1984: 47 – 48).

Oysaki, Kırgızların Çerni Sunga’daki savaşta yenilgileri, halk ve devlet için çok ciddi neticeler teşkil ediyordu. Bundan sona 40 yıl boyunca Kırgız ordusu askerî hareketlere katılmadı. Türklerin devletin başına bir başkan koymalarına rağmen bu devlet fiilen İkinci Türk Kağanlığı’na (Gök Türk) bağlı duruma geldi (bu devletin çöküşü olan 745 yılına kadar) (Mokrinin V., Ploskih V. , 1996: 78).

745 yılında göçebelerin bozkır devleti olan Uygur Kağanlığı oluştu (745–840). Bu devlete Çin bile çok ağır yıllık haraç ödüyordu.

Uygur Kağanlığı’nın problemlerinden biri de Enisey Kırgızları tâbi etmektir. Çünkü bütün Orta Asya’da sadece orada mahsuldar arazi ve güçlü madencilik temeli vardı.

758 yılında Uygur Kağanı Kırgızların devletini fethetti. 795 yılında Kırgızlar isyan ettiler, fakat yenildiler. Kırgızlar yirmi beş yıl bağımsızlık kazanmak için kuvvet topladılar. (Mokrinin V., Ploskih V., 1996: 81–82).

Kırgızlardan Ajo, tahmini 818 yılında kendini kağan ilân etti. Bu ise Uygurlara savaş ilân etmeye eşit idi. Kırgız kağanının bu çağrısına yanıt olarak, 820 yılında Uygurlar Enisey'e ordu gönderdiler. Uzun süreli bir savaş başladı. Bu savaş, bazen bir tarafın, bazen de diğer tarafın başarısı ile 20 yıl sürdü. 840 yılında Uygur Kağanlığı çöktü. Onun enkazı üzerinde Kırgızların devleti kuruldu.

Kırgızlar eski kültür merkezlerine girme izni alarak bu fırsatı iyi değerlendirmeye çalıştılar.

Böylece, IX-X yüzyıllar Kırgız devletinin kuvvetinin artma devri, arazi fetihleri, diğer halklarla geniş siyasî, iktisadî ve medenî ilişkilerin kurulması devri oldu. Gerçi, büyük devlet kurduktan sonra Kırgızlar, ezilen, fakat huzurlu bir halk namını kaybettiler. Orta Asya'da X yüzyılda yazılmış bir kitapta şöyle anlatılıyor: "... adaletsiz ve merhametsizler, kavgalara karşı olan eğilimleri ve savaşmaları ile seçiliyorlar. Kendi etraflarında olan bütün halklarla savaşıyor ve düşman oluyorlar" (Kakeev, A.Ç.2005: 43, akt. Hudyakov, Y, 1995).

Kırgız devleti sürekli olmadı. X yüzyılın ilk yarısında Kırgızların çoğu bozkırı bırakıp Sayan sıradağlarının arkasına, Enisey'e geri döndüler (Bartold, V, 1963: 68).

X-XII yüzyıllarda Karahan Kağanlığı kendisinin ekonomik gücüne ve medenî gelişimine kavuştu. Karahan Kağanlığı, ortaçağ Arap-Fars literatüründe "Afrasiabın sülalesi" olarak adlandırılıyordu (Djunuşaliev ,Kakeev, Ploskih, 2003:46).

Asıl bu zamanlar fevkalade kadim Türk edebî abideleri meydana gelir: Balasagunlu Yusuf'un "Kutadgu Bilig" ve Kaşgarlı Mahmud'un "Divan-ı Lügatit Türk" (Türk Lehçeleri Sözlüğü).

XIII yüzyılın başlarında harezşah Muhammed'in istilâsı, daha sonra Cengiz Han'ın ordusu sülaleyi ve çiçeklenen şehirleri mahvetti. Ekonomi yıkıldı, iflas etti. Kültürel açıdan zengin olan topraklar otlağa dönüştürüldü ve medeniyet çöktü (Ploskih, 2004:84 akt.,Karaev, 1983).

1207 yılında Cengiz Han'ın büyük oğlu Cugi, Güney Sibirya halkına karşı çıktı. O zamanlar artık parçalanmış olan Kırgızlar, boş yere kan dökülmemesi nedeniyle Cengiz Han'a tâbi olmaya karar verdiler. Her üç Kırgız mülkiyeti - Yedi Orup (Orta Enisey), Tuva ve Altay - Cengiz Han'ın imparatorluğuna dâhil edildi. Bundan sonra Kırgızlar, istilâcılara karşı çok isyan ettiler, fakat kuvvetler eşit olmadığından dolayı yenildiler.

1227 yılında Cengiz Han'ın ölümünden sonra fethedilen araziler onun dört oğlu tarafından paylaşıldı.

Fethedilen toprakların Cengiz Han'ın oğulları tarafından paylaşılması Moğol imparatorluğunun çökmesine sebep oldu.

XIV yüzyılın ortalarında Orta Asya'nın doğusunda yeni bir devlet kuruldu- Moğolistan. Moğolların en büyük nesilleri hem Türk, hem de Moğol isimlerine sahiplerdi. Bu kuşaktan olan Moğollar, sonradan Kırgız halklarına dâhil oldular. Onların tamamı çoktan Türkçe konuşuyorlardı, Türk geleneklerine sahiplerdi ve Moğolistan bozkırlarını değil, Tyan-Şan dağlarını kendi vatanları olarak görüyorlardı (Kırgızlar ve Kırgızistan Konusunda Materyaller, 1973: 30).

Hivin hanı Abdül-Gazi, kendi eserlerinde şöyle yazar: "Oğuz Han'ın Kirgiz isim bir torunu vardı. Kırgızlar onun neslindedirler. Bizim devirde bu nesilden çok az kişi var. Moğollar ve diğer kabileler Kırgızları ateşte ve suda imha ettikten sonra onların topraklarına girdiler ve burada yaşayarak "Kırgız" adını almışlar. Hangi nesilden olduklarını onlar kendileri bilirler(Abdul – Gazi, çev.Sablukova, 1914: 34–35).

XV yüzyılın 70. yıllarının başlarında Orta Asya ve Kazakistan, merkezi Jongar'da olan kuvvetli bir devlet kuran Kalmukların istilâsına maruz kaldı.

Böylece, Moğol devletinin yıkılmasından sonra Kırgızlar, Kalmukların hegemonyası altında yaşamıştır. Kalmuklar, 1703'de Kırgızları Yedi Su çevresinde ve Tan – Şan dağlarının güney batı bölgesinde göç ettirmiştir. Kırgızlardan Pamir bölgesinde de göçebe olarak yaşayan olmuştur (Erdem M., 1988:270-271)

Kalmakların ve Moğolların gidişinden sonra Çağdaş Kuzey Kırgızistan'da XV yüzyılın 80. yıllarında özünü Kırgızların teşkil ettiği kabilelerin yeni birleşmesi oluştu.

Tarihî bilimsel araştırmaların iddia ettiği gibi millet kavramının, aynı dili konuşan, aynı maddî ve manevî kültüre, etnik bilince, dış görünüşüne sahip insan topluluğunun sabit bir yerde yerleşmesi olarak kabul edilmesi gerekir.

Kırgızların etnik kökenlerinin tarihi eskilere dayanır. Kırgız milleti, esas olarak kadim ve ortaçağ kabile ve kabile topluluklarının bazında Tyan-Şan'da ve Orta Asya'da oluşmuştur. Onun teşekkülünde XV yüzyılda Priirtiş'tan (İrtiş ırmağı)ve Altay'dan buraya yerleşenler çok büyük rol oynamıştır.

“Yerli nüfus” ve “gelme nüfus” kavramları, iki bin yıllık-bin yıllık devamlılık gösteren etnik sürece karşı gayet resmidir. Orta Asya ve Güney Sibiry kabilelerin Orta Asya'ya göçmesi, yerli ahalinin tamamen yerine geçmesine sebep olmadı. Gelme nüfus, onlarla kaynaştı ve sonuçta yeni bir etnik kültürel birlik oluşturdular (Abramzon, 1990: 58).

Yeni milletin teşekkülünde bütün nüfusun iki “kanatta” birleşmesi önemli basamaklardandı. Bu, Hunlardan başlayarak bütün Türk göçbelerinin geleneksel birleşmesi idi. “Ong kanat”a (birinci kanat) sarıbağışlar, bugu, sayak, sopto, jediger, tınınseit, mangoldar, bağış, baorin, basıt, çerik, joru, böre, barçı, karabakış v.b. büyük boylar dâhil idi. Onlar Kuzey Kırgızistan'ın arazisini işgal etmişlerdi. “Sol kanat”a ise kuşgu, saru, munduz, jetigen, kıtay, çonbaış, basız, töböi boyları dâhil idi. Kırgız kabilesinin “içkilik” isimli üçüncü sınıfına ise Kıpçak, nayman, teyit, kesek, jao-kesek, kanglı, boston, noygut, avat boyları dâhil idi.

Her üç birlik de hem Kırgız hem de Moğol kabilelerini eşit derecede içine alıyordu. Bu kabilelerin hepsi “Kırgız” ismi ile anılmaya başlamıştı. Bu zamandan itibaren biz Tanrı Dağlar'da çağdaş Kırgız milletin teşekkülünden bahsedebiliriz (Kakeev, 2005 :68).

Milletin birleşmesinde ideolojik faktörler büyük önem taşıyordu. Birinci Tanrı Dağları Kırgızlarının İslâm dinini kabul etmeleri ki bu Kırgızların Orta Asya Müslüman halklarının içine girebilmelerine ve onların medeniyetiyle tanışmalarına yardım etti. İkinci ise – Manas destanıdır.

1.2.1.Kırgızistan'ın Rus İmparatorluğa Girişi

XVII-XVIII yüzyılların birinci yarısında Kırgızistan'ın siyasî tarihinde Kırgızların, Orta Asya'daki Moğol neslinden olan hoyratlar tarafından, batı Moğolistan'da eski Moğol imparatorluğunun yıkıntıları üzerinde oluşturulan Jongar Hanlığı ile savaşları önemli yere sahiptir. XVII yüzyılın 30. yıllarından başlayarak onun batıya, Doğu Türkistan'a, Tanrı Dağların'a ve Semireçiye'ye (Yedisu'ya) faal hareketleri başladı.

Jongar'ın saldırgan politikası, Kırgızlar tarafından sadece savunma faaliyetleri uyandırmayıp onları saldırıya geçmeye de zorluyordu. Böylece Orta Asya ve Doğu Türkistan haklarının, aynı zamanda Kırgızların mücadelesi, 1757–1758 yıllarında Çin tarafından yenilgiye uğratan ve tamamen yok edilen Jongar devletinin esaslarını sarstı.

Jongar kalmuklarının kalıntılarını izleme bahanesi ile Çin ordusu, Kırgız arazilerine girmeye başladı.

Destek ve müdafaa arayan Kırgızlar, 1785 yılının baharında Tyan-Şan'dan Rusya'ya ilk büyükelçiliklerini göndererek Rusya'nın tebaasına girmeyi rica ederler. O zamandan günümüze kadar korunan bir sıra Kırgız mektupları, Rus büyükelçisi F.K. Zibberşteyn'in günlüğü, Sibiryaya memurlarının Kırgızların tebaaya girmek isteme ricaları ile ilgili imparatorluğa yazdıkları yazılar, Kırgızların bu konuda çok ısrarcı olduklarının göstergesidir. Fakat Rusya için o zaman bu zahmetli bir iş gibi geliyordu ve iktidar, Kırgız elçisini bir şekilde mükâfatlandırarak ve hediye vererek böyle bir teklifi kabul etmekten, Kırgızların Rusya tebaasına alınma kararının hukuki

boyut kazanmasından şimdilik kendisini uzak tutuyordu (Kakeev, 2005: 80, akt., Saparaşiev, 1995).

1762–1876 yıllarında Güney Kırgızistan göçebeleri, 1825–1832 yılları ve 1855 yılından 1863 yılına kadar Kuzey Kırgızistan göçebeleri Kokand Hanlığının egemenliği altında idiler.

Türk kaynaklarına göre ise, Kırgız Nüfusu ağırlıklı Kokand Hanlığı hem askeri hem de idari yönden bir nevi Kırgız Devleti durumuna gelmiştir (Saray, 1999:202).

Kırgız kaynaklarına göre, Kırgız halkının tarihinde Kokand dönemi, görülmemiş vergilerin alımı, keyfi hareketlerin ve Kırgızların Rusya'ya bağlanmasını şart koşan aralıksız isyanların olduğu bir zamandı (Djunushaliyev, Koyçuyev, Ploskih, 2003: 142).

Türk kaynaklarına göre ise, Türk ilkelerini işgale karar veren Ruslar, Türkistan'ın bölünmüş vaziyetinden en iyi şekilde faydalanmayı başardılar. Küçük fakat iyi teçhiz edilmiş bir ordu ile işgal hareketini devam ettiren Ruslar, sadece 1864 yılında Çimkent üzerine yürüdükleri zaman Alim Kul komutasındaki Kokand ordusu karşısında yenilgiye uğratılmıştı (Saray, 1999:204).

1862 yılında Soltinslerin ve Sarabağışların kabilesi Çar hükümetinin temsilcilerine Rusya tebaasına alınmaları ricasıyla başvurular. Bu rica yerine getirildi. 1863 yılında Çerik kabilesini, 1864 yılında ise Sayak soyunu tebaaya aldılar. Böylece Kuzey Kırgızistan zamanla Rusya'nın terkiğine dâhil oldu. Yine de bütün Kuzey Kırgızistan'ın Rusya tebaası olmayı arzuladıklarını iddia etmek doğru değildir. Sadece o zamanlar Kırgızistan halkının başka çaresi yoktu. Rusya'yla birleşmek diğer yollardan daha hayırlı görünüyordu (Djunushaliyev, Koyçuyev, Ploskih, 2003: 172).

1867 yılında Rus ordusu Taşkent'i işgal etti. Kokand Hanlığı Rusya'nın tebaası oldu. Bu şartlar altında Güney Kırgızlar da aynı şekilde Rusya'yla birleşmeyi düşünmeye başladılar.

1875 yılında Kırgızların Kokand hâkimiyetine karşı isyanlar doruk noktasına ulaştı. 9 Ekim 1875 yılında isyancı ordu Kokandları işgal etti. Rusya'nın çar yöneticileri, kendi ordularını Kokand Hanlığı'nın topraklarına yürüttü. Daha az önce Rusya tebaasına girmeyi rica eden, Rusya'dan yardım isteyen isyancıların çoğu, han zulmüne karşı olan savaşta şaşkınlıkla Kokand Hanlığı'na yardıma gelen Çar ordusunun hareketini izliyorlardı. İsyancılar arasında karışıklık yaşandı ve baskıdan korkan isyancılar dağlarda saklanmaya başladılar.

19 Şubat 1876 yılında Kokand Hanlığı Fergana vadisi ismiyle Rusya'ya birleştirildi.

1876 yılında meydana gelen olaylar sonucunda Kırgızistan'ın bütün arazisi Rusya'nın egemenliğine girdi.

Kırgız tarih kaynaklarına göre, Kırgızistan'ın Rusya'ya birleşmesinin tarihî sonucu şöyledir:

Siyasî açıdan: Kırgızların, Rusya'dan daha geride olan devletler tarafından işgal edilme tehlikesi ortadan kalkmış oldu.

Önemli sonuçlarından biri de, karşılıklı katliam, siyasal parçalanmışlık ve halkın fakirleşmesine neden olan Kırgızların kendi aralarındaki aşiret çatışmalarının bitmesidir.

Ekonomik açıdan: Başka yerlerden yerleştirilmiş olan nüfus Kırgızistan'da mal edinmeye ve kapitalist yaklaşıma sahip olurken, Kırgızistan'ın yerli nüfusunun ticari yaklaşımı ve yapısı genel olarak eskiden olduğu gibi değişmeden kalmaktaydı. Ekonomik durumları ise kötüleşmekteydi.

Kültürel açıdan: Kırgızistan'ın Rusya'ya bağlanması, Kırgızistan topraklarının bilimsel incelemeleri, doğasının, bitkisel dünyasının, hayvan dünyasının, tarihinin ve kültürünün araştırmaları ve eğitim faaliyetlerin artması sonucunu doğurmuştur. Ama unutulmaması gerekir ki yapılan tüm bu çalışmalar Kırgız milletinin iyiliği için değil, daha çok onu yönetme çıkarları ve bölgenin doğal kaynaklarını ileride kullanma amaçlarından kaynaklanmaktaydı. Yerli halkın

temsilcilerinin içinden koloni yönetimi için alt düzey yöneticilerin yetiştirilmesi de yapılan çalışmalardan bir kısmıydı (Kakeev, 2005: 93).

Çarlık, Kırgızistan'ı Rusya'ya bağlarken öncelikle imparatorluk çıkarlarından hareket etmekteydi. Politik anlamda Kırgızistan'ın Rusya'ya bağlanması, Rusya İmparatorluğunun yayılma politikasının Orta Asya'daki bir aşamasını tamamlamaktaydı. Böylelikle Rusya'nın güney doğu yönünde daha da ilerlemesi için yol açılmaktaydı.

Askeri ve stratejik anlamda Kırgızistan zor ulaşılan dağlık bir ülkeydi. Bundan dolayı buranın savunması kolay, ama bu bölgeye sahip olmak da, doğu ve batı Türkistan'da kendi isteğini dikte etmek için izin vermektedir.

Kırgızistan'ın önemini ve bu bölgeyi elde etmek ve o bölgeye etki etmek için üç komşu devletin, Kokand Hanlığı, Çing İmparatorluğu ve Rusya'nın yaptığı mücadeleyi değerlendiren Batı Sibirya Genrali – Gubernator G. H. Gasfort XIX Yüzyılın ortalarında aşağıdaki satırları yazmış: “Yabani taşlık Ordanın üç güçlü devletin ortasında karlı bir pozisyonda bulunması, sahip olduğu sert doğal yapı ve halkının diğer milletlere göre (Kazaklar) daha güçlü savaşçı ruha sahip olması bu orduya sahip olmayı her üç devlet için de çok önemli kılmaktadır” (Kakeev,2005:83, akt., Djamgerçinov, 1959).

Ekonomik anlamda Kırgızistan Batı ile doğuyu birleştiren eski Büyük İpek Yolunun önemli bir parçasıydı. Ayrıca, İmparatorluğu bölgenin doğal kaynak ve zenginlikleri ilgilendirmekteydi.

Kırgızistan'daki şehirleştirme politikası, bu yeni elde edilmiş bölgede kendi en önemli ihtiyaçlarını giderme politikasıyla değiştirildi.

Yönetim yeni yönetsel alanlara böldü ülkeyi, bu bölünmede hiçbir şekilde Kırgız toplumunun aşiret yapısı dikkate alınmamıştır. Böylelikle Kırgızistan Rusya'ya bağlandıktan sonra Türkistan Generalliği Gubernatörlüğü'ne bağlanmış oldu. Kırgızların yaşadığı bölge dört il arasında bölünmekteydi. Bu iller Semireçensk ili, Sırdariya ili, Fergana ili, Samarkand ili olarak adlandırılmaktadır. Bu iller

(uyezd)lere ve uyezdlerde (volosti)lere bölündü. Toplamda bakılırsa yaklaşık yarım milyon olan Kırgız nüfusu bu illerde etnik olarak azınlık durumuna geldi (Charoev, 2005 : 94).

Koloni - Yönetim mekanizması yarı askeriydi: İl ve uyezdlerin başlarında çarlık subayları bulunmaktaydı.

Yeni yönetim aşiret çatışmalarını tamamen yasakladı, köleliği ortadan kaldırdı ve vergi sistemi ile hukuk sistemini düzenledi . Tabi bu durum Kırgız toplumunun gelişmesini olumlu etkilemiştir. Çarlık yönetimi Kırgız nüfusu yönetme işine az katılıyordu. Bu alanda tüm yönetim yetkisi, yönetime sadık olan ve ayrıca güçlerinin kaynağı olan Kırgız toplumunun geleneklerine sahip çıkan Feodal beylerine verilmişti (Charoev, 2005: 94 – 95).

Fergana ve Semarkand illerinde yaşayan Kırgızları çarlık yönetimi adına eski Kokand memurları yönetiyordu: Bunlar Bekler, Datklar, Akimler, İşik Ağaları. Kırgızistan kuzeyinde ise XVIII yüzyılın sonu ile XIX yüzyılın başlarında yeni yönetim yapısı oluştu: Shopanlık.

Kırgızların ev ve ekonomik yapıları Rusya'ya bağlandıktan sonra da geleneksel yapısını korumuştur. Ama tabi ki zamanla Rusya ekonomisinin etkisi ve yerleştirilmiş olan halkla direk ilişki sonuçlarını göstermeye başlamıştır. Rus ve Ukraynalı bu göçmenler zamanla buralarda tarım, arıcılık, bahçecilik ve hayvancılık yapmaya başlamışlar. Göçmenler sürekli olarak yerli halktan sulu tarım yöntemlerini, hayvan yetiştiriciliği ve yerli halkın çalışma el aletlerini öğrendi ve kullanmaya başladı.

Çoğu Kırgız dilini öğreniyordu (Danıyarov ,1964:18).

Mesleki üretim gelişmeye başlamıştır. Küçük işletmeler ortaya çıkmaya başladı ve işleme, kömür ve petrol çıkarma sanayi oluşmaya başlamış.

Kırgızistan'a sürekli yerleşim için Özbekler, Uygurlar ve Tatarlar geliyordu. 1877 ve 1878 yıllarında Çin'de Çing karşıtı ayaklanma bastırıldığında Kırgız topraklarına Dungan göçmenler gelmeye başlıyor. Ekonomik yapıdaki değişiklikler toplumun sosyal yapının değişmesi sonucunu doğurmuştur. Zengin çiftçiler, ustalar, tüccarlar ve fakir köylüler oluştu. Genel olarak ise Kırgızların sosyal ve siyasi yapısı aynı şekilde aşiretler - feodal beylerden oluşmaya devam etmiştir.

Ancak vergi baskısı gittikçe daha ağır olmaya başlamıştır. Verginin sosyal baskısı milli eşitçisizlikle derinleşmekteydi. Özellikle bu göçmenlere arazi verilmesi ile görülmekteydi ve bu durum yerli halkın hiç hoşuna gitmiyordu.

Kırgızların Rus idaresine karşı gerçekleştirdikleri önemli ayaklanmalardan Birinci Dünya Harbi yıllarına rastlamaktadır. Çarlık idaresinin dayanılmaz eziyetleri, kolonileştirme faaliyetleri halkın derin nefretini kazanmış ve bunun neticesinde Kırgız halkı 1916'da Ruslara karşı isyanı başlatmışlardır. Fakat lidersiz, teşkilatsız ve silahsız başlayan bu milli ayaklanmayı acımasızca bastırmaya giriştiler. (Kazıbayev,1996:9)

Kırgız halkı 20. yüzyılın ilk çeyreğinde % 98 oranında eğitimsizdi. Yayınlanmış olan çok az çalışma da bundan dolayı geniş kitleler için ulaşılmaz kalmaktaydı. Halkın manevi kültürünü daha çok folklor ve öncelikle kahramanlıklara dayanan Manas Destanı ve diğer küçük destanlar oluşturmaktaydı.

18 ve 19 yy. ortalarında Kırgızların okulları yok denecek kadar azdı. Sadece dışarıdan gelen din hocaları dönemsel olarak Kuran ve din eğitimi veriyordular. Kırgızistan Rusya'ya bağlandıktan sonra Rus okullarının yanı sıra Rus – yerli (Tuzem) karışımı okullar açılmıştır.

1.3.1. Kırgız Özerk Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti

20. yy başları Rus İmparatorluğu için sosyal karışıklıklar dönemi olmuş ve Çarlık rejiminin yıkılmasıyla son bulmuştur. Önce 1905 – 1907 yıllarında devrimler

oldu. Daha sonra 1. Dünya savaşı başladı, 1916 yılında Halk Kurtuluş Hareketi ve 1917 yılında Şubat ve Ekim devrimleri meydana gelmiştir.

Rusya İmparatorluğunun bir parçası olarak Kırgızlar ve Kırgızistanlılar tüm bu olaylar karşısında hareketsiz kalamadılar.

1905-1907 yıllarındaki devrim Kırgızlar açısından hiçbir şekilde değişiklik yaratmamıştır. Ciddi sosyal ve etnik çatışmalar buralarda yoktu.

Yerli halkın en yüksek etkinliği 1916 yılındaki Halk Kurtuluş Hareketi sırasında görülmüştür. Ayaklanmanın en önemli sebebi 19-43 yaş arası yerli erkeklerin askeri – ve askeri destek çalışmaları için çağırılması ile ilgili 25 Haziran 1916 tarihli Çarlık Emridir. Bu emre göre Kırgızistan 36000 kişinin çağırılması söz konusuydu.

Ayaklanmanın en büyük sebebi gündün güne genişleyen koloniler ve yerli halkın verimli topraklardan uzaklaştırılarak onların açlık sınırında yaşaması için zorlamadır.

Ayaklanma bastırılırken, Çar askerleri yerli halkın içinde ayaklanmaya katıldı veya katılmadığına bakmadan çok sert bir şekilde müdahale ediyorlardı. Ayaklanmaya katılan bir çok kişi Çine kaçarak kurtulmaya çalışıyordu. Çine kaçan Kırgızların toplam sayısı 130 bin kişiye ulaşmaktaydı.

1917 yılının başında kaçmış olan Kırgızların geri dönüş isteklerine yönetimi bir çok şart koştu, bunların başında Ayaklanmayı yönlendiren Manaplar'ın teslim edilmesiydi.

1917 Şubat devriminden sonra Çarlık rejimi ortadan kalkmış ve geçici yönetim başa gelmişti. Ama onun politikası da Kırgız halkını çalıştırılmaktan ve açlıktan kurtarmamış, milli bağımsızlıklarını elde etmeleri için yardım etmemiş tam tersi krizi daha da derinleştirmiştir. Geçici yönetim 17 Mart 1917 tarihli kararıyla Koloni sahibinin çıkarlarını koruyan tüm Çarlık kanunlarını yürürlükte bıraktı. 19 Nisanda Ayaklanmaya katılan kişilerin Pişpek (Bişkek) ve Projevalsk (Isık-Kul) ilçelerine yerleşmemeleri ve onların Narının dağlık kesimlerine yerleştirilmesi için

kanun çıkarılmıştı. Geri dönüş yapan kişileri (mayıs ayında yaklaşık 70. 000 kişi olmuştu) vatanlarında zor şartlar ve deneyimler bekliyordu. Onların yerlerini ele geçiren göçmenler, onların kendi yerlerine sahip olmasına ve yerleşmesine izin vermemekteydiler. Ellerinde silahla karşılıyordular ve kanunlarda onların tarafını tutuyordu.

Savaş nedeniyle tarımın verimliliğinin düşmesi, 1916 ayaklanması sırasında ekinlerin ve hayvanların yok edilmesi açlık sebebi olmuş ve bundan ilk etkilenen de fakirler, özellikle de Kırgız fakirler olmuştur.

İlk olarak Sovyet Yönetimini Kırgızistan'da kuran 1917 yılı Kasımında Sulukt Madencileri olmuştur. Aynı ay içerisinde Sovyet Yönetimi Kızıl – Kiya'da ve 1918 yılı Ocağında ise Oş şehrinde kurulmuştur (Zima A.G, 1966:107).

Böylelikle 1918 yılı yazına doğru tüm Kırgızistan topraklarında, proletarya diktatörlüğünün zaferi için hiçbir sosyal, ekonomik ve siyasi işaret olamamasına karşın Sovyet rejimi kurulmuş oldu. Bunun en temel sebebi – Kırgızistan'ın büyük bir devletin bir parçası olmasıdır. Bunun yanı sıra 1916 yılındaki Ayaklanmada Çarlık rejiminden çok kötü bir yenilgi alan Kırgızlar, geçici yönetim döneminde de hiçbir iyileşme olmadığı için ya Komünistlerin yanında olmuşlar veya ona karşı olmamışlar. Kırgızistan'da Sovyet rejimi için ve ona karşı genel olarak Rus nüfus mücadele etmiştir(Zima, 1966:109).

1918 yılının sonundan itibaren Kırgızistan Bolşeviklik Partisi'nin tek yöneticisi tarafından kurulan sıkı bir rejim altında yaşamıştır (Güzel H.C., Çiçek K., Koca S., 2002:475).

Sovyet sisteminin tarihi – sürekli reformlar tarihidir. O, ihtilal ile, yani sistemin genel bir reformu ile başladı, sürekli reformlarla devam etti ve sonuçta da reformla bitti.

Totaliter rejimin ve emir – komuta yönetimin anti hümanist yapısına karşın 20 -30 yıllarda Kırgızistan'da Sovyet yönetimi tarafından Sosyal ve ekonomik iyileştirmeler yapılmıştır. Bunların çoğu Kırgız halkına yararlı olmuştur. Bu

iyileştirmeler 1916 ayaklanmasına karışan ve kaçan kişilerin kurtarılması ile başladı ve nüfusun çoğunu ilgilendiren tarımsal sorunun çözülmesi ile devam etmiştir (Kakeev, 2005:111).

Kırgızistan'da bu dönemde yapılan tarımsal düzenlemelerden en önemlileri toprak – su reformlarıydı.

Sovyet yönetimi çözmesi gereken en önemli sorun olarak var olan eşitsizliğin ortadan kaldırılmasını görüyordu. Milliyetlerle ilgili Halk Komiserliğinin bir kararında, Çarlık yönetimin Kırgız topraklarındaki göç politikasının sonuçlarının çözülmesinin önemini altı çiziliyor ve bu politikanın sonuçlarından birinin de gelen Rus göçmenlerin verimli toprakları elde etmesi ve yerli halkı çöl ve verimsiz topraklara doğru dışlaması olduğu anımsatılıyordu.

“Halk Komiserliği işlenebilir tüm verimli toprakların zengin Ruslardan alınarak çalışkan yerliler arasında paylaşılmasını kendisine bir görev olarak seçmişti”(Stalin İ.V., 1921: 45).

Aynı şekilde Halk Komiserliği Kırgız halkının Çarlık politikaları nedeniyle Rus halkına karşı oluşan güvensizliğin ortadan kaldırılmasını da kendisi için görevleri arasında seçmiştir.

“Yerli halk tarafından Rus'a olan güvensizlik anne sütüyle geçmiştir. Kırgızlarda bu konuyla ilgili bir atasözü var “Rus'un babasını öldür ve para ver”, “Eğer Rus arkadaşın varsa, cebinde taş taşı”. Eski zamanlarda Kırgızlar için Rus, polis, zorba ve hırsız anlamına gelmekteydi (Stalin İ.V., 1921: 56).

“Sovyet Yönetimi ve Komünist Parti ezilmiş olan milletlerin çalışan kesimlerinin milli – kültürel gelişimi için bir faktör olmalıdır. Bizden birkaç yüz yıl geri kalmış olan halkların günümüz seviyesine ulaştırılması Sovyet Yönetimine düşmektedir”. Halk Komiserliğinin kanısına göre bunun gerçekleştirilmesi için “Sovyet Yönetimi kendi görevleri arasına ezilmişlerin kültürel gelişimini sağlamayı da seçmelidir”. Sovyetler yönetimi için “Eski kültür, Özbekler, Kırgızlar ve diğerleri için elde edilmesi zor yapıdadır. Eski kültür, Latin kültürü gibi hiçbir milleti

tanımamaktadır, ona göre Özbek, Kırgız, Türkmen, tatar yoktur, sadece Müslümanlar vardır ve bu yapısı dolayısıyla ezilmiş milletlerin çalışan tabakalarının milli kültürel gelişim süreçlerini engellemektedir” (Stalin İ.V., 1921: 62).

Orta Asya'nın Milli ve devlet bölünmesi sonucunda 14 Ekim 1924 yılında Kırgız devleti yeniden kendi devletine kavuşmuş oldu. Kırgızlar ve onların tarihi toprakları uzun bir dönemden sonra tekrar bir devlet çatısı altından toplanmış oldu, tabii kısmi bir Özerklik yapısına sahip olsa da – Sovyetlerin bir üyesi olan Kırgız Özerk İli.

1925 yılı mayıs ayının sonuna doğru Kara Kırgız Özerk İli Kırgız Özerk ili olarak değiştirilmiştir. 1 Şubat 1926 tarihinde ise Kırgız Özerk Cumhuriyeti olmuştur. 30 Nisan 1929 yılında ise Kırgızistan'ın ilk Anayasası onaylanmıştır.

5 Aralık 1936 yılında SSCB yeni anayasasına göre Kırgız Özerk Sovyet Sosyalist Cumhuriyet olarak değiştirilmiştir ve diğer Cumhuriyetlerle aynı haklara sahip bağımsız birlik Cumhuriyeti olarak değiştirilmiş, Birlikten çıkma hakkı da dahil haklar elde etmişti. Ama gerçek bir bağımsızlıktan söz etmek mümkün değildi.

20 -30 Yıllarda yapılan reformların en önemli sonuçlarından biri, Kırgızların toplu olarak yerleşik hayata geçmesidir. 20 yıllarda yapılan reformlar sonucunda Cumhuriyette tarımsal üretimin hızlı gelişimi meydana geliyordu. 1928 – 1929 yıllarından tarımsal üretim bir buçuk kat artmıştır.

Reformlar kültürel alanda da yapılmıştır. En önemli gelişme alanlarından biri büyüklerin eğitimsizliklerine son verilmesi olmuştur. 1936 yılının sonuna doğru Kırgızistan nüfusunun eğitimsizlik oranı %70 gerilemişti (Kakeev, 2005:114 – 117).

Böylelikle yeni ekonomik yılları içinde Kırgız yerli halkının Sosyal siyasi yapısı ve ticari hayatı kökten değişikliğe uğramıştır. Daha sonraki hızlı gelişim için gerçek altyapılar oluşturulmuştu.

Ama hayat farklı yönde ilerledi. Stalin halka ve partiye kendi sosyalizm anlayışını ve onu gerçekleştirme şeklini benimsetti. Bunun temelinde yeni ekonomik

politikadan vazgeçerek, hızlı endüstrileşmeyi ve zorunlu kolektifleşmeyi tercih etmiştir.

Kolektifleşme yarışı dayanaksız hayal kırıklıklarıyla devam etmekteydi.

Merkezde başlayan geniş çaplı Stalin karşıtlarının ortadan kaldırılması kampanyası zamanla kenarlara da ulaştı. Kırgızistan'da belirli bir Stalin karşıtı yapı olmadığı için burada baskı politikası farklı bir gelişim göstermiştir. Burada Sosyal Turan Milli Parti hakkında soruşturma açılmış ve 1933 yılında kapatılmıştır. Bu partiye üye olmaktan dolayı bir çok kişi hapse atıldı ve öldürüldü (Junuşaliyev, 1991, No:1:29).

Stalin politikası sonucunda Kolhozlar (köylüler birlikleri) öyle bir hal aldı ki, insanlar çalışmak istemiyor ve özen göstermiyordu. Bu da her ekonominin temel yapısıdır. Üretim araçları ve üretilen ürün devletin malı oldu, halkın değil. Bu da tarımsal üretimin durumunu etkiledi. Sanayinin durumu da pek iyi değildi (Abrahmanov, 1991: 63).

1956 ve 1960 yıllarda Kırgızistan'ın ve tüm ülkenin ticari yapısı Kruchev deneylerinin hedefi oldu. Kırgızistan'ın ekonomisi 60 yılların ikinci yarısında ve 80 yıllarının ilk yarısında Sovyetler Birliği Halk Ekonomisinin bileşenlerinden biri olarak gelişmiştir. Onun temelinde çok kollu sanayi oluşturmaktaydı ve Kırgızistan'ın gelirinin büyük kısmını oluşturmaktaydı. Milli Gelir büyüme hızlarına göre Kırgızistan Birliğin diğer ülkeleri olan Kazakistan, Ukrayna, Letonya, Moldavya, Türkmenistan ve Estonya'yı geçmekteydi.

Buna dayanarak Kırgızistan ekonomisinin “Perestroyka” (yeniden yapılandırma) döneminde durma şamasında olduğunu söylemek hiçbir temele dayanmaz.

Bu sırada üretimin karlılığı da düşmekteydi. Ekonominin gelişimi sosyal politikayla zıtlık içerisine girmektedir. Bu politikanın temel hedefi insanların artan ihtiyaçlarının en iyi şekilde sağlayarak onların dengeli gelişimine zemin oluşturmaktır.

Böylelikle 80'li yılların ortalarında Kırgızistan'da ve diğer tüm SSCB'de toplumsal hayatın gerçek hali, propaganda ile oluşturandan ayrılmaktaydı. Her kes çok açık olarak anlamaktaydı ki var olan düzenin kökten değişmesine ihtiyaç duyulmaktaydı.

Bu değişim, Mihail Gorbachev tarafından öne sürülen "Perestroyka" olmuştur. SSCB'de "Perestroyka" "şok terapisi" şeklinde uygulanmıştır. Onunla ilgili ekonomik ve diğer sorunlar öyle bir aldı ki, her Cumhuriyet diğer Cumhuriyetler sayesinde bu sorunun çözmeye çalışmıştır. Bu da milli parçalanmayı doğru götürmekteydi.

Kırgızistan'ın parti kuruluşu merkezde başlanan "Perestroyka'yı desteklemiştir. Sürekli olmayan gelişim sonrasında ülkede ekonomik kriz meydana gelmiştir. Bu dönemde Kırgızistan'ın en temel sorunun tüketim pazarının dengesizliği olmuştur, bu da tüketim ürünlerine, giyime, ayakkabıya ve beyaz eşyaya büyük bir talebi doğurmuştur. Bölgesel ekonomik yapıya geçişle ürün satışı ve teslimatı ile ilgili anlaşmalar bozulmaya başlamış. Bundan dolayı daha çok ithal hammadde ve ürünlere ihtiyaç duyan ülkenin sanayisi zarar görmüştür (Kakeev,2005:153, akt:Junuşaliyev 1994).

1.3.2. Bağımsız Kırgızistan

1991 yılında beklenmeyen, hatta mümkün olduğu dahi düşünülmeyen gerçekleşti. Sovyetler Birliği oluşturan cumhuriyetler bir bağımsızlığını ilan ettiler (Yalçinkaya.A, 1998:7).

1991 yılının yazına doğru ülkede kırılğan bir yapı oluşmuştur. Ağustos krizi ve devlet devrimi sonucunda Kırgızistan diğer Cumhuriyetler gibi kendi bağımsızlığını ilan etmiştir. 31 Ağustos 1991 yılında Kırgızistan Üst Konseyi Kırgızistan Cumhuriyetinin devlet bağımsızlığı ile ilgili deklarasyonu kabul etmiştir. Böylelikle Kırgız devletinin Sovyetler Birliği içindeki 74 yıllık gelişimi son bulmuştur.

Bağımsız Kırgızistan, bağımsızlığını elde ettikten sonra toplumsal hayatın demokratikleştirilmesi yönünde politikayı benimsediğini açıklamıştır. Bağımsızlığın ilk yıllarında en zor olan ekonominin istikrar ve gelişme ivmesini kazanmasıydı. Cumhuriyet “Perestroyka” döneminde ekonomik krizi yaşamıştı. Sovyetler Birliğinin dağılması ile şirketler arasındaki üretim ağları kopmuş ve devletler arası ekonomik ilişkiler zayıflamıştı.

Sovyet zamanında diğer Cumhuriyetler olduğu gibi Kırgızistan’da uluslar arası ilişkilerden mahrum bırakılmıştı. Bağımsızlığın kazanılması ile Kırgızistan’ın kendi dış politikasının oluşturulması ve gelişimi başlamıştır. Kırgızistan’ın dış politikasının ana merkezine onun uluslar arası topluma dahil olması, diplomatik ilişkilerin kurulması, ve yakın – uzak yabancı devletlerle ekonomi ve kültür alanında işbirliği yapılması olmuştur.

Bağımsız Kırgızistan Cumhuriyetini 1991 yılının aralık ayında ilk tanıyan Türkiye ve ABD olmuştur ve daha sonra Rusya tanımıştır. Bağımsızlığın dördüncü yılında 31 Ağustos 1995 tarihinde Kırgızistan’la diplomatik ilişki kuran devlet sayısı 88 ulaşmıştı.

1 Şubat 1992 yılında Kırgızistan’ın tarihinde ilk defa Bişkek’te yabancı bir devletin, ABD’nin Büyükelçiliği açılmıştır. 29 Nisan 1992 yılında Türkiye’nin büyükelçiliği, 6 mayısta Çin Halk Cumhuriyeti büyükelçiliği ve daha sonra Rusya ve diğer devletler büyükelçilikleri açılmıştır (Kakeev, 2005: 174).

SSCB dağıldıktan sonra Merkez Asya bölgesinde, yani Kırgızistan’ın yanı sıra Kazakistan, Tacikistan, Özbekistan ve Türkmenistan’ın bulunduğu bu bölgede yeni bir jeopolitik durum ortaya çıkmıştır. Bu ülkeler Avrasya’da stratejik öneme sahip bir çok ülke ve bölge ile sınırdırlar. Doğuda çok hızlı büyüyen ve güçlenen Çin, büyük okyanus bölgesinin ekonomik “kaplanları” ve “ejderhaları”, güneyde kendi hegemonyacı ve kökten dinci fikirleriyle ve eroin ticareti ile Afganistan, Pakistan ve İran, batıda ise Kafkasya, Türkiye, Avrupa ve Rusya (Kakeev A.Ç., 2005: 176).

Günümüzde orta Asya’da daha sık bir şekilde komşu ve uzak devletlerin çıkarları çatışmaya başladı. Bundan dolayı bu bölge kendi eski hakimi olan Rusya’nın olduğu gibi, dünyada söz sahibi olmak isteyen bir çok devletin dikkatlerini çevirdiği bir yer oldu: bu ülkeler ABD, İngiltere, Almanya, İtalya, Türkiye, Fransa, Çin, yakın ve Ortadoğu öncü devletleri, Uzakdoğu ülkeleri. Bu ülkeler Orta Asya bölgesine çok farklı nedenlerden dolayı ilgi gösteriyorlar. Bu nedeler ekonomik olduğu gibi dini ve jeopolitik de olabiliyor. Genel olarak büyük devletlerin çıkarları bu bölgede çatışıyor ve aralarında bölgeden ekonomik kar elde etme, kaynakları kontrol etme, sıkı politik, ekonomik ve ideolojik ilişkiler kurma, stratejik öneme sahip sanayi kollarını ele geçirmek olarak bir mücadele yaşanmaktadır (Kakeev A.Ç., 2005: 177).

Diğer Orta Asya devletlerine göre Kırgızistan bir çok artıya sahiptir. İlk olarak ülkenin toprakları eskiden beri büyük ipek yolunun kesişme noktasıydı ve bir çok devlet bu yolun canlandırılmasını istemektedir. İkinci olarak Kırgızistan Rusya tarafından XIX yy belirlenen askeri - stratejik önemini kaybetmemiştir. O tarihlerde Kırgızistan hakkında, yüksek dağlıklı, zor ulaşılan, savunma için özel çabayı gerektirmeyen ama batı ve doğu Türkistan’ı yönetmeye elverişli bir bölge olarak bahsediliyordu.

Bu ve diğer sebepler bir açıdan Kırgızistan’ın uluslar arası arenaya çıkması için olumlu bir ortam hazırladı, diğer açıdan ABD Başkanı eski Güvenlik Bakanı Z. Bzezinski’nin dediği gibi Kırgızistan’ın da dahil olduğu Kafkasya ve Orta Asya “Avrasya Balkanları” oldular (Kakeev A.Ç., 2005: 177).

BÖLÜM II: OSMANLI VE TÜRKLERİN İMAJI

2.1. Türk Adı Ve Ulus Hakkında Bilgiler

“Türk” adının ilk olarak 542 yıllarında Çin yazıtlarında geçtiği görülmektedir. Sogdiler, İranlılar ve Bizanslılar bozkırların yeni hakimlerine “Türk” diyordu.

Türklerin kaynağı ilk olarak Hun'luların içinde III ve V yüzyılın ortasında oluşmuştur. O, kendi atası olarak Asena adlı kurdun mitolojik oğlunu görmekteydi (Junuşaliyev, 2003: 68).

Tarihte ilk “Türk” adı Orhon yazıtlarında Törük olarak geçiyor. Devletine bağlı halk, teba, güçlü kuvvetli ulus anlamında. Kaşgarlı Mahmud'a (veya Türk Efsanesine) göre, Tanrı'nın koyduğu Türk adı; gençlik, sağlık ve olgunluk anlamına, töre veya türe'den geldiğini düşünüyor. Çin kaynaklarında, miğfer anlamına gelebilen Tu – kue/ Törük olarak geçiyormuş. Herodot Tarihinde, İskit ülkesinde yaşayan Tyrkaye'nin Türk olduğu sanılıyor. Hint kaynaklarından Türkler Turukha oluyor. Perslerin Şahname'sinde, (İran ile kafiyetli) Turan asıllı savaşçı Türk'lerden söz ediliyor. Bu yorumlardan çoğunu doğrulayan Kafesoğlu, Türkolog Vambery'nin Türk sözcüğünü, türeyen anlamında, türemekten türettiğini ekliyor(Güvenç, 1996: 22)

Bichurin'nin Eski zamanlarda Orta Asya'da yaşamış olan haklar hakkında bilgilerin toplanması adlı kitabında Çin'in eski yazıtlarındaki Türk tanımı aşağıdaki gibi yapılmaktaydı:

Türklerin gelenekleri: “Saçlarını uzatırlar, kaftanın sol kısmını yukarıda taşıyorlar, çadırlarda ve Yurtlarda yaşıyorlar, su ve otlak yerlere doğru göçebe hayatı yaşamaktadırlar; Hayvancılıkla ve avcılıkla uğraşıyorlar; Et yiyor, Kıymız içiyor ve deri ve yünlü elbise giyiniyorlar. Onlarda doğruluk ve ar azdır. Ne iyi hareket tarzını ne de adaleti biliyorlar...” “... At üzerinden iyi beceri ile ok kullanmaktadırlar; kendi doğaları itibariyle çok sert ve acımasızlardır. Yazı yazma kültürleri yoktur...”

“... Genellikle dolunay öncesinde saldırılar ve soygunlar yapıyorlar. Onların ceza kanunlarına göre: Ayaklanma, aldatma, öldürme, başkasının karısı ile aldatma ve atın çalınması ölüm cezası ile cezalandırılır. Kavgada oluşan sakatlıkları eşya ile tazmin ediyorlar...” “...Sürekli yaşadıkları yer yoktur, ama her birinin kendi toprağı vardır. Yılın mevsimlerini hiç bilmiyorlar ve onu çimlere göre belirliyorlar...” “...At kımızı içiyorlar ve onla sarhoş oluyorlar. Şamanlara inanıyor ve putlara tapıyorlar. Savaşta ölmeyi büyük bir onur, hastalıktan ölmeyi büyük bir ayıp olarak görürler” (Bichurin, 1950 :229-231).

Kırgız kaynaklarına Türkler hakkında büyük bir dayanıklılığa ve acımasızlığa sahip, doğuştan soyguncu ve savaşçı halk olarak zikredilmektedir.

Aman Gaziev'in Bars Bek – Kırgızların Kağanı adlı kitabında Türkün aşağıdaki tanımı yapılmaktadır: “Bars Bek Türk Kağanlığının gücünü ve bitmeyen insan kaynaklarını çok iyi biliyordu. Savaşa hazırlılıktaki farkı da dikkate alıyordu. Kapagan kağanın savaşçıları doğuştan bozkır soyguncularıdır. Bitmek bilmeyen savaşlarda nesilden nesile savaşçılığı öğreniyordular. Onların savaşdaki dayanıklılığı, geri adım atmazlığı ve hışmı herkes tarafından bilinmekteydi...” (Gaziyev A. , 1992, No:1:129).

Aman Gaziyev'in, Dinan –ü Lügat -it Türk eserinin yazarı ünlü Türkolog bilim adamı Kaşgarlı Mahmud hakkında yazdığı “Çabıt” adlı kitabında Türk dili hakkında aşağıdakiler söylenmektedir: “... Türklerin dili, onların kullandığı Arapça ve Farsça'dan daha az zengin değildir. Yalnız daha hiç kimse bu “Bilgisiz Göçebelerin” dilinde yazma cesaretini gösterememiştir. Karahan'ın saray şairleri kendileri Türk asılı olsalar da Türk dili hakkında aşağılayıcı bir şekilde konuşmaktaydılar (Gaziyev A.,1992: 5-65).

Arap bilim adamı, edebiyatçı El Cahis kendi kitabında en iyi Arap savaşçıları olan Haricilerle Türk savaşçıları karşılaştırıyor ve Türkleri tercih ettiğini belirtiyor:

“Türk yabani hayvanları, kuşları, hedefleri, kişileri, hareketsiz hedefleri, belirlenmiş hedefleri ve yabani hayvanları vuruyor. O, atıyla son hızda giderken sağa, sola öne, geri, yukarı ve aşağı yönlerinde atış yapıyor. O, Harici bir oku yaya

yerleştirene kadar on tane ok atıyor... Türk dört göze sahiptir, ikisi yüzünde ikisi de başının arkasında... Eğer sen Türkün hayatını inceleydin ve günlerini saysaydın, onun atın üstünde, yerden bulunduğundan daha fazla oturduğunu bulurdun... Ama gerçekte en zayıf yönü onların, vatanlarına olan bağlılıkları ve sürekli yolculuklara bağlılığı, soygunlara organik bağlılıkları, hedefi elde etme aşkı ve geleneklerine sıkı bir şekilde bağlı olmalarıdır... (Büyük ustalığa) Çinliler mesleklerde, Yunanlar bilgelik ve eğitimde, Farslılar ülkeyi yönetmekte ve Türklerde savaşta elde etmiştir” (Mokrinin B. Ploskih F,1995: 85).

Kazah gazetecisi Sultan Akimbekov, “İstanbullu ağabeyimiz” adlı yazısında Türkleri şu sözlerle ifade etmektedir:

“Türk – Türkiye vatandaşı olan kişidir. Bu sözlerle Mustafa Kemal Atatürk Türkiye devletini kurarken vatandaşlarını adlandırdı. Burada hiç önemli değil, o Kürt asıllı mıdır, yoksa Çerkez midir. O her şeye karşın Türk’tür. Ve aynı zamanda o, genel Türki (Türk) milletinin bir parçasıdır. Atatürk yazılarında: “Bugün Türkiye’de ve onun sınırları dışında yaşayan Türkler Anadolu Türkleri, Azeriler, Özbekler, Kazaklar, Kırgızlar, Tatarlar, Türkmenler, Uygurlar vb. olarak adlandırılmaktadırlar. Ama çok iyi bilinmektedir ki, bu milletler büyük Türki (Türk) milletinin ayrılmaz parçalarıdır, diğer bir deyişle – ortak kültür ve tarih mirasçılarıdır”(www.nomad.su).

2.2 . Osmanlılar ve Türkler

Melih Cevdet Anday (1986), Timur’un Osmanlı Kimliği’ni konu edindiği yazısında, “Kader, tevekkül, inanç ve olup bitene rıza göstermede Türk kimliği, Osmanlı kimliğinin etkisi altındadır” diyordu (Güvenç,1996:32, akt. Cevdet A. M., 1987)

Tarihçi Bernard Lewis, Osmanlı ile Türk’ün ilişkilerini dışardan daha net görüyor: “Osmanlı düşüncesinde Osmanlı = Türk özdeşliği yoktur” diyordu.Çünkü Osmanlı sıfatı yalnız hanedan için kullanılırdı: Emevi, Abası, Selçuklu imparatorluklarının mirasçısı olan Osmanlı Devleti! Osmanlılar, “Türk” adını,

önceleri göçebe Türkmenlere Yürükler için; daha sonraları, kaba saba Türkçe konuşan Anadolu köylüleri ile taşralılar için kullandılar. Osmanlı Efendisine “Türk” demek hakaret sayılır; Türklerin algılama ve anlama yeteneğinden yoksun İdraksiz Türkler olduğu söylenirdi. Bu ünlü deyim, Selçuklu’dan miras kalmıştı. Konya Selçukluları da, Türkleri, barbar ve uslanmaz savaşçılar olarak nitelerdi (Güvenç,1996:22, akt. Cahen,Claude;1988; Dizi – sayı 4).

Sovyetler tarih ders kitaplarında Osmanlıları şu şekilde ifade edilmektedir.

“13. yy sonlarında Küçük Asya’nın Kuzey Batısında yıkılan Selçuklular devletinin yerine Osman önderliğinde savaşçı feodal bir devlet kuruldu. Onun yönetimi altında birleşen milletler Osmanlı Türkü olarak adlanmaya başladılar. “

“Osmanlı devletinin başı daha sonra Hükümdar anlamına gelen “Sultan” unvanını aldı” (Agibalova, Donskoy, 1991: 150).

Güvenç’e göre: “Osmanlı milleti ve vatandaşlığı da, Türk ve Türkiye gibi, Avrupa ve Batı icadı deyimlerdir”(Güvenç 1996: 23).

“Türk milleti” ilk kez XIX yy’ın ikinci yarısında duyuldu – Osmanlı ülkesinde. Batı’dan gelen milliyetçi akımlar, toprak ile üzerinde yaşayan halk arasında bir ilişki (özdeşlik) kuruyordu. Kimi Osmanlılar da bu ilişkiden etkilendi (Güvenç 1996:23).

Osmanlı Türkleri, milliyetçiliği iç ve dış milletlerden öğrendi – kendini savunmak için. Bu yüzden, Osmanlı aydını Osmanlıcı ya da İslamcı olabilirdi ama asla milliyetçi olamazdı. Osmanlı’nın sözlüğündeki “milliyetçilik”, devlet düşmanlığı, ayrılıkçılık veya vatan hainliği ile eş anlamlıydı. Türkçüler devleti bölüp parçalamaya çalışan hainler olarak görülürdü (Güvenç 1996:32).

Kazak gazeteci Sultan Akimbekov’a göre: “Her isteyen Osman olabilirdi. Önemli olan İslam dinine geçmesiydi. Bundan dolayı Osmanlı imparatorluğunda çalışan ve hizmet eden tabakalar eski Sırp, Bulgar, Yunan, Yahudi, İtalyan, Kürt ve Ermenilerden oluşmaktaydı. Osmanlı İmparatorluğu bir çok çeşitli milletin İmparatorluk kaderiyle birleştiği bir Kümeydi.

İmparatorluk dağıldığında ise kimlik sorunu ortaya çıktı. Bulgaristan'ın Makedonya'nın şehirlerinde ve bir çok yerde Osmanlılar kendilerine soruyordu, Biz kimiz?"(www.normad.su).

“Osmanlılar kimdi? Dürüst ve doğru yanıt, Osmanlı ailesinin mensupları ve onların doğrudan devamı olan kuşaklardır. Ancak daha nesnel bir yanıt için, imparatorluk yönetimine katılan herkesi, yönetici sınıfa ait memurları, askerleri ve diğer idarecileri saymak yerinde olacaktır. Ancak, asırlar boyu, özellikle de on dokuzuncu yüzyılda Osmanlı olmak, giyimi, dili ve gelenekleri ile yaşam tarzının sergilediği bir düşünce yapısını anlatmaktadır” (Andrew Wheatcroft , 2004:7).

Osmanlı aydını Süleyman Nazif, Türkçü Ahmet Ağaoğlu ile giriştiği ideolojik tartışmada, kişisel kimlik seçimlerini şöyle sıralıyordu: Önce Müslüman, sonra Osmanlı, en son Türküm (Güvenç 1996: 33).

Kazak gazetecisinin Sultan Akimbekov'un bakışına göre Osmanlılar ve Türkler arasında fark budur:

“ Modern Türkler – bir diğer büyük imparatorluğun, Osmanlı'nın çöküşünün sonuçlarıdır. İşte bu imparatorluğun kalıntıları üzerine başarı ve problemlerine sahip günümüz Türkiye'si kurulmuştur. Selanik göçmeni ve genç Türklerden biri olan Mustafa Kemal Atatürk olmayacak bir şeyi başarmıştı. O, karışıklık içinde olan Osmanlı İmparatorluğu insanlarına yeni bir ideoloji ve yeni bir kimlik sunmuştur. 1921 yılına kadar Türk olarak sadece Anadolu'nun basit köylü insanları adlandırılmaktaydı. İmparatorluğun tüm diğer vatandaşları kendilerini Osmanlı veya Osman olarak adlandırmaktaydılar(www.normad.su).

Bağımsızlık Savaşı'nın lideri Cumhuriyet'in kurucusu Gazi Mustafa Kemal, “T.C. sınırları içinde yaşayan herkes Türk'tür” diye Türkleri tanımladı (Güvenç 1996:23).

Atatürk basit ve radikal bir yol seçmiştir. O, Avrupa millet – devlet mantığından hareket ederek yeni bir millet yaratmıştır. Lotaringler, Akvitanyalılar,

Bretonyalılar, Normandlar yoktur, sadece Fransızlar vardır. Veya Baveryalılar, Gessonlar, Prusyalılar yoktur, sadece Almanlar vardır. Atatürk için de öyleydi. Sadece Türkler, Türkiye vatandaşları vardı ve Kürtler, Çerkezler, Arnavutlar, Anadolu Türkleri, İstanbul sakinleri ve diğerleri yoktu. Ama tabii ki tartışılmaz bir gerçek odur ki, Osmanlı İmparatorluğunun büyük bir kısmını, zamanında Anadolu'ya gelmiş olan Türkler oluşturmamaktaydı. Günümüz Türkleri, ortak bir kaderin ve fikrin birleştirdiği eski Yunanlılar, Ermeniler, Slavlar, Macarlar ve onların karılarıdır. (www.normad.su)

2.2. Kırgızistan'da Sovyet Öncesi Türk İmaji

Kırgızistan'da Sovyet öncesi Türk imajından bahsetmeden önce hatırlamamız gerekir ki Kırgızistan o zamanlarda Rusya İmparatorluğunun bir parçasıydı. Bunun sonucunda ve ayrıca Kırgızistan'ın Osmanlı İmparatorluğu ile direk ilişkiye sahip olmamasından dolayı Çarlık İmparatorluğundaki Osmanlı hakkındaki düşünce ve kanı Kırgızistan'a da geçmekteydi. Ayrıca Rusya'nın Osmanlı İmparatorluğu ile olan ilişkileri, Rusya'nın Kırgızlara karşı olan ilişkilerini de belirlemekteydi, çünkü onlarda Türki milletlerden biriydiler.

Rus Türk ilişkileri bir yüz yıldan çok geçmişe sahiptiler. 250 sene boyunca Rusya ve Osmanlı İmparatorluğu bir çok sefer savaştılar ve bu durum da Türk imajına etki etmiştir. Rusya İmparatorluğunda Türklerin imajını tarif eden en temel terimler “savaşçı” ve “düşman”dı.

Birinci Petro tahta gelene kadar Rusya için Osmanlı Türkiye'si hakkında temel bilgi kaynakları sözlü anlatımlar, Hıristiyanlar için kutsal olan yerlere giden hacıların, tüccarların ve Türk savaşlarına katılanların yol yazılarıydı.

Osmanlı ve Rusya arasında sürekli diplomatik ilişkilerin başlamasından sonra, yani XV – XVI yy sonrasında olaylar hakkında en önemli bilgi kaynağı elçilerini raporları ve mektupları oluyor. Haber gönderenler olarak Rus elçilerinin

yanı sıra tüccarlar ve din adamları da vardı ve bundan dolayı bunların getirdiği bilgiler çok çeşitli nitelik taşımaktaydılar (Karamzin, 1824:175-176).

“Eski Rus edebiyatı” diye adlandırılan, klasik Rus edebiyatı öncesi yapıtlarından “Mehmet Sultan Menkıbesi” (Skazaniye o Mehmete Sultane), kuşkusuz bir öneme sahiptir. 16. Yüzyıl Rusya’sında dönemin büyük yazarı ve düşünürü İvan Peresvetov’un yapıtının kahramanı Fatih Sultan Mehmet’dir. Menkıbede, “Yunanlıların tefecilikle, haksız vergi toplayarak, gözyaşı ve insan kanıyla zenginleşmeleri, suçsuz kimseleri rüşvetçilikten yargılamaları” gibi toplumsal aksaklıklar, Bizans İmparatorluğu’nun çöküş nedenleri olarak gösterilmekte, Fatih Sultan Mehmed ise olumlu, ideal hükümdar tipi olarak betimlenmektedir. Anlatının daha ilk satırlarında dile getirilir “Türk hükümdarı’nın bu özellikleri:

“Türk hükümdarı Mehmed Sultan, Türk kitaplarını okumuş bilgili bir kimseydi. Yunan kitaplarını okuyup sözcüğü sözcüğüne Türkçe’ye çevirdiğinde bilgeliği daha da arttı”(Federova, Sumnikova,1969:50-56).

İstanbul’daki Rus diplomatlarından biri olan Pavel Artemyevich Levashev Osmanlı dönemi Türk kültürünü daha detaylı anlatan ilk yayınlardan biri olan “Tsaregradskiye Pisma” adlı kitabın yazarı oldu.

“Eski” ve “o zamanın” Türkleri arasındaki farklar adlı bölümde Levashov aşağıdakileri yazmaktadır: “Türkler şimdi de 150 yıl önce Süleyman, Murat ve II. Mehmet zamanındaki kadar güçlü ve cesaretlidirler. Bu millet cömert, kibar, bağışlayıcı, sadık, hakka ve hukuka saygılı ve savaş alanına kolaylıkla yarım milyondan fazla asker koyabilecek niteliktedir. Ama bu millete çok iyi tanıma imkanına sahip olan herkes biliyor ki, bunlar artık yukarıdaki sayılanlardan mahrumdurlar, ve büyük kısımları cimri, kaba, sert ve kalpsiz, kendi sözlerini tutmuyor ve kandırıyorlar. Savaş sırasında yorulduklarında, kendilerini savaşa hazır hale getirmek için ateşkesleri kullanıyorlar. Güçlerini toparlayınca da sıklıkla tam ateşkesin ortasında düşmanlarına aniden saldırıyorlar” (Levashev, 1987:43).

“Türklerin asabiliği” konu başlığı altında ise Levashev Türklerin genel karakterlerinin yanı sıra özel olarak da Yeniçerilerin karakterlerini tarif etmektedir:

“Türkler, sıcak bir ülkede yaşadıkları için tümüne yakını kısa sürede kızarlar, yani asabidirler: Onların yüzlerinde mantık ve barbarlık aynı anda görülmektedir. Yeniçeriler ise çok sert ve acımasız bir görüntüye sahipler. Hıristiyanları çekemiyorlar, o kadar nefret dolular ki, onları hukuk ve adalet tutmasa, onlardan her gün kan dökmelerini beklemek mümkündür, çünkü Türklerde Müslüman ve Hıristiyanlar için tek bir mahkeme bakmaktadır (Levashev, 1987:56).

“Türklerin hayat biçimi” konu başlığı altında ise yazar aşağıdakileri yazmaktadır: Türklerin hayat biçiminde övmeye değer olan sürekli olan içkisiz durumlarıdır, ve bu durum onları bizimkilerin ve Avrupalıların içkiyi çok sevmelerinden dolayı düşükleri taşkınlıklardan korumaktadır. Türkler genel olarak büyük bir aşkla bağlıdırlar, ama bu onların güçlerini zayıf düşürecek ve morallerini bozmayacak kadar oluyor. Onlar ekmek ve üzüm şaraplarından kaçınıyor ve yemek yemede de aşırıya kaçmıyorlar, onlar yemeği azar azar günde birkaç seferde yemektirler. Onların yönetime itirazsız inanmaları ve uymaları sadece onların inançlarına dayanmaktadır ve bunlar da Muhammed tarafında iletilenlerdir. Bu, yönetime sadakatin temelinde ve yönetimin gerekliliğinin temelinde hiçbir şekilde toplumdaki birliği ve iyi düzeni koruma gerekliliği yatmamaktadır. Bu tartışmasız inanç onlarda cezalandırmalarda öyle bir acımasızlığı getirmiştir ki, bu acımasızlık sert hukuktan daha çok yabani hayvan acımasızlığına benziyor” (Levashev, 1987: 58).

“Tsaregradskiye Pisma” adlı eserinin önsözünde yazar kendi amacının “Türk gücü ve zenginliği ve ayrıca milletin hak ve karakteri hakkında yazmak” olduğunu ifade etmektedir.

Daha sonraki dönem yazarların kitaplarında Rus Türk savaşları anlatılırken Türklere karşı tarafsız olmayan bir yaklaşım gözlenmektedir. V. V. Vereshagin adlı ressamın “Savaşta” adlı eserinde 1877 Rus – Türk savaşında Türk savaşçıların acımasızlığı aşağıdaki şekilde anlatılmaktadır: “... yerde çimlerin arasında bizim birkaç askerin başları görülmekteydi, açıktır ki Türk askerleri tarafında kesilmişti,

onlar dağınık olarak yatıyordu yerde, pislenmişler, boyunlarında kesikler görülüyordu... Eğer çoğu bedeninin elleri, ayakları veya başları köpek veya çakallar tarafından kemirildiğini de göz önüne alırsak, Türk vahşetinin tam bir tablosu ortaya çıkardı...” (Vereshagin,1990:58).

Aynı kitapta yazarın savaş kurbanı olan Türk askerlerine insani merhameti de yazılmaktadır:

“Özellikle onu bir genç Türk süvari sarsmıştır. Süvari atının yanında uzanmış yatıyordu. Belli ki ölürken kendi iyi dostunu unutmamış ve son anda onun boynuna sarılmış ve o şekilde can vermişler” (Vereshagin, 1990 : 89).

Türk imgesinin Rus edebiyatında gerçekçi bir yaklaşımla yansıtıldığı ilk yazınsal ürün, Aleksandr Puşkin’in gezi edebiyatı türünde başyapıt olan “ Erzurum Yolculuğu” başlıklı yolculuk notlarıdır. Dönemin Osmanlı – Türk imgesi ve toplumsal yaşam ortamı, 1836’da yayınlanan bu yapıtta, şairin ince mizahı, sevecen ve nesnel anlatımıyla sergilenmektedir (Behramoğlu, 2005:238).

Çatışmada yaşamını yitirmiş bir Türkün betimlendiği satırlarda insancıl yaklaşım daha belirgindir:

“Yolda yanlamasına uzanmış yatan genç bir Türkün cesedi önünde durdum. 18 yaşlarında bir delikanlıydı bu. Bir kızını andıran solgun yüzü henüz tazeliğini yitirmemişti. Sarı tozlar içinde yatıyordu. Tıraşlı ensesinde bir kurşun yarası vardı”(Behramoğlu, 2005: 240 aktarma Puşkin, 2001).

Gezi notlarının çeşitli bölümlerinde Türkler ağır başlı, sakin, özgüven sahibi kişiler olarak betimlenmektedir: Rus ordusu Erzurum’a girdiğinde “Türkler evlerinin düz damlarına çıkmış, asık suratlarla” olup biteni seyretmektedirler. Bir dere yatağında toplanan ve hepsi de genç adamlar olan Türk savaş tutsakları “kendi aralarında sakin sakin konuşarak” oturmaktadırlar...(Behramoğlu, 2005: 240 aktarma Puşkin, 2001).

2.3. SSCB’de Türk İmajı

Türkiye’nin SSCB’deki imajı Sovyet –Türk ilişkileri çerçevesinde değişmekteydi. Türkiye Cumhuriyetinin ilk kurulduğu yıllarda olumlu olan ilişkiler, Türkiye’nin ABD dış politikasını desteklemeye başlamasıyla ve daha öncede faşist Almanya’yı desteklemesi nedeniyle tam tersi bir nitelik kazanmıştır. Kırgızistan’da da Türkiye’nin ve Türklerin imajı, SSCB’nin bir üyesi olması nedeniyle değişkendi, ilk zamanlar dost halk olarak sunulan Türkler, daha sonra komünizmin ve dolayısıyla Sovyet halkının düşmanı olarak yansıtılmıştır.

Osmanlı imparatorluğuna gelince, onun imajı değişmemekteydi. Osmanlı İmparatorluğu tüm eğitim, edebiyat ve sanat literatüründe hakkında olumsuz şeyler anlatılarak anılmıştır.

İncelenmiş kaynaklarda Osmanlı Devleti ilk olarak, esir alınmış halkları çalıştıran feodal bir devlet olarak sunulmakta, bunların içinde özellikle çok sert baskıyı Slav ve Hıristiyan halklar görmekteydi. Bunun yanı sıra Osmanlı İmparatorluğu Avrupa Emperyalist Devletlerinin yarı kolonisi olarak da gösterilmekteydi.

Sovyet ansiklopedik sözlükte Osmanlı İmparatorluğunun aşağıdaki tanımlaması yapılmaktadır: Osmanlı İmparatorluğu, Sultanlık Türkiye’sinin adıdır. Osmanlı İmparatorluğu 15 – 16 yy Türklerin Asya’daki, Avrupa’daki ve Afrika’daki fetihleri sonrasında meydana gelen bir devlettir. Osmanlının en geniş olduğu dönemde (16. yy ikinci yarısı ile 17. yy 70 yıllarına kadarki dönem) içine, Türkiye ana toprakları dışında tüm Balkan yarımadasını, Afrika’nın kuzeyinde önemli büyüklükte toprakları, Mezopotamya’yı ve diğer bölgeleri almaktaydı (Sovyet Ansiklopedisi, 1984: 935).

Aynı yerde yine:

“Osmanlı tarafından esir alınmış halkların mücadelesi ve Osmanlı – Rus savaşları balkanlarda bir çok halkın esaretten kurtulmasına ve bağımsız devlet kurmasına neden olmuştur. 19. yy sonlarında ve 20. yy başlarında Türkiye Avrupa devletlerinin yarı kolonisi haline gelmişti. 1908 yılı genç Türklerin burjuva ihtilali II. Abdül Hamid’in despot yönetimine son vermiş ve anayasal monarşinin kurulmasıyla son bulmuştur, amam bu durum Osmanlı İmparatorluğunun feodal yapısını değiştirmemiştir (Sovyet Ansiklopedisi, 1984:935).

Araştırılan kaynaklarda Osmanlı Hükümeti ile ilgili olarak yapılan açıklamalarda Osmanlı Devleti sık sık sömürgeci devlet olarak tanıtılmaktadır. Devlet imajının olumsuz yorumlarına özellikle de Osmanlı İmparatorluğu içerisindeki Slav ve Hıristiyan halkları üzerinde durulduğu zaman rastlanmaktadır. Sovyet dönemi tarih kitaplarında balkan haklarının Osmanlı esaretinde ezilmesi aşağıdaki şekilde anlatılmaktadır:

“...1875 yılının başında Bosna Hersek’te, sonra 1876 yılının Nisan ayında Osmanlı Devleti’ne ve feodalizme karşı çıkan isyan Bulgaristan’ın büyük bölümüne yayılmıştı. Sömürgeciliğe karşı çıkan Bulgar isyancıları kahramanca savaştılar, fakat güçler eşit değildi, isyancıları Osmanlı Hükümeti acımasız bir şekilde bastırdı. Bununla birlikte oradaki çocuklara, kadınlara ve yaşlılara da aman vermedi. Şehirleri, köyleri yaktılar. Sadece öldürdükleri, insanların sayısı 30000’den fazlaydı” (Fedosovİ.A.,1989:176).

Sovyet yazarlarının bazıları Osmanlı İmparatorluğu’nu feodal devlet olarak değerlendirirken diğer bazılarının ise askeri feodal bir devlet olarak tanımladığı görülmektedir.

“Osmanlı Devlet idaresinde asker en büyük rol oynadığı ve Türkiye’nin yöneticiler sınıfının bütün gücünü, enerjisini ve dikkatini savaş kabiliyetli güçlü olan orduyu kurmaya ve tutmaya çalıştıkları belirtilmektedir” (Badak A.N., Voyniç İ.E., Volçek N.M.,1996 : 20).

Osmanizm tanımını Sovyet bilim adamları Genç Türklerin ve Yeni Osmanlıların 19. yy sonunda ortaya çıkardıkları “fikirsal – politik doktrini” olarak görmekteydiler. Bu doktrin Türk devletinin topraklarında yaşayan halkların “eşitliği” ve “birliği”ni savunmaktaydı ve gerçekte ise Türk halkının diğer halklara üstünlüğünün sürdürülmesi benimsemişti (Sovyet Ansiklopedisi,1984: 940).

19. yy.ın sonunda özgürlüğü, eşitliği, kardeşliği ve adaleti talep eden Jön Türkler de iktidara geldiği sırada devrimden sonra hiçbir şey değişmediği belirtilmektedir:

“Jön Türk Devrimi Osmanlı İmparatorluğu’nun yapısını değiştiremedi ve işçilerin durumunun iyileştiremedi. Onlar sadece burjuvalaşmaya ve aydınların başındakilerin devletin servetini çalmaya, yok etmeye ve halkı yağmalamasına yol açtı” (Fedosov, 1989:159).

Diğer 9. sınıf için ders tarih kitabında Sovyet yazar Krivoğuz Jön Türkler hakkında şu şekilde bahsetmektedir: “Jön Türkler, kendi hakimiyetlerini güçlendirmek için emperyalist devletlerinden borç almaya çalışıyordu, yabancılara tazminat dağıtıyordu. Almanya ile yakınlaşmak istiyorlardı. Onlar ülkenin emperyalistlere bağımlılığını azaltmadılar, aksine daha da çoğalttılar”(Krivoğuz, 1988 :164-165).

“Böylece, Jön Türkler inkılabı, Osmanlı İmparatorluğu kuruluşunun sınıf önemini değiştirmede ve emekçilerin durumunu iyileştirmede. Bu inkılap, sadece burjuvazinin üst tabakasının ve aydınların, ülkenin servetlerinin dağıtılmasına ve onun halkının yağmalanmasına katılmasına sebep oldu. Bu burjuvazi inkılabı üst tabakaların inkılabı idi” (Krivoğuz, 1988 :166).

Sovyet Birliği dönemindeki tarih kitapları üzerinde araştırma yaptığında ilginç yorumları ortaya çıkmaktadır. Sovyet yazarların Türkiye’yi anlatırken Osmanlı (devleti) yerine Türkiye ve Türkler terimleri kullanıldığı dikkat çekmektedir.

Novichevin “Türkiye. Tarihi” adlı kitabında Türkiye’nin 20 – 30 yıllardaki durumu aşağıdaki şekilde anlatılmaktaydı:

“20 – 30 yıllarda Türkiye’de özellikle şehirlerde hayat biçiminin Avrupalılaştığı görülmekteydi. Değişiklikler daha çok Avrupa devletleriyle olan güçlenen ilişkilerin etkisiyle ve ayrıca bir çok durumda II. Mahmut’un ve onun reformcu arkadaşlarının direk etkisiyle olmaktadır”(Noviçev, 1968:42-43).

Balkan halklarının Milli bağımsızlık hareketleri yazara göre Türk milleti için geliştirici bir etkiye sahipti. Türkiye’yi yöneten çevrelerin milli konularda reaksiyonel politika izlemeleri nedeniyle 1806 – 1829 tarihlerinde Rusya ile savaş yapılmasının nedeniydi. Bu savaşlar Türkiye için büyük toprak kayıplarına, büyük insan kayıplarına ve büyük masraflara neden olmuştur. Bu savaşların politik sonucu, Türkiye’nin büyük Avrupa devletlerine olan bağımlılığı sonucunu doğurmuştur (A. D. Novichev,1968:56). “Türkiye, önemli düzeyde feodalizm belirtileri taşıyan kapitalist bir devlettir“(Modern Türkiye Anseklopedesi, 1965 : 45).

Türkiye Cumhuriyetinin imajına gelince, burada Sovyetler Birliğinin Türkiye’ye olan bakış açısında belirli bir yumuşama görülebilir.

Bu Türkiye’de Atatürk önderliğinde yürütülen milli bağımsızlık harekeyle ilgilidir. Bu hareket Sovyet devlet adamlarının görüşüne göre Büyük Ekim Devriminin bir sonucuydu:

Türkiye’nin 1. dünya savaşını kaybetmesi sonucunda İtilaf devletleri yalnız dağılmış Osmanlının topraklarını değil, Türkiye’nin de topraklarını paylaşmaya başladılar. Bu şartlarda ve Rusya’da Büyük Ekim Devriminin de etkisiyle Türkiye’de milli bağımsızlık hareketi ve burjuva – milli “Kemalist” devrimi M. Kemal (Atatürk) önderliğinde başlamış ve Türkiye’nin emperyalistler üzerinde galibiyetiyle ve Türkiye Cumhuriyetinin ilan edilmesiyle sonuçlanmıştır (Sovyet ansiklopedisi, 1989:941).

İlk dönemde Sovyet Türk ilişkileri oldukça dostça idi ve bu durum Türkiye Cumhuriyetinin Sovyet literatüründeki imajını da etkilemekteydi:

“Başlangıç dönemi Sovyet – Türk ilişkileri – bu tamamen yeni ve o güne kadar diploması tarihinde görülmemiş ilişkiler türüydü. Bir tarafta dünyanın işçi ve köylülerinin kurduğu ilk devlet ile diğer tarafta Büyük Ekimin fikirlerinin iyi etkileri ile Büyük İtilaf devletlerin 1. dünya savaşında alınan yenilgi sonrası Türkiye’yi emperyalist soyguna maruz bırakan kararlarına karşı milli bağımsızlık için harekete geçen bir halkın ilişkisiydi. Bu dönemin karakteristik özelliği, çok taraflı ve maddi destekti (SSCB ve Türkiye, 1981: 5).

Sovyet – Türk dostluğu 20’li ve 30’lu yıllarda barış, kendi başına ekonomik ve kültürel gelişim için mücadele temelinde gelişmiştir (SSCB ve Türkiye, 1981: 6).

Albay Budyeniy’den raporunu alan Lenin, Mustafa Kemal’e hemen yardıma başlatılması konusunda emir vermiş ve Mustafa Suphi yoldaşa, şunları söylemiş: “Mustafa Kemal, bir sosyalist değildir ama bilgili bir asker, iyi bir kumandandır. Ona istediği bütün yardımı yapacağız, siz de bütün organlarınızla milli harekete katılın, Mustafa Kemal’i destekleyin. Marksist Sosyalizm bilgilerinizle ona yaklaşarak politik sahada işbirliği ve öncülük edin” (Topçuoğlu, 1975 :12).

Sovyet yazarlar Türkler tarafından Sovyet devrimcilerini desteklediğini de belirtmektedirler.

“Rusya’nın farklı şehirlerinde bulunan binlerce Türk askeri esirler Kızıl Ordunun enternasyonal saflarına geçtiler... Türk kızıl birliklerin kurulmasında Türk solcu Sosyalistler ve onların başlarında bulunan Mustafa Subhi yer almıştır (SSCB ve Türkiye, 1981:12).

RSFSR Dış işlerine bakan Halk Komiserinin Türk işçi ve köylülerine yönelik 13 Eylül 1919 tarihli özel mesajında RSFSR ve Türkiye halkları arasında dostluk ve iyi komşuluk prensipleri teklif edilmişti (SSCB ve Türkiye, 1981:14).

Sovyet Hükümeti adına Chicherin G.V.’nin Kemal Atatürk’ten alınan mektuba cevabı (2 Haziran 1920): “Sovyet hükümeti dünyanın tüm halklarına dostluk elini uzatıyor ve her milletin kendim kaderini belirleme hakkı prensibine sadık kalacağını bildiriyor. Sovyet hükümeti büyük bir ilgi ile Türk halkının

bağımsızlığı için verdiği kahramanca mücadeleyi takip ediyor ve Türkiye için çok zor olan bu günlerde dostluğun sağlam temellerini atmaktan büyük bir memnuniyet duyuyor (SSCB ve Türkiye, 1981:26).

V. İ. Lenin Sovyet – Türk yakınlaşmasından memnuniyet duyarak, halkların ortak çıkarları için karşılıklı dostluk ilişkilerinin kurulması zorunluluğunu belirtmekteydi:

“Her iki millet İmparatorluklardan son yıllarda görülmemiş ve duyulmamış kadar çok çekmişlerdir” (SSCB ve Türkiye, 1981: 30).

“Sovyet Türk Anlaşması 16 madde ve 3 hükümden oluşmaktaydı ve 20 Mart 1921 tarihinde imzalanmıştı. Bu anlaşma Sultanların ve Çarların işgalci politikalarına, Türkiye ve Rusya devletleri arası ilişkilerinde var olan güvensizliğe son vermiş oldular” (SSCB ve Türkiye, 1981:38).

Litvinov M. M. SSCB Merkez Komitesinin 29 Aralık 1933 tarihli toplantısında: “Yabancı devletlerle ilişkiler örneği olarak Büyük Türkiye Cumhuriyeti ile olan ilişkilerimizdir. 10 yıldan fazla bir süre içerisinde ilişkilerimiz yıldan yıla iyileşmekteydi ve gerçek dostluğa ulaştılar... Dostluk ve karşılıklı güven politikası uluslar arası arenada da verimli bir işbirliği için zemin oluşturmaktadır... Özellikle Türkiye'nin bizim bu yaklaşımımıza verdiği karşılık için biz çok mutluyuz. Eğer tüm halklar kendi aralarında böyle bir ilişki kurabilseydi, barış sorunu çözülmüş olurdu...” demiştir (SSCB ve Türkiye, 1981: 104).

1931 yılının sonbaharında Türkiye ziyareti sırasında Halk Komiseri M. M. Litvinov basın temsilcilerine verdiği demeçte: “Önümüzdeki yıllarda bizler Sovyet – Türk işbirliğinin ekonomik ve teknolojik alanlarda çok önemli düzeyde genişlediğini göreceğiz” (SSCB ve Türkiye, 1981:111).

Aynı dönemde Sovyetler Birliği ile Türkiye arasından kültürel ilişkiler de önemli ölçüde geliyordu. Türk hükümet delegasyonunun 1932 yılının nisan – mayıs ayları SSCB ziyareti sırasında iki ülke arasında kültürel ilişkileri derinleştirmek yararlı kabul edilmişti (SSCB ve Türkiye, 1981:113 -114).

1933 yılının ilkbaharında Sovyet yazarı L. Nikulin Türkiye gezisine çıkmış ve daha sonra “İstanbul, Ankara, İzmir” kitabını çıkarmıştır. L. Seyfulina “Giden İslam Ülkesinde” adlı kitap yazmıştır

Türkiye’yi ayrıca I. Zarhi ve S. Yutkevich isimli yönetmenlerde ziyaret etmiş ve daha sonrasında “Ankara – Türkiye’nin kalbi” adlı filmi çekmişler

SSCB Türkiye ile olan ilişkilerine, kendi güneyinde bulunan ve karasal sınırı olan ülke olması nedeniyle büyük önem vermektedir. 1934 yılında Türkiye’nin programlı inşa programına verilen kredi, Sovyetler Birliğinin gelişmekte olan ülkelere verdiği ilk kredilendendi. Türkiye’nin Kayseri ve Nazilli şehirlerindeki tekstil fabrikaları ise Sovyetler Birliğinin katkılarıyla komşu devletinde inşa ettiği ilk endüstriyel yapılardan biriydiler.

İkinci Dünya savaşında Türkiye tarafsızlık ilan etti, ama Faşist Almanya’ya yardım etti (Sovyet Ansiklopedisi, 1989: 543).

İkinci Dünya savaşı sıralarında Sovyet Türk ilişkileri önemli ölçüde kötüleştiler. SSCB’nin ve Türkiye’nin yolları o dönemde tamamen ayrılmıştır. Savaş sonrasında ikili ilişkiler çok kötü bir şekilde ilerlemiş, özellikle de Türkiye’nin Batı Askeri Politik Birlikleri (NATO, CENTO) üyesi olması sonrasında (SSCB ve Türkiye, 1981:283).

Sovyet Türkologlarının kanısına göre 2. Dünya Savaşı dönemi ve daha sonrasında Emperyalistler tarafından açılan Soğuk Savaş döneminin Sovyet Türk ilişkileri tarihi yanlış tendensiyonel aydınlatma ve Batı ve Türkiye burjuva tarihçileri tarafından direk değiştirilmesinin konusu olmuştur.

Bunu yaparken, Sovyet Devletinin ezilmiş devletler, özellikle de Türkiye konusunda olan amaç ve hedefleri saptırılıyor, Sovyet devleti tarafından Türkiye Cumhuriyetine yapılan çikarsız yardımın ve desteğin büyük önemi saklanıyor ve Türk halkı için Sovyet Türk ilişkilerinin önemi bilinçli olarak az gösteriliyor. Bazı Türk Burjuva yazarları Sovyet Rusya’sının maddi yardımına işaret ederek manevi ve politik faktörü tamamen yadsıyarak ve Büyük Ekim Sosyalist Devriminin Türk

milletinin anti emperyalist mücadelesine olan etkisini kabul etmemekteydiler (SSCB ve Türkiye, 1981:10)

Sovyet tarihçileri ayrıca belirtiyorlar ki, ikinci dünya savaşı sırasında Türk halkı yönetiminde ayrı olarak Sovyet Halkının tarafını tutuyordu.

Türk Burjuva politik çevrelerin Almancı yaklaşımları savaşın sonuna kadar sürdü. Türkiye'nin resmi basını Faşistlere karşı olan sempatisini açıkça belirtmekteydi. Türk çalışanları ise kayıtsız olarak kahraman Sovyet halkının yanındaydı (SSCB ve Türkiye, 1981: 10).

Türkiye'nin NATO'ya girişi ile, onunla olan ilişkile değişiyor.

Daha sonra Türkiye dostluk ilişkilerinden uzaklaşmış, açık Amerikancı devlet yapısı kazanmıştır (SSCB ve Türkiye, 1981:6).

ABD 1947 yılında Türkiye ile “Yardımlaşma” anlaşması yaparak Türkiye topraklarına Amerikan asker üstlerini yerleştirdi. Türkiye'nin NATO'ya üye olması ve “Soğuk Savaş” döneminde Sovyetler Birliği'ne cephe alması iki devlet arasındaki ilişkileri ağırlaştırmıştır.

50'li yılların ikinci yarısından başlayarak SSCB ile ilişkilerin iyileştirilmesi ve teknolojik yardım için ilgi göstermeye başlamıştır. SSCB ile Türkiye arasında yavaş yavaş sürekli kültürel ilişkiler gelişmeye başlamıştır.

Türkiye'nin toplum imajı konusunda Sovyet kaynaklarında çok fazla bilgiye rastlanmaz. Türk halkının kültürünü tanıtan kaynaklar oldukça azdır. Okul ders kitaplarında konu ile ilgili bilgilere rastlanmamaktadır.

Türk halkının karakterini açıklayan Sovyet yazarlarından biri Semenov'un eserlerindeki olumlu ve olumsuz değerlendirmelerin bazı bilgilerden görebiliyoruz. “Rodos Savaşı” eserinden alınan Türk halkı üzerinde şöyle anlatır:

“Türkler savaşçularına kentin alınmasının on sorunu olduğunu duyurur... Türkler öldürmekle yetinmeyecek dekli acımasızdır;...Türkler, salt zorbalık, yıkıcılık ve güçlerine güvendiler.

Türk herhangi bir zorluktan ve toprağını barış içinde korumak düşüncesinden dolayı savaşmıyor. Türk, aynı sokak soyguncuları ve haydutları gibi kendisine hiçbir şey yapmamış olan başka ülkeleri soymaya, onlara zarar vermeye uğraşıyor...” (V.P. Semenov, 1962 : 59).

Sovyet yazarı Novıçev Türk halkını şöyle anlatıyor: “Evde kalıp kadınların gözyaşları ve mızızlarını çekmekteyse, savaş alanında düşmanın ok ve yayları ile ölmeyi yeğlediklerini söylüyorlar” (Novıçev,1968: s.121).

Yazar “Türk egemeni, nasıl davranılması gerektiğini, elde etmeyi ve elde tutmayı bilen tam bir savaşçıdır... Türklerin herhangi bir savaş anında kısa sürede toparlandıklarını, sanki bir törene gidermiş gibi istekli davrandıklarını, savaş olmadığı zamanlar huzursuz oldukları” belirtilmektedir (Novıçev,1968: s.121).

SSCB eğitimindeki tarih ders kitapları ele alırsak sınıftan 11. sınıfa kadar okutulan tarih ders kitaplarının 11. sınıf ders kitabı dışında, hiç birinde Türkiye Cumhuriyetinden bahsedilmediği görölmektedir. Bahsettiğimiz 11. sınıf “SSCB Tarihi” kitabında Sovyetler Birliği’nin Türkiye ile ilişkileri “Sovyetler Birliği ve Türkiye” konusu kısaca iki taraflı ilişkilerin kronolojisi olarak sunulmaktadır. Bu kitaplarda, 1920 yılından 1989 yılına kadar Sovyet – Türk ilişkilerinin genel olarak kısaca açıklandığı görölmektedir. Yapılan açıklamalardan bazıları şunlardır:

Sovyet – Türk ilişkileri ilk 1920 yılında Türk halkı Antanta devletlerine karşı kurtuluş savaş sırasında başlamış, 1921 yılında iki taraflı eşit haklı antlaşma, 1925 yılında dostluk ve tarafsızlık anlaşmaları imzalanmıştır (Gromıko, 1985 :67).

2. Dünya Savaşı sırasındaki Türkiye’nin Sovyetler Birliği’ne olan bakışı ise şöyle yorumlanmaktadır: “Savaş arifesinde Türkiye, SSCB ile olan dostluktan çekilmeye başladı ve Nazi Almanya’ya yanaştı. Sovyet halkının Büyük Anayurt (Sovyetler Birliği – Almanya savaşı) harbi sırasında Türkiye resmen tarafsızlık ilan

edip fiilen faşist bloğu destekleyip SSCB'ne saldırmak için hazırlanıyordu” (Gromıko,1985:67).

25. Büyük Kongresinde 70’li yıllar Türk – Sovyet ilişkileri şöyle açıklamaktadır: “Türkiye ile olan ekonomik ilişkilerin gelişmesi yavaş yavaş siyasi sorunların azalmasına yol açmaktadır” (Urazova, 1997 :71).

Çağdaş Türkiye halkının günlük hayatı anlatırken bazı Sovyet yazarları genellikle Türklerin çok dini kurallarına uymadığını söylemektedir. Böylece Sovyet yazarı Eremeev Türk kadını anlatırken onun hala İslam adetlerine aşırı bağlı olduğunu bahsetmektedir:

Günlük hayata kadın bir sürü geleneksel etik kurallarına uymak zorunda: erkeğe yol vermesi gerekir, onu geçmesi yasaktır. Türkiye’de halk otobüslerinde kadına yer vermek gibi bir davranış yasaktır. Camide, cenazede kadınlar erkeklerin arkasında yer almalıdırlar. Bütün bu kurallar küçük şehirlerde ve kasabalarda daha sıkı uygulanmaktadır. Burada kapitalist ilişkiler İslami önyargılarla dolu aile geleneklerine henüz değmemiştir. İslam kadına ikinci sınıf insan olarak yaklaşmaktadır.”(Eremeev, 1980:64, aktarma Popescu)

Aynı konuda diğer Sovyet Yazarı Gordlevskiy şu şekilde bahsedip kadının bu kadar kapalı bir yaşam sürdürmesini şaşkınlıkla ifade etmektedir:

“Sokakta kadın tek başına yürüyor; kocası, onunla karşılaşsa bile, sanki yabancıymış gibi tanımamazlıktan geçiyor. Ancak birlikte bir yere gitmesi gerekiyorsa, kadın arkadan sallanıyordur” (Gordlevskiy, 1962:19, aktarma Popescu).

2.4. Bağımsız Kırgızistan’da Türk İmajı

Günümüzde Kırgızistan’da, yani Kırgızistan bağımsızlığını kazandıktan sonra Türklerin imajı hakkında konuşacak olursak, olumsuz veya olumlu bir şey demek mümkün değildir. Kırgızistan’daki araştırma kaynaklarına göre Türk imajı resmi çevrelerle halk arasında farklı ve karışıktır.

Bu çalışmada okul literatürü, yani okul ve üniversite tarih kitapları, resmi ve bağımsız basınında dahil olduğu diğer her türlü basılı yayınlar kullanılmıştır. Ayrıca, 1991 yılı ile 2005 yılı arasındaki elektronik gazetelerin, makalelerin, İnternet sitelerinin ve bazı modern Kırgız yazarların kitapları incelemeye alınmıştır.

Okul literatürüne gelince, burada belirtmek gerekir ki, Kırgızistan'da daha genel tarihle ilgili yeni kendi kitapları basılı değil ve bundan dolayı ya Sovyetler Birliğinden kalan Tarih kitapları veya Rusya'dan satın alınmış tarih kitapları okul müfredatından kullanılmaktadır. Bu kitaplar 1991 yılından sonra basılı olsalar da, Türkiye ile ilgili ve özellikle de Osmanlı ile ilgili bölümler tam olarak hiç bir değişikliğe tabi olmamışlar.

Bunun istisnası Kırgız – Türk liseleri ve Kırgız – Türk Üniversitesidir. Buralarda okul eğitiminde Türk yazarlar tarafından yazılmış olan kitaplar okutulmaktadır. Günümüzde orta öğrenim okullarında kullanılan ve Agibalova E. V. ile Donenko G. M.'nin yazdığı tarih kitabında da, Sovyet dönemi kitaplarında olduğu gibi, Osmanlı Türkleri işgalci ve köylü düşmanı olarak gösterilmektedir.

Yazar, hayatının temeli savaşlar ve soygunlar olan Türk milletinin savaşçı kişiliğini ortaya koyuyordur. O dönemin yazarı Osmanlıların akınlarının sonuçlarını şöyle anlatmaktaydı:

“Hıristiyanlardan bir kısmı öldürülmüştü, diğer kısmı esir alınmıştı, orda kalanlar ise açlıktan ölüyorlardı.

Türkler Avrupa'daki en güçlü topçu birliğine sahipti.

15. yy ikinci yarısında Osmanlı Türkleri Kırım almıştı. Burada yaşayan Tatarlar Türk Sultanının vatandaşları oldular. Onun desteği ile onlar Polonya, Ukrayna ve Rus Topraklarına tahrip edici ve tüm kaynakları götüren akınlar yapıyorlardı” (Agibalova, Donskoy, 1991: 154).

“Osmanlı Türklerinin askeri gücü Avrupa devletlerinin asker sayısından fazlaydı. Sultanın Yeniçeri adlandırılan sürekli askeri birliği vardı. Elde ettikleri ülkelerde Türkler onların güçlü oğullarını alarak Hıristiyanlara düşmanlık besleyecek şekilde yetiştiriyorlardı. Yeniçeri askerleri Sultandan pahalı hediyeler alıyordular ve Sultana bağlıydılar. Savaşta Yeniçeriler büyük bir acımasızlıkla fark ediliyorlardı.” (Agibalova, Donskoy, 1991: 154-155)

Savaş ve soygun Türk feodallerinin ana zenginleşme yoluydu.

Konstantinopol’ün Fatih İKinci Mehmet “Kılıç ve din ayrılmazdır” diyor.

Osmanlılar bir yere girdiklerinde inanılmaz soygun yapıyor ve bir çok insanı öldürüp esir alıyorlardı “(Agibalova, Donskoy, 1991: 155).

Ayrıca yazar, Osmanlı İmparatorluğuna giren ve Türk asıllı olmayan milletlerin ezildiğini ve bunun sonucunda hem ekonomik, hem de kültürel olarak geri kaldıklarını belirtmektedir:

“Osmanlı İmparatorluğu halkları fatihlerin acımasız baskısını hissediyorlardı. Topraklar Sultanın malı kabul ediliyordu. Tüm Müslüman olmayanlar her erkek başına yaş fark etmeden devlete vergi veriyorlardı. Onun dışında onlar bedava yol, kale, köprü ve cami inşaatında çalışmak zorundaydılar. Onlara at üzerinde binmek, silah gezdirmek ve Türklerden yüksek ev yapmak yasaktı “(Agibalova, Donskoy, 1991:155).

“Osmanlı fatihlerinin baskısı fethedilmiş ülkelerde kültür ve ekonominin gelişmesini engelliyordu.”

“Osmanlı imparatorluğu silah ve güçle fethettiği ülkelerde nüfusu kendine sadık olmaya zorluyordu. Osmanlılar tarafından esir alınan milletler yüz yıllar boyu bağımsızlık için savaşmışlar” (Agibalova, Donskoy, 1991: 156).

91 yılından sonra Kırgızistan Tarihi okul kitaplarında Osmanlı dönemi Türkiye hakkında hiç bir bilgi bulunmamaktadır. Burada sadece Orta Asya'da yaşamış olan eski Türkler hakkında bilgiye ulaşmak mümkündür.

Okullarda 11. sınıfta okutulan Kırgızistan tarihi kitabında Türklerin ortaya çıkışı, efsanede aşağıdaki gibi anlatılmaktadır:

“Çin eski yazıtlarında eski Türk Efsanesi yazılıdır, orada bir milletin olağan üstü doğuşu anlatılmaktadır. Basitleştirilmiş şeklini anlatacak olursak.

... Küçük bir kabileye düşmanlar saldırmış. Bu kabile çok cesurdu, düşmanların ise sayısı çoktu. Bazen cesareti de güç yenebiliyor. Her bir savunucu için kırkar düşman gelmekteydi. Hiçbiri teslim olmadı, bağışlanma dilemedi. Erkekler çatışmada öldü, kadınlar, çocuklar ve yaşlılar hayatlarını kılıçtan kaybettiler. Hayatta sadece kabile reisinin oğlu kaldı. Onun ellerini kestiler ve bataklığa attılar ve aşağılayıcı sözler sarf ettiler: “senden, senin cesur milletin yeniden doğsun” dediler ve aşağılayıcı şekilde güldüler. Çocuk uzun süre bu kötü kahkahaları duymaktaydı.

Gece oldu, çocuk dişlerini sıkarak sessizce ölüyordu. Bulanık zihni arasında çocuk çakalların yanık ağlamalarını, baykuşların seslerini ve nehir kenarı suda yılanların hareket seslerini duymaktaydı.

Uzaktan bir kurt uluması geldi. Bu kurt uluması gittikçe yaklaşmaktaydı... Sonra bataklığın kenarında büyük bir dişi kurt gözüktü. Çocuk o kadar zayıf kalmış ve güçsüzdü ki, hayvana karşı koymayı bile düşünmüyordu. Ama bu kurt av için gelmemişti, çocuğu kaftanının yakasından tutarak bataklıktan çıkardı. Daha sonra yaralarını yalayarak kendi sütü ile emzirdi.

Günler, aylar geçiyor, yılın mevsimleri değişiyordu. Çocuk kurdun savunması altında büyüyordu ve büyüyerek yakışıklı bir delikanlı oldu. Sadece elleri yoktu ve insanları hiç görmemişti.

Bir gün hızlı deresi kenarında oturmuş acı acı düşünüyordu. Tüm kabileden o yalnız kalmış ve öldüğünde ise hiç kimse kalmayacaktı. Bir milletin başına

gelebilecek en korkunç şey, yeni nesiller, ad ve hatıralar bırakmadan yer yüzünden kaybolmaktır. Kurt onun ayaklarının yanında yatıyor ve onun gözlerine bakıyordu. Sanki onun anlıyordu.

Genç kötü düşüncelerden uyanınca onun önünde çok güzel bir kız duruyordu. Sen kimsin, gökyüzünün kızı mısın, şaşırılmış bir şekilde sordu genç. Ben bu nehrin tanrısıyım. Senin milletini unutulmaktan kurtarmak için Mavi Gökyüzü (Tengri) beni bir kurt görünüşünde, kanlar içinde yatan seni kurtarmam için gönderdi. Şimdi eğer istiyorsan ben senin karın olurum. Belirli bir zaman sonra düşmanlar genci öldürdü. Kurt ise Altay dağlarına kaçarak orada 10 oğul doğurdu. Onlar büyüdü ve Turfan vahasından kızlarla evlendiler. Kurdun her bir oğlu farklı bir Türk milletinin Atası oldu. Aşına adlı içlerindeki en beceriklisi ise Altay'da kaldı ve ondan eski Türkler meydana geldi. Diğer, Kırgız ise Yenisey'de milleti yönetmeye başladı. Diğer kardeşleri ise farklı yerlerde yaşamaya başladılar” (Morkinin V., Ploskih V., 1995: 56-57).

Aynı sayıda ve benzer cümlelerle Türklerin meydana gelişi Kırgız Üniversitelerinde ve diğer yüksek öğrenim kuruluşlarında anlatılmaktadır. Bunun tek istisnası, bu kitaplarda Kırgızistan'la olan ilişkileri çerçevesinde modern Türkiye hakkında da bilgi verilmektedir.

Djupushariev D. D., Koychuev T.K İle Ploskih V. tarafından redakte edilen Üniversiteler için Kırgızistan tarihi kitaplarında Türkiye ve Kırgız – Türk ilişkileri aşağıdaki gibi olumlu şekilde anlatılmaktadırlar:

Kırgız Cumhuriyeti ile Türkiye'nin düzenli ve sistemli ilişkilerinin temelini her iki devletin üst düzey yöneticilerinin karşılıklı ziyaretleri oluşturmuştur. İki taraflı bir çok anlaşma ve protokol imzalanmış, iki ülkenin dış ticari ilişkilerini düzenleyen Kırgız Türk İş Konseyi adlı sürekli organ kurulmuştur. Türkiye ekonominin reorganizasyonu ve Kırgızistan için buğday alımı için krediler ayırdı, “Ashar” ticari projesi ile küçük ve orta ölçekli işletme ağı oluşturulması programına dahil oldu, Kırgız gençliğinin Türk üniversitelerinde eğitimi için burslar verdi, Kırgızistanın uluslar arası kuruluşlarda faaliyetlerinde destek olmaktadır (Junushaliyev, Koychuev, Ploskih, 2003:330).

Türkiye ile yakın işbirliği kurulmasının arkasında, Kırgız ve Türk milletlerinin tarihi, dil, kültürel ve dini birliği yatmaktadır. Kırgızistan için Türkiye'nin toplumsal hayatı demokratikleştirme deneyimi, Pazar ekonomisine geçişi, ve Türkiye'nin Kırgızistan'daki sosyal ve kültürel değişime olan katkıları yararlıdır (Junushaliyev, Koychuev, Ploskih, 2003:330) .

Ama Kırgızistan'ın tüm yüksek öğrenim kurumlarında kullanılan eğitim kitaplarının tamamında Türkiye hakkındaki görüşler benzer değil ve olumlu değiller.

“Kırgızistan Tarihi dersinde kısa Anlatımlar” adlı eserde yazar Türkiye'nin Kırgızistan'da bulunma nedenlerini açıklarken aşağıdakileri söylemektedir:

“SSCB dağıldıktan hemen sonra ABD tarafından kendi fikirlerini yansıttığı için desteklenen Türkiye kendi faaliyetlerini arttırdı. Bunu yaparken Türkiye kendisi için üç hedef koymaktaydı: İlki: Kafkasya ve Orta Asya'nın Türk diline sahip genç devletleri arasında liderlik yapmak. İkincisi: Batıya açıkça kendisinin bu ülkelerle aracı olmasının iyi olacağını gösterilmesi, ve bu sayede Batın Avrupa birliğinin tam üyesi olmak ve Üçüncüsü: Orta Asya ekonomisinin kilit alanlarını elde etmek, bunun için Pazar ekonomisinde daha deneyimli kendi işadamlarını kullanmak”(Kakeev A.Ç., 2005:181).

“Türkiye'nin bu hedeflerine tam olarak ulaşmasını birkaç faktör engellemektedir. İlk olarak genç Orta Asya devletleri, en azından bunlarda ikisi Özbekistan ve Kazakistan liderliği kimseye vermeyi düşünmüyorlar. İkinci olarak Türkiye'nin kısıtlı ekonomik, siyasi ve mali gücü önemli bir şekilde kendisinin orta Asya'daki varlığını güçlendirmesine izin vermemektedir. Ve üçüncü olarak da, son zamanlarda Türkiye'nin bazı temsilcilerinin aşırı İslamcı örgütlere bağlı oldukları ortaya çıkmaktadır” (Kakeev A.Ç., 2005:181- 182).

“Anladığımız gibi Kırgızistan uluslar arası topluma kendi jeopolitik konumundan dolayı girmiştir. Uluslar arası terörizmle mücadelenin başlamasıyla Kırgızistan topraklarında ABD önderliğinde NATO askeri varlığı oluştu. Açıktır ki,

ABD'nin, Rusya'nın, Çin'in, AB'nin, Türkiye'nin, Pakistan'ın, İran'ın, Hindistan'ın temel amacı bölgede iyice yer edinmektir. Baskı araçlarının kullanılması da olasıdır. Orta Asya sadece istikrar ve jeopolitik denge durumunda hızlı gelişebilir (Kakeev A.Ç., 2005:182).

Kırgızistan edebiyat çevrelerinin Türkiye hakkındaki görüşlerini analiz ederken, kültür alanında Türkiye Kırgızistan ilişkilerinde eksikten bahsetmemek mümkün değildir. Ünlü Kırgız yazar Cengiz Aytmatov bu konunun altını çizmektedir.

Cengiz Aytmatov şöyle diyordu:“Eskiden Sovyetler Birliği vardı... Bizi dünyaya açan ve tanıtan Ruslardı. Bu işler için büyük kurumlar vardı. Şimdi bu durum değişti. Kırgızistan'ın böyle kurumları kuracak imkanı yok. Biz umut ettik ve bekledik ki, Türkiye bu boşluğu dolduracak ve Türk Dünyasının düşünce, sanat ve bilim adamlarını destekleyecek ve dünyaya açacak... Bunlar olmadı. Gelin bu işi birlikte çözelim. Ortak bir yayın kurumu kuralım. Türksöy'un bu amaçla kurulduğunu biliyorum, ancak bu kurum zayıf ve yetersiz. Bu yüzden bir şey yapamaz ve yapamıyor da (Zeybek N.K., 1997 :214).

Ünlü çağdaş yazarlarından biri olan Aman Gaziyev “Çabıt” adlı kitabında Türklerle ilgili şunu söylemektedir : “Türkler dünyası çok büyüktür. Işıklı Baykal Gölünden İstanbul boğazına kadar yayılmıştır. Hiçbir Türk kökenli millet Büyük Kırgız sıra dağlarına dayanan Çu vadisini unutmamalıdır. Burada 13. yy ilk Türk paraları yapılmıştı, 9 yy ilk Türk şehirleri yapılmış ve 11. yy. Yusuf Has Hacib'in yazdığı Kutadgu Bilig adlı ilk Türk şiiri yazılmıştır (Gaziyev A., 1992:5-65).

Ünlü Kırgız film yönetmeni ve Kırgız Cumhuriyeti eski Ankara Büyükelçisi Türklere ve Türkiye'ye bahsedince şöyle sıfatlar kullanmaktadır: “ Türkiye'yi İstanbul'dan Adana'ya arabayla gezmiş ve cefakar Türk insanını, çalışkan Türk çiftçisini, disiplinli Türk askerini çok sevmiştim...Dilimiz, dinimiz, tarihimiz, kültürümüz aynı olan halklarız” (Gürsoy – Naskalı E., 2001:146).

Kırgızistan'ın günümüz yazarlarından Smaltbek Temiraliyev'in "Bu ülke satılık değil" başlıklı hikayesi, hiciv yoluyla bağımsızlık döneminde halkın endişelerini dile getiriyor. Bir yandan öz eleştiriye yer verilirken diğer yandan da bugün Kırgızistan ile ekonomik iş birliği yapan ülkelerin Kırgızistan'a karşı tutumları Kırgız perspektifinden değerlendiriliyor. Bu ülkeler arasında Türkiye de yer almaktadır. Genç Kırgız yazar kendi siyasi hikayelerinden birinde Türkiye'nin de batılı devletlerin olduğu gibi Kırgızistan'a yönelik sadece ekonomik ilgiye sahiptir.

"Olay şöyle başladı:

"Oh, ne zevk" dedi İngiliz, "Yaşadık!" dedi Çinli, "Amma da güzel!" dedi Amerikalı, "Şahane!" dedi Türk. "Oh, keyfimize diyecek yok, su nefis!" dedi Alman.

"Bu Cumhuriyette suya girmenin zevki de bir başka doğrusu." Dedi Fransız. "Bu Cumhuriyette kutsal bir göl mü varmış dedin? Hani yaz kış girsen girilirmiş." Dedi Arap. İngiliz hemen atıldı, "Gelin şu gölü bir yılığına kiralayalım!" dedi. Amerikalı gevrek bir kahkaha attı, "Paran yeter mi sanki? 999 trilyon bile versen satmazlar gölü." Dedi Amerikalı. "Görüşüp konuşuruz." Dedi Türk.

Ertesi gün bütün ülkelerin milyarları Kırgız tarih müzesinde açık artırma için toplandı. İlk konuşmayı cumhurbaşkanı danışmanı yaptı. "Gölümüzü yıllık 800 milyon dolara kiraya veriyoruz" dedi. Amerikalı duyduklarına inanamadı, fenalık geçirdi. Açık artırmanın en az 800 milyardan başlayacağını düşünmüştü. Bayılan Amerikalının yüzüne su serptiler. "Fiyat çok yüksek olduğu için bayıldı." Dedi Çinli sinsice.

Cumhurbaşkanı danışmanı çok zor durumda kalmıştı. Bizim topu topu bir tek gölümüz var." Dedi. "Onun için fiyatını yüksek tuttuk."

"801 milyon!" dedi Alman. Cumhurbaşkanı danışmanı daha da zor duruma düştü. "Başıma gelenleri görüyor musun!" dedi içinden. "Cumhurbaşkanımızın dediği gibi 500 milyon deseydim keşke. Aç gözlülük ettim. Bunlar bu parayı veremeyecekler."

Derken “802 milyon!” diye bir ses duyuldu. Cumhurbaşkanı danışmanı kulaklarına inanmadı. Bir de ne görsün, bunu söyleyen sol tarafta duran Türk kardeşi değil miydi!?

Açık artırma birer milyon birer milyon artarak yükseldi. Önceden aralarında anlaştıkları için fiyat 999 milyon dolara geldiğinde artık bayılmış olan Amerikalı açık artırmayı durdurdu. Herkes kendi evine dağıldı ve kendi kendine hesaplar yapmaya koyuldu.

...Amerikalının aklına parlak bir fikir geldi. “Eğer onlar milyonla trilyonun farkını bilmiyorlarsa...”şöyle bir an düşündü, “Öyleyse gelin, bütün ülkeyi satın alalım.” “Üstünüzde kaç milyar, kaç trilyon para var?” diye sordu yanındakilere. Bu fırsatı kaçırmamak için hemen oracıkta 99 trilyonu çıkarıp ortaya koydular.

Amerikalı, İngiliz, Alman, Çinli, Arap ve Türk, yedisi birden, Kırgızistan’a kıyamet biçtiler.

...Bütün Cumhuriyeti satın almak için sıkı bir hazırlık başlamıştı.

“En ucuz ülke de buymuş.” Diyorlardı elektronik hesap makineler ellerde. “Bu halkın çoğu ana dilini bilmiyor, kendi memleketinin tarihini de doğru dürüst bilmiyor. İnsanları hırsızlığa alışmış, birbirlerini geldikleri yerlere göre değerlendirip küçük görüyorlar. İnsanlar birbirini çekemiyor, birbirinin kuyusunu kazıyor. Mankurtlar en değerli dostlar. Sözün kısası, biz buralarını birkaç milyara alabiliriz” (Gürsoy – Naskalı E., 2001: 129).

Bu konuyu bazı gazeteciler de paylaşmaktadır.

“RİF” gazetesi 31 Ekim 2003 tarihli sayısında “Türk ticaretinin Kırgızistan’daki imajı negatiftir” başlıklı yazıda aşağıdaki gerçekler ortaya konmaktadır:

“Türk ticareti daha Kırgızistan’ın Pazar ekonomisine geçmediği zamanlarda, Kırgız pazarını öğrenmeye başlamıştı. Türkler en aktif ekonomik müdahalecidirler. Onlar orta ve küçük ölçekli ticaretin gelişmesinde çok güçlü bir itici güç

oluşturdular. Günümüzde 250 fazla Türk şirketi ve 2 binden fazla Türk vatandaşı Kırgızistan'da çalışmaktadır. Ama maalesef halk içinde onların hakkında iyi kanı oluşmamıştır. Neden? Türk ticaret adamları yerli devlet adamlarıyla kendi imajlarını bozdular. Türk şirketleri tarafından gerçekleştirilen yaklaşık tüm büyük projeler bir skandalla çalkalanmıştır” (www.bulak.kg).

“1993 yılında Türk Eximbank Kırgız Hükümetinin garantisi ile 75 milyon ABD doları miktarında bir kredi açıyor. Kredi ticariydi ve 8 senelik bir süre için verilmekteydi. Kredinin faizi Libor + 0,75. Libor – Londra borsasındaki ortalama değerdir ve o sıralar onun değeri % 6'lara denk geliyordu. Genç bir devlet için bu şartlar yalnız kaldırılabilir değil, ayrıca hiç bir şekilde karsızdı. Bu 75 milyon ABD dolarından o yıllarda acil paraya ihtiyacı olan Kırgızistan ancak 49 \$ dolarını kullandı ve diğer kısmından ise vazgeçmek zorunda kaldık. Bu parayla başlatılan projelerin çoğu çalışmadı. Bilindiği gibi ekonominin kanunlarını bilmemek, borcun ve faizin zamanından ödenmesinde muaf kılmamaktadır. Günümüzde borcun ödenmesi bütçe tarafından yapılmaktadır” (www.bulak.kg).

İleride, büyük Türk şirketi olan Yimpaş holding dahil, bir çok Türk şirketi ile yapılan işbirliği tarihi anlatılacaktır.

“Şimdi ise Türk kredisinin nasıl kullanıldığına geelim. Bu parayı alanlardan biri de AO Kırgızmebel adlı şirketti. Bu şirket, Orsan Orman ürünleri Mobilya ve Dekorasyon Sanayi A. Ş. Adlı Türk şirketle ve Kırgızvneshtorg aracılığı ile 2 milyon 385 bin \$ ABD Doları boyutunda Türk tarafınca anahtar teslimi teçhizat projelendirilmesi, üretimi ve teslimatı konusunda anlaşmıştı. Yukarıda da denildiği gibi kredi Kırgızistan Cumhuriyeti Hükümetinin garantisi altındaydı. Bunun anlamı ise: Her ne olursa olsun, bizim şirketlerin Türk teçhizatla donatılması ne gibi sonuçlar doğurursa doğursun, Hükümetimiz bu borcu faizi ile birlikte geri ödeme zorunluluğunu taşımaktaydı. Eksimbank Orsan şirketine ödüyordu ve o da bize teçhizatı getiriyordu. Bizimkiler ise mobilya üretip, onu satmak ve beş yıl içerisinde bocu ödemek zorundaydılar. Türkler ise, üretilen ürünlerin % 50 dünya pazarında satma sorumluluğunu almıştılar. Teçhizatı teslimatı sekiz ay, 1994 yılı ağustosuna kadar sürdü. Üretim hatlarını ve teçhizatları üretime Türk uzmanlar ve fabrika işçileri

hazırlıyordular. Sonradan ortaya çıktı ki: Teçhizatın çoğu daha önceden kullanılmıştı. Teknik belgeler yoktu. Yapılan itirazlara verilen cevap ise, fabrikanın çalışıp, üretime geçmesi için Kırgızistan tarafının daha 800 bin ABD doları ödemesi, bu teçhizatın kaldırılması ve yeni teçhizatın montajı için ise 1,5 milyon dolar daha gerektiği şeklindeydi. Onlar ancak bu şartla Kırgızmebeli 6 ay sonra işletmeye alma ve bir olasılık da özelleştirme mümkündü. Bu durumda iş tamamen durdu” (www.bulak.kg).

“Türk Şirketi Yimpaş Holding, verdikleri bilgilere göre Türkiye’de ve Avrupada 150 binden fazla ortağı, dünyanın farklı noktalarında 30 fabrikası olan bu şirket Kırgızistan’da 20 katlı ofis, otel, mağazalar, kapalı kayak yeri ve sinemalardan oluşan bir kompleks yapacaktı. Ayrıca şirketin planlarına göre Havaalanı yolunda Kırgızistan 345 çeşit farklı et ve tavuk ürünüyle besleyecek hayvancılık üretim tesisi kurmak isteniyordu. 4 bine yakın Kırgızistanlıya iş vermeyi vaat ediyorlardı. Bu amaçlarla Türkler 100 milyon \$ yatırmayı planlıyorlardı. Büyük yatırımcı olarak vergi ve diğer muafiyetler istiyorlardı. Bu amaçla Yimpaş Manas adlı bağlı şirket kurulmuştu. İşe, İInstrumentalşik adlı stadyumun yerinde Hipermarket inşaatından başladılar. İşte burada skandal ortaya çıktı. Kırgızistanlıları, Türklerin Türkiye’den 500 yakın inşaatçı getirme istekleri rahatsız etti. Onları ise Kırgızistan göçmenlik kuruluşu yerel işsizliği ve kotaları dikkate alarak ancak 50 kişiye izin vermesi rahatsız etti. Diğer bir skandal ise, 225 adet bilgisayarın KDV’siz olarak ana malzeme mahiyetiyle içeri sokulmasıyla ortaya çıktı. Bu miktarda ofis malzemesinin inşaat için mi gerektiği ve neden bütçeye gerekli ödemenin yapılmadığı ile ilgili soru ortaya çıktı? Bu bilgisayarları Boğazın kıyısından getirmek yerine yerel şirketlerden almak olmaz mıydı? İki yıl oldu eski stadyumun yerinde, eskide stadyumun olduğunu hatırlatan inşaat demirleri gözükmektedir...” (www.bulak.kg)

Bir diğer Kırgız yazar B. Mambetov, MSN dergisinde 21.10.2005 tarihli “Kırgız Türk rüşvetçiliği, olduğu şekliyle” adlı yazısında Türk işadamlarının bazen meydana getirdikleri Kırgızistan Cumhuriyeti sınırları içerisinde kanun dışı hareketleri ve bu işe dahil olmuş Kırgız devlet görevlilerinin susmasını inceliyor:

“Benim garibimi çeken Cumhuriyetin özellikle adli organlarının ekonomik konularda var olan pozisyonlarıdır. Bu konulara bakanlar halen belirli bir kaniya sahip olmuyor ve prensip pozisyonuna sahip olmadılar.

Burada sorun sizin ve bizim haysiyet ve şerefimizdir. Biz onlara sahip miyiz? Cumhuriyetimizi uluslararası mahkeme ve kötü imaj yaratmakla şantaj eden Türk tarafının lehine olan devlet ve özellikle de adli organların tutumu bunu bize düşündürmektedir” (MSN,2005:5)

Resmi çevrelerin görüşüne bakılırsa, bu çevrelerde Türkiye imajı olumludur.

“Vecherniy Bişkek” adlı gazetenin analizi bize, Kırgız Türk ilişkilerinden sadece olumlu olarak bahseden yazıları göstermektedir.

Aşağıda 2000 ile 2005 arası dönemde basılmış olan bazı yazılar gösterilecektir.

Bu yazılarda her iki devletin her düzeyde karşılıklı ilişkilerinde elde edilen başarılarından bahsediliyor.

“Vecherniy Bişkek” adlı gazetede 19 Ekim tarihli yazıda aşağıdakiler yazılmaktadır:

“Türkiye..., A. Akayev’in dediği gibi Pazar ekonomisinin geliştirilmesi ve ulusal kadrolarımızın yetiştirilmesi için devletimizi her şekilde desteklemektedir.

... Türk işadamlarının Türkiye’deki varlığı çok belirgindir, çoğu bizde gerçekleştirilen Kırgız – Türk projeleri Türkeximbank tarafından verilen 75 milyon ABD doları büyüklüğündeki kredi ile finanse edilmektedir. Ayrıca Akayev, bizim ülkelerimizi ortak kültür, tarih ve geleneklerimiz bağlamaktadır”, dedi” (Vecherniy Bişkek, 2002:2).

“Türkiye, Türkiye kelimesinden hareketle” adlı yazıda iki ülke arasındaki Turizm alanındaki ilişkiler incelenmektedir.

“Kırgızistan’daki Türk Büyükelçisi Muzaffer Eroktm, Türk işadamlarının Isık Köl gölünde bir kaç tatil yeri inşa yatırımını yapmak istediklerini söyledi. Belirtildiğine göre, bu ülkede, günümüzde, Türk turistlerinin ilgisine çekecek Kırgızistan’ın doğal zenginlikleri hakkında aktif olarak bilgiler yayınlanmaktadır. Turizm, Spor ve Gençlik Politikası Kırgızistan Devlet Komitesi başkanı O. Almakochukovun sözlerine göre turizm sektörünün Türkiye gelişme modeli ülkemiz için en iyi olandır” (Veçerniy Bişkek, 2001:2).

Boğazın Beyaz Duvarlarından adlı yazıda ise iki devletin her alandaki yakın ilişkilerinden bahsedilmektedir.

“Taraflar arasında kurulmuş olan güçlü parlamentolar arası ilişkiler 1995 yılında oluşturulmuş ve o andan itibaren kültürün, ekonominin, siyasetin her alanında gelişmektedirler. Türkiye ayrıca güçlü uluslar arası teşkilat olan AGİT’te de bizim ortak hareket ettiğimiz ülkedir. Türkiye Büyük Millet Meclisi başkanı Ömer İzgin’in beklenen ziyareti Kırgızistan ve Türkiye’nin dostça ilişkilerini sağlamlaştırır, ve kardeş ülkelerin ticari ilişki alanlarını genişletir”(Veçerniy Bişkek,2001:2).

“Karşılıklı çıkar” adlı yazıda ise Türkiye ve Kırgızistan arasındanki ticaret hacminin büyümesinin ilişkilerdeki politik dinamiğin sonucu olduğu gösterilmektedir (Veçerniy Bişkek, 2004:2).

“2004 yılında Kırgızistan Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı A. Aytmatov, Türkiye ve Kırgızistan arasındaki devletler arası ilişkilerin düzeyi ile ilgili büyük bir memnuniyet belirtip, yüksek gelişim dinamiğine dikkat etmiştir” (Veçerniy Bişkek, 2004: 2).

“Yardımsaver diplomatlar” adlı yazıda ise Türk diplomatların Kırgızistan Cumhuriyetindeki yardımsaver faaliyetlerinden bahsedilmektedir.

“Bişkek çocuk evi Türk halkından yardım almıştır... Türk diplomatik temsilciliği çocuklar için 4 bin ABD dolarından büyük bir meblağda giyim ve gıda yardımında bulundu” (Veçerniy Bişkek,2005: 3).

“Bizim çabamız – sosyal güvenlidir” adlı yazıda Türkiye yine olumlu olarak gözler önüne serilmektedir. Yazara göre “... Kırgızistan’da 4000 fazla Türk vatandaşı çalışıyor ve 150 fazla Türk şirketi iş yapıyor. Bu dost ülkede de bir çok vatandaşımız çalışmaktadır” (Veçerniy Bişkek, 2005:2).

Aynı şekilde olumlu yaklaşımı, “Türk kıyıları gün geçtikçe bize yakın oluyor” adlı yazıda da görmek mümkündür.

“... Türkiye ve Kırgızistan arasında uzun zamandır olumlu ticari ilişkiler kurulmuştur. Başarılı ekonomik işbirliğini belirlemek mümkündür. Ülkemize sanayi alanında yapılan yatırımların ülkelere göre dağılımında Türkiye başlarda bulunur. Türk sermayeli 100’den fazla şirket kayıtlıdır...

...Eğitim ve Kültür alanındaki işbirliği de iyi sonuçlar vermektedir. Bunun en çarpıcı örneği MANAS Kırgız – Türk üniversitesidir. Bu, Türkiye’nin Orta Asya’daki en büyük entelektüel projesidir. Bu üniversitede Kırgızistan, Kazakistan, Türkiye, Azerbaycan, Türkmenistan ve diğer ülkelerden 1000 fala öğrenci eğitim görmektedir” (Veçerniy Bişkek, 2005: 2).

“Kırgızistan Sözü” (Slovo Kırgızstana) adlı Milli devlet gazetesinde de genellikle Türkiye ve Türkiyeliler hakkında olumlu yazılar çıkmaktadır.

11 Temmuz 2000 tarihli, “Betada Çay İçmek” başlıklı yazıda Türk işadamı tarafından Bişkek şehrinde açılan süper market hakkında bilgi veriliyor.

“...Sahibi Türk işadamı Yu. Uğur olan ve Başkentte açılan Beta Stores adlı süper marketin açılış töreninde Devlet başkanı A. Akayev bizzat bulunmuştur. Lider Kırgızistan pazarında çalışan Türk yatırımcılarına teşekkür etti. “Beta” ürünleri uzun zamandan beri Kırgızistan’da ünlüdür.

Yeni 4 katlı süper markette 20 bölüm bulunmakta ve bu bölümlerde 25.000 fazla ürün yer alıyor... Tüm ürünler kalite sertifikasına sahiptir. En önemlisi de tabii ki fiyatlarıdır. Bu fiyatlar ortalama bir Kırgız vatandaşının cebine uygundur” (Kırgızistan Sözü(Slovo Kırgızstana), 2000:3).

Stadyum Üzerinde Beş Yıldız adlı yazıda ise Yimpaş Holdingle ilgili bilgiler göze çarpmaktadır.

“... Holdingin 150 binden fazla ortağı var”

“Yimpaş Avrupa'nın 22 devletinde çalışmaktadır .

Beş yıldızlı otelin inşaatı için Türk yatırımcıları 100 milyon dolardan fazla para yatırmaya hazırlar. Yimpaş Holding Kırgızistan için uzun vadeli bir yatırımcıdır... İnşaatta 1500 kişiden fazla insan çalışacak” (Slovo Kırgızstana, 2000: 4)

Diğer gazetecinin “Doruğun üzerinde büyük Turgut'un ruhu uçmaktaydı” adlı yazısını göz ardı etmem mümkün değildir. Bu yazıda gazeteci Türkiye'nin eski lideri olan Süleyman Demirel'i değerlendirmektedir:

“... Süleyman Demirel zamanında Türkiye hem milli ekonomide hem de dış politikada önemli başarılarla imza atmaktaydı. ... S. Demirel, kendinden öncekilerin başaramadığı, kendi ülkesini Avrupa Birliğine yaklaştırdı, önemli düzeyde işsizliği azalttı, yüz binlerce iş imkanı yarattı, çalışan el ve iş imkanı ihracatı da dahildir, enflasyonu kontrole aldı, Kürt bölücülerin başını yakalattı. Süleyman Demirel Türk birliğinin oluşumunun başlangıcında durmaktaydı. Türk birliğinin kurulması inisiyatifini ortaya atan Süleyman Demirel, sadece etnik dayanak elde etmeyi düşünmüyordu. Süleyman Demirel'in bu inisiyatifi altında kendi benliğinin uzun süreli arayışı, kendi kurtuluşunun ve ikinci bir nefesin elde edilmesi yatmaktaydı...” (Slovo Kırgızstana, 2000:1).

“Kırgız Dilinde Atatürk” adlı yazıda ise, Atatürk'ün kitabı olan Nutuk'la ilgili düşüncelerin yazıldığı bölümü atlamak olmaz.

“Kırgızca olarak Türkiye'nin kurucusu ve ilk Cumhurbaşkanı olan Mustafa Kemal Atatürk'ün kitabı Nutuk yayınlanmıştır. ... Nutuk temel bir çalışmadır. Burada 3 yıllık bağımsızlık savaşı ve cumhuriyetin ilk 5 yılının sonuçları yer almaktadır” (Slovo kırgızstana,2002: 3).

“Dostluk ve Bilgi şehri temeli atılmıştır” adlı yazıda ise yine Manas Kırgız Türk üniversitesinden bahsedilmekte, adı geçen üniversitenin kampusunun inşaatının başlangıcını anlatan yazar aşağıdakileri söylemektedir:

“...Öğrenci şehrinin inşaatının başlaması iki devletin eğitim, bilimsel ve insan kaynaklarını daha sıkı bir şekilde entegre etme şansını verir. Ortak tarihi köken, dil, kültürel değerler bu olayı iki akraba milletin yakınlığının, manevi ve kardeşlik ayrılmazlığın yine bir kanıtını oluşturmaktadır (Slovo Kırgızstana, 2002:3).

“Ortaklığa “Evet” dendi” adlı yazıda Kırgızistan ve Türkiye arasında sürekli büyüyen ticari ilişkiler ele alınmaktadır.

“Kırgızistan ve Türkiye iki devlet arasındaki ticari ilişkilerden memnun değiller. En kısa süre içerisinde 40 milyon dolarlık ticaret hacmini birkaç kez arttırma kararı alınmıştır...”

“... Günümüzde dost devletin işadamları Kırgızistan’da yapılan özelleştirmeleri takip ederek, kendi Turistik faaliyet alanlarına giren 126 proje sunmuşlar (Slovo Kırgızstana, 2003: 3).

“Bilgi, asıl yatırımdır” adlı yazıda ise Kırgızistan Cumhuriyeti Devlet Başkanı Askar Akayev’in İstanbul Üniversitesi’ni değerlendiren sözlerine yer verilmektedir:

“Askar Akayev bir konuşmasında İstanbul Üniversitesi’nin Avrupa’nın en eski 10 üniversitesinden biri olduğunu, bu üniversitenin tüm Türk milletlerinin eğitim ve kültürüne büyük bir katkı yaptığını ve Kırgızistan bilimsel elit tabakasının oluşmasına önemli bir katkıda bulunduğunu belirtmiştir.

A. Akayev eğitim, bilim ve kültür alanlarında iki taraflı işbirliğinin etkinliğinin altını çizdi. Son 10 yıl içinde yüzlerce genç insan İstanbul üniversitelerinde eğitim görmüştür.

... Kırgızistan Cumhuriyeti Devlet Başkanı Türk milletinin büyük evladı Mustafa Kemal Atatürk'ün önemli rolüne dikkat çekmiştir” (Slovo Kırgızstana, 2004: 3).

“Her zaman birlikte olacağız” adlı 11 Mayıs 2005 tarihli yazıda, o zaman Kırgızistan Cumhuriyeti Başkanı görevini yerine getiren ve şu anda Başkan olan Kurmanbek Bakiyev'in Türkiye Cumhuriyeti Dış işleri Bakanı Abdullah Gül ile yaptığı toplantıda söylediği açıklamaya dikkat çekilmektedir:

“K. Bakiyev Türk tarafına anlayış ve yeni hükümetin çalışmasında gösterdiği yardım için teşekkür etti ve Türkiye'nin Kırgızistan ekonomisine yatırım yapan öncü devletlerden biri olduğunu belirtmiştir” (Slovo Kırgızstana, 2005: 3).

“Türkiye Başbakanı Recep Erdoğan'la” adlı yazıda, yazar yeni Kırgızistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı K. Bakiyev ile Recep Tayip Erdoğan'ın görüşmesini değerlendiriyor,

“Görüşme sırasında iki tarafça da kabul edilmişti ki, Kırgızistan'la Türkiye'nin geleneksel olarak bir çok alanda iyi ilişkileri oluyor, özellikle de bu eğitim ve ekonomik alanda kendini gösteriyor... K. Bakiyev, Kırgızistan'ın bundan sonrada iki ülke arasındaki işbirliğinin bir çok alanda gelişmesi amacını taşıyacağını belirtmiştir” (Slovo Kırgızstana,2005 : 4).

Yukarıda örneklerde de gösterildiği gibi Kırgızistan'ın basınında Türkiye ve Türkiye vatandaşları hakkında çok geniş alanlarda çeşitli düşünceler mevcuttur. Bu görüşler katı negatiften sıkı pozitif kadar değişmektedir.

Aynı durum elektronik medyada ve Kırgızistan İnternet sitelerinde de geçerlidir.

Aşağıda, Kırgızistan'ın İnternet basın sitesi olan “gazeta.kg” adlı siteden bir kaç makale örnek gösterilecektir.

“Orta Asya'da ise bu yöndeki tüm çabalar bölgesel oyuncular tarafından engellenecektir. Dünyada belirli bir statüko oluştu ve bunu kolay bir şekilde yapmak

mümkün değildir. En uygun an, Sovyetler Birliği dağıldıktan sonraki ve dünyanın bunu hoş görüyle karşıladığı andı. Özellikle kendi Türki “küçük kardeşlerini” kanatları altına almaya çalışan Türkiye, biraz aceleci davrandı. Çünkü kanatları küçük geldi ve Türkiye ekonomik olarak elle tutulur önemli hiç bir şey teklif edecek durumda değildi ve bundan dolayı geri adım atmak zorunda kaldı. Ayrıca bir diğer gerçek ise, Orta Asya devletleri bir Ağabeyden yeni kurtulmuşlardır ve başka bir ağabeyin kanatları altına kaçmaya niyetleri yoktu. İslam Karimov’un dediği gibi “Turgut Özal bizim Türk olmamızı istiyor. Biz ise Özbekleriz” (www.gazeta.kg).

“Türkiye Sovyet sonrası kalan yerleri keşfetmeye devam ediyor. İstanbulu düşündüren konulardan biri, Orta Asya’daki pozisyonunu güçlendirmektir. Ama bu sorun kolay bir sorun değil. Çünkü Türki dile sahip olan Türkiye’nin Bölge ile ilgili sorunları vardır. İlk olarak BDT ülkelerinin yeni Elit tabakasının Türk kültürünün zorbalığı hoşuna gitmemektedir. İkinci olarak Türk işadamları yerel Burjuvayı kendi taraflarına çekiyorlar, çünkü daha aktiftirler ve pazarda hareket etmeyi biliyorlar. Üçüncü olarak ise Türkler sıklıkla BDT ülkelerine aşırı Müslüman dinini getirmektedirler, bu ise hem Türkiye’den hem de Avrupa’dan kovulmaktadır” (www.gazeta.kg).

“Ben Türkiye’de yaşanan son olayların Orta Asya’ya ve Türkiye’nin Orta Asya ile olan ilişkilerine bir etki edeceğini sanmıyorum. Belirtmek gerekir ki, Türkiye’nin eski Sovyet bölgesindeki rolü genellikle yanlış değerlendiriliyor. Türkiye’nin politikası “pantürkizim” temelinde gelişmekte, ve bu çerçevede Dil açısından ortak etnik kökene sahip olunan bu devletlerle yakın ilişkiler kurmaya çalışmaktadır. Bu tam olarak gerçeklerle uyuşmamaktadır. Türkiye bugün Gürcistan’la bazı Orta Aysa devletlerinden daha yakın ilişkilere sahiptir ” (www.gazeta.kg).

BÖLÜM III: BULGULAR VE YORUM

3. 1. BULGULAR

Bu çalışmada elde edilen bulgular “ Örnekleme İlişkin Demografik Bulgular”, “Tarihsel İlişkilere Yönelik Bulgular”, “Kültürel İlişkilere Yönelik Bulgular”, “Siyasi İlişkilere Yönelik Bulgular” ve “Ekonomik İlişkilere Yönelik Bulgular olarak 5 başlık altında sunulmuştur.

3.1.1. Örnekleme İlişkin Demografik Bulgular

Tablo1: Cinsiyete İlişkin Frekans Dağılımı

Cinsiyet	Frekans	Yüzde %
Kadın	88	58,7
Erkek	62	41,3
Toplam	150	100,0

Bu araştırmanın örneklemine dâhil edilenlerin %58,7’si (88 kişi) Kadın ve % 41,3’ü (62 kişi) Erkektir (Tablo1)

Tablo 2: Yaşa İlişkin Frekans Dağılımı

Yaş	Frekans	Yüzde %
Grup 15-24	57	38,0
25-34	49	32,7
35-44	25	16,7
45-54	11	7,3
55-64	8	5,3
Toplam	150	100,0

Araştırmaya dâhil edilen nüfusun % 38,0’ı (57 kişi) 15 – 24 yaş arası grubuna aittir, % 32,7’si (49 kişi) 25 – 34 yaş arası grubunu oluşturmaktadır. %16,7’si (25 kişi)

35 – 44 yaş arasında ise; %7,3'ü (11 kişi) 45 – 54 yaş arasında ve %5,3'ü (8 kişi) 55 – 64 yaş arası grubundadır.(Tablo 2)

Tablo 3: Etnik Kökene İlişkin Frekans Dağılımı

Etnik kökenleri (Grup)	Frekans	Yüzde %
Diğer Türk Milletleri	45	30,0
Kırgız	44	29,3
Slav Milletleri	40	26,7
Diğer Milletler	20	13,3
Toplam	149	99,3
Kayıp Sistem	1	0,7
Toplam	150	100,0

Araştırmanın örnekleminin %29,3'ü (44 kişi) Kırgız etnik kökenin sahiptir, %30,0'ı (45 kişi) ise Diğer Türk Milletler grubuna aittir. % 26,7'si (40 kişi) Slav etnik kökene sahiptir ve % 13,3'ü (20 kişi) Diğer Milletler grubuna aittir. Cevap vermeyenlerin % 0,7'si (1 kişi) (Tablo 3).

Tablo 4: Vatandaşlığa İlişkin Frekans Dağılımı

Vatandaşlık (Grup)	Frekans	Yüzde %
Kırgız vatandaşlığı	130	86,7
Diğer ülkelerin vatandaşlığı	14	9,3
Toplam	144	96,0
Kayıp Sistem	6	4,0
Toplam	150	100,0

Çalışmada örneklemin büyük bir kısmını % 86,7'si (130 kişi) Kırgız Vatandaşlar; Diğer ülkelerin vatandaşların civarını ise % 9,3'ü (14 kişi), Cevap vermeyenlerin %4,0'ı (6 kişi).(Tablo 4).

Tablo 5: Mesleğe İlişkin Frekans Dağılımı

Meslek (Grup)	Frekans	Yüzde %
Öğrenci	42	28,0
Servis personeli	26	17,3
Ekonomist	17	11,3
Mühendis	11	7,3
Öğretmen	10	6,7
Doktor	6	4,0
Gazeteci	5	3,3
Diğer	16	10,7
Toplam	133	88,7
Kayıp Sistemi	17	11,3
Toplam	150	100,0

Mesleğe ilişkin frekans dağılımına göre araştırmanın büyük bir kısmı Öğrenciler %28,0'ı (42 kişi), Servis personeli % 17,3'ü (26 kişi), Ekonomist %11,3'ü (17 kişi), Mühendis % 7,3'ü (11 kişi), Öğretmen % 6,0'ı (10 kişi), Doktor % 4,0'ı (6 kişi), Gazeteci % 3,3'ü (5 kişi), Diğer mesleklere sahip olan % 10,7'si (16 kişi), Cevap vermeyenlerin sayısı ise % 11,3'ü (17 kişi) oluşturmaktadır. (Tablo 5).

Tablo 6: Uğraşa İlişkin Frekans Dağılımı

Uğraş (Grup)	Frekans	Yüzde %
Öğrenci	55	36,7
Ticaret	18	12,0
Servis personeli	16	10,7
İşsiz	6	4,0
Gazeteci	6	4,0
Ev hanımı	6	4,0
Öğretmen	5	3,3
Emekli	4	2,7
İşçi	3	2,0
Mühendis	3	2,0
Sağlık elemanı	3	2,0
Diğer	16	10,7
Toplam	141	94,0
Kayıp Sistemi	9	6,0
Toplam	150	100,0

Çalışmada örneklemin şimdiki zaman uğraşı şu şekilde dağılmaktadır: Öğrenci % 36,7'si (55 kişi), Ticaretle uğraşanlar % 12,0'ı (18 kişi), servis personeli % 10,7'si (16 kişi), İşsiz % 4,0'ı (6 kişi), Gazeteci % 4,0'ı (6 kişi), Ev hanımı %4,0'ı (6 kişi), Öğretmen % 3,3'ü (5 kişi), Emekli % 2,7'si (4 kişi), İşçi % 2,0'ı (3 kişi), Mühendis % 2,0'ı (3 kişi), Sağlık elemanı % 2,0'ı (3 kişi), Diğer % 10,7'si (16 kişi), Cevap vermeyenler % 6,0'ı (9 kişi).(Tablo 6)

Tablo 7: Ailenin Yaşadığı Bölgeye İlişkin Frekans Dağılımı

Bölge	Frekans	Yüzde %
Çüy Bölgesi	76	50,7
Issık Köl Bölgesi	20	13,3
Oş Bölgesi	15	10,0
Calal – Abad Bölgesi	13	8,7
Narın Bölgesi	10	6,7
Talas Bölgesi	9	6,0
Batken Bölgesi	7	4,7
Toplam	150	100,0

Araştırmayı Bişkek şehrinde gerçekleşmesinden dolayıyla, çalışmanın örneklemini seçilirken ailelerinin farklı bölgelerde oturan kişiler araştırılmaya dahil edilmeye çalışılmıştır. Böylece, katılımcıların ailelerinden büyük bir kısmı % 50,7'si (76 kişi) Çüy Bölgesinde, % 13,3'ü (20 kişi) Issık Köl Bölgesinde, % 10,0'ı (15 kişi) Oş Bölgesinde, % 8,7'si (13 kişi) Calal , Abad Bölgesinde, % 6,7'si (10 kişi) Narın Bölgesinde, % 6,0'ı (9 kişi) Talas Bölgesinde, % 4,7'si (7 kişi) Batken Bölgesinde yaşamaktadır. (Tablo7).

Tablo 8: Ailenin Yerleşim Durumuna İlişkin Frekans Dağılımı

Yerleşim birimi	Frekans	Yüzde %
İl	86	57,3
Köy	35	23,3
İlçe	29	19,3
Toplam	150	100,0

Araştırmayı Bişkek şehrinde gerçekleşmesinden dolayıyla, çalışmanın örnekleme seçilirken ailelerinin farklı yerleşim birimlerde oturan kişiler araştırılmaya dahil edilmeye çalışılmıştır. Böylece, katılımcıların ailelerinden büyük bir kısmı Kentli (İl) nüfusu % 57,3'ü (86 kişi) iken, Köylü nüfus % 23,3'tür (35 kişi). İlçe'de oturanların sayısı ise % 19,3'tür. (29 kişi)(Tablo 8).

Tablo 9: Eğitim Durumuna İlişkin Frekans Dağılımı

Eğitim durumu	Frekans	Yüzde %
Üniversite-Akademi-Enstitü	69	46,0
Ortaokul	30	20,0
Meslek Yüksek Okulu	23	15,3
YL ve üstü	13	8,7
Kolej-Tehnikum	7	4,7
Lise	4	2,7
İlkokul	2	1,3
Toplam	148	98,7
Kayıp Sistemi	2	1,3
Toplam	150	100,0

Eğitim Durumunun Frekans dağılımına göre örneklemin % 46,0'ı (69 kişi) Üniversite, Akademi yada Enstitü mezundur; %20,0'ı ise (30 kişi) Ortaokul, % 15,3'ü

(23 kişi) Meslek Yüksek Okulu, % 8,7'si (13 kişi) YL ve üstü, % 2,7'si (4 kişi) Lise, ve % 1,3' (2 kişi) İlkokul mezunudur. Cevap vermeyenlerin sayısı % 1,3'tür (2 kişi) (Tablo 9)

3.1.2. Tarihsel İlişkilere Yönelik Bulgular

Tablo 10: Türkiye'yi ve Türkleri En ok Tanıdığı Kaynaklara İlişkin Frekans Dağılımı

ncelikler	Kaynak	Frekans	Yüzde %
I. ncelik	Tarih Ders Kitapları	41	27,7
II. ncelik	Türkiye'ye Ziyareti	35	23,3
III.ncelik	TV	34	22,6
IV. ncelik	Arkadaşların Anlattıkları; İnternet	16	10,7
V. ncelik	Gazete ve Dergi	4	2,7

Araştırmanın rnekleminin Türkiye'yi ve Türkleri en çok tanıdığı ilk 6 kaynağı Tarih Ders Kitapları, Türkiye'ye Ziyareti, TV, Arkadaşların Anlattıkları, İnternet ve Gazete ve Dergi saptanmıştır. I. ncelik olarak Tarih Ders Kitaplarını örneklemin % 27,7'si (41 kişi); II. ncelik olarak Türkiye'ye Ziyaretini örneklemin % 23,3' (35 kişi); III. ncelik olarak TV'yi örneklemin % 22,6'sı (34 kişi); IV. ncelik olarak Arkadaşların Anlattıklarını ve İnternet örneklemin % 10,7'si (16 kişi) ve V. ncelik olarak Gazete ve Dergi'yi örneklemin % 2,7'si (4 kişi)göstermiştir. (Tablo 10).

Tablo 11: Örneklemin Ülkelerin Halklarını Sıfatlarla Tanımlamasına İlişkin Frekans Dağılımı.

Ülkeler	Öncelikler	Sıfatlar	Frekans	Yüzde %
Rusya	I.	İçkiye düşkün	87	58,1
	II.	Güvenilir	32	21,9
	III.	Cana yakın	29	19,4
	IV.	Dost	27	18,7
ABD	I.	Vatansever	52	34,7
	II.	Kanunlara saygı duyan	49	32,7
	III.	Modern	44	29,3
	IV.	Güler yüzlü	40	26,7
Almanya	I.	Çalışkan	61	40,6
	II.	Kanunlara saygı duyan	55	36,7
	III.	Soğuk kanlı	37	24,7
	IV.	Terbiyeli	23	15,3
Türkiye	I.	Kadınlara düşkün	73	48,7
	II.	Misafirperver	56	37,3
	III.	Dindar	49	32,7
	IV.	Vatansever	21	14,0
Özbekistan	I.	Kurnaz	47	31,3
	II	Dindar	41	27,4
	III.	Geleneklere bağlı	30	20,0
	IV.	Misafirperver	29	19,4
Kırgızistan	I.	Tembel	68	45,3
	II.	Misafirperver	58	38,7
	III.	İçkiye Düşkün	29	19,4
	IV.	Cana yakın	20	13,3
Arabistan	I.	Uzun giysiler ile sarılı	95	63,3
	II.	Dindar	74	49,4
	III.	Geleneklere bağlı	15	10,0
	IV.	Fanatik	10	6,7
Çin	I.	Çalışkan	90	60,0
	II.	Yaratıcı	53	35,3
	III.	Güler Yüzlü	28	18,7
	IV.	Kurnaz	21	14,0
Kazakistan	I.	Modern	26	17,4
	II.	Dost	25	16,7
	III.	Milletçi	22	14,7
	IV.	Terbiyeli	21	14,0
Kore	I.	Çalışkan	69	46,0
	II.	Güler Yüzlü	28	18,7
	III.	Modern	24	16,0
	IV.	Geleneklere bağlı	22	14,7

Ülkelerin halkları sıfatlarla tanımlamasında I önceliğe göre, Rusya'nın halkı İçkiye düşkün olarak örneklemin % 58, 1'si(87 kişi); ABD'nin halkı Vatansever olarak örneklemin % 34,7'si (52 kişi); Almanya'nın halkı Çalışkan olarak örneklemin %40,6'sı (61 kişi); Türkiye'nin halkı Kadınlara düşkün olarak örneklemin % 48,7'si (73 kişi); Özbekistan'ın halkı Kurnaz olarak örneklemin % 31,3'ü (47 kişi); Kırgızistan'ın halkı Tembel olarak örneklemin % 45,3'ü (68 kişi); Arabistan'ın halkı Uzun Giysiler İle sarılı olarak örneklemin % 63,3'ü (95 kişi); Çin'in halkı Çalışkan olarak örneklemin % 60,1'si (90 kişi); Kazakistan'ın halkı Modern olarak örneklemin % 17,4'u (26 kişi); Kore'nin halkı Çalışkan olarak örneklemin % 46,0'ı (69 kişi) tanımlamıştır (Tablo 11)

Tablo:12 I. Önceliğe Göre “Türk Halkı” Sıfatlarla Tanımlamasının Dağılımı

Sıfatlar	Frekans	Yüzde %
Kadınlara düşkün	73	48,6
Misafirperver	56	37,3
Dindar	49	32,6
Vatansever	21	14,0
Modern	20	13,3
Geleneklere bağlı	20	13,3
Kurnaz	19	12,6
Fanatik	18	12,0
Güler yüzlü	16	10,6

Türk halkı öncelik sırasına göre sıfatlarla tanımlamasında örneklemin % 48,6'sı (73 kişi) Kadınlara düşkün olarak, % 37,3'ü (56 kişi) Misafirperver olarak, % 32,6'sı (49 kişi) Dindar olarak, % 14,0'ı (21 kişi) Vatansever olarak, % 13,3'ü (20 kişi) Modern olarak, % 13,3'ü (20 kişi) Geleneklere bağlı olarak, 5 12,6'sı (19 kişi) Kurnaz olarak, % 12,0'ı (18 kişi) Fanatik olarak ve % 10,6'sı (16 kişi) Güler yüzlü olarak ifade edilmektedir. (Tablo 12)

Tablo 13: Türkiye Halkının Tanımlanması İçin Verilen Cevapların Cinsiyete Göre Dağılımı

			Cinsiyet		Toplam
			KADIN	ERKEK	
Türkiye halkının tanımlanması	Kadınlara düşkün	Frekans %	46 52,3%	27 43,5%	73
	Dindar	Frekans %	31 35,2%	18 29,0%	49
	Modern	Frekans %	12 13,6%	8 12,9%	20
	Misafirperver	Frekans %	39 44,3%	17 27,4%	56
	Vatansever	Frekans %	14 15,9%	7 11,3%	21
Toplam		Frekans	88	62	150

Türkiye halkının tanımlanması için verilen cevaplara bakıldığında sırasıyla kadınlara düşkün, misafirperver, dindar, vatansever ve modern cevapları verilmiştir. Kadınların %52,3'ü (46 kişi) Türkiye halkını kadınlara düşkün olarak tanımlarken bu oran erkekler de %43,5'dir(27kişi)

(Tablo13)

Tablo 14: Türkiye Halkının Tanımlanması İçin Verilen Cevapların Yaşa Göre Dağılımı

			Yaş					Toplam
			15-24	25-34	35-44	45-54	55-64	
Türkiye halkının tanımlanması	Kadınlara düşkün	Frekans	35	20	13	3	2	73
		%	61,4%	40,8%	52,0%	27,3%	25,0%	
	Dindar	Frekans	16	17	9	5	2	49
		%	28,1%	34,7%	36,0%	45,5%	25,0%	
	Modern	Frekans	2	4	7	2	5	20
		%	3,5%	8,2%	28,0%	18,2%	62,5%	
	Misafirperver	Frekans	20	19	8	4	5	56
		%	35,1%	38,8%	32,0%	36,4%	62,5%	
	Vatansever	Frekans	8	8	2	0	3	21
		%	14,0%	16,3%	8,0%	,0%	37,5%	
Toplam		Frekans	57	49	25	11	8	150

Türkiye halkının tanımlanması için verilen cevapların yaşa göre dağılımına bakıldığında sırasıyla kadınlara düşkün, misafirperver, dindar, vatansever ve modern cevapları verilmiştir. 15–24 yaş arasındaki bireylerin %61.4’ü (35 kişi) Türkiye halkını kadınlara düşkün olarak tanımlarken bu oran 25–34 yaş arasındakilerde %40.8’i (20 kişi), 35–44 yaş arasındaki bireylerde %52,0’ı (13 kişi), 45–54 yaş arasındaki bireylerde %27.3’ü (3 kişi) ve 55-64 yaş arası bireylerde %25’0dir (2 kişi). (Tablo14)

Tablo15: Türkiye Halkının Tanımlanması İçin Verilen Cevapların Etnik Kökene Göre Dağılımı

			Etnik köken				Toplam
			Kırgız	Diğer Türk Milletler	Slav Milletleri	Diğer Milletleri	
Türkiye halkının tanımlanması	Kadınlara düşkü	Frekans %	18 40,9%	23 51,1%	21 52,5%	11 55,0%	73
	Dindar	Frekans %	14 31,8%	14 31,1%	16 40,0%	4 20,0%	48
	Modern	Frekans %	5 11,4%	8 17,8%	7 17,5%	0 ,0%	20
	Misafirperver	Frekans %	13 29,5%	19 42,2%	14 35,0%	9 45,0%	55
	Vatansever	Frekans %	8 18,2%	11 24,4%	2 5,0%	0 ,0%	21
	Toplam	Frekans	44	45	40	20	149

Percentages and totals are based on respondents.

a. Group

Türkiye halkının tanımlanması için verilen cevapların etnik kökene göre dağılımına bakıldığında sırasıyla kadınlara düşkün, misafirperver, dindar, vatansever ve modern cevapları verilmiştir. Kırgız kökenli bireylerin %40,9'u (18 kişi) Türkiye halkını kadınlara düşkün olarak tanımlarken bu oran diğer Türk milletlerinde %51,1'i (23 kişi), Slav milletlerinde %52,5'i (21 kişi), diğer milletlerde %55'0'dır (11 kişi).(Tablo 15)

Tablo 16: Türkiye Halkının Tanımlanması İçin Verilen Cevapların Eğitim Durumuna göre Dağılımı

			Türkiye halkının tanımlanması					Toplam
			Kadınlara düşkün	Dindar	Modern	Misafirperver	Vatansever	
Eğitim durumu	Ortaokul	Frekans %	12 40,0%	7 23,3%	5 16,7%	12 40,0%	1 3,3%	30
	Meslek Yüksekokulu	Frekans %	14 60,9%	9 39,1%	6 26,1%	8 34,8%	0 ,0%	23
	Kolej- Tehnikum	Frekans %	4 57,1%	4 57,1%	0 ,0%	2 28,6%	0 ,0%	7
	Lise	Frekans %	2 50,0%	1 25,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	4
	Üniversite- Akademi-E	Frekans %	32 46,4%	24 34,8%	7 10,1%	30 43,5%	15 21,7%	69
	YL ve üstü	Frekans %	7 53,8%	3 23,1%	2 15,4%	4 30,8%	4 30,8%	13
Toplam		Frekans	71	48	20	56	20	146

Türkiye halkının tanımlanması için verilen cevapların eğitim durumuna göre dağılımına bakıldığında sırasıyla kadınlara düşkün, misafirperver, dindar, vatansever ve modern cevapları verilmiştir. Meslek yüksek okulu mezunlarının %60,9'u (14 kişi) Türkiye halkını kadınlara düşkün olarak tanımlarken en düşük oran %40,0'ı (12 kişi) ile ortaokul mezunlarına aittir.

(Tablo16)

Tablo 17: Örneklemin “Türkiye ve Türk” Kavramların Tanımlamasına İlişkin Frekans Dağılımı.

Sıfatlar	Frekans	Yüzde %
Tatil yerleri	133	88,7
Deniz	113	75,3
Tarkan	101	67,3
Camiler	90	60,0
Tarihi yerler	80	53,3
Göbek dansı	77	51,3
Mal pazarı	76	50,7
Kebap	76	50,7
Nargile	76	50,7
Deri monte	62	41,3
Baklava	60	40,0
Misafirperverlik	54	36,0
Eğlence	52	34,7
Sultanlar	51	34,0
Doğa	33	22,0
Medeniyet	30	20,0
Fuğuş	30	20,0
Haremler	28	18,7
Depremler	25	16,7
Rakı	25	16,7
Terör	20	13,3
Yasaklar	18	12,0
Şalvar	15	10,0
Fanatizm	14	9,3
Geniş Aydınlık sokaklar	14	9,3
Zengin insanlar	14	9,3
Güvenlik	9	6,0
Kavgalar	7	4,7
Huzur	7	4,7
Tutucu	7	4,7
Cinayetler	7	4,7
Yüksek binalar	6	4,0
Güvensizlik	5	3,3
Yoksulluk	4	2,7
Mafya	4	2,7
Yardımsaver insanlar	4	2,7

Deneklerin büyük bir kısmı % 88,7'si (133 kişi) “Türkiye ve Türkler” kavramı Tatil Yerleri Olarak; % 75,3'ü (113 kişi) Deniz olarak, % 67,3'ü (101 kişi) Tarkan olarak; % 60,0'ı (90 kişi) Camiler olarak; % 53,3'ü (80 kişi) Tarihi Yerler olarak; % 51,3'ü (77 kişi) Göbek Dansı olarak; % 50,7'si (76 kişi) Mal Pazarı olarak; % 50,7'si (76 kişi) Kebap olarak; % 50,7'si (76 kişi) Nargile olarak; % 41,3'ü (62 kişi) Deri Monte olarak ve % 40,0'ı (60 kişi) Baklava olarak (Tablo 17).

Tablo 18: “Türkiye ve Türk” Kavramları Aklınıza Neyi Getiriyor?” Sorusuna Verilen Cevapların Yaşa Göre Dağılımı

			Yaş					Toplam
			15-24	25-34	35-44	45-54	55-64	
"Türkiye ve Türk" kavramları aklınıza neyi getiriyor?	Deniz	Frekans	45	34	17	9	8	113
		%	78,9%	69,4%	68,0%	81,8%	100,0%	
	Tatil yerleri	Frekans	50	44	22	9	8	133
		%	87,7%	89,8%	88,0%	81,8%	100,0%	
	Tarihi yerler	Frekans	32	28	9	5	6	80
		%	56,1%	57,1%	36,0%	45,5%	75,0%	
	Mal pazarı	Frekans	29	20	15	7	5	76
		%	50,9%	40,8%	60,0%	63,6%	62,5%	
	Baklava	Frekans	30	18	7	4	1	60
		%	52,6%	36,7%	28,0%	36,4%	12,5%	
	Göbek dansı	Frekans	29	24	14	8	2	77
		%	50,9%	49,0%	56,0%	72,7%	25,0%	
	Yasaklar	Frekans	11	2	2	2	1	18
		%	19,3%	4,1%	8,0%	18,2%	12,5%	
	Sultanlar	Frekans	17	16	9	5	4	51
		%	29,8%	32,7%	36,0%	45,5%	50,0%	
	Nargile	Frekans	29	22	13	7	5	76
		%	50,9%	44,9%	52,0%	63,6%	62,5%	
Tarkan	Frekans	43	35	13	7	3	101	
	%	75,4%	71,4%	52,0%	63,6%	37,5%		
Kebap	Frekans	33	26	10	4	3	76	
	%	57,9%	53,1%	40,0%	36,4%	37,5%		
Camiler	Frekans	37	26	14	6	7	90	
	%	64,9%	53,1%	56,0%	54,5%	87,5%		
Toplam	Frekans	57	49	25	11	8	150	

Türkiye ve Türk halkı denince akla gelen cevapların yaşa göre dağılımına bakıldığında ilk üç sırayı tatil yerleri, deniz ve Tarkan almaktadır. 15-24 yaş arasında bakıldığında ilk üç sırayı tatil yerleri, deniz ve Tarkan alırken, 25-34 yaş arasında bu sıralama tatil yerleri, Tarkan ve deniz, 35-44 yaş arasında tatil yerleri, deniz ve mal pazarı, 45-54 yaş arasında tatil yerleri, deniz ve göbek dansı, 55-64 yaş arasındaki bireyler için ise tatil yerleri, deniz ve camiler şeklindedir.(Tablo 18)

Tablo 19: “Türkiye ve Türk” Kavramları Aklınıza Neyi Getiriyor?” Sorusuna Verilen Cevapların Etnik Kökene Göre Dağılımı

		Etnik köken				Toplam	
		Kırgız	Diğer Türk Milletleri	Slav Milletleri	Diğer Milletleri		
"Türkiye ve Türk" kavramları aklınıza neyi getiriyor?	Deniz	Frekans	32	29	34	17	112
		%	72,7%	64,4%	85,0%	85,0%	
	Tatil yerleri	Frekans	41	37	37	17	132
		%	93,2%	82,2%	92,5%	85,0%	
	Tarihî yerler	Frekans	32	18	20	10	80
		%	72,7%	40,0%	50,0%	50,0%	
	Mal pazarı	Frekans	23	13	29	10	75
		%	52,3%	28,9%	72,5%	50,0%	
	Baklava	Frekans	24	14	17	4	59
		%	54,5%	31,1%	42,5%	20,0%	
	Göbek dansı	Frekans	27	18	22	10	77
		%	61,4%	40,0%	55,0%	50,0%	
	Nargile	Frekans	21	16	30	8	75
		%	47,7%	35,6%	75,0%	40,0%	
Tarkan	Frekans	35	26	25	14	100	
	%	79,5%	57,8%	62,5%	70,0%		
Kebap	Frekans	30	18	18	9	75	
	%	68,2%	40,0%	45,0%	45,0%		
Camiler	Frekans	34	21	23	11	89	
	%	77,3%	46,7%	57,5%	55,0%		
Toplam	Frekans	44	45	40	20	149	

Türkiye ve Türk halkı denince akla gelen cevapların etnik kökene göre dağılımına bakıldığında ilk üç sırayı tatil yerleri, deniz ve Tarkan almaktadır. Kırgız kökenlilerde bu sıralama tatil yerleri, Tarkan ve camiler şeklinde iken, diğer Türk

milletleri için tatil yerleri, deniz ve Tarkan, Slav milletleri için tatil yerleri, deniz ve nargile, diğer milletler için tatil yerleri, deniz ve Tarkan şeklindedir.(Tablo19)

Tablo 20: Örneklemin Türklere Karşı Duyduğu En Küvetli Duygularına İlişkin Frekans Dağılımı

Duygular	Frekans(cevapların sayısı)	Yüzde %
Hiçbir şey	65	32,2
Sempati	60	29,7
Minnettarlık	23	11,4
Şüphe	16	7,9
Güvensizlik	15	7,4
Hayranlık	11	5,4
Sevgi	7	3,5
Nefret	4	2,0
Korku	1	0,5
Toplam	202	100,0

Yukarıda belirtilen soruda katılımcılar istediğin kadar seçenekleri işaretlemiştir.Deneklerin verdiği cevaplarına göre % 32,2'si (65 kişi) Türklere karşı hiç bir şey hissetmeyeceğini belirtmiştir. Kalanlardan ise % 29,7'si (60 kişi) Sempati, % 11,4'ü (23 kişi) Minnettarlık, % 7,9'u (16 kişi) Şüphe, % 7,4'u (15 kişi) Güvensizlik, % 5,4'u (11 kişi) Hayranlık, % 3,5'i (7 kişi) Sevgi, % 2,0'ı (4 kişi) Nefret ve % 0,5'i (1 kişi) Korku Türklere karşı en küvetli duygular olduğunu belirtmiştir (Tablo 20)

Tablo 21: “Türklere Karşı En Güçlü Duygunuz Nedir?” Sorusuna Verilen Cevapların Cinsiyete Göre Dağılımı

			Cinsiyet		Toplam
			KADIN	ERKEK	
Türklere karşı en güçlü duygunuz nedir?	Sempati	Frekans	42	18	60
		%	48,8%	29,0%	
	Nefret	Frekans	1	3	4
		%	1,2%	4,8%	
	Hiçbir şey hissetmiyorum	Frekans	32	33	65
		%	37,2%	53,2%	
	Korku	Frekans	1	0	1
		%	1,2%	,0%	
	Hayranlık	Frekans	2	9	11
		%	2,3%	14,5%	
	Şüphe	Frekans	11	5	16
		%	12,8%	8,1%	
	Güvensizlik	Frekans	9	6	15
		%	10,5%	9,7%	
	Sevgi	Frekans	6	1	7
		%	7,0%	1,6%	
	Minnettarlık	Frekans	12	11	23
		%	14,0%	17,7%	
Toplam		Frekans	86	62	148
		%			

Yukarıdaki tablodan da görüldüğü gibi “Türklere karşı en güçlü duygunuz nedir?” sorusuna en fazla verilen cevap hiçbir şey hissetmiyorum şeklinde olmaktadır. Bu cevap hariç Türklere karşı duyulan en güçlü duygu sempati duygusudur. Erkeklerin %29’u (18 kişi) Türklere karşı sempati duyarken kadınlarda bu oran %48.8’dir (42 kişi).(Tablo 21)

Tablo 22: “Türklere Karşı En Kuvvetli Duygunuz Nedir?” Sorusuna Verilen Cevapların Yaşa Göre Dağılımı

			Yaş					Toplam
			15-24	25-34	35-44	45-54	55-64	
Türklere karşı en kuvvetli duygunuz nedir?	Sempati	Frekans	26	22	7	3	2	60
		%	46,4%	44,9%	28,0%	27,3%	28,6%	
	Nefret	Frekans	3	1	0	0	0	4
		%	5,4%	2,0%	,0%	,0%	,0%	
	Hiçbir şey hissetmiyorum	Frekans	21	20	14	5	5	65
		%	37,5%	40,8%	56,0%	45,5%	71,4%	
	Korku	Frekans	0	0	0	1	0	1
		%	,0%	,0%	,0%	9,1%	,0%	
	Hayranlık	Frekans	4	4	3	0	0	11
		%	7,1%	8,2%	12,0%	,0%	,0%	
	Şüphesizlik	Frekans	9	5	0	2	0	16
		%	16,1%	10,2%	,0%	18,2%	,0%	
	Güvensizlik	Frekans	8	5	1	1	0	15
		%	14,3%	10,2%	4,0%	9,1%	,0%	
	Sevgi	Frekans	4	2	0	1	0	7
		%	7,1%	4,1%	,0%	9,1%	,0%	
	Minnettarlık	Frekans	11	6	3	3	0	23
		%	19,6%	12,2%	12,0%	27,3%	,0%	
Toplam		Frekans	56	49	25	11	7	148
		%						

Yukarıdaki tablodan da görüldüğü gibi “Türklere karşı en güçlü duygunuz nedir?” sorusuna verilen cevapların yaşa göre dağılımına bakıldığında en fazla verilen cevap hiçbir şey hissetmiyorum şeklinde olmaktadır. Bu cevap hariç Türklere karşı duyulan en güçlü duygu sempati duygusudur. Dikkat edilirse yaşı genç olan bireylerde sempati duygusu daha fazladır. Örneğin, 15-24 yaşındaki bireylerin %46.4’ü (26 kişi) Türklere karşı sempati duyarken bu oran 25-34 yaş arasında %44.9,(22 kişi) 35-44 yaş arasında %28 (7 kişi), 45-54 yaş arasında %27.3(3 kişi) ve 55-64 yaş arasında %28.6’dır.(2 kişi) Türklere karşı duyulan sempati duygusunu ikinci sırada minnettarlık takip etmektedir.(Tablo 22)

Tablo 23: “Türklere Karşı En Kuvvetli Duygunuz Nedir?” Sorusuna Verilen Cevapların Etnik Kökene Göre Dağılımı

			Etnik kökeniniz				Toplam	
			Kırgız	Diğer Türk Milletler	Slav Milletler	Diğer Milletler		
Türklere karşı en kuvvetli duygunuz nedir?	Sempati	Frekans	22	16	17	5	60	
		%	51,2%	35,6%	43,6%	25,0%		
	Nefret	Frekans	1	2	1	0	4	
		%	2,3%	4,4%	2,6%	,0%		
	Hiçbir şey hissetmiyorum	Frekans	16	20	17	12	65	
		%	37,2%	44,4%	43,6%	60,0%		
	Korku	Frekans	0	0	1	0	1	
		%	,0%	,0%	2,6%	,0%		
	Hayranlık	Frekans	5	2	2	2	11	
		%	11,6%	4,4%	5,1%	10,0%		
	Şüphe	Frekans	8	3	5	0	16	
		%	18,6%	6,7%	12,8%	,0%		
	Güvensizlik	Frekans	6	5	4	0	15	
		%	14,0%	11,1%	10,3%	,0%		
	Sevgi	Frekans	2	2	1	1	6	
		%	4,7%	4,4%	2,6%	5,0%		
	Minnettarlık	Frekans	10	3	5	4	22	
		%	23,3%	6,7%	12,8%	20,0%		
	Toplam		Frekans	43	45	39	20	147
			%					

Yukarıdaki tablodan da görüldüğü gibi “Türklere karşı en güçlü duygunuz nedir?” sorusuna verilen cevapların etnik kökene göre dağılımına bakıldığında en fazla verilen cevap hiçbir şey hissetmiyorum şeklinde olmaktadır. Bu cevap hariç Türklere karşı duyulan en güçlü duygu sempati duygusudur. Yüzelere bakıldığına en fazla sempati duygusuna sahip etnik köken Kırgızlardır. Aynı yorum minnettarlık duygusu için de yapılabilir. (Tablo 23)

Tablo 24: Örneklemin Devletlerin Kelimelerle İle Tanımlamasına İlişkin Frekans dağılımı.

Devletler	Öncelikler	Sıfatlar	Frekans	Yüzde
Rus İmparatorluğu	I.	Devrimler	55	36,6
	II.	Dandik yolları	38	25,3
	III.	Yoksulluk	28	18,6
SSCB	I.	Yasaklar	64	42,6
	II.	Güvenlik	55	36,6
	III.	Huzur	37	24,6
Rusya Federasyonu	I.	Mafya	59	39,3
	II.	Cinayetler	53	35,3
	III.	Terör	28	18,6
Osmanlı İmparatorluğu	I.	Sultanlar	88	58,6
	II.	Haremler	55	36,6
	III.	Camiler	42	28,0
Türk Cumhuriyeti	I.	Tatil yerleri	76	50,6
	II.	Deniz	49	32,6
	III.	Eğlence	19	12,6

Tablo 24'e göre I. Öncelik olarak Rusya İmparatorluğu'nu deneklerin % 36,6'sı (55 kişi) Devrimler; örneklemin % 42,6'sı (64 kişi) Sovyet Birliği'ni Yasaklar; örneklemin % 39,3'ü (59 kişi) Rusya Federasyonu'nu Mafya; % 58,6'sı (88 kişi) Osmanlı İmparatorluğu Sultanlar; ve % 50,6'sı (76 kişi) Türk Cumhuriyeti'ni Tatil yerleri kelimeleriyle tanımlamışlardır. (Tablo 24)

Tablo 25: “Osmanlı İmparatorluğunu Tanımlayınız?” Sorusuna Verilen Cevapların Yaşa Göre Dağılımı

			Yaş					Toplam
			15-24	25-34	35-44	45-54	55-64	
Osmanlı İmparatorluğunu tanımlayınız	Haremler	Frekans %	20 44,4%	17 41,5%	12 52,2%	4 40,0%	2 28,6%	55
	Sultanlar	Frekans %	28 62,2%	32 78,0%	17 73,9%	7 70,0%	4 57,1%	88
	Camiler	Frekans %	17 37,8%	12 29,3%	10 43,5%	1 10,0%	2 28,6%	42
Toplam		Frekans	45	41	23	10	7	126

Osmanlı İmparatorluğu'nun tanımlanmasında ilk üç sırayı sultanlar, haremler ve camiler almaktadır. Bu sıralama tüm yaş grupları için aynıdır.(Tablo 25)

Tablo 26: “Osmanlı İmparatorluğunu Tanımlayınız?” Sorusuna Verilen Cevapların Etnik Kökene Göre Dağılımı

			Etnik köken				Toplam
			Kırgız	Diğer Türk Milletler	Slav Milletleri	Diğer Milletleri	
Osmanlı İmparatorluğunu tanımlayınız	Haremler	Frekans %	16 47,1%	17 42,5%	11 34,4%	11 57,9%	55
	Sultanlar	Frekans %	22 64,7%	30 75,0%	21 65,6%	15 78,9%	88
	Camiler	Frekans %	11 32,4%	10 25,0%	15 46,9%	6 31,6%	42
Toplam		Frekans	34	40	32	19	125

Osmanlı İmparatorluğu'nun tanımlanmasında ilk üç sırayı sultanlar, haremler ve camiler almaktadır. Kırgız, diğer Türk milletleri ve diğer milletler için bu sıralama değişmez iken, Slav kökenliler için bu sıralama sultanlar, camiler ve haremler şeklindedir.(Tablo26)

Tablo 27: “Türk Cumhuriyeti’ni Tanımlayınız?” Sorusuna Verilen Cevapların Etnik Kökene Göre Dağılımı

			Etnik köken				Toplam
			Kırgız	Diğer Türk Milletler	Slav Milletleri	Diğer Milletleri	
Türk Cumhuriyeti’ni tanımlayınız	Deniz	Frekans %	14 40,0%	12 30,0%	15 42,9%	7 35,0%	48
	Tatil yerleri	Frekans %	21 60,0%	25 62,5%	18 51,4%	12 60,0%	76
	Mal pazarı	Frekans %	6 17,1%	2 5,0%	7 20,0%	4 20,0%	19
Toplam		Frekans	35	40	35	20	130

Türk Cumhuriyetini tanımlayınız sorusuna verilen cevapların etnik kökene göre dağılımı incelendiğinde ilk üç sırayı tatil yerleri, deniz ve mal pazarı almaktadır. Bu sıralama tüm etnik kökenler için aynıdır.(Tablo 27)

Tablo 28: “Türk Cumhuriyeti’ni Tanımlayınız?” Sorusuna Verilen Cevapların Yaşa Göre Dağılımı

			Yaş					Toplam
			15-24	25-34	35-44	45-54	55-64	
Türk Cumhuriyeti’ni tanımlayınız	Deniz	Frekans %	19 40,4%	13 31,7%	7 29,2%	5 45,5%	5 62,5%	49
	Tatil yerleri	Frekans %	24 51,1%	28 68,3%	16 66,7%	3 27,3%	5 62,5%	76
	Mal pazarı	Frekans %	5 10,6%	7 17,1%	3 12,5%	3 27,3%	1 12,5%	19
Toplam		Frekans	47	41	24	11	8	131

Türk Cumhuriyetini tanımlayınız sorusuna verilen cevapların yaşa göre dağılımı incelendiğinde sadece 45-54 yaş arasındaki bireyler için sıralama deniz, tatil yerleri ve mal pazarı şeklinde iken diğer yaş gruplarında tatil yerleri, deniz ve mal pazarı şeklindedir.(Tablo 28)

Tablo 29: Örneklemin Tarih Kahramanların Ülkelerle Eşleştirilmesine İlişkin Frekans Dağılımı.

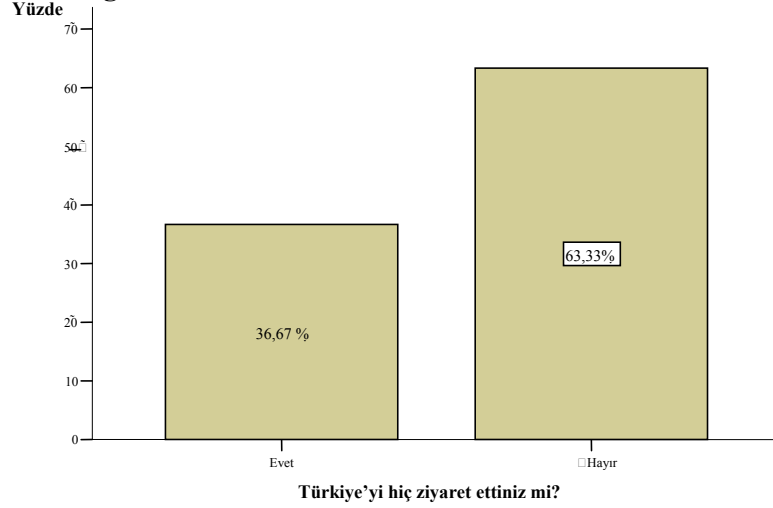
Ülkeler	Tarih Kahramanları	Doğru Cevapların Frekansı	Yüzde %
Türkiye	Atatürk	128	85,3
	Fatih Sultan Mehmet	75	50,0
Moğolistan	Cengiz Han	124	82,7
Hindistan	İndira Gandhi	123	82,0
ABD	Linkoln	111	74,0
İngiltere	Robin Good	78	52,1
	Diana	103	68,6
	Cherchel	68	45,3
Arjantin	Che Guevera	76	50,7
Rusya	Lenin	138	92,0
Güney Afrika	Nelson Mandela	66	44,0
	Kurmandcan Datka	123	82,0
	Baytik	116	77,3

Tablo 29'a göre Örneklemin en çok bilinen tarih kahramanların arasında ilk sırada Rusya'daki kahramanı Lenin yer almış onu bilen örneklemin % 92,0'ı (138 kişi); ikinci sırada Türkiye'deki kahramanı Atatürk yer almış, onun için doğru cevap veren örneklemin % 85,3'ü (128 kişi); Üçüncü sırada ise Moğolistan'daki kahramanı Cengiz Han yer almış doğru cevap sayısı % 82,7'si (124 kişi) idi. Hindistan'daki kahramanı İndira Gandhi'yi örneklemin % 82,0'ı (123 kişi), Kırgızistan'daki kahramanı Kurmandcan Datka'yı % 82,0'ı (123 kişi), Kırgızistan'daki kahramanı Baytik'i % 77,3'ü (116 kişi), ABD'deki kahramanı Linkoln'u % 74,0'ı (111 kişi), İngiltere'deki kahramanı Diana'yı %68,6'sı (103 kişi), İngiltere'deki kahramanı

Robin Good'u % 52,1'i (78 kişi), Arjantin' in kahramanı Che Guevera'yi % 50,7'si (76 kişi), Türkiye'deki kahramanı Fatih Sultan Mehmet'i % 50,0'ı (75 kişi) , İngiltere'deki kahramanı Cherchel'i % 45,3'ü (68 kişi) ve Güney Afrika'daki kahramanı Nelson Mandela'yi % 44,0'ı (66 kişi) bilmektedir.(Tablo 29)

3.1.3. Kültürel İlişkilere Yönelik Bulgular.

Grafik 1: Örneklem Türkiye'yi Ziyareti Etme Durumuna İlişkin Frekans Dağılımı

Araştırma kapsamına giren nüfusun % 63,3'ü (95 kişi) Türkiye'yi hiç ziyaret etmemiştir, Türkiye'yi ziyaret eden örneklem % 36,7'sini (55 kişi) oluşturmaktadır(Grafik 1).

Tablo 30: Örneklemin Türkiye’yi Ziyareti Etme Durumuna İlişkin Frekans Dağılımı.

Ziyaret durumu	Frekans	Yüzde %
Evet	55	36,7
Hayır	95	63,3
Toplam	150	100,0

Araştırma kapsamına giren nüfusun % 63,3’ü (95 kişi) Türkiye’yi hiç ziyaret etmemiştir, Türkiye’yi ziyaret eden örneklemin % 36,7’si (55 kişi) oluşturmaktadır. (Tablo 30)

Tablo 31: Örneklemin Türkiye’de Kalış Süresine İlişkin Frekans Dağılımı

Kalış Süresi (Grup)	Frekans	Yüzde %
1 hafta – 1 ay	12	8,0
2 ay – 4 ay	5	3,3
5 ay – 9 ay	15	10,0
1 yıl ve üstü	20	13,3
Toplam	52	34,7
Cevapsızlar	98	65,3
Toplam	150	100,0

Türkiye’yi ziyaret edenlerin en uzun kalma süreli Tablo 36’ya göre şöyledir: %8,0’ı (12 kişi) 1 hafta – 1 ay arası bir süre; % 3,3’ü (5 kişi) 2 ay – 4ay arası bir süre; % 10,0’ı (15 kişi) 5 ay-9 ay arası bir süre ve % 13,3’ü (20 kişi) bir seneden fazla kalmıştır. (Tablo 31)

Tablo 32: Örneklemin Türkiye’yi Ziyaret Etme Amacına İlişkin Frekans Dağılımı.

Ziyaret Amacı	Frekans	Yüzde %
Eğitim	29	19,3
İş	10	6,7
Turistik	8	5,3
Akraba veya Arkadaş ziyareti	5	3,3
Ticari	4	2,7
Toplam	56	37,3
Cevapsızlar	94	62,7
Toplam	150	100,0

Örneklemin % 19,3’ü (29 kişi) Türkiye’yi Eğitimi görmek amacıyla; % 6,7’si (10 kişi) İş amacıyla; % 5,3’ü (8 kişi) Turistik amaçla; % 3,3’ü (5 kişi) Akraba’yı ve Arkadaşları ziyareti ederek ve % 2,7’si (4 kişi) Ticari amacıyla gelmiştir. (Tablo 32)

Tablo 33: Örneklemin Türkiye’nin Hangi Kıtada Bulunduğunun Tanımlamasına İlişkin Frekans Dağılımı.

Kıta	Frekans	Yüzde %
Avrasya	84	56,0
Asya	52	34,7
Avrupa	11	7,3
Toplam	147	98,0
Kayıp Sistem	3	2,0
Toplam	150	100,0

Örneklemin Türkiye'nin bulunduğu kıta olarak % 56,0'ı (84 kişi) Avrasya'yı; % 34,7'si (52 kişi) Asya'yı; % 7,3'ü ise (11 kişi) Avrupa'yı saymaktadır. (Tablo 33).

Tablo 34: Eğitim Durumuna Göre “Hangi Şehirler Türkiye’ye Aittir?” Sorusuna Verilen Doğru Cevapların Dağılımı

			Doğru cevap sayısı								Toplam	
			0	1	2	3	4	5	6	7		8
Eğitim durumu	Ortaokul	Frekans	0	3	5	7	4	4	2	5	0	30
		%	,0%	10,0%	16,7%	23,3%	13,3%	13,3%	6,7%	16,7%	,0%	100,0%
	Meslek Yüksekokulu	Frekans	0	3	4	4	6	3	2	1	0	23
		%	,0%	13,0%	17,4%	17,4%	26,1%	13,0%	8,7%	4,3%	,0%	100,0%
	Kolej-Tehnikum	Frekans	0	0	2	1	0	2	1	1	0	7
		%	,0%	,0%	28,6%	14,3%	,0%	28,6%	14,3%	14,3%	,0%	100,0%
	Lise	Frekans	0	0	1	1	1	0	1	0	0	4
		%	,0%	,0%	25,0%	25,0%	25,0%	,0%	25,0%	,0%	,0%	100,0%
	Üniversite-Akademi-Enstitü	Frekans	1	0	7	15	16	8	2	13	7	69
		%	1,4%	,0%	10,1%	21,7%	23,2%	11,6%	2,9%	18,8%	10,1%	100,0%
	YL ve üstü	Frekans	0	1	0	0	2	0	1	5	4	13
		%	,0%	7,7%	,0%	,0%	15,4%	,0%	7,7%	38,5%	30,8%	100,0%
Toplam		Frekans	1	7	19	28	29	17	9	25	11	146
		%	,7%	4,8%	13,0%	19,2%	19,9%	11,6%	6,2%	17,1%	7,5%	100,0%

$X^2=60.264$ $sd=40$ $P=0.021<0.05$

Görüldüğü gibi eğitim durumuyla birlikte verilen doğru cevap sayısı artmaktadır. İki kişinin olduğu ilköğretim mezunları hariç tutulursa, örneğin sekiz doğru cevabı da bilenlerin oranı incelendiğinde üniversite-akademi-enstitü mezunlarının %10.1, YL ve üstünde ise %30.8 olduğu görülmektedir. P değerine bakıldığında $P<0.05$ olduğu için eğitim durumu ile “hangi şehirler Türkiye’ye aittir” sorusuna verilen cevaplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu %95 güven düzeyinde söylenebilir. (Tablo 34)

Tablo 35: Türkiye’yi Ziyaret Etme Durumuna Göre “Hangi Şehirler Türkiye’ye Aittir?” Sorusuna Verilen Doğru Cevapların Dağılımı

			Türkiye								Toplam	
			0	1	2	3	4	5	6	7		8
Türkiye’yi ziyaret etme durumu	Evet	Frekans	1	0	0	3	10	4	6	19	12	55
		%	1,8%	,0%	,0%	5,5%	18,2%	7,3%	10,9%	34,5%	21,8%	100,0%
	Hayır	Frekans	0	7	19	26	21	13	3	6	0	95
		%	,0%	7,4%	20,0%	27,4%	22,1%	13,7%	3,2%	6,3%	,0%	100,0%
Toplam		Frekans	1	7	19	29	31	17	9	25	12	150
		%	,7%	4,7%	12,7%	19,3%	20,7%	11,3%	6,0%	16,7%	8,0%	100,0%

Türkiye’yi ziyaret edenlerde doğru cevap sayısının daha fazla olduğu açık bir şekilde görülmektedir. Türkiye’yi ziyaret edenlerin %21.8’i sekiz doğru cevabı bilmişken bu oran ziyaret etmeyenlerde %0’dır.

(Tablo35)

Tablo 36 : Örneklemin Türkiye’deki Turistik Yerlerin Hakkındaki Bilgisine İlişkin Frekans Dağılımı.

Seçeneklerin sayısı	Frekans	Yüzde
1 seçenek	45	30,0
2 seçenek	38	25,3
3 seçenek	23	15,3
4 seçenek	41	27,3
Cevapsızlar	3	2,0
Toplam	150	100,0

Örneklemin Türkiye’deki turistik yerlerle ilgili bilgisi şu şekilde sahip olmaktadır: % 30,0’ı (45 kişi) Seçenek olarak verilen Türkiye’ye ait 4 Turistik yerden sadece bir yer; % 27,3’ü (41 kişi) tüm seçenekleri yani 4’ünü; % 25,3’ü (38 kişi) 2’sini; % 15,3’ü (23 kişi) 3’ünü bilmıştır. Türkiye’ye ait Turistik Yerlerinden hiç bir yeri bilmeyen ise % 2,0’dır (3 kişi) (Tablo 36)

Tablo37:Eğitim Durumuna Göre “Hangi Turistik Yer Türkiye’ye Aittir?” Sorusuna Verilen Doğru Cevapların Dağılımlı

			Doğru cevap sayısı					Toplam
			0	1	2	3	4	
Eğitim durumu	Ortaokul	Frekans	2	16	4	5	3	30
		%	6,7%	53,3%	13,3%	17%	10,0%	100,0%
	Meslek Yüksekokulu	Frekans	0	9	6	6	2	23
		%	,0%	39,1%	26,1%	26%	8,7%	100,0%
	Kolej-Tehnikum	Frekans	1	1	3	1	1	7
		%	14%	14,3%	42,9%	14%	14,3%	100,0%
	Lise	Frekans	0	1	2	0	1	4
		%	,0%	25,0%	50,0%	,0%	25,0%	100,0%
	niversite-Akademi-Enstitü	Frekans	0	15	20	10	24	69
		%	,0%	21,7%	29,0%	14%	34,8%	100,0%
	YL ve st	Frekans	0	1	2	1	9	13
		%	,0%	7,7%	15,4%	7,7%	69,2%	100,0%
Toplam		Frekans	3	43	37	23	40	146
		%	2,1%	29,5%	25,3%	16%	27,4%	100,0%

$X^2=44.625$ $sd=20$ $P=0.001<0.05$

Çapraz tablodan görüldüğü gibi niversite-Akademi mezunları ile YL ve üstü mezunlarının verdikleri doğru cevaplar diğer mezunlara göre oldukça fazladır. Eğitim durumundaki artış verilen doğru cevaplarda da bir artış yaratmıştır. Örneğin YL ve üstü mezunu olanların %69.2’si 4 doğru cevabı da bilmışlerdir. P değerine bakıldığında $P<0.05$ olduğu için eğitim durumu ile “hangi turistik yer Türkiye’ye aittir” sorusuna verilen cevaplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu %95 güven düzeyinde söylenbilir.(Tablo37)

Tablo 38: Türkiye’ye Ziyaret Etme Durumuna Göre “Hangi Turistik Yer Türkiye’ye Aittir?” Sorusuna Verilen Doğru Cevapların Dağılımı

			s14					Toplam
			0	1	2	3	4	
Türkiye’yi ziyaret etme durumu	Evet	Frekans	0	2	3	14	36	55
		%	,0%	3,6%	5,5%	25,5%	65,5%	
	Hayır	Frekans	3	43	35	9	5	95
		%	3,2%	45,3%	36,8%	9,5%	5,3%	100,0%
Toplam		Frekans	3	45	38	23	41	150
		%	2,0%	30,0%	25,3%	15,3%	27,3%	100,0%

Tablodan görülmektedir ki Türkiye’yi ziyaret edenlerdeki doğru cevap sayısı etmeyenlere göre daha fazladır.(Tablo 38)

Tablo 39 : Örneklemin Türkiye’de Olan Dünya Eserlerin Hakkındaki Bilgisine İlişkin Frekans Dağılımı

Seçeneklerin sayısı	Frekans	Yüzde %
Cevapsızlar	27	18,0
1 seçenek	21	14,0
2 seçenek	24	16,0
3 seçenek	27	18,0
4 seçenek	21	14,0
5 seçenek	13	8,7
6 seçenek	11	7,3
7 seçenek	4	2,7
8 seçenek	1	,7
9 seçenek	1	,7
Toplam	150	100,0

Örneklemin Türkiye’de olan Dünya Eserlerin hakkında bilgi sahip olduğunun durumu şöyledir: Türkiye’deki Eserlerinden büyük bir kısmı %18,0 (27 kişi) 3 eserlerinden fazla bilmemiştir ; %16,0’ (24 kişi) 2 tane ve 4 tane, % 14,0 (21 kişi) sadece 1 tane bilmiştir. Ayrıca, 5 tane eser bilen sayısı % 8,7 (13 kişi), 6 tane - % 7,3 (11 kişi), 7 tane - %2,7’sidir(4 kişi). 8 ve 9 tane eser bilenlerden % 0,7’dir (birer kişi). Hiçbir tane bilinmeyen ise % 18,0 (27 kişi).(Tablo 39)

Tablo 40: Eğitim Durumuna Göre “Dünya Eserlerinden Hangileri Türkiye’dedir?”Sorusuna Verilen Doğru Cevapların Dağılımı

			s15										Toplam
			0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
Eğitim durumu	Ortaokul	Frekans	6	9	6	2	5	1	1	0	0	0	30
		%	20%	30%	20%	6,7%	17%	3,3%	3,3%	,0%	,0%	,0%	100,0%
	Meslek Yüksekokulu	Frekans	8	4	5	3	2	1	0	0	0	0	23
		%	35%	17%	22%	13%	8,7%	4,3%	,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
	Kolej-Tehnikum	Frekans	2	1	1	2	1	0	0	0	0	0	7
		%	29%	14%	14%	29%	14%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
	Lise	Frekans	2	0	1	0	0	0	1	0	0	0	4
		%	50%	,0%	25%	,0%	,0%	,0%	25%	,0%	,0%	,0%	100,0%
	Üniversite-Akademi-Enstitü	Frekans	7	7	9	18	12	4	8	2	1	1	69
		%	10%	10%	13%	26%	17%	5,8%	12%	2,9%	1,4%	1,4%	100,0%
	YL ve üstü	Frekans	1	0	1	1	1	7	0	2	0	0	13
		%	7,7%	,0%	7,7%	7,7%	7,7%	54%	,0%	15%	,0%	,0%	100,0%
Toplam		Frekans	26	21	23	26	21	13	10	4	1	1	146
		%	18%	14%	16%	18%	14%	8,9%	6,8%	2,7%	,7%	,7%	100,0%

$X^2=81.147$ $sd=45$ $P=0.001<0.05$

Cevapların dağılımına bakıldığında dokuz doğru cevabı da bilen sadece bir kişi olduğu görülmektedir. Yine tablodan görüldüğü üzere eğitim ile birlikte verilen doğru cevapların sayısının da arttığı söylenebilir. P değerine bakıldığında $P<0.05$ olduğu için eğitim durumu ile “dünya eserlerinden hangileri Türkiye’dedir?” sorusuna verilen cevaplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu %95 güven düzeyinde söylenebilir. (Tablo40)

Tablo 41: Türkiye’yi Ziyaret Etme Durumuna Göre “Dünya Eserlerinden Hangileri Türkiye’dedir?” Sorusuna Verilen Doğru Cevapların Dağılımı

			s15										Toplam
			0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
Türkiye’yi ziyaret etme durumu	Evet	Frekans	0	2	2	12	12	12	9	4	1	1	55
		%	,0%	3,6%	3,6%	21,8%	21,8%	22%	16%	7,3%	1,8%	1,8%	100,0%
	Hayır	Frekans	27	19	22	15	9	1	2	0	0	0	95
		%	28,4%	20,0%	23,2%	15,8%	9,5%	1,1%	2,1%	,0%	,0%	,0%	100,0%
Toplam		Frekans	27	21	24	27	21	13	11	4	1	1	150
		%	18,0%	14,0%	16,0%	18,0%	14,0%	8,7%	7,3%	2,7%	,7%	,7%	100,0%

Tablodan görüldüğü gibi Türkiye’yi ziyaret etmemiş bireylerde yanlış cevap sayısı daha fazladır. Örneğin Türkiye’yi ziyaret etmemiş olan bireylerin %28.4’ü hiç doğru cevap verememiştir.(Tablo 41)

Tablo 42: Örneklemin Türkler ile Ortak Noktalarına İlişkin Frekans Dağılımı.

Ortak noktaları	Frekanslar	Yüzde %
Din	52	34,7
Dil	21	14,9
Gelenekler	13	8,7
Kültür	10	6,7
Ortak Geçmişi	9	6,0
Giyim tarzı	8	5,3
Yaşam tarzı	5	3,3
Siyaset	3	2,0
Davranışı	3	2,0
Ekonomik Düzeni	1	0,7
Cevapsızlar	26	17,3

Örneklemin % 34,7'si (52 kişi) Din, % 14,9'u (21 kişi) Dil, % 8,7'si (13 kişi) Gelenekler, %6,7'si (10 kişi) Kültür, % 6,0'ı (9 kişi) Ortak Geçmişi, % 5,3'ü (8 kişi) Giyim Tarzı, % 3,3'ü (5 kişi) Yaşam Tarzı, % 2,0'ı (3 kişi) Siyaset, % 2,0'ı (3 kişi) Davranışı ve % 0,7'si (1 kişi) Ekonomik Düzeni Türk ve kendi milletleri arasında ortak noktaları olarak saymaktadırlar. Örneklemin % 17,3'ü (26 kişi) Türk ve kendi millet arasında hiçbir ortak noktası olmadığını düşünmektedir. (Tablo 42)

Tablo 43:Örneklemin Etnik Grubuna Göre Türklerle Ortak Noktalarına İlişkin Frekans Dağılımı.

			Etnik köken				Toplam
			Kırgız	Diğer Türk Milletler	Slav Milletleri	Diğer Milletleri	
S20	Gelenekler	Frekans	6	4	2	1	13
		%	15,0%	9,3%	7,7%	7,1%	
	Yaşam tarzı	Frekans	0	0	4	1	5
		%	,0%	,0%	15,4%	7,1%	
	Ekonomik düzeni	Frekans	0	1	0	0	1
		%	,0%	2,3%	,0%	,0%	
	Din	Frekans	20	24	3	5	52
		%	50,0%	55,8%	11,5%	35,7%	
	Davranış	Frekans	1	0	1	1	3
		%	2,5%	,0%	3,8%	7,1%	
	Kültür	Frekans	1	2	4	2	9
		%	2,5%	4,7%	15,4%	14,3%	
	Giyim tarzı	Frekans	0	1	5	2	8
		%	,0%	2,3%	19,2%	14,3%	
	Dil	Frekans	7	9	4	1	21
		%	17,5%	20,9%	15,4%	7,1%	
	Ortak geçmişi	Frekans	5	1	2	1	9
		%	12,5%	2,3%	7,7%	7,1%	
	Siyaset	Frekans	0	2	1	0	3
		%	,0%	4,7%	3,8%	,0%	
Toplam		Frekans	40	43	26	14	123

Türklerle ortak noktası olarak Örneklemin Kırgızlardan oluşan grubundaki %50,0'yi (20 kişi) din, %17,5'i (7 kişi) dil,%5,0'ı (6 kişi) gelenekler ve % 12,5'i (5 kişi) Ortak geçmişi; Diğer Türk milletler adlandıran grubuna ait ise % 55,8'i (24 kişi) din, %20,9'u (9 kişi) dil, % 9,3'ü (4 kişi) gelenekler; Slav milletlerden oluşan grubuna ait % 19,2'si (5 kişi) Giyim tarzı, % 15,4'u (4 kişi) Yaşam tarzı, % 15,4'u (4 kişi) Kültür, ve % 15,4'u (4 kişi) Dil; Diğer Milletlerden ise oluşan grubuna ait % 35,7'si (5 kişi) Din, %14,3'ü (2 kişi) Kültür, %14,3'ü (2 kişi) Giyim tarzı görmektedir.(Tablo 43)

Tablo 44: Örneklemin Türkiye’yi Sıfatlarla Tanımlamasına İlişkin Frekans Dağılımı.

Sıfatlar	Frekans	Yüzde %
Turistik bir ülke	125	83,3
Türklerin yaşadığı ülke	97	64,6
Doğu ülkesi	73	48,6
Ziyaret etmek istediği bir ülke	69	46,0
Kırgızistan'ı destekleyen bir ülke	64	42,6
Herhangi bir yabancı ülke	61	40,6
Sanayi bir ülke	60	40,0
Modern bir ülke	59	39,3
İş ortaklığı yaptığımız bir ülke	58	38,6
Müslüman bir ülke	50	33,3
Demokratik bir ülke	38	25,3
Laik bir ülke	28	18,6
Batı ülkesi	8	5,3
Gelişmemiş bir ülke	7	4,6
Demokratik olmayan ülke	6	4,0
Kırgızistan'a hiçbir destek vermeyen ülke	4	2,6
Asla gitmek istemediğim bir ülke	2	1,3
Hiçbir ortaklığımız olmayan bir ülke	1	0,6

Türkiye’yi Sıfatlarla Tanımlanmasında ilk beş sırada örneklemin % 83,3’ü (125 kişi) Turistik bir ülke olarak, % 64,6’sı (97 kişi) Türklerin yaşadığı ülke olarak, % 48,6’sı (73 kişi) Doğu ülkesi olarak, % 46,0’ı (69 kişi) Ziyaret etmek istediği bir ülke olarak, % 42,6’sı (64 kişi) Kırgızistan'ı destekleyen bir ülke olarak ifade edilmiştir. (Tablo 44)

Tablo 45: Örneklemin Türk Halkı Sıfatlarla Tanımlamasına İlişkin Frekans Dağılımı.

Sıfatlar	Frekans	Yüzde %
Dindar bir halk	92	61,3
Misafirperver bir halk	90	60,0
Türkiye'de yaşayan halk	88	58,6
Modern bir halk	49	32,6
Vatansever bir halk	46	30,6
Tarihin eski dönemlerinde aynı millete mensup olduğumuz bir halk	39	26,0
Kardeş halkı	35	23,3
Kültürlü bir halk	33	22,0
Neşeli bir halk	31	20,6
Dünyada yaşayan herhangi bir yabancı halk	29	19,3
Barışsever bir halk	28	18,6
Savaşçı bir halk	27	18,0
Mert bir halk	22	14,6
Güvenilir bir halk	21	14,0
Yaratıcı bir halk	19	12,6
Güvenilmez bir halk	16	10,6
Ağır başlı bir halk	16	10,6
Yalancı bir halk	14	9,3
Agresif bir halk	13	8,6
Korkak bir halk	12	8,0
Aptal bir halk	9	6,2
Halkımızla hiçbir benzerliğe sahip olmayan bir halk	6	,8%
Barbar bir halk	5	,7%
Dürüst bir halk	5	,7%
Hem tarihte hem günümüzde halkımızla aynı millet olduğunu düşündüğümüz bir halk	4	,5%
Pasif bir halk	4	,5%
Karamsar düşüncelere sahip olan halk	3	,4%
Düşüncesiz bir halk	3	,4%
Gelişmemiş bir halk	3	,4%
Vatansever olmayan bir halk	1	,1%

Türk Halkı Sıfatlarla Tanımlanmasında ilk on sırada örneklemin % 61,3'ü (92 kişi) Dindar bir halk olarak, % 60,0'ı (90 kişi) Misafirperver bir halk olarak, % 58,6'sı (88 kişi) Türkiye'de yaşayan halk olarak, % 32,6'sı (49 kişi) Modern bir halk olarak, % 30,6'sı (46 kişi) Vatansever bir halk olarak, % 26,0'ı (39 kişi) Tarihin eski dönemlerinde aynı millete mensup olduğumuz bir halk olarak, % 23,3'ü (35 kişi) Kardeş halkı olarak, % 22,0'ı (33 kişi) Kültürlü bir halk olarak, % 20,6' sı (31 kişi) Neşeli bir halk olarak ve % 19,3'ü (29 kişi) Dünyada yaşayan herhangi bir yabancı halk olarak ifade edilmiştir. (Tablo 45)

Tablo 46: “Türkiye ve Türk” Kavramları Aklınıza Neyi Getiriyor?” Sorusuna Verilen Cevapların Türkiye’yi Ziyaret Etme Durumuna Göre Dağılımı

			Türkiye'yi ziyaret ettiniz mi?		Toplam
			Evet	Hayır	
"Türkiye ve Türk" kavramları aklınıza neyi getiriyor?	Deri mont	Frekans %	28 50,9%	34 35,8%	62
	Deniz	Frekans %	45 81,8%	68 71,6%	113
	Tatil yerleri	Frekans %	47 85,5%	86 90,5%	133
	Tarihi yerler	Frekans %	36 65,5%	44 46,3%	80
	Mal pazarı	Frekans %	26 47,3%	50 52,6%	76
	Göbek dansı	Frekans %	29 52,7%	48 50,5%	77
	Nargile	Frekans %	27 49,1%	49 51,6%	76
	Tarkan	Frekans %	38 69,1%	63 66,3%	101
	Kebap	Frekans %	28 50,9%	48 50,5%	76
	Camiler	Frekans %	33 60,0%	57 60,0%	90
	Toplam	Frekans	55	95	150

Türkiye ve Türk halkı denince akla gelen cevapların Türkiye'yi ziyaret etme durumuna göre dağılımına bakıldığında ilk üç sırayı tatil yerleri, deniz ve Tarkan almaktadır. (Tablo 46)

Tablo 47: “Türkiye ve Türk” Kavramları Aklınıza Neyi Getiriyor?” Sorusuna Verilen Cevapların Türkiye’yi Ziyaret Süresine Göre Dağılımı

			Ziyaret süresi				Toplam
			1 hafta - 1 ay	2 ay - 4 ay	5 ay - 9 ay	1 yıl ve üstü	
"Türkiye ve Türk" kavramları aklınıza neyi getiriyor?	Deri mont	Frekans	8	1	6	10	25
		%	66,7%	20,0%	40,0%	50,0%	
	Deniz	Frekans	12	3	12	16	43
		%	100,0%	60,0%	80,0%	80,0%	
	Tatil yerleri	Frekans	10	4	14	17	45
		%	83,3%	80,0%	93,3%	85,0%	
	Tarihi yerler	Frekans	9	3	11	12	35
		%	75,0%	60,0%	73,3%	60,0%	
	Baklava	Frekans	8	2	7	13	30
		%	66,7%	40,0%	46,7%	65,0%	
	Göbek dansı	Frekans	9	3	5	9	26
		%	75,0%	60,0%	33,3%	45,0%	
	Nargile	Frekans	9	2	6	9	26
		%	75,0%	40,0%	40,0%	45,0%	
Tarkan	Frekans	9	2	10	16	37	
	%	75,0%	40,0%	66,7%	80,0%		
Kebap	Frekans	7	2	7	11	27	
	%	58,3%	40,0%	46,7%	55,0%		
Camiler	Frekans	7	2	10	12	31	
	%	58,3%	40,0%	66,7%	60,0%		
Toplam	Frekans	12	5	15	20	52	

Türkiye ve Türk halkı denince akla gelen cevapların Türkiye'yi ziyaret etme durumuna göre dağılımına bakıldığında ilk üç sırayı tatil yerleri, deniz ve Tarkan almaktadır. 1 yıl ve üstü ziyaret edenlerde bu sıralama değişmezken, 2 ay - 9 ay arası ziyaret edenlerde bu sıralama tatil yerleri, deniz ve tarihi yerler şeklindedir. 1 hafta – 1 ay arası ziyaret edenlerde ise bu sıralama deniz, tatil yerleri ve tarihi yerler şeklindedir. (Tablo 47)

Tablo 48: “Türklere Karşı En Kuvvetli Duygunuz Nedir?” Sorusuna Verilen Cevapların Türkiye’yi Ziyaret Etme Durumuna Göre Dağılımı

			Türkiye’yi hiç ziyaret ettiniz mi?		Toplam
			Evet	Hayır	
Türklere karşı en kuvvetli duygunuz nedir?	Sempati	Frekans	25	35	60
		%	45,5%	37,6%	
	Nefret	Frekans	1	3	4
		%	1,8%	3,2%	
	Hiçbir şey hissetmiyorum	Frekans	17	48	65
		%	30,9%	51,6%	
	Korku	Frekans	1	0	1
		%	1,8%	,0%	
	Hayranlık	Frekans	2	9	11
		%	3,6%	9,7%	
	Şüphesizlik	Frekans	10	6	16
		%	18,2%	6,5%	
	Güvensizlik	Frekans	12	3	15
		%	21,8%	3,2%	
	Sevgi	Frekans	6	1	7
		%	10,9%	1,1%	
	Minnettarlık	Frekans	10	13	23
		%	18,2%	14,0%	
Toplam		Frekans	55	93	148
		%			

Percentages and totals are based on respondents.

a. Dichotomy group tabulated at value 1.

Yukarıdaki tablodan da görüldüğü gibi “Türklere karşı en güçlü duygunuz nedir?” sorusuna verilen cevapların Türkiye’yi ziyaret etme durumuna göre dağılımına bakıldığında en fazla verilen cevap *hiçbir şey hissetmiyorum* şeklinde olmaktadır. Bu cevap hariç Türklere karşı duyulan en güçlü duygu sempati duygusudur ve bunu minnettarlık takip etmektedir. Dikkat edilirse Türkiye’yi ziyaret eden bireylerde sempati ve minnettarlık duyguları daha fazladır. (Tablo 48)

Tablo 49: “Türklere Karşı En Kuvvetli Duygunuz Nedir?” Sorusuna Verilen Cevapların Türkiye’de Kalış Süresine Göre Dağılımı

			Türkiye’de kalış süresi				Toplam	
			1 hafta - 1 ay	2 ay - 4 ay	5 ay - 9 ay	1 yıl ve üstü		
Türklere karşı en kuvvetli duygunuz nedir	Sempati	Frekans	5	0	8	11	24	
		%	41,7%	,0%	53,3%	55,0%		
	Nefret	Frekans	0	0	0	1	1	
		%	,0%	,0%	,0%	5,0%		
	Hiçbir şey hissetmiyorum	Frekans	3	3	4	6	16	
		%	25,0%	60,0%	26,7%	30,0%		
	Korku	Frekans	1	0	0	0	1	
		%	8,3%	,0%	,0%	,0%		
	Hayranlık	Frekans	1	0	0	0	1	
		%	8,3%	,0%	,0%	,0%		
	Şüphe	Frekans	2	2	2	3	9	
		%	16,7%	40,0%	13,3%	15,0%		
	Güvensizlik	Frekans	1	2	5	3	11	
		%	8,3%	40,0%	33,3%	15,0%		
	Sevgi	Frekans	2	0	1	3	6	
		%	16,7%	,0%	6,7%	15,0%		
	Minnettarlık	Frekans	1	1	5	2	9	
		%	8,3%	20,0%	33,3%	10,0%		
	Toplam		Frekans	12	5	15	20	52
			%					

Yukarıdaki tablodan da görüldüğü gibi “Türklere karşı en güçlü duygunuz nedir?” sorusuna verilen cevapların Türkiye’yi ziyaret etme süresine göre dağılımına bakıldığında en fazla verilen cevap *sempati* şeklinde olmaktadır. 1 hafta – 1 ay kalanlarda sempati duygusu %41.7 iken, 1 yıl ve daha fazla kalanlarda bu oran %55’dir. (Tablo49)

Tablo 50 :Örneklemin Sanatçılar Ülkeler İle Eşleştirmesinin Doğru Cevaplarına İlişkin Frekans Dağılımı.

Ülke	Doğru Cevap Sayısı	Yüzde %
Rusya	143	95,3
Türkiye	141	94
Kırgızistan	118	78,7
Özbekistan	114	76,0
Kazakistan	111	74,0
Arabistan	41	27,3
İran	36	24,0
Suriye	9	6,0

Sanatçılar ülkeler ile karşılaşmasında Örneklemin en çok bilinen sanatçılar arasında ilk sırada Rusya'daki sanatçılar yer almıştır. Onları bilen örneklemin % 95,3'tür (143 kişi); İkinci sırada Türkiye'deki sanatçılar yer almıştır. Onlar için doğru cevap veren örneklemin % 94,0'dır (141 kişi); Üçüncü sırada ise Kırgızistan'daki sanatçılar yer almıştır.Örneklemin doğru cevap sayısı % 78,7'si (118 kişi) idi.(Tablo 59)

Tablo 51: Örneklemin Türk Sanatçıların Tanımlaması İle İlgili Doğru Cevapların Frekans Dağılımı

Sanatçı	Doğru Cevapların sayısı	Yüzde %
Sezen Aksu	81	54,0
Mustafa Sandal	63	42,0
Tarkan	60	40,0
Teoman	36	24,0
Barış Manço	35	23,3

Türk sanatçıların tanınmasında örneklemin en çok bilinen Türk sanatçıları arasında ilk sırada Sezen Aksu yer almıştır. Örneklemine göre onun için verilen doğru cevap sayısı %54,0'dır (81 kişi); İkinci sırada Mustafa Sandal yer almıştır. Onu bilen 63 kişi (%42,0'ı) olmuştur. Üçüncü sırada ise Tarkan yer almıştır. Doğru cevap sayısı %40,0'dır (60 kişi). (Tablo 51)

Tablo 52: Örneklemin Türk Filmleri Tanımlaması İle İlgili Verilen Doğru Cevaplarına İlişkin Frekans Dağılımı.

Filmler	Frekans	Yüzde %
Çalı Kuşu	98	65,3
Çöpçüler Kralı	7	4,7
Cevapsızlar	45	30,0
Toplam	150	100,0

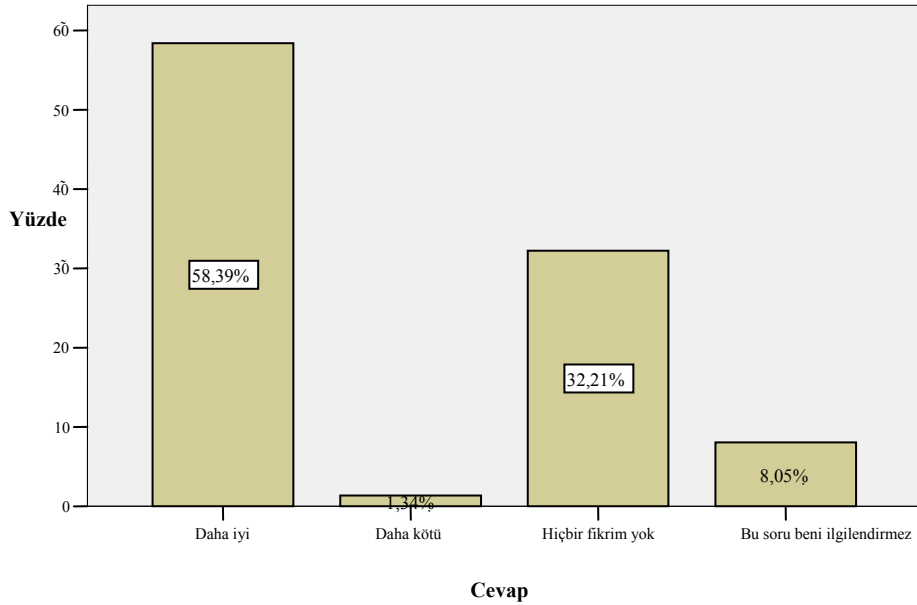
Türk filmleri tanımlamasında Örneklemin çoğu %65,3'ü (98 kişi) verilen iki seçenekten biri tanımlamıştır. Hiç doğru cevap vermeyenlerin %30,0'ı (45 kişi) idi. (Tablo 52)

Tablo 53: Örneklemin Yazarlar Ve Şairler Ülkelerine Eşleştirmesine İlişkin Frekans Dağılımı.

Ülke	Doğru cevapların sayısı	Yüzde %
Kırgızistan	144	96,0
Rusya	141	94,0
Fransa	90	60,0
Kazakistan	88	58,7
Özbekistan	87	58,0
Türkiye	80	53,3
İngiltere	68	45,3
İran	41	27,3

Yazarlar ve Şairler Ülkelerininle Eştirilmesinde örneklemin en çok bilinen Yazarlar ve Şairler arasında ilk sırada Kırgızistan'daki yazarlar ve şairler yer almıştır. Onları bilen örneklemin % 96,0'dır (144 kişi); İkinci sırada Rusya'daki yazarlar ve şairler yer almıştır. Onlar için doğru cevap veren örneklemin % 94,0'dır (141 kişi); Üçüncü sırada ise Fransa'daki yazarlar ve şairler yer almıştır.Örneklemin doğru cevap sayısı % 60,0'ı (90 kişi) idi. Kazakistan'daki yazarları ve şairleri örneklemin % 58,7'i (88 kişi), Özbekistan'daki % 58,0'ı (87 kişi), Türkiye'deki % 53,3'ü (80 kişi), İngiltere'deki % 45,3'ü (68 kişi) ve İran'daki %27,3'ü (41 kişi) bilmektedir.(Tablo 53)

Grafik 2: Örneklemin “Gelecekte Türkiye-Kırgızistan İlişkileri Şimdiki İlişkilerine Göre Nasıl Olacak?” Sorusuna İlişkin Dağılımı

Örnekleme dahil edilenlerin çoğu % 58,3'ü (87 kişi) gelecekte Türkiye-Kırgızistan ilişkileri şimdiki ilişkilerine göre daha iyi olacağını düşünmektedir. Bu konuda hiçbir fikri olmayanların % 32,2'si (48 kişi) idi. Bu konuya ilgi duymayanların % 8,0'ı (12 kişi) ise, gelecekte ilişkiler daha kötü olacağını söyleyen % 1,3'tür (2 kişi).(Grafik 2)

**Tablo 54:”Gelecekte Türkiye – Kırgızistan İlişkileri Nasıl Olacak?”
Sorusuna Verilen Cevapların Yaşa Göre Dağılımı**

			Gelecekte Türkiye-Kırgızistan ilişkileri nasıl olacak?				Toplam
			Daha iyi	Daha kötü	Hiçbir fikrim yok	Bu soru beni ilgilendirmez	
Yaş	15-24	Frekans	34	1	17	4	56
		%	60,7%	1,8%	30,4%	7,1%	100,0%
	25-34	Frekans	32	0	15	2	49
		%	65,3%	,0%	30,6%	4,1%	100,0%
	35-44	Frekans	14	1	8	2	25
	%	56,0%	4,0%	32,0%	8,0%	100,0%	
	45-54	Frekans	5	0	3	3	11
		%	45,5%	,0%	27,3%	27,3%	100,0%
	55-64	Frekans	2	0	5	1	8
		%	25,0%	,0%	62,5%	12,5%	100,0%
Toplam		Frekans	87	2	48	12	149
		%	58,4%	1,3%	32,2%	8,1%	100,0%

Tablodan görüldüğü gibi bireylerin %58.4’i ilişkilerin daha iyi olacağını ifade ederken %1.3’ü daha kötü olacak demektedir. Yaşı genç olan bireylerde daha iyi olacak diyenlerin oranı yaşı daha ileri olanlardan daha fazladır. (Tablo 54)

**Tablo 55:”Gelecekte Türkiye – Kırgızistan İlişkileri Nasıl Olacak?”
Sorusuna Verilen Cevapların Etnik Kökene Göre Dağılımı**

			Gelecekte Türkiye-Kırgızistan ilişkileri nasıl olacak?				Toplam
			Daha iyi	Daha kötü	Hiçbir fikrim yok	Bu soru beni ilgilendirmez	
Etnik köken	Kırgız	Frekans	34	0	8	1	43
		%	79,1%	,0%	18,6%	2,3%	100,0%
	Diğer Türk Milletleri	Frekans	19	2	20	4	45
		%	42,2%	4,4%	44,4%	8,9%	100,0%
	Slav Milletleri	Frekans	20	0	15	5	40
		%	50,0%	,0%	37,5%	12,5%	100,0%
	Diğer Milletleri	Frekans	13	0	5	2	20
		%	65,0%	,0%	25,0%	10,0%	100,0%
Toplam		Frekans	86	2	48	12	148
		%	58,1%	1,4%	32,4%	8,1%	100,0%

Tablodan görüldüğü gibi bireylerin %58.1'i ilişkilerin daha iyi olacağını ifade etmektedir. Kırgız kökenli bireylerde daha iyi olacak diyenlerin oranı %79.1 iken diğer Türk milletlerinden olan bireylerde bu oran %42.2, Slav milletlerinden olanlarda %50 ve diğer milletlerden olanlarda ise %65'dir.(Tablo 55)

3.1.4.Siyasi İlişkilere Yönelik Bulgular

Tablo 56: Örneklemin I. Önceliğine Göre Ülkeleri Sıfatlarla Tanımlamasına İlişkin Frekans Dağılımı.

Ülke	Sıfat	Frekans	Yüzde %
Ürdün	Krallık	56	60,2
Kırgızistan	Cumhuriyet	65	50,4
Rusya	Federatif	97	74,6
Cezayir	İslam	18	25,7
İran	İslam	89	84,8
Vietnam	Halk Cumhuriyeti	21	26,3
Türkiye	Meclis Cumhuriyeti	29	23,2
Fransa	Cumhuriyet	24	23,1
Türkmenistan	Otoriter	58	55,2
Brezilya	Cumhuriyet	24	28,9
Çin	Halk Cumhuriyeti	69	60,5
Özbekistan	Otoriter	40	34,8
ABD	Demokratik	57	47,9
Umman	Sultanlık	47	51,6

Örneklemin I önceliğine göre ülkeleri sıfatlarla tanımlamasında % 60,2'si (56 kişi) Ürdün'ü Krallık olarak, % 50,4'ü (65 kişi) Kırgızistan'ı Cumhuriyet olarak, % 74,6'sı (97 kişi) Rusya'yı Federatif devlet olarak, % 25,7'si (18 kişi) Cezayir'i İslam ülkesi olarak, % 84,8'i (89 kişi) İran'ı İslam ülkesi olarak, % 26,3'ü (21 kişi) Vietnam'ı Halk Cumhuriyeti olarak, % 23,2 (29 kişi)Türkiye'yi Meclis Cumhuriyeti olarak, %

23,1'i Fransa'yı Cumhuriyet olarak, % 55,2'si (58 kişi) Türkmenistan Otoriter devlet olarak, % 28,9'u (24 kişi) Brezilya'yı Cumhuriyet olarak, % 60,5'i (69 kişi) Çin'i Halk Cumhuriyeti olarak, % 34,8'i (40 kişi) Özbekistan'ı Otoriter Devleti olarak, % 47,9'u (57 kişi) ABD'yi Demokratik ülkesi olarak ve %51,6'sı (47 kişi) Umman'ı Sultanlık olarak belirtmektedir. (Tablo 56)

Tablo 57:Örneklemin Türkiye’de Uygulanan Yönetim Biçimiyle İlgili Sıfatlarına İlişkin Frekans Dağılımı.

Yöntem Biçimi	Frekans	Yüzde %
Demokratik	67	44,6
Meclis Cumhuriyeti	53	35,3
İslam	44	29,3
Laik	36	24,0
Cumhurbaşkanı tarafından yönetilen Cumhuriyeti	34	22,6
Kapitalist	28	18,6
Diktatör	4	2,6

Öncelik sırasına göre Türkiye’de uygulanan yönetim biçimiyle ilgili veren sıfatların dağılımına bakıldığında Türkiye’yi örneklemin çoğu % 44,6’sı (67 kişi) Demokratik Ülkesi olarak, % 35,3’ü (53 kişi) Meclis Cumhuriyeti Olarak, % 29,3’ü (44 kişi) İslam Ülkesi olarak, % 24,0’ı (36 kişi) Laik Devleti olarak, %22,6’sı (34 kişi) Cumhurbaşkanın tarafından yönetilen Cumhuriyeti olarak, %28,6’sı (28 kişi) Kapitalist Devleti olarak, % 2,6’sı (4 kişi) Diktatör Ülkesi olarak belirtmişlerdir.(Tablo 57)

Tablo 58: Öncelik Sırasına Göre Örneklemin Ülkelerle Dostane İlişkisi Kurmasını İstedığıne İlişkin Frekans Dağılımı.

Öncelik	Ülke	Frekans	Yüzde %
I. Öncelik	Rusya	58	44,3
II. Öncelik	ABD	38	29,5
III. Öncelik	Kazakistan	21	16,4
IV. Öncelik	Türkiye	16	12,3
V. Öncelik	Japonya	7	5,7

Öncelik sırasına göre Kırgızistan'ın partner olarak görmek istediğinde örneklemin çoğu %44,3'ü (58 kişi) I. Öncelik olarak Rusya'yı; % 29,5'i (38 kişi) II.Öncelik olarak ABD'yi; % 16,4'ü (21 kişi) III. Öncelik olarak Kazakistan'ı; % 12,3'ü (16 kişi) IV. Öncelik olarak Türkiye'yi; % 5,7'si (7 kişi) ise V. Öncelik olarak Japonya'yı tercih etmektedir. (Tablo 58)

Tablo 59: Örneklemin Cumhurbaşkanları Ülkelerle Eşleştirmesine İlişkin Frekans Dağılımı.

Ülke	Doğru Cevap Sayısı	Yüzde %
Rusya	146	97,3
Kırgızistan	144	96,0
ABD	143	95,3
Fransa	124	82,7
Ukrayna	120	80,0
Özbekistan	123	82,0
Türkmenistan	103	68,7
Almanya	101	67,3
Azerbaycan	93	62,0
Türkiye	77	51,3
Bulgaristan	69	46,0
İran	34	22,7
Afganistan	31	20,7
Suriye	30	20,0

Örneklemin tarafından en iyi tanınan Rusya Cumhurbaşkanıdır. Onun için verilen doğru cevapların %97,3'tü r(146 kişi).Rusya'dan sonra en çok tanınan kendi ülkesinin Cumhurbaşkanıdır. Kırgızistan Cumhurbaşkanı için verilen doğru cevap sayısı % 96,0'dır (144 kişi). Ardından ABD Cumhurbaşkanı 143 kişi (% 95,3); Fransa Cumhurbaşkanı 124 kişi (%82,7); Ukrayna Cumhurbaşkanı 120 kişi (%80,0); Özbekistan Cumhurbaşkanı 123 kişi (% 82,0); Türkmenistan Cumhurbaşkanı 103 kişi (%68,7); Almanya Cumhurbaşkanı 101 kişi (%67,3); Azerbaycan Cumhurbaşkanı 93 kişi (% 62,0); Türkiye Cumhurbaşkanı 77 kişi (%51,3); Bulgaristan Cumhurbaşkanı 69 kişi (%46,0); İran Cumhurbaşkanı 34 kişi (%22,7); Afganistan Cumhurbaşkanı 31 kişi (%20,7); Suriye Cumhurbaşkanı 30 kişi (%20,0) tanımıştır. (Tablo 59)

Tablo 60: Örneklemin Başbakanları Ülkelerle Eşleştirmesine İlişkin Frekans Dağılımı.

Ülke	Doğru Cevap Sayısı	Yüzde %
Kırgızistan	127	85,2
Rusya	98	65,8
Ukrayna	79	53,0
Türkiye	74	49,7
Almanya	72	48,3
Fransa	71	47,7
Azerbaycan	49	32,9
Özbekistan	38	25,5
Bulgaristan	35	23,5
Afganistan	29	19,5
Irak	17	11,4
Suriye	15	10,1

Örneklemin tarafından en iyi tanınan kendi ülkesinin Başbakanıdır. Kırgızistan Başbakanının için verilen doğru cevapların %85,2'dir(127 kişi).Kırgızistan Başbakanından sonra en çok tanınan Rusya Başbakanıdır . Onun için verilen doğru cevap sayısı % 65,8'dir (98 kişi). Ardından Ukrayna Başbakanını 79 kişi (% 53,0); Türkiye Başbakanını 74 kişi (%49,7); Almanya Başbakanını 72 kişi (%48,3); Fransa Başbakanını 71 kişi (% 47,7); Azerbaycan Başbakanını 49 kişi (%32,9); Özbekistan Başbakanını 38 kişi (%25,5); Bulgaristan Başbakanını 35 kişi (%23,5); Afganistan Başbakanını 29 kişi (%19,5); Irak Başbakanını 17 kişi (%11,4); Suriye Başbakanını 15 kişi (%10,1) tanımıştır. (Tablo 60)

Tablo 61: Örneklemin Meclis Başkanı Ülkelerle Eşleştirmesine İlişkin Frekans Dağılımı.

Ülke	Doğru Cevap Sayısı	Yüzde %
Fransa	67	44,7
Almanya	51	34,0
Türkiye	39	26,0
Bulgaristan	37	24,7
Özbekistan	34	22,7
Azerbaycan	21	14,1
Afganistan	14	9,4
Suriye	10	6,7
İran	10	6,7

Örneklemin tarafından en iyi tanınan Fransa Meclis Başkanıdır. Onun için verilen doğru cevapların %44,7'dir(67 kişi).Fransa Meclis Başkanından sonra en çok tanınan Almanya Meclis Başkanıdır.Onun için verilen doğru cevap sayısı % 34,0'dır (51 kişi). Ardından Türkiye Meclis Başkanını 39 kişi (%26,0); Bulgaristan Meclis Başkanını 37 kişi (%24,7); Özbekistan Meclis Başkanını 34 kişi (%22,7); Azerbaycan Meclis Başkanını 21 kişi (%14,1); Afganistan Meclis Başkanını 14 kişi (%9,4);Suriye Meclis Başkanını 10 kişi (%6,7); İran Meclis Başkanını 10 kişi (%6,7) tanımıştır. (Tablo 61)

3.1.4.Ekonomik İlişkilere Yönelik Bulgular

Tablo 62: Örneklemin Ülkelerine Göre Kırgızistan Pazarında En çok Rastlanan Mallarına İlişkin Frekans Dağılımı.

Öncelikler	Ülkeler	Frekans	Yüzde %
I. Öncelik	Çin	112	76,2
II. Öncelik	Türkiye	72	48,6
III.Öncelik	Hindistan	45	33,6
IV.Öncelik	Kore	44	32,9
V.Öncelik	Rusya	22	19,0
VI.Öncelik	Tayland	16	15,0

Örneklemin öncelik sırasına göre Kırgızistan Pazarında en çok rastlanan malların arasında çoğu % 76,2'si (112 kişi) I. Öncelik olarak Çin kaynaklı malları; % 48,6'sı (72 kişi) II. Öncelik olarak Türk malları; %33,6'sı (45 kişi) III. Öncelik olarak Hindistan kaynaklı malları; % 32,9'u (44 kişi) IV. Öncelik olarak Kore malları; % 19,0'ı (22 kişi) V. Öncelik olarak Rusya kaynaklı malları ve % 15,0'ı (16 kişi) VI. Öncelik olarak Tayland malları belirtmişlerdir (Tablo 62)

Tablo 63: Örneklemin Ülkelere Göre Ürün Tercihlerine İlişkin Frekans Dağılımı.

Öncelikler	Ülke	Frekans	Yüzde %
I.Öncelik	Türkiye	37	24,6
II. Öncelik	Japonya	32	21,3
III. Öncelik	Almanya	25	16,6
IV. Öncelik	İtalya	22	14,6
V. Öncelik	Fransa	19	12,6
Toplam		135	90,0

Örneklemin % 24,6'sı (37 kişi) I. Öncelik olarak Türkiye'nin ürünlerinin tercih ederken, II. Öncelik olarak örneklemin % 21,3'ü (32 kişi) Japonya'nın ürünlerini tercih etmekte, örneklemin % 16,6'sı (25 kişi) III. Öncelik olarak Almanya'nın ürünlerini, % 14,6'sı (22 kişi) IV. Öncelik olarak İtalya ürünlerini ve % 12,6'sı (19 kişi) V. Öncelik olarak Fransa ürünlerini tercih ettiğini belirtmiştir. Örneklemin % 90,0'ı (135 kişi) bu tercihlere katılmıştır (Tablo 63).

Tablo 64: Örneklemin Ürün Tercih Nedenlerine İlişkin Frekans Dağılımı

Ürün Tercih Nedenleri	Frekans	Yüzde %
Daha Kaliteli	111	74,0
Daha Estetik	34	22,6
Daha Ucuz	30	20,0
Daha Uzun Garantili	23	15,3
Servis Daha iyi	19	12,6
Daha Kolay Bulunabilir	16	10,6

Ülkelere göre tercihlerinin nedenlerini örneklemin % 74,0'ı (111 kişi) Daha Kaliteli; % 22,6'sı (34 kişi) Daha Estetik; % 20,0'ı (30 kişi) Daha Ucuz; % 15,3'ü (23 kişi) Daha Uzun Garantili; % 12,6'sı (19 kişi) Servis Daha İyi ve % 10,6'sı (16 kişi) Daha Kolay Bulunabilir belirtmiştir (Tablo 64).

Tablo 65: Örneklemin Ürün Markalarını Ülke Adlarıyla Eşleştirmesine İlişkin Frekans Dağılımı

Ülke	Ürün Markası	Doğru cevap sayısı	Yüzde%
Rusya	Vega	58	38,6
	Rubin	100	66,6
Türkiye	Vestel	33	22,0
	Beko	79	52,6
	Arçelik	98	65,3
Kore	Samsung	68	45,3
	Kia	90	60,0
Finlandiya	Nokia	58	38,6
Japonya	Sony	118	78,6
	Nisan	61	40,6
	Panasonic	97	64,6
Kırgızistan	Dastan	100	66,6
İtalya	İndesit	44	29,3
Almanya	Bosh	76	50,6
	Grundik	53	35,3
Fransa	Thompson	6	4,0
Hollanda	Phillips	18	12,0

Örneklemin Ülke Markalarının arasında en iyi şekilde Japonya'nın markası Sony tanılmaktadır. Bu markayı 118 kişi (% 78, 6) ülke adıyla doğru eşleştirmiştir. Japonya'dan sonra en çok tanınan Kırgızistan'ın markası Dastan ve Rusya'nın markası Rubindir. Doğru eşleştirmeyi yapan 100 kişidir (%66,6). Ardından Türkiye –Arçelik 98 kişi (%65,3) ; Japonya – Panasonic 97 kişi (%64,6); Kore – Kia 90 kişi (% 60,0); Türkiye – Beko 79 kişi (%52,6); Almanya – Bosh 76 kişi (%50,6); Kore – Samsung 68 kişi (%45,3); Japonya – Nisan 61 kişi (%40,6); Rusya – Vega 58 kişi (%38,6);

Finlandiya – Nokia 58 kişi (%38,6); Almanya – Grundik 53 kişi (%35,3); İtalya – İndesit 44 kişi (%29,3); Türkiye – Vestel 33 kişi (%22,0); Hollanda – Phillips 18 kişi (%12,0); Fransa – Thompson 6 kişi (%4,0) doğru eşleştirmeyi yapmıştır.(Tablo 65)

Tablo 66:Örneklemin En çok Kullandığı Türk Mallarına İlişkin Frekans Dağılımı

Öncelikler	Ürün	Frekans	Yüzde %
I. Öncelik	Tekstil Ürünleri	96	64,0
II. Öncelik	Temizlik Malzemeleri	37	24,6
III. Öncelik	Gıda Ürünleri	21	14,0

Örneklemin % 64,0'ı (96 kişi) I.Öncelik olarak Türk Tekstil ürünlerini; % 24,6'sı (37 kişi) II. Öncelik olarak Temizlik malzemelerini ve % 14,0'ı (21 kişi) III. Öncelik olarak Gıda ürünlerini işaretlemişlerdir (Tablo 66)

Tablo 67:Örneklemin Türk Mallarının Kalitesine Göre Sıralamasına İlişkin Frekans Dağılımı

Öncelikler	Ürün	Frekans	Yüzde %
I. Öncelik	Tekstil Ürünleri	81	54,0
II. Öncelik	Temizlik Malzemeleri	27	18,0
III. Öncelik	Mobilya	18	12,0

Örneklemin Türk mallarını kalitesine göre sıralaması şöyle ortaya çıkmıştır: I. Öncelik olarak örneklemin % 54,0'ı (81 kişi) Tekstil Ürünlerini; II. Öncelik olarak örneklemin % 18,0'ı (27 kişi) Temizlik Malzemelerini ve III. Öncelik olarak örneklemin % 12,0'ı (18 kişi) Mobilya'yı işaretlemiştir.(Tablo 67)

Tablo 68: Örneklemin I.Önceliğine Göre Kırgızistan'a Yatırım En Çok Yapan Ülkelerine İlişkin Frekans Dağılımı

Ülke	Frekans	Yüzde %
ABD	60	40,0
Rusya	46	30,6
Türkiye	38	25,3
Kanada	16	10,6

Örneklemin Kırgızistan'a en çok yapan ülkelerin arasında % 40,0'ı (60 kişi) ABD'yi; % 30,6'sı (46 kişi) Rusya'yı; % 25,3'ü (38 kişi) Türkiye'yi ve %10,6'sı (16 kişi) Kanada'yı belirtmişlerdir. (Tablo 68)

Tablo 69: Örneklemin I. Önceliğine Göre Türkiye Ekonomik Açısından Ne Tür Bir Ülke Olduğunu Tanımlamasına İlişkin Frekans Dağılımı

Öncelikler	Sıfat	Frekans	Yüzde %
I.Öncelik	Turizm Ülkesi	123	82,0
II. Öncelik	Sanayi Ülkesi	56	37,3
III. Öncelik	Tarım Ülkesi	10	6,6

Örneklemin % 82,0'ı (123 kişi) Türkiye'yi I Öncelik olarak Turizm; % 37,3 (56 kişi) II. Öncelik olarak Sanayi ve % 6,6'sı (10 kişi) III.Öncelik Tarım Ülkesi olarak belirtmişlerdir. (Tablo 69)

Tablo 70:Türkiye-Kırgızistan Dış Ticareti

Yıllar	İhracat (X)	İthalat (M)	X/M (%)	Denge	Hacim
1992	1,181	1,442	0.81	-261	2,623
1993	17,014	3,470	4.90	13,544	20,484
1994	16,969	4,295	3.95	12,674	21,264
1995	38,156	5,513	6.92	32,643	43,669
1996	47,082	5,879	8.00	41,203	52,961
1997	49,356	7,395	6.67	41,961	56,751
1998	41,463	6,773	6.12	34,690	48,236
1999	23,198	2,779	2.35	20,419	25,977
2000	20,572	2,349	8.75	18,223	22,921
2001	17,350	6,307	2.75	11,043	23,657
2002	23,685	15,749	1.50	7,936	39,434
2003	40,158	10,578	3.79	29,580	50,736
2004	72,754	13,097	5.56	59,657	85,851

Tablo 71: Fasıllar İtibariyle Türkiye-Kırgızistan Dış Ticareti (2004)

TÜRKİYE’NİN İHRACATI		TÜRKİYE’NİN İTHALATI	
Fasıllar	(%)	Fasıllar	(%)
Halılar	24.13	Yenilen Sebzeler	46.63
Kıymetli Taşlar	8.65	Ham Postlar	12.57
Metaller		Örme Giyim Eşyası	12.31
Plastikler	7.13	Yenilen Meyvalar	10.77
Kazanlar ve Makinalar	6.64	Yağlı Toh. ve Meyvalar	6.94
Mobilyalar	5.73	Diğer Hayvansal Ür.	3.02
Şeker ve Şeker Ürünleri	5.24	Adi Metallerden Aletler	2.27
Elektrikli makineler	5.04	Örülmemiş Giyim Eş.	1.22
Örme Giyim Eşyası	3.47	İpek	0.99
Özel Dokunmuş Mens.	3.42	Sent.Suni Devamsız	0.62
Kakao ve Kakao Müsth	2.94	Lif.	
Diğer	27.61	Diğer	2.64

3. 2. YORUM

3. 2. 1. Örnekleme ilişkin Demografik Bulguların Yorumu

Tablo № 1 anlaşıldığı kadarıyla ankete katılanların içinde kadın sayısı, erkek sayısından fazladır. Burada da, kadınların bu tür araştırmalara daha fazla ilgi gösterdiği anlamı çıkmaktadır (Tablo 1)

Tablo 2 görüldüğü üzere ankete katılanların çoğunluğu 15 -24 yaş arasındadırlar. İkinci büyük kitle ise 25 -34 yaş arasındakiler oluşturmaktadır, bu da göstermektedir ki, ankete katılanların çoğu gençtir. (Tablo 2)

Ankete katılanların etnik özelliklerine gelince, katılanların çoğunluğunu Türk kökenli olan kişiler oluşturmaktadır ve onlardan sonra ise az bir farkla Kırgız etnik yapısına sahip olanlar ve üçüncü yerde ise Kırgızistan'da yaşayıp Slav ırklarına mensup olanlar gelmektedir. (Tablo 3).

Ankete katılanların çoğunluğu Kırgız vatandaşıdır (Tablo 4).

Mesleğe frekans dağılımına göre, ankete katılanların çoğunluğu öğrenci, hizmet sektörü çalışanları, ekonomist, öğretmen, gazeteci ve doktorlardan oluşmaktadır. (Tablo 5)

Ankete katılanların şu an ne yaptığı ve hangi mesleki icra ettiği ile ilgili sorudan hareketle, ankete katılanların çoğu aynı şekilde öğrenci, daha sonra arkalarından ticaretçi, hizmet sektörü çalışanları, işsizler, gazeteciler, ev hanımları ve emeklilerdir (Tablo 6)

Ankete katılanların aileleri çoğunluğu Çu, Isık kul, Oş ve azalana doğru olarak Calal Abad, Narın ve Batkent illerinde oturmaktadır. (Tablo 7)

Ankete katılanların yaşadığı yer olarak bakılacak olursa, katılanların çoğu şehirlerde yaşamaktadır. İlçe ve köylerde yaşayanların sayısı şehirde yaşayanlara oranla çok azdır. (Tablo 8)

Anketin sonuçlarına bakacak olursak, ankete katılanların çoğunluğu Üniversite, Enstitü ve Akademi mezunudur, bu da oldukça yüksek öğrenim düzeyinin göstergesidir. (Tablo 9)

3. 2. 2. Tarihsel İlişkilere Yönelik Bulguların Yorumu

Kırgızistan'daki imajıyla ilgili yapılan analizi göstermektedir ki, bu imaj zaman boyunca iyiden kötüye ve kötüden iyiye doğru değişimler göstermiştir.

Kırgızistan'ın Rusya imparatorluğuna girmeden önceki dönemlerden elde edilen kaynaklara göre, o zamanlarda Orta Asya topraklarında yaşayan Türk boyları hakkındaki düşünceler, onların iyi savaşçı ve at üzerinde iyi tutunabilen askerler olarak görülmektedir. Kırgızistan'ın Rusya İmparatorluğunun bir parçası olduğu dönemlerde Kırgızlar Türkiye'yi Rus yazarlar, gezginler, diplomat ve doğu bilimcileri yazılarından tanımaktaydılar. Bu dönemin literatüründe Türkiye savaşçı bir devlet, düşman devlet olarak görülmekte ve bu da Rusya ile Türkiye'nin bu dönemde uzun bir zaman boyunca savaş halinde olmasından kaynaklanmaktadır. Türklerin hakkında yazılan yazılarda hem olumlu hem de olumsuz fikirler beyan edilmekteydi. Türkler tanıtılırken anahtar kelime "savaş" ve "savaşçı" olarak kullanılmaktaydı. Yazarlar Türk askerlerini cesur ve askerlikten iyi anlayan ama diğer taraftan güven uyandırmayan çok sert ve kurnaz barbarlar olarak tanıtmaktaydı.

Kırgızistan'ın Sovyetler Birliğine girmesiyle yazalı kaynaklarda ve tarih ders kitaplarında Osmanlı Türkiye'sinin imajı aynen olumsuz kaldı. Yukarıda ifade edilen kelimelere ayrıca Emperyalist devlet, ezici ve özgür halkları köleleştiren olarak anılmaya başlanmıştır. Türkiye Cumhuriyetinin imajına gelince, Kemal Atatürk'ün politikası nedeniyle oldukça olumluydu ve bu politikaya Sovyetler Birliği sempatiyle

bakmaktaydı. Ama zamanla, özellikle de Türkiye'nin Amerika Birleşik Devletleri başta olmak üzere batılı devletlerin politikalarını desteklemeye başlamasıyla ve soğuk savaş döneminde bu imaj olumsuz bir nitelik kazanmaya başlamıştır. Bu dönemin yazılı kaynaklarında Türkiye batı ülkelerinin yarı kolonisi olan ve komünist sistemin düşmanı olan bir gelişmekte olan kapitalist devlettir. Türk halkı ise gelişmiş kapitalist ülkeler için ucuz işgücü olarak görülmekteydi.

Biliniyor ki, Okul ders kitapları insanın dünya görüşünün oluşmasına çok etkilemektedir.

Çalışmanın sonuçlarına göre anketlere katılanların çoğu Türkiye'yi ve Türkleri en çok Tarih ders kitaplarından tanımaktadır, ancak örneklemin az bir kısmı değil Türkiye ve Türkler hakkında bilgiler TV programları izleyerek ve Türkiye'yi ziyaret ederek almaktadır. (Tablo 10)

Tablo 24'e göre çoğu Osmanlı İmparatorluğu ve Türk Cumhuriyeti tanımlarken olumlu sıfatları kullanmaktadır. Böylece, Osmanlı İmparatorluğu I. öncelik olarak Sultanlar Türk Cumhuriyeti'ni ise Tatil yerleri kelimeleriyle tanımlamışlardır. Tam tersi Rusya İmparatorluğu'nu çoğu Devrimler; Sovyet Birliği'ni Yasaklar, Rusya Federasyonu'nu Mafya, kelimeleriyle tanımlamışlardır. (Tablo 24).

Tablo 25'te Osmanlı İmparatorluğu'nun tanımlanmasında ilk üç sırayı sultanlar, haremler ve camiler almaktadır. Bu sıralama tüm yaş grupları için aynıdır.(Tablo 25)

Tablo 26'da Osmanlı İmparatorluğu'nun tanımlanmasında ilk üç sırayı sultanlar, haremler ve camiler almaktadır. Kırgız, diğer Türk milletleri ve diğer milletler için bu sıralama değişmez iken, Slav kökenliler için bu sıralama sultanlar, camiler ve haremler şeklindedir.(Tablo 26)

Tablo27'da Türk Cumhuriyetini tanımlayınız sorusuna verilen cevapların etnik kökene göre dağılımı incelendiğinde ilk üç sırayı tatil yerleri, deniz ve mal pazarı almaktadır. Bu sıralama tüm etnik kökenler için aynıdır.(Tablo 27)

Tablo 28’deTürk Cumhuriyetini tanımlayınız sorusuna verilen cevapların yaşa göre dağılımı incelendiğinde sadece 45–54 yaş arasındaki bireyler için sıralama deniz, tatil yerleri ve mal pazarı şeklinde iken diğer yaş gruplarında tatil yerleri, deniz ve mal pazarı şeklindedir. (Tablo 28)

Yani, örnekleme göre Osmanlı İmparatorluğu ve Türkiye Cumhuriyeti’ni tanımlarken olumsuz kelimeler kullanılmamıştır.

Böylece, Tablo 10 ve 25 – 28’deki sonuçlar araştırmanın 1. Hipotezinin alt hipotezi doğrulanmaktadır. 1. Hipotezinin alt hipotezi:” Tarihsel kaynaklarında oluşan Türk imgeleri Kırgızistan’da Türkiye’nin ve Türklerin imajına negatif bir şekilde etkilememektedir” kabul edilmiştir.

Ayrıca görülmektedir ki, tarihi yazılı kaynaklarda Osmanlı İmparatorluğu hakkındaki olumsuz imaj Kırgızistan halkının görüşlerinin oluşumunda temel nitelik taşımamaktadır.

Tablo 11’den hareket edersek, ankete katılanların çoğu Türk halkını tanımlarken aşağıdaki tanımlamayı kullanmışlar: Kadınlara düşkün, Misafirperver, Dindar, Vatansever.(Tablo 11)

Tablo 13’te Türkiye halkının tanımlanması için cinsiyete göre verilen cevaplara bakıldığında sırasıyla kadınlara düşkün, misafirperver, dindar, vatansever ve modern cevapları verilmiştir. Kadınlar erkeklerden daha fazlası Türk halkının kadınlara düşkün olduğunu düşünmektedir.(Tablo 13) Tablo 14’te Türkiye halkının tanımlanması için verilen cevapların yaşa göre dağılımında aynı sırasıyla kadınlara düşkün, misafirperver, dindar, vatansever ve modern cevapları verilmiştir. Türkiye halkını kadınlara düşkün olarak tanımlanan çoğu 15 -24 yaş arasındaki bireylerinden oluşan gruptur. (Tablo 14) Tablo 15’te Türkiye halkının tanımlanması için verilen cevapların etnik kökene göre dağılımına bakıldığında Türkiye halkını kadınlara düşkün olarak

tanımlanan çoğu diğer milletlerden oluşan grup olmuş. İkinci sırada Slav Milletler yer almıştır. (Tablo 15).

Ankete katılanların daha önce oluşmuş kalıpların ve yeni elde edilmiş bilgilerin etkisi altında olduklarını düşünebiliriz. Yukarıda yazılı olan tanımlamaların çoğunu hem tarihi kaynaklarda hem de şu an Kırgızistan'da bulunan Türk halkından olan kişilerle ilgili Kırgız halkının anlatımlarında görmek olur.

Tablo 29'a göre Örneklemin en çok bilinen tarih kahramanların arasında Rusya'daki kahramanı Lenin'den sonra Türkiye'deki kahramanı Atatürk ikinci sırada yer almaktadır. Onun için doğru cevap veren örneklemin % 85,3'ü (128 kişi) Ancak, diğer Türkiye'deki kahramanı Fatih Sultan Mehmet'i bilen sadece % 50;0'ı (75 kişi) olmuştur.(Tablo 29). Bu gerçeğin arkasında hem tarihi kaynaklarda Kemal Atatürk'le ilgili olumlu yazılar, hem de Kırgızistan'ın bağımsızlığında Kırgızistan'da caddelerin isimlerinin Atatürk ismi ile değiştirilmesi ve ortak okullar şirketler ve projeler yoluyla çok yaygınlaşmıştır.

Böylece, II. Hipotez “Kırgızistan'da Türkiye'nin ve Türklerin imajı kategorik olarak geçmişten bugüne kadar Kırgızistan halkının düşüncelerinin bir fonksiyondur” doğrulanmakta ve kabul edilmektedir.

Tablo 17'de Katılımcıların “Türkiye ve Türkler” Kavramların Tanımlamasına bakıldığında Deneklerin büyük bir kısmı sırasıyla “Türkiye ve Türkler” kavramı Tatil Yerleri, Deniz, Tarkan, Camiler, Tarihi Yerler, Göbek Dansı, Mal Pazarı ve Kebap olarak tanımlamıştır.(Tablo 17)

Türkiye ve Türk halkı denince akla gelen cevapların yaşa göre dağılımına bakıldığında ilk üç sırayı tatil yerleri, deniz ve Tarkan almaktadır. 15–24 yaş arasına bakıldığında ilk üç sırayı tatil yerleri, deniz ve Tarkan alırken, 25–34 yaş arasında bu sıralama tatil yerleri, Tarkan ve deniz, 35–44 yaş arasında tatil yerleri, deniz ve mal

pazarı, 45–54 yaş arasında tatil yerleri, deniz ve göbek dansı, 55–64 yaş arasındaki bireyler için ise, tatil yerleri, deniz ve camiler şeklindedir.(Tablo 18)

Türkiye ve Türk halkı denince akla gelen cevapların etnik kökene göre dağılımına bakıldığında ilk üç sırayı tatil yerleri, deniz ve Tarkan almaktadır. Kırgız kökenlilerde bu sıralama tatil yerleri, Tarkan ve camiler şeklinde iken, diğer Türk milletleri için tatil yerleri, deniz ve Tarkan, Slav milletleri için tatil yerleri, deniz ve nargile, diğer milletler için tatil yerleri, deniz ve Tarkan şeklindedir.(Tablo19) Tabloların verilerine göre Kırgızların Türklere ve Türkiye hakkındaki tanımlamaları genelde olumlu ve tarafsız olarak görülmektedir.

Tablo 20’de Deneklerin verdiği cevaplarına göre % 32,2’si (65 kişi) Türklere karşı hiç bir şey hissetmeyeceğini belirtmiştir. Bu tür bir cevap ve yaklaşım yetersiz bilgidir kaynaklanan ve yabancılara karşı olan aldırışsızlığı ve aynı zamanda belirli bir halkla ilgili bir şey hissetme konusunda isteksizliği göstermektedir. Ancak ankete katılanların % 29,7 (60 kişi) Türk halkına karşı bir sempati duyduğunu belirtmesi “hiçbir şey hissetmiyorum” cevabı, tarafsız bir yaklaşımı yansıtmaktadır.(Tablo 20) Ayrıca, 21. tablodan hareketle erkeklere nazaran iki kat daha fazla kadınların, Türklere karşı ilgi duyması, ilginç bir sonuçtur. Erkeklerin %29’u (18 kişi) Türklere karşı sempati duyarken kadınlarda bu oran %48,8’dir (42 kişi)(Tablo 21)

Örneklemin yaş durumuna göre Türklere karşı en kuvvetli duygularını gösteren Tablo 22 verilerine göre yaşı genç olan bireylerde sempati duygusu daha fazladır. Örneğin, 15–24 yaşındaki bireylerin %46,4’ü Türklere karşı sempati duyarken bu oran 25–34 yaş arasında %44,9, 35–44 yaş arasında %28, 45–54 yaş arasında %27,3 ve 55–64 yaş arasında %28,6’dır. Türklere karşı duyulan sempati duygusunu ikinci sırada minnettarlık takip etmektedir. (Tablo 22)

Tablo 23 da görüldüğü gibi “Türklere karşı en güçlü duygunuz nedir?” sorusuna verilen cevapların etnik kökene göre yüzdelere bakıldığında en fazla sempati duygusuna

sahip etnik köken Kırgızlardır. İkinci sırada Slav Milletleri yer almaktadır. Aynı yorum minnettarlık duygusu için de yapılabilir.(Tablo 23)

Böylece, yukarıdaki verilerin sonuçlara göre araştırmanın 2. Hipotezinin alt hipotezleri doğrulanmaktadır. 2. Hipotezinin alt hipotezi:” Kırgızistan halkı Türkiye’ye ve Türklerine kategorik olarak pozitif düşünmektedir” kabul edilmiştir. Dolayısıyla 2. Hipotezinin 2.alt hipotezi “Kırgızistan halkı Türkiye’ye ve Türklerine kategorik olarak negatif düşünmektedir” reddedilmektedir.

3. 2. 3. Kültürel İlişkilere Yönelik Bulguların Yorumu

Örnekleme dâhil edilenlerin % 63,3 (95 kişi) Türkiye’yi hiç ziyaret etmemiştir, Türkiye’yi ziyaret eden örneklemin % 36,7’sini (55 kişi) oluşturmaktadır(Tablo 30).

Ankete katılanların çoğu Türkiye’ye eğitim alma amacıyla gelen kişilerdi ve bu nedenle burada bir seneden fazla kalmışlardır. (Tablolar 31–32)

Türkiye hakkındaki genel bilgiler (Türkiye’nin bulunduğu yer, ana şehirleri, turistik şehirleri, tarihi ve turistik yerler) ankete katılanlarda oldukça iyi bir şekilde vardı. (Tablolar 33 – 41)

Tabi ki de doğal olarak eğitim durumuyla birlikte bu konuda verilen doğru cevap sayısı da artmaktadır.(Tablolar 34.37.40). Ayrıca, Türkiye’yi ziyaret edenlerde doğru cevap sayısının daha fazla olduğu açık bir şekilde görülmektedir.(Tablo35,38, 41) Ancak, genel olarak, Türkiye’yi ziyaret edenler ve etmeyenler Türkiye hakkında genel bilgilerine sahip çıkmaktadır.

Tablo 42’ye göre ankete katılanlardan çoğu Türk millet ile herhangi ortak noktası var olduğunu düşünmektedir. Ortak noktaları olarak sırasıyla din, dil ve gelenekler saymaktadır. (Tablo 42)

Etnik gruplarına göre Türklerle ortak noktalarına bakıldığında Kırgızlar, Diğer Türk Milletler ve Diğer Milletlerden oluşan gruplara ait katılımcılarından çoğu ortak noktası olarak din görmektedir. Slav milletlerden oluşan grubunda ise çoğu Giyim Tarzıdır.(Tablo 43)

Türkiye ve Türk halkı denince akla gelen cevapların Türkiye'yi ziyaret etme durumuna göre dağılımına bakıldığında durum hiç değişmemektedir. İlk üç sırayı tatil yerleri, deniz ve Tarkan almaktadır. (Tablo 46)

Türkiye ve Türk halkı denince akla gelen cevapların Türkiye'de kalma süresi durumuna göre dağılımına bakıldığında 1 yıl ve üstü ziyaret edenlerde bu sıralama değişmezken, 2 ay - 9 ay arası ziyaret edenlerde bu sıralama tatil yerleri, deniz ve tarihi yerler şeklindedir. 1 hafta – 1 ay arası ziyaret edenlerde ise bu sıralama deniz, tatil yerleri ve tarihi yerler şeklindedir.(Tablo 47)

Tablo 48'de görüldüğü gibi Türkiye'yi ziyaret eden bireylerde sempati ve minnettarlık duyguları daha fazladır. (Tablo 48) .

Aynı şekilde Türkiye'yi ziyaret etme süresine göre dağılımına bakıldığında en fazla verilen cevap *sempati* şeklinde olmaktadır. 1 hafta – 1 ay kalanlarda sempati duygusu %41.7 iken, 1 yıl ve daha fazla kalanlarda bu oran %55'dir.(Tablo 49)

Örneklemin Sanatçılar Ülkeler İle Karşılaşmasının Dağılımına bakıldığında Doğru cevap sayısına göre Türkiye 2. sırada yer almaktadır (Tablo 50).

Yani, Kırgızistanlılar Türk Pop kültürünü de oldukça iyi tanıyorlar. Türk şarkıcıların içinde onlar daha çok Mustafa Sandal ve Tarkan'ı tanıyorlar, bu da adı geçen şarkıcıların dış pazarlara da çalışması nedeniyle gayet doğal bir durumdur. İlginç olan ise, ankete katılanların oldukça büyük kısmı, yurt dışında pek tanınmayan Sezen Aksu'yu işaretlemişler. Bunun nedeni belki de sanatçının sahip olduğu Türk isim ve soyadıdır ve bu durum ankete katılanlara bir ipucu olmuştur (Tablo 51). Kırgızistanlılar ayrıca Türk sineması da tanıyorlar(Tablo52).

Ama Türk edebiyat temsilcilerinin tanınmasıyla ilgili durum biraz farklıdır. Yazar ve Şairlerin hangi ülkelere ait olduğu ile ilgili Tablodan hareketle, sekiz ülke içerisinde Türkiye doğru cevaplara göre ancak altıncı sırada yer alabilmiştir. (Tablo 53)

Böylelikle Kırgızistanlılar Türk kültürünü o veya bu şekilde tanıyor ve bazıları da kendi kültürlerine benzetiyorlar. Yakınlık derecesi ise Türkiye ve Türklerin Kırgızistan toplumunda imajın oluşmasına direk etki etmektedir.

Böylece, 3 Hipotez doğrulanmaktadır. Hipotez “Kırgızistan’da Türkiye ve Türklerin imajı kategorik olarak sosyal – kültürel ilişkisinin gelişmesinin bir fonksiyondur” kabul edilmiştir.

Tablo 44’te Örnekleme dahil edilenler Türkiye’yi Öncelik olarak şu sıfatlarla ifade edilmektedir: Turistik bir ülke, Türklerin yaşadığı ülke, Doğu ülkesi, Ziyaret etmek istediğim bir ülke, Kırgızistan’ı destekleyen bir ülke, Herhangi bir yabancı ülke, Sanayi bir ülke, Modern bir ülke.(Tablo 44)

Tablo 45’te Araştırma örneklemine dâhil edilenlerin Türk halkı ilk 8 çağrışımlarını Dindar bir halk, Misafirperver bir halk, Türkiye’de yaşayan halk, Modern bir halk, Vatansever bir halk, Tarihin eski dönemlerinde aynı millete mensup olduğumuz bir halk, Kardeş halkı, Kültürlü bir halk olarak ifade etmiştir.(Tablo 45)

Yukarıda açıklanan tanımlamalara bakacak olursak, Kırgızistanlıların çoğu Türkiye ve Türkler hakkında olumlu olarak konuşmaktadırlar.

Grafik 2’de Örneklemin Gelecekte Türkiye-Kırgızistan İlişkileri Şimdiki İlişkilerine Göre Nasıl Olacak Sorusuna İlişkin Frekans Dağılımına bakıldığında Kırgızistanlıların çoğu (%58,3) bu ilişkinin daha iyi olacağını düşünmektedir. Yaşı genç olan bireylerde daha iyi olacak diyenlerin oranı yaşı daha ileri olanlardan daha fazladır.(Tablo 54) Kırgız kökenli bireylerde daha iyi olacak diyenlerin oranı %79.1 iken diğer Türk milletlerinden olan bireylerde bu oran %42.2, Slav milletlerinden olanlarda %50 ve diğer milletlerden olanlarda ise %65’dir.(Tablo 55)

Böylece, Tablolar 44 – 45 ve 54 – 55 ve Grafik 2’deki sonuçlar araştırmanın 2. Hipotezinin bir alt hipotezi doğrulamaktadır. 1. Hipotezinin alt hipotezi:” Kırgızistan halkı Türkiye’ye ve Türklerine kategorik olarak pozitif düşünmektedir” kabul edilmiştir. Dolayısıyla 2. Hipotezinin 2.alt hipotezi “Kırgızistan halkı Türkiye’ye ve Türklerine kategorik olarak negatif düşünmektedir” reddedilmektedir.

Türkiye ile Kırgızistan arasındaki kültürel ilişkilerde din, dil gibi ortak öğeler üzerinde ağırlıklı durulmuştur. İlişkilerin kurulmasında, özellikler basın – yayın ve eğitim unsurlarından yararlanılmaktadır. İki ülke arasındaki sosyal – kültürler ilişkiler sadece devlet kurumları tarafından gerçekleştirilmektedir.

Türkiye ile Kırgızistan arasındaki sosyal – kültürel ilişkileri oluşturan devlet kurumlarını Dışişleri Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı ve TİKA olarak sıralayabiliriz.

İki ülke arasında, eğitim alanındaki işbirliğinin çerçevesini belirleyen anlaşma olarak, 12 Temmuz 1991 tarihinde Ankara’da yapılan 1991–1993 dönemi Kültürel, Eğitsel ve Bilimsel Protokolü kabul edilebilir. Gerek bu anlaşma, gerekse günümüzdeki yapılan diğer anlaşmalar Kırgızistan’da çeşitli okullar açılmıştır. Bugüne kadar Türkiye’nin Kırgızistan’da ve diğer Türk Cumhuriyetlerinde açtığı okulların sayısı 21’e ulaşmıştır. Ayrıca, Kırgızistan’da “Uluslar arası Kırgız – Türk Manas Üniversitesi” ve Türkiye Diyanet vakfı aracılığıyla Oş Devlet Üniversitesine bağlı İlahiyat Fakültesi açılmıştır.

Türkiye 12.7.1991 tarihli anlaşma çerçevesinde, Kırgızistan’dan gelen bir kısım öğrenciye burslu olarak orta öğretimde ve üniversitelerde eğitim imkânı sağlamıştır.

26 -27 Kasım 1992’de TİKA ve UNESCO işbirliğiyle Ankara’da ” Türkçe Konuşan Ülkeler Haber Ajansları Birliği” (TKA) tüzüğü kabul edilmiştir. Tüzük, Türkiye ile Kırgızistan tarafından imzalanmıştır.

Türkiye Başbakanı’nın 28 – 29 Nisan 1992 tarihlerinde Kırgızistan’a gerçekleştirdiği gezide imzalanan anlaşmalardan biri de “TRT ve Kırgız Devlet

Televizyon ve radyo Ajansı arasında İşbirliği Protokolü”dür. Bu protokol doğrultusunda “Avrasya televizyonu” yayına başlamıştır.(Avşar,1997:105)

Bu kanalın kuruluş amaçlarından biri, Türk Cumhuriyetleri arasında dil ve kültür açısından yakınlaşmanın sağlanmasıdır.

Büyük çabalar sonucunda oluşturulan Avrasya TV ve TKA’dan beklenen başarı elde edilememiştir. (Avşar,1997:104)

22 Nisan 1992 tarihinde Bişkek’te Türkiye ile Kırgızistan arasında imzalanan “Tıp ve Sağlık Alanında 1992 – 1995 yıllarına İlişkin İşbirliği Anlaşması” çerçevesinde, iki ülke arasında sağlık alanında işbirliği başlamıştır. Anlaşmayla, iki ülke arasında konuyla ilgili işbirliğini uygulama ve geliştirme amacıyla “Koordinasyon Komitesi” kurulmuştur. Ayrıca ülkeler arasında, üniversiteler ve diğer sağlık kuruluşlarındaki hekimlerin eğitimi amacıyla değişimi ve ilaç üretiminde işbirliği kararlaştırılmıştır.(Şahin, Esmiray, Akgüney, 1993:173-175)

Konuyla ilgili diğer bir girişim de, Dünya Sağlık Örgütü Avrupa Bölge Ofisi ve TİKA’nın ortak girişimiyle 30 Ocak 1995’te “DSÖ – EURO Ankara Proje Merkezi oluşturulmasıdır. Bu merkezin amacı, Kırgızistan’da sağlık reformunu sağlamaktır. (TİKA,1996:7)

Türkiye’nin Kırgızistan’a sunduğu dini hizmetler şöyledir: 1993 yılında Kırgızistan’ın Oş Devlet Üniversitesine bağlı İlahiyat Fakültesi açmış, bu okuldan bugüne kadar 92 mezun vermiş ve 7 öğrenci de yüksek lisans görmek üzere Türkiye’ye gelmiştir. Okulda halen 150’den fazla öğrencinin eğitimi devam etmektedir. Ramazan ayı nedeniyle 1991’den itibaren her yıl din görevlileri gönderilmekte. Türkiye’deki Kur’an kurslarına 55 Kırgız öğrenci burslu olarak alınmıştır. Kırgızistan’a 1567 adet dini yayın ve malzeme gönderilmiştir. Ayrıca Bişkek’teki Türk Büyükelçiliği nezrinde “Din Hizmetleri Müşavirliği” kurulmuştur.(Şahin, Esmeray, Akgüney, 1993:96-99)

Diğer bir kültürel ilişki de, Türkiye ve Kırgızistan'daki bazı şehirlerin kardeş şehir ilan edilmesiyle gerçekleşmiştir.

Türk Cumhuriyetleri arasında kurulan ve Türk dil ve kültürüne yönelik faaliyette bulunan Türk Kültür ve Sanatları Ortak Yönetimi (Türksoy)'in de ele almak gerekmektedir.

3. 2. 4. Siyasi Bulgulara Yönelik Yorumu

Diğer ülkeler arasında örneklemin Türkiye'yi siyasal açılarından hangi bir ülke olarak tanımladığını gösteren Tablo 56'ya göre Türkiye "Meclis Cumhuriyeti" olarak adlandırmaktadır.(Tablo 56) Örnekleme dâhil edilen Kırgızistanlıların Türkiye'de uygulanan yönetim biçimiyle ilgili verilen cevaplarına göre ilk dört sırada önceliğine göre Demokratik, Meclis Cumhuriyeti, İslam, Laik sıfatları yer almıştır(Tablo57)

Anket sonuçlarından anlaşıldığı kadarıyla Kırgızistanlıların çoğu Türk siyasi hayatını oldukça iyi tanıyorlar.

Türkiye 16 Aralık 1991 tarihinde Kırgızistan'ın bağımsızlığını tanıyan ilk ülke olmuştur. Kırgızistan ile Türkiye arasında imzalanan 29 Ocak 1992 tarihli Diplomatik İlişkilerin Tesisine İlişkin Protokol gereği, T.C.Büyükelçiliği faaliyete geçmiş, Kırgızistan Büyükelçiliği ise, 31 Ekim 1992 tarihinde Ankara'da faaliyetlerine başlamıştır.

Türkiye Cumhuriyeti, Kırgızistan'ın tanınması, uluslararası ve bölgesel kuruluşlara katılması veya işbirliğinin pekiştirilmesi, üçüncü ülkelerin ve uluslararası kuruluşların destek ve yardımlarının sağlanması gibi konularda girişimlerde bulunmuştur.

Kırgız Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Askar Akayev Türkiye'ye ilk resmi ziyaretini diğer Orta Asya Türk Cumhuriyetleri Devlet Başkanları ile birlikte 1991 yılı sonbaharında gerçekleştirmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti ile Kırgız Cumhuriyeti arasında, bağımsızlıktan sonra başta Cumhurbaşkanı, Başbakan ve Bakan düzeyinde olmak üzere çeşitli düzeylerde karşılıklı ziyaretler yapılmış, çeşitli alanlarda ilişkilerin ve işbirliğinin esaslarını düzenleyen pek çok anlaşma ve protokol imzalanmıştır. İki ülke arasındaki karşılıklı ziyaretler devam etmekte, kurulu mekanizmalar işletilmekte ve ilişkiler her alanda gelişmeye devam etmektedir.

Kırgızistan basını resmi yayınında çok sık yüksek mertebeli misafirlerin geldiğini belirtmiştir.

Anket sonuçlarında hareketle, Kırgızistanlıların çoğu, diğer devletlere nazaran Türk Başbakanının ve Meclis Başkanının adını oldukça iyi tanıyorlar. Tanıma derecesi olarak Türk Başbakanı 4. yerde bulunmaktadır, onu Kırgızistanlıların % 49,7 tanımaktadır. Birinci yerde Kırgızistan Başbakanı duruyor, onu ankete katılanların % 85,2 tanımaktadır.(Tablo 60) Türkiye Büyük Millet Meclisinin Başkanını ise Kırgızistanlıların % 26 tanımaktadır ve tanınırlık listesinde diğer devletlerin meclis başkanlarına nazaran 3. yerde bulunmaktadır. İlk yerde ise Fransa Meclisi başkanı durmaktadır.(Tablo 61) Türk Cumhurbaşkanı (%51,3) ise bilinirlik açısından tüm Cumhurbaşkanları içinde ancak 9. yerde bulunmaktadır. Bilinirlik açısından ilk yerde Rusya Başkanı Putin (%97,3) bulunmaktadır. Bunun nedeni de, Türkiye'nin parlamenter devlet olması ve bu nedenle ana figür Cumhurbaşkanı değil, Başbakanıdır. (Tablo 59)

İlginç bir nokta da, Kırgızistanlıların Türk siyasi hayatını yakından tanımasına karşın ve onu demokratik bir devlet olarak görmesine karşın, Kırgızistan'ın hangi devletle yakın ilişkileri sürdürmesi gerektiği sorusuna, ankete katılanların çoğu Türkiye'yi ancak 4. yerde göstermiştir. İlk yerde Rusya, ikinci yerde Amerika Birleşik Devletleri ve üçüncü yerde ise Kazakistan bulunmaktadır. (Tablo 58) Bu belki Türkiye

hakkında siyasi ortak olma açısından emin olmamak ve Türkiye'nin Kırgızistan'a yönelik politikasında olan hayal kırıklığı sonucu olabilir. Kırgızistan'ın bağımsız basını bu konuda Türkiye'yi "Ağabey" politikası konusunda suçlamakta ve sıklıkla Türk ticaretinin temiz olmadığını yazmaktadır.

Bugüne kadar Kırgızistan ile Türkiye arasında yaklaşık 52 anlaşma imzalanmıştır. Onların bir kısmı EK – 3'te sunulmuştur. Bunların çoğu siyasi niteliğe sahiptir ve iki devlet hükümetlerinin işbirliği ile ilgilidir. Bu da Türkiye ile Kırgızistan'ın devletlerarası siyasi alanda var olan yakın ilişkilerinde görülmektedir.

Böylece 4. Hipotezi "Kırgızistan'da Türkiye ve Türklerin imajı kategorik olarak siyasi ilişkilerin ve iletişimin bir fonksiyondur" doğrulamaktadır. Kırgızistan ile Türkiye arasındaki siyasi ilişkiler iki ülkenin imajına hem olumlu hem olumsuz bir şekilde etkileyebilmektedir.

Ekonomik Bulgulara Yönelik Yorumu.

Araştırmanın bulgularına göre Kırgızistan'ın pazarında Önceliğine göre en çok rastlanan mallar hangi ülkeye ait sorusuna verdiği cevaplarına bakıldığında Türk malı Çin'de yapılan mallarında sonra ikinci sırada yer almıştır. Böylece, örneklemin %48,6 Türkiye'yi II Öncelik olarak işaretlemişlerdir.(Tablo 62)

Örneklemin ülkelere göre ürün tercihlerin dağılımına bakıldığında Kırgızistanlıların çoğu I. Öncelik olarak Türk kaynaklı ürünleri seçmişlerdir. (Tablo 63). Böyle bir seçim büyük ihtimalle, yıllık ortalama geliri düşük olan Kırgızistanlılar için Türk malı pazarda bulunan diğer mallara nazaran iyi bir alternatif olmasından kaynaklanmaktadır. Çünkü o günümüzde ucuz mallar arasında daha kaliteli ve kaliteli mallar arasında da daha ucuzdur.

Tercih edilen ülkelerin ürünleri Kalite, Estetik ve Ucuzluk kriterlerine göre seçilmiştir. Böylece, örnekleme dâhil edilenler Türk mallarını yeterince Kalite, Estetik ve Ucuz bulduğu için tercih etmektedir.(Tablo 64)

Ürün Markaları'nı ülke adlarıyla eşleştirilmesinde örneklemin bütün Türk markalarını değil, ancak onlardan çoğunu yeterince tanıdığını ortaya çıkarmıştır.(Tablo 65) Bu da yine bir kez Kırgızistanlılar tarafından Türk malının bilinçli olarak ve sıklıkla tercih edildiğini göstermektedir.

Örneklemin en çok kullandığı Türk malları öncelik sırasına göre I. Öncelik olarak Tekstil Ürünleri, II. Öncelik olarak Temizlik malzemeleri ve III. Öncelik olarak Gıda ürünleri işaretlenmiştir. (Tablo 66) Örneklemin Türk Mallarının Kalitesine Göre Sıralamasında ise I. Öncelik olarak yine Tekstil Ürünleri, II. Öncelik olarak Temizlik Ürünleri, III. Öncelik olarak ise Mobilya ortaya çıkmaktadır.(Tablo 67)

Araştırma örneklemine dâhil edilenlerin I.Önceliğine Göre Kırgızistan'a Yatırım En Çok Yapan Ülkelerin arasında ilk sırada ABD, ikinci sırada Rusya, üçüncü sırada ise Türkiye yer almıştır. En son yere ankete katılanlar, istatistikî bilgilere göre en büyük yatırımcı olan Kanada'yı son yere koydular. Yatırım açısından ondan sonra Amerika Birleşik Devletleri, Türkiye ve İngiltere gelmektedir. Bu da demektir ki, Kırgız nüfusu Kırgız ekonomisine yapılan yatırımlar hakkında yetersiz düzeyde bilgi sahibidir. (Tablo 68)

Örneklemin I. Önceliğine Göre Türkiye Ekonomik Açısından Ne Tür Bir Ülke Olduğunu Tanımlamasının Dağılımına bakıldığında Kırgızistanlıların çoğu Türkiye'yi Turizm ülkesi olarak tanımaktadır.(Tablo 69)

Kırgız Cumhuriyeti ile Türkiye Cumhuriyeti arasında 29 Mayıs 1991 tarihinde Ankara'da imzalanan "Ekonomik ve Ticari İşbirliğine Dair Protokol" çerçevesinde başlayan ekonomik ve ticari ilişkiler başlangıç tarihinden bu yana önemli gelişme göstermiştir.

Bugüne kadar Kırgızistan ile Türkiye arasında yaklaşık 52 anlaşma imzalanmıştır. Türkiye Cumhuriyeti ve Kırgız Cumhuriyeti Arasında İmzalanan Ticari ve Ekonomik Nitelikli Anlaşma ve Protokollerin bir kısmı Ek -3'te sunulmuştur.

Kırgızistan ile 1992 yılında 3,2 milyon ABD Doları olan ticaret hacmimiz, 1997'de 57,1 milyon ABD Doları'na ulaşmıştır. Türkiye'nin Kırgız Cumhuriyeti'ne ihracatı 1995–1997 yılları arasında artış eğilimi göstermiş, ancak Rusya Krizi sonucu 1998 yılından itibaren büyük ölçüde gerilemiştir. Söz konusu gerileme 2001 yılında sona ermiş ve 2002 yılında bu ülke ile ticaretimiz hızla yükselmeye başlamıştır. İhracatımız bu dönemde 2001 senesine oranla yüzde 36,5, ithalatımız ise yüzde 149.7 oranında artmış, 2003 yılında ihracattaki artış hız kazanırken, ithalat azalmıştır. İhracattaki artış yüzde 69,6 olarak gerçekleşmiş, ithalat yüzde 32.9 oranında azalmıştır. 2003 yılında Türkiye'nin Kırgızistan'a halı ve plastik ürünler ihracatında büyük bir artış görülmektedir. Bu artış 2004 yılında hız kazanmış ve Türkiye'nin Kırgızistan'a ihracatı bir önceki yıla göre yüzde 78'lik bir artış göstermiştir. (Tablo70)(www.deik.org.tr)

2004 yılı itibariyle Kırgızistan'a ihracatımızdaki başlıca kalemler; halılar, kıymetli taşlar, metaller, plastikler, kazanlar, makineler, mobilyalar, şeker ve şeker ürünleri, elektrikli makineler, örme giyim eşyası, kakao ve kakao müsth. ve özel dokunmuş mensucattır.

Başlıca ithalat kalemleri ise; yenilen sebzeler, ham postlar, örme giyim eşyası, yenilen meyveler, yağlı tohum ve meyveler, diğer hayvansal ürünler, adi metallerden aletler, örülmemiş giyim eşyası, ipek ve sentetik suni devamsız liflerdir.(Tablo 71) (www.NSC.gov.kg)

Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın verilerine göre, 2004 yılının başı itibariyle Kırgızistan'da 13 Türk müteahhitlik firması toplam 330,6 milyon ABD Doları değerinde 19 proje tamamlamışlardır. Bunlar arasında; Manas Enternasyonal Havaalanı, Bişkek Coca-Cola Fabrikası, Hotel Bişkek Pınara ve Bişkek-Oş Karayolu rehabilitasyon projesi

bulunmaktadır. Enka, Entes, Sistem, Üçgen ve Garanti-Koza Kırgızistan'da faal olan Türk müteahhitlik firmalarıdır.

Türkiye'de Kırgızistan sermayeli 6 firma kayıtlıdır. Bu firmaların toplam sermayesi 345 bin ABD Dolarıdır ve bunun içerisinde yabancı sermaye payı yüzde 74.17'dir.

Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın verilerine göre, Kırgızistan'daki Türk yatırımlarının toplam tutarı ise, 2002 yılı itibariyle yaklaşık 75 milyon ABD Doları tutarındadır.. Yatırım alanları arasında otelcilik, gıda ve içecek üretimi, bankacılık, mobilya, çay paketleme, plastik, eğitim ve inşaat bulunmaktadır.

Sistem Mühendislik, Bişkek'te inşaatını 1995'te tamamladığı 4 yıldızlı Hotel Bişkek Pınara için aynı zamanda yatırım da yapmış, otelin yüzde 50 ortağı olmuş ve oteli Kırgız ortağı ile birlikte işletmektedir.

Demir Kyrgyz International Bank (DKIB), Kırgızistan'ın en büyük üç bankasından biri olup, aynı zamanda ülkedeki ilk uluslararası ticari banka olma özelliğini taşımaktadır. 1997 yılında bankacılık lisansını alan DKIB'nin ödenmiş sermayesi 3 milyar ABD Doları olup, hissedarları %70 ile Tasarruf Mevduatları Sigorta Fonu (Türkiye), yüzde 15 ile Uluslararası Finans Kurumu (IFC) 'dur.

Coca-Cola Bişkek, Anadolu Grubu'nun yüzde 90 hissesine sahip olduğu bir ortak teşebbüsüdür. Diğer ortak ise, Coca-Cola Corporation'dır. Üretim ve şişelemenin yanı sıra firma iki dağıtım merkezi aracılığıyla doğrudan dağıtım da yapabilmektedir. 233 perakende satış noktasında ürünlerini sunan firmanın Bişkek'teki fabrikası yılda 39 milyon tonluk üretim kapasitesine sahiptir.

Çay üretimi ve paketlenmesi konusunda faaliyet gösteren Beta Grubu, Orta Asya cumhuriyetlerinde önemli pazar payına sahiptir. Grup, Kırgızistan'daki ilk yatırımını

Bişkek'teki faaliyete geçirdiği paketleme tesisleri ile yapmıştır. 2000 yılında ise Beta Grubu, "Beta Store" isimli bir alışveriş ve "Beta Gourmet" adında bir lokanta ile yatırımlarını çeşitlendirmiştir.

Plaskap firması 1998 yılında Bişkek'te hizmete sokmuş olduğu fabrikada karbonatlı ve karbonatsız içecek şişeleri için plastik kapak üretmektedir.

Kırgızistan'daki diğer Türk yatırımları arasında elebi İnşaat'ın PVC ürünleri üretimi ve Burç Ltd.nin et ürünleri işleme tesisleri sayılabilir.(TİKA, 2005: 63)

İki lke hükümetleri arasında imzalanan 28.04.1992 tarihli Mutabakat Zaptı kapsamında National Bank of the Kyrgyz Republic (NBK)e 75 milyon ABD Doları tutarında mal ve proje kredisi açılmış ve toplam 48.13 milyon ABD Dolarlık kullandırın gerçekleştirilmiştir. Geri ödemelerde yaşanan problemler nedeniyle, 43.57 milyon ABD Doları tutarındaki tüm alacaklar konsolide edilerek 2020 yılına kadar geri ödenecek şekilde ertelenmiştir.

2002 yılı Paris Kulübü Protokolü neticesinde, IMF'nin 3 yıllık programı döneminde NBK'nın vadesi gelen 5.13 milyon ABD Doları tutarındaki borcunun 20 yıl süreyle ertelenmesine karar verilmiştir. 10-11 Mart 2005 tarihlerinde Kırgız Cumhuriyeti'nin borçlarının yeniden yapılandırılmasına yönelik toplanan II.Paris Kulübü toplantısında varılan mutabakat neticesinde, NBK'nın 01.03.2005 tarihi itibariyle toplam borcunun ertelenmesine karar verilmiştir.

Bu kredi çerçevesinde bugüne kadar, bir otel ve bir trafo merkezi inşası ile zirai ilaçlar, kürk fabrikası için kimyasal madde, mobilya fabrikası makineleri, ekmek fırınları, telekomünikasyon sistemleri, otobüs, minibüs, araba ve haberleşme cihazlarının ihracatının finansmanı sağlanmıştır. (TİKA, 2005: 64 - 65)

Türk-Kırgız İş Konseyi 25 Aralık 1991 tarihinde Türk-Avrasya İş Konseyleri çerçevesinde kurulmuştur.

Yukarıdaki tablo verileri ve iki ülke arasında imzalanan belgeler, hazırlanan ve gerçekleşen çeşitli programlar ve projeler doğrultusunda bu çalışmanın 5. Hipotezi : “Kırgızistan’da Türkiye ve Türklerin imajı kategorik olarak ekonomik ilişkilerin bir fonksiyondur” doğrulamakta ve kabul edilmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

1. Tarihsel İlişkilere Dayalı Sonuçlar

a) Anket sonuçları örnekleme dâhil edilen Kırgızistanlıların Türkiye'yi ve Türkleri en çok tarih dersi kitaplarından tanıdığını göstermektedir. Kırgızistan bağımsızlığını kazanana kadar Türkiye ve Türkler hakkındaki bilgiler çok azdı. Kırgızistan Türkiye ile uluslar arası ilişkilerin hiçbir alanında ile direk ilişkiye sahip olmadığı için, Kırgız halkı Türkiye ve Türk halkı hakkındaki bilgilere aracılar vasıtasıyla ulaşmaktaydı. Daha net olarak ise, daha önce Rus İmparatorluğun merkezi ve daha sonra Sovyetler Birliğinin merkezinden almaktaydı bilgileri. Osmanlı İmparatorluğun ve ayrıca daha sonra Türkiye cumhuriyetinin imajı sürekli olarak, önce Rusya imparatorluğu ile olan ve daha sonra Sovyetler Cumhuriyetiyle olan ilişkileri çerçevesinde değişmekteydi. Ama genellikle Osmanlı imparatorluğu “savaş”, “esaret”, “saldırganlık” gibi kelimelerle hatırlanıyordu. Türkiye Cumhuriyeti ilk aşamada Sovyet tarafından dost ülke olarak kabul edilse de, daha sonra emperyalist ve kapitalist devlet olarak kötülenmiştir.

Sovyetler Birliği döneminde tarih ders kitaplarında Türkiye bir konu olarak değil, bir alt başlık olarak geçmektedir. SSCB eğitimindeki 6 sınıftan 11. Sınıfa kadar oluşturulan tarih kitaplarının 11. Sınıf dışında hiç birinde Türkiye Cumhuriyeti'nden bahsedilmemektedir. Bu kitaplar genellikle Türkiye Cumhuriyet'inden değil Osmanlı döneminden daha fazla bahsetmektedir. Osmanlı devleti sömürgeci devlet olarak adlandırılmakta ve genelde olumsuz bir imaj çizmektedir.

Kırgızistan'daki araştırma kaynaklarına göre Türk imajı resmi çevrelerle halk arasında çok farklıdır.

1991 yılından sonra basılı tarih kitaplarda SSCB dönemindeki tarih kitaplarına göre Türkiye ile ilgili ve özellikle de Osmanlı ile ilgili bölümler tam olarak hiç bir değişikliğe tabi olmamışlar.

91 yılından sonra Kırgızistan Tarihi okul kitaplarında Osmanlı dönemi Türkiye hakkında hiç bir bilgi bulunmamaktadır. Burada sadece Orta Asya'da yaşamış olan eski Türkler hakkında bilgiye ulaşmak mümkündür.

b) Bugünkü Kırgızistan'da Türk ve Türkiye'nin imajına tarih kaynaklarının etkisi olmakla beraber negatif bir şekilde etkilemeyeceğini ortaya çıkmaktadır. Anket sonuçları örnekleme dâhil edilen ankete katılanların Osmanlı İmparatorluğu'nu ve Türk Cumhuriyeti'ni tanımlarken olumsuz sıfatları kullanmamaktadır.

c) Anket sonucunda elde edilen bilgilerden hareketle, Türkiye ve Türk halkının imajı Kırgız nüfusunun gözünde, verilen tanımlamalara göre oldukça karışık ve çeşitli bir nitelik taşımaktadır. Ama yine de verilen cevapların çoğunun olumlu veya tarafsız bir nitelik taşımasından hareketle, diyebilir ki, Türklerin ve Türkiye'nin bugünkü imajı olumsuzdan ise daha çok olumludur. Günümüzde Türkler hakkındaki en yaygın olumsuz önyargı, Türklerin kadınlara olan düşkünlüğüdür. Bu önyargının sebebinin eskiden oluşan doğu erkeğinin aşk dolu olduğu ile ilgili kalıp ve Kırgızistanlıların günümüzde Türklerle olan ilişkileri olduğunu düşünebiliriz. Aynı şeyi de Kırgızistanlıların Türklerin dindarlığı ile olan kanıları için söylemek mümkündür.

d) Örneklem Türk halkı diğer ülkeler halkların arasında I. Öncelik olarak Kadınlara düşkün, II. Öncelik olarak Misafirperver, III. Öncelik olarak Dindar, IV. Öncelik olarak Vatansever sıfatlarıyla tanımlamıştır. Örneklem I. Önceliğin dağılımına göre Türk halkını Kadınlara düşkün, Misafirperver, Dindar, Vatansever, Modern, Geleneklere bağlı, Kurnaz, Fanatik, Güler Yüzlü sıfatlarıyla tanımladığı saptanmıştır.

e) Örneklem "Türkiye ve Türk" kavramlarının ilk yedi çağrışımlarını Tatil yerleri, Deniz, Tarkan, Camiler, Tarihi yerleri, Göbek dansı, Mal pazarı kelimeleriyle ifade etmiştir. 15-24 yaş arasına bakıldığında ilk üç sırayı tatil yerleri, deniz ve Tarkan alırken, 25-34 yaş arasında bu sıralama tatil yerleri, Tarkan ve deniz, 35-44 yaş arasında tatil yerleri, deniz ve mal pazarı, 45-54 yaş arasında tatil yerleri, deniz ve göbek dansı, 55-64 yaş arasındaki bireyler için ise tatil yerleri, deniz ve camiler şeklindedir.

f) Örnekleme dâhil edilen Kırgızistanlıların çoğu Türklere karşı Hiçbir Şey Hissetmediklerini belirtirken, diğerleri ise Türklere karşı olan en kuvvetli duygularını Sempati, Minnettarlık, Şüphe, Güvensizlik, Hayranlık, Sevgi, Nefret ve Korku kelimeleriyle ifade etmişlerdir. Türklere karşı sempati duyan kadınlar erkeklere göre daha çoğunluktadır. Yaşı genç olan bireylerde sempati duygusu daha fazladır. En fazla sempati duygusuna sahip etnik köken Kırgızlardır.

g) Devletleri kelimelerle tanımlamasında örneklem Osmanlı İmparatorluğu I.Öncelik olarak Sultanlar, II. Öncelik olarak Haremler ve III. Öncelik olarak Camiler kelimeleriyle tanımlamıştır. Türkiye Cumhuriyeti'ni ise I. Öncelik olarak Tatil Yerleri, II. Öncelik olarak Deniz ve III. Öncelik olarak Eğlence kelimeleriyle tanımlandığı saptanmıştır. Etnik kökene göre Osmanlı İmparatorluğu'nun tanımlanmasında ilk üç sırayı sultanlar, haremler ve camiler almaktadır. Kırgız, diğer Türk milletleri ve diğer milletler için bu sıralama değişmez iken, Slav kökenliler için bu sıralama sultanlar, camiler ve haremler şeklindedir.

h) Örnekleme dâhil edilen Kırgızistanlıların en çok bilinen tarih kahramanlarının arasında Türkiye'deki kahramanı Atatürk ikinci sırada yer almaktadır. Ancak, diğer Türkiye'deki kahramanı Fatih Sultan Mehmet'i sadece 11 'i sırada yer almaktadır.

2. Kültürel İlişkilere Dayalı Sonuçlar

a) Anket sonuçlarından hareketle Kırgızistanlıların çoğu Türkiye'nin bulunduğu yerle ilgili, ana şehirleri turistik ve tarihi yerleri ve kültürü ile ilgili genel bir bilgiye sahipler. Tabi ki de Türkiye'yi ziyaret edenlerde etmeyenlere göre Türk kültürü ile ilgili daha fazla bilgiye sahiptir.

b) Örnekleme dâhil edilen Kırgızistanlıların çoğu Türk pop kültürü ve sinematografisi ile ilgili oldukça iyi, Türk edebiyatı ile ilgili oldukça kötü bilgiye sahipler.

c) Örnekleme dâhil edilen Kırgızistanlıların Türkiye'yi en çok Eğitim, İş, Turistik, Akraba ve Arkadaş Ziyareti ve Ticari amaçlarıyla ziyaret ettikleri belirlenmiştir.

d) Türkiye ve Türk halkı hakkındaki tanımlamalar, Türkiye'yi ziyaret etmiş olanlarla, ziyaret etmemiş olanlar arasında fazla fark taşımamaktadır. İlk üç sırayı tatil yerleri, deniz ve Tarkan almaktadır. Bu tanımlamalara ankete katılanların Türkiye'de bulunma süreleri çok az etki etmektedir.

Türkiye'de kalma süresi durumuna göre dağılımına bakıldığında 1 yıl ve üstü ziyaret edenlerde bu sıralama değişmezken, 2 ay - 9 ay arası ziyaret edenlerde bu sıralama tatil yerleri, deniz ve tarihi yerler şeklindedir. 1 hafta – 1 ay arası ziyaret edenlerde ise bu sıralama deniz, tatil yerleri ve tarihi yerler şeklindedir.

e) Türkiye'yi ziyaret edenlerin Türkiye'yi hiç ziyaret etmeyenlerin gibi aynı şekilde Türklere karşı duydukları en kuvvetli duygularını olarak Sempati ve Minnettarlık ifade etmişlerdir. Ancak, Türkiye'yi ziyaret eden bireylerde sempati ve minnettarlık duyguları daha fazladır.

f) Kırgızistanlılar Türkiye ve Türk halkı hakkında verdikleri tanımlamalarda genellikle olumlu ve tarafsız sıfatlar kullandılar.

g) Örnekleme dâhil edilenler Türkiye'yi Öncelik olarak şu sıfatlarla ifade edilmektedir: Turistik bir ülke, Türklerin yaşadığı ülke, Doğu ülkesi, Ziyaret etmek istediğim bir ülke, Kırgızistan'ı destekleyen bir ülke, Herhangi bir yabancı ülke, Sanayi bir ülke, Modern bir ülke. Türk halkı ise ilk 8 çağrışımlarını Dindar bir halk, Misafirperver bir halk, Türkiye'de yaşayan halk, Modern bir halk, Vatansever bir halk, Tarihin eski dönemlerinde aynı millete mensup olduğumuz bir halk, Kardeş halkı, Kültürlü bir halk olarak ifade etmişlerdir.

h) Örnekleme dâhil edilen Kırgızistanlıların çoğu gelecekte Türkiye-Kırgızistan ilişkileri şimdiki ilişkilerine göre daha iyi olacağını düşünmektedir. Yaşı genç olan

bireylerde daha iyi olacak diyenlerin oranı yaşı daha ileri olanlardan daha fazladır. Kırgız kökenli bireylerde daha iyi olacak diyenlerin Kırgızistan'da yaşayan diğer milletlere göre daha fazladır.

i) Örneklem Türk millet ile ortak noktaları olarak sırasıyla din, dil ve gelenekler saymaktadır. Etnik gruplarına göre Türklerle ortak noktalarına bakıldığında Kırgızlar, Diğer Türk Milletler ve Diğer Milletlerden oluşan gruplara ait katılımcılarından çoğu ortak noktası olarak din görmektedir. Slav milletlerden oluşan grubunda ise çoğu Giyim Tarzıdır.

3. Siyasi İlişkilere dayalı sonuçlar

a) Türkiye'nin Bakanlar Kurulu kararıyla 16 Haziran 1991 tarihinde Kırgız Cumhuriyetini tanıması, iki ülke arasında siyasi ilişkilerin başlangıcı olmuştur. Tanımanın ardından, iki ülke arasında birçok anlaşma ve karşılıklı üst düzey ziyaretleri gerçekleşmiştir. Geçen zaman zarfında iki ülke arasında birçok anlaşmalara imza atılmıştır.

b) Ornekleme dâhil edilen Kırgızistanlıların çoğu Türkiye'nin siyasi hayatı iyi bir şekilde tanımaktadır.

c) Örneklemin diğer ülkeler arasında Türkiye'yi siyasal açılarından hangi bir ülke olarak tanımladığında Türkiye "Meclis Cumhuriyeti" olarak adlandırmaktadır. Örnekleme dahil edilen Kırgızistanlıların Türkiye'de uygulanan yönetim biçimiyle ilgili verilen cevaplarına göre ilk dört sırada Demokratik, Meclis Cumhuriyeti, İslam, Laik sıfatları yer almıştır

d) Anket sonuçlarından hareketle Kırgızistanlıların çoğu diğer devletlere nazaran Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı Meclis başkanının adlarını oldukça iyi tanıyorlar. Kırgızistanlıların % 51,3 Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı iyi tanıyor.

e) Kırgızistanlıların kendi devletlerinin sıkı ilişkiler içinde görmek istedikleri devletler listesinde Türkiye 9 devlet içinde 4. yerde bulunmaktadır.

4. Ekonomik İlişkilere dayalı sonuçlar

a) Kırgızistan Türkiye ile arasında ekonomik ilişkiler önemli boyutlara ulaşmıştır. Kırgızistan'ın Türkiye'den ithalatının, ihracatından 4,5 kat fazla olmuştur. Türk –Kırgız ekonomik ilişkilerinde ağırlığa sahip diğer bir alan da, Türkiye'nin Kırgızistan'a yönelik yatırımlarıdır.

b) Araştırmanın bulgularına göre Kırgızistan'ın pazarında en çok rastlanan mallar arasında Türk malı ikinci sırada yer almıştır.

c) İnceleme sırasında Kırgızistanlıların Türk mallarına oldukça olumlu yaklaştıkları görülmüştür. Örneklemin ürün tercihinde I. Öncelik olarak Türkiye, II.Öncelik olarak Japonya ve III. Öncelik olarak Almanya kaynaklı ürünleri tercih ettiğini saptanmıştır.

d) Örneklemin yukarda adı geçen ülkelerin mallarını tercih etmenin nedenleri bu malların I. Öncelik olarak Daha Kaliteli, II. Öncelik olarak Daha Estetik ve III. Öncelik olarak Daha Ucuz olmalarıdır.

e) Kırgızistanlıların çoğu bütün Türk markalarını değil, ancak onlardan çoğunu yeterince tanıdığını saptanmıştır.

f) Örnekleme dahil edilen Kırgızistanlıların En çok kullandığı Türk malları öncelik sırasına göre I. Öncelik olarak Tekstil Ürünleri, II. Öncelik olarak Temizlik malzemeleri ve III. Öncelik olarak Gıda ürünleri olmaktadır. Türk Mallarının Kalitesine Göre Sıralamasında ise I. Öncelik olarak yine Tekstil Ürünleri, II. Öncelik olarak Temizlik Ürünleri, III. Öncelik olarak ise Mobilya belirlenmiştir.

g) Araştırma örneklemeine dâhil edilenlerin I.Önceliğine Göre Kırgızistan'a Yatırım En Çok Yapan Ülkelerin arsında ilk sırada ABD, ikinci sırada Rusya, üçüncü sırada ise Türkiye yer almıştır.

h) Kırgızistanların çoğu Türkiye ilk Turistik ülkesi olarak tanımakta ikinci sırada Sanayi ülkesi olarak ve en son Tarım ülkesi olarak tanımaktadır.

ÖNERİLER

Türklerin ve Türkiye'nin Kırgızistan'daki bugünkü imajı olumsuzdan ise daha çok olumludur. Kırgızistan uzun süre Türkiye ile birbirinde izole bir şekilde bulunmalarına rağmen bu iki ülke arasında ırk, dil ve din gibi bağı her zaman vardı. Bugün da Kırgızistan toplumu oldukça kozmopolit bir toplumun olduğuna rağmen Kırgızistanlıların Türklerle ortak noktaları olduğunu saptanmaktadır.

Bunun için Türkiye Cumhuriyeti kendi iyi taraf ve niteliklerinin görülmesi için çaba sarf etmek ve Ora Asya'da, özellikle de Kırgızistan'da düşünülmüş ve daha dikkatli bir politika yürütmek zorundadır. Kırgızistan toplumu ise birkaç kişinin yaptığıının gerekçesiyle bütün Türk topluma genelleştirme yapmamalı veya eskiden kalan önyargılara göre şu anda halkı değerlendirmemeli.

Araştırmanın amacı ve elde edilen bulguları doğrultusunda çalışmanın bu kısmında tarihsel, kültürel ve ekonomik ilişkilere yönelik öneriler sunulmaya çalışılmıştır.

1.Tarihsel ilişkilere Yönelik Öneriler

a) Eski zamanların yazılı kaynaklarında Türklerin ve Türkiye'nin imajı her zaman olumlu olarak yansıtılmamaktaydı. Çoğu yönüyle olumsuzdu. Özellikle bu, Türkiye hakkında pek bilgi verilmeyen tarih ders kitaplarıyla ilgilidir. Türkiye hakkında

yazılan birkaç satır ise daha çok Osmanlı zamanıyla ilgiliydi ve olumsuz nitelik taşıymaktaydı. Bu araştırma ile anlaşıldığı kadarıyla eski kaynaklar Kırgızistanlıların Türkiye ve Türkler hakkında sahip olduğu imajı etkilememiş, ancak tarih kitaplarında elde edilmiş olan bazı önyargılar da yine de belirli bir etki bırakmıştır.

Günümüzde genel tarih ile ilgili Kırgızistan'da kendi kitapları yoktur. Gençler bilgiler Sovyet zamanı kitaplarından elde etmektedir. Günümüzde hızlı bir şekilde gelişen Kırız – Türk ilişkilerini dikkate alacak olursak, tarihi gerçekleri daha iyi bir şekilde yansıtan yeni okul literatürünün geliştirilmesi gerekmektedir.

b) Kırgızistanlıların Türkiye ve Türk halkı hakkında derinleşmiş olumsuz önyargılara sahip olmaması, Kırgızistan halkında olumsuz kanı uyandıracak davranışlarda bulunması için bir neden oluşturmamaktadır. Olumsuz imajın oluşmasını önlemek, daha sonra onu düzeltmekten daha kolaydır.

2.Kültürel İlişkilere Yönelik Öneriler

a) Kırgızistan'da ortak Basın kuruluşlarının gelişmesi için çaba sarf etmek gerekmektedir. İmajın oluşturulmasında basın araçları çok büyük bir rol oynamaktadırlar.

Milli televizyonun bilgi politikası Türkiye aleyhinde bir yaklaşım sergilemektedir. Daha çok ilginin gösterildiği konular kazalardır. Bu, Kırgızistan'da yayın yapan Türk kanallarıyla da ilgilidir. Kırgızistanlılara Türkiye'nin güzel tarafları göstermek daha önemlidir.

b) Halklar hakkında kalıplar genel olarak elde edilebilir olan bilgiler çerçevesinde oluşmaktadır. Bilgi az ise veya gerçeklerin yerini yalan alıyorsa, bu durumda kalıplar negatif olmaktadır.

Kesenlikle Kırgız ve Türk kültürleri çok yakındır, ancak unutmamalı ki, önyargılar her zaman millidir, eğer başka kültürlerde benzerleri görülürse, bunlar kvazistereotiptir. Çünkü onlar genel olarak aynı olmakla birlikte, prensipsel öneme sahip ayrıntılarda ayrılmaktadırlar.

İnsanlar sıklıkla diğer grup üyelerine karşı yaklaşımlarını kendi düşüncelerinden hareketle değil de, daha önce oluşmuş ön yargılardan hareket ediyorlar, bu da kalıpların negatifliğini açıklamaktadır.

Ayrıca milli bilincinin bir özellik daha vardır. Toplum kendi tarafında olan kişilerce gerçekleştirilen suçlar kolaylıkla unutuluyorsa, diğer etnik gruplara bağlı kişilerce yapılan hataları belleklerine kaydediyorlar.

Kırgızistan toplumunun Türk kimliğini sorunsuz kabul etmesi beklenemezdi. Yeni kuşaklar ulusal varlık bilincinin taşıyıcısı olacaktır. Kırgızistan'da yaşayan insanların akıllarında oluşacak şüpheleri ve kaygıları anlayışla karşılaması gerek. Bu konuda daha anlayışlı, sabırlı davranması gerekir.

c) Dindaşlık faktörü da tek başına, Türkiye ile Kırgızistan arasında olumlu ilişkiler kurulmasını sağlayamamıştır ve sağlanması da mümkün değildir. Bu nedenle de Türkiye'nin Kırgızistan'la özellikle ekonomik ilişkilerini daha da geliştirmesi gerekir.

d) Kırgızistan'la daha iyi kaynaşmak için ortak bir dil ve alfabe ziyade ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi, yatırım ve eğitime ağırlık vermesi daha etkili olacaktır. Ayrıca etkin bir kültür iletişimini sağlayabilecek olan basın – yayın alanına kaynak aktarmak daha doğru olacaktır.

e) Kırgızistan'ın her kademesindeki kadrolarını yetişmesine katkılarını devam ettirmeli. Kırgızistan'dan getirilen öğrencilere yönelik programını tekrar gözden geçirilerek, kaliteli eğitim alıp, yetişmiş eleman olarak dönmeleri için şartlar elverişli hale getirilmeli.

f) Türkiye'de, Kırgızistan ile ilgili uzmanların yetiştirilmesi gerekir ve bu amaçla çalışan araştırma kurumları çoğaltılmalı.

g) Kırgızistan'a giden Türklerin, bu ülkede yatırım yapanların ve Türkiye'ye gelen Kırgızistanlılar tanıtma konusunda bilgi ve beceri donanımına sahip olmasına özen gösterilmelidir. Böylece; Kırgızistanlılar; özellikle öğrenciler, ülkelerine döndüklerinde Türk dostluğunun birer temsilcisi haline getirilebilir.

3.Siyasi ve Ekonomik İlişkilere Yönelik Öneriler

a) Kırgız – Türk siyasi ve ekonomik ilişkiler son zamanlarda yoğun bir şekilde devam etmektedir. Kırgızistanlılar da onu görüldüğü gibi takip etmekte ve Türkiye siyasi hayatı iyi bir şekilde tanımaktadır. Kırgızistanlılar da bu ilişkilere sıcak bakıyorlar; ancak burada bazı şüpheleri ve güvensizlik da söz konusudur.

b) Türkiye'nin Kırgızistan'da sunulmasının konseptini geliştirmek gerekir, bunun içinde devleti kültürlü ve gelişmiş devlet olarak gösteren en güzel prensipler kullanılmalıdır.

c) Kırgızistan ile Türkiye arasında alışveriş önemlidir. Ancak bu ilişkiler hep Türkiye ağırlıklı, genellikle de “veren – alan” biçiminde devam etmiştir. Ortak projeler üretmek daha faydalıdır. Bir ülke bir alanda gelişmiş diğer alanda geri kalmış olabilir

öncelikle bunu saptaması gerek ve ağabeylik rolünden, işlerine müdahale eğiliminden sakınması gerektir.

d) Türk malı günümüzde şimdilik en çok istenen mallardan biri olarak durmaktadır. Ama bunun aynen devam edeceği konusunda garanti yoktur. Çünkü Kırgız pazarlarında daha yüksek kaliteli mallar ortaya çıkmaya başlamakta ve Kırgızların hayat standardının da yükselmesi ile bu durum çok azmi bir değişiklik oluşturabilir. Ekonomik ilişkilerde küçük boyutlu işletmeler düzeyinde kalmamak ve pazarın Türk malının imajını bozan kalitesiz mallarla doldurulmasını önlemek önemlidir.

Bu nedenle Kırgızistan'a ihraç edilen malların kalite kontrolü yapılmalı ve bu konuda karşılıklı olarak gereken işlemler yapılmalı ve önlemler alınmalıdır.

e) Kırgız – Türk ilişkilerin daha planlı gelişmesini sağlamak için ülkeler arasında işbirliği teşkilatlarını (TİKA gibi) geliştirmek, Türkiye'nin bu Kırgızistan'a sadece ekonomik değil aynı zamanda siyasi bir model de olması.

f) Kırgızistan'da laik, çoğulcu demokrasinin ve serbest piyasa ekonomisinin gelişiminde yardım sağlamak Bankacılık ve diğer ekonomik konularda altyapı oluşturabilmeleri için yardımcı olmak.

g) Türkiye hakkında emperyalist ülke imajını doğuracak davranışlardan sakınmak. İlişkileri geliştirirken Rusya ve diğer devletlerle rekabet değil işbirliği içine girmek.

Özet

Bu çalışmanın konusu, Türkiye'nin ve Türklerin Kırgızistan'daki imajıdır. Bu araştırmanın amacı Türkiye'nin ve Türklerin Kırgızistan'daki günümüzdeki imajının belirlenmesi ve Kırgızistanlıların Türkiye ve Türkler hakkında oluşan her hangi bir görüşünün arkasında yatan sebeplerin belirlenmesidir.

Bu çalışmada imaj araştırması üç farklı düzeyde yapılmıştır, bunlar ekonomik, siyasi ve kültürel alanlardır. Daha sonra bu üç boyutta elde edilen verilen birleştirilmesiyle Türkiye ve Türklerin Kırgızistan'daki imajı belirlenmiştir.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Bu diploma çalışmasının teorik kısmını oluşturan ilk iki bölümünde Kırgızistan'ın kısa tarihi sunulmuş ve ayrıca Kırgızistan tarihinin çeşitli aşamalarının edebi ve yazılı kaynaklarının incelenerek onlardaki Türkiye ve Türklerin imajının araştırılması yapılmıştır.

Bu çalışmanın ampirik kısmını oluşturan üçüncü bölümde ise, Kırgızistan halkı arasında basit rastlantı metoduyla yapılan anket çalışmasının sonuçları sunulmuştur.

Bu anket çalışmasının amacı ayrıca Kırgızistan halkının Türkiye ve Türkler hakkındaki çeşitli fikirlerinin belirlenmesiydi.

Anket uygulaması sonucunda elde edilen sonuçlar frekans analizi ve çapraz tablolar yöntemi uygulaması sonucunda ayrıntılı bir şekilde değerlendirilmiştir.

Çalışma sonucunda elde edilen veriler, çalışmanın başında öne sürülen hipotezleri desteklemiştir.

Anket sonucunda elde edilen bilgilere göre Kırgızistanlılar Türkiye ve Türk halkını iyi bir şekilde tanımaktadır. Türkiye'nin ve Türklerin imajı Kırgızistan nüfusunun gözünde, verilen tanımlamalara göre oldukça karışık ve çeşitli bir nitelik taşımaktadır. Ama yine de verilen cevapların çoğunun olumlu veya tarafsız bir nitelik taşımasından hareketle, diyebiliriz ki, Türklerin ve Türkiye'nin bugünkü imajı olumludur.

Ancak yine de Kırgızistan halkı Türkler hakkında belirli bir düzeyde güvensizlik ve şüphe duymaktadırlar. Bunun sebebi eski zamanlardan kalan önyargılar ve günümüz Türkiye'sinin politikası ile halkının davranışları olabilir.

SUMMARY

Subject of this study is the image of Turkey and The Turks in Kirghizistan. The purpose of this research is to determine the current image of Turkey and the Turks in Kirghizistan and to determine the background reasons of any opinions aroused among Kirghiz about Turkey and Turks.

In this thesis the image research is made on three different levels, these are on economic, political and cultural fields. Afterwards by combining the data obtained on these three dimensions, the image of Turkey and the Turks in Kirghizistan is designated.

The work is formed of three parts. On initial two parts of this thesis which forms the theoretical section, a short historical story of Kirghizistan is presented and furthermore literary and written resources belonging to various stages of Kirghizistan's history is investigated through and Turkey's image and the Turks' image in those sources was researched.

On the third part which forms the empirical section, the results of public survey is presented which is made by simple incidence method.

Results obtained by the public survey are evaluated detailedly by frequency analysis and crosswise (transversal) tables.

The data obtained at the end of the study supported the hypothesis which was put forward at the beginning of this work.

According to the information obtained by the public survey it has been established Kirghiz know Turkey and the Turkish Public very well. The image of Turkey and the Turks among the Kirghiz population is quite complicated and has different qualities. By starting from that most of the answers were positive and have a neutral quality, the current image of Turkey and Turks is positive.

Only The Kirghiz Public has a lack of confidence and feel suspicious about the Turks to some certain level. The reason of this is the prejudicial opinions from the past and the present Turkish politics and the public's behaviour.

KAYNAKÇA:

ABDUL GAZİ (1914), (çev. Sablukova,T),Türklerin Soy Ağacı: Hivin hanı Abdül-Gazi'nin Eseri,(1914) (Rodoslovnoye drevo türkovi), Kazan

ABRAHMANOV, YU.,(1991)1916 Günlükler, Stalin'a mektupları (Dnevnik, Pisma K Stalinu), Frunze: İlim Yayınevi

ABRAMZON, S.M., (1990) Kırgızlar ve Onların Etnik Genetik ve Tarihî Kültürel İlişkileri, Bişkek: Akademiya Nauk Yayınevi

AGİBALOV E.V., DONSKOY G.M., (1991)Orta çağ tarihi, Orta okul 7. sınıf için tarih ders kitabı (Uchebnik istorii dliya 7 klassa) , Moskova: Prosveşeniye Yayınevi

AKADEMİYA NAUK SSSR, (1965),Modern Türkiye,Moskova: Nauka Yayınları

AKADEMİYA NAUK SSSR, (1981), SSCB ve Türkiye (1917 – 1978)(SSSR i Turtsiya 1917 – 1978), Moskova: Nauka Yayınları

ALPORT, G.W., (1954) The Nature of Pregudice, Reading, Mass, Washington

AYMERMAHER, K., BORDUKOVA, G., (1999) ,Sovyet ve Eski Sovyet ülkelerinde milli durumlar (Natsionalniye istorii v Sovetskom i Post Sovetskom gosudarstvah), Moskova:Airo – XX Yayınları

BADAK, A.N., VOYNIÇ, İ., VOLÇEK,N.,(1996), Genel Tarih (Vseobshaya İstoriya), Minsk: Literatura Yayınevi

BARTOLD,V.V., (1963), Kırgızlar Tarihî Deneme, 2. Cilt, I. Basım, Moskova: Nauka Yayınevi

BEDÜK, A.,(2004) Marka İmaj ve ihracata etkiler, Konya ,Selçuk Üniversitesi.
<http://www.ekometre.com>

- BEHRAMOĞLU, A., (2005) Dünyada Türk İmgesi, İstanbul: Kitap yayınevi
- BİÇÜRİN, N.,(1950) “Eski Zamanlarda Orta Asya’da Yaşayan Halkla Konusunda Bilgilerin Derlenmesi” 1. Cilt, Moskova; Leningrad: Nauka Yınevi
- BLOK, M., (1973) Antologiya istorii, Moskva: Prosvesheniye Yınevi
- BRAUN, D., (2005) Davinçi şifresi, Moskova: Matador Yayınları
- BROWN, R., (1995) Pregudice, its social Psyekology – Blackwell
- CHAROYEV, T.,(1994) Kırgızistan – Koloni // Kırgızlar ve Kırgızistan: Tarihi Kavramanın Yeni Deneyimi, Bişkek: Raritet İno Yayınları
- DANIYAROV, S.S.,(1964) XIX yüzyılın sonlarında ve XX yüzyılda Rus Kültürünün Kırgız Kültürünün gelişmesi üzerindeki geliştirici etkisi, Frunze: Akademiya Nauk Yayınları
- DJAMGERÇİNOV, B., (1959) Prisoyedşneniye Kırgızstana k Rossii, Moskva: Prosvesheniye Yınevi
- DÖNMEZ, A., (1989), Sosyal Psikoloji, İstanbul: Ara Yayıncılık
- ERDEM,M., (2000),Kırgız Türkleri,Ankara: ASAM Yayınları
- ERDOĞAN, İ., (2002) İletişimi Anlamak, Ankara: Erk Yayınları
- EREMEEV, D.E., (1980) Asya ve Avrupa’nın kavşagında “Türkiye ve Türkler hakkında”(Na stike Azii i Evropı “Ocherki o Turtsii i Turkah”), Moskova: Nauka Yınevi
- FEDEROVA, M.E., (1969) Hrestomatiya po drevne – russkoy literature, Moskva: Vıssşaya Şkola Yayınları
- FEDOSOV, İ.A., (1989) SSCB Tarihi (SSSR Tarihi), 8 sınıf ders kitabı (İstoriya SSSR uchebnik dliya 8 klassa), Frunze:Mektep Yınevi

GROMIKO,A.A., (1985) Sovyetler Birliği'nin Diş Politikası (Vneshniaya politika Sovetskogo Soyuzu), Moskova : Politizdat Yayınevi

GÜRSOY - NASKALİE., (2001) Bağımsız Kırgızistan Düğümler ve Çözümler,Ankara: T.C. Kültür Bakanlığ Yayınları

GÜZEL, H., ÇİÇEK, K., KOCA, S., (2001) Türkler ansiklopedisi, s.19, Ankara: Yeni Türkiye yayınları

GÜVENÇ, B., (1996)Türk Kimliği, , İstanbul: Remzi Kitapevi

GORDİLEVSKIY,V.A., (1962) “Seçilmiş Kompozisyonlar”(İzbranniye Soçineniya), Moskova: Doğu Edebiyat Yayınları

HUDYAKOV, Y., (!995) Asya'nın Enginliğinde. Bişkek: Raritet Yayınevi

JUNUŞALİYEV, D.D.,(1994) Agoniya Parti: Vzgrad iznutri, Kırgızlar ve Kırgızistan, Tarihi Kavramanın Yeni Deneyimi, Bishkek

JUNUŞALİYEV, D.D., (2003) Kırgız ve Kırgızistan tarihi, Bişkek: İlim Yayınları

JUNUŞALİYEV, D.D., KAKEEV,K.,PLOSKİH,V., (2003) “Kırgız Devletinin Yapısının Basamakları”, Bişkek: Kırgızistan Yayınevi

KAFESOĞLU, İ., (1984) Türk Milli Kültürü, 2. baskı, İstanbul:Remzi Yayınları

KAZIRBAYEV, P., (1996) 1916 – Cılkı Kırgızistandağı Kötörölüş (derleme). Kırgızistan Yayınevi, Bişkek, 1996.

KAKEEV,A.Ç., (2005) Vatan tarihi (Istoriya otechestva)Kratkiy kurs leksiy po istorii Kırgızstana, Bişkek: Raritet İnfı Yayınları

KARAYEVA, O., (1994) “Kırgızlar Hakkında Doğu Müellifleri” Bişkek, Kırgızistan Yayınları

KARAYEVA, O., (1983) “Karahana Kağanlığı'nın Tarihi” (X – başlangıç XIII yüzyıl) İstoriya Karahanidov (Xnachalo XIII vekov), Frunze, İlim Yayınları

KARAMZİN, İ.M., (2001)(1824), Rus Devleti Tarihi, Sankt Petersburg, Neva Yayınları

KAYA,B., (1989) Modern Pazarlama ve Tanıtmada Lobiciliğin Rolü ve Önemi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi

KESSELBRENKER,G.L., (1987) Hronika Odnoy Diplomaticheskoy Karieri, Moskova:MGİMO Yayınları

KON,İ.S., (1971) Milli karakter sorunu Tarih ve Psikoloji (K probleme natsionalnogo haraktera İstoriya i Psihologiya), Moskova

KIRGIZLAR VE KIRGIZİSTAN KONUSUNDA MATERYALLER, (1973), Moskova: Akademiya Nauk Yayınları

KRİVOĞUZ, İ.M., (1989),Yeni Tarih 1871 – 1917 yıllar arası (Novaya İstoriya 1871 1917), Orta okulun 9. sınıf için ders kitabı , Moskova: Prosvesheniye yayınevi

KRİVOĞUZ, İ.M., (1992),Novaya İstoriya, (1871 1917), Orta okulun 9. sınıf için ders kitabı (Novaya İstoriya 1871 – 1917 uchebnik dliya 9 klassov sredney shkoly ,Bişkek:Mektep yayınevi

KYUNER,N.V., (1961) “Güney Sibiryaya ve Orta Asya ve Uzak Doğu Halkları Hakkında Çin Bilgileri”,Moskova: Nauka Yayınevi

LEVASHOV, P.A., (1789) Tsaregrad mektupları (Tsaregradskiye pisma), Sankt Petersburg (<http://his.1.september.ru>)

MİROSHNİCHENKO, D.V., (1995) Modern Rus topluluğunda milli kalıplar(Natsionalniye predrasudki v sovremennom Rossiyskom obshestve), Moskova

MOKRİNİN, V., PLOSKİH, V., (1996) “Bars Beg ve Enisey Kırgızlarının Devlet Yapısı” “Kırgız Devletinin Kaynakları”(Bars Bek i Gosudarstvennost Eniseyskih Kirgizov, Bişkek: Kırgızistan Yayınları

MOKRİNİN, V., PLOSKİH, V., (1995) Kırgızistan Tarihi, 8- 9 sınıf okul ders kitabı (İstoriya Kırgızistana uchebnik istorii dliya 8 – 9 klassov),Bişkek: Kırgızistan Yayınevi

MUCUK, İ., (1990), Pazarlama İlkeleri, 5. Basım, İstanbul: Der Yayınları

NOVIÇEV, A.D., (1968) Türkiye Tarihi (İstoriya Turtsii çast I 1792 – 1839 godı), Leningrad: Leningradskii universitet Yayınevi,

PAKER, O., (1996), Atıf Karmaşıklığı Uçlara Kayma ve Kalıp yargı Kullanma Eğilimleri, İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal bilimler Enstitüsü

PARİĞİN, D.B., (1996) Toplumsal ruh hali (Obshestvennoye nastroyeniye), Moskova

PLOSKİH, V., (2003) “Kırgızların ve Kırgızistan’ın Tarihi” (İstoriya Kirgizov i Kırgızstana), Bişkek : Raritet İno Yayınevi

PLOSKİH, V., (2004) Okuma Kitabı (Hrestomatiya Kniga dlia Chteniya), Bişkek: Kırgızistan Yayınevi

POPESCU, M., (2004), Moldova’da Türkiye’nin ve Türklerin imajı, Ankara Üniversitesi Sosyal bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi

PROHOROV, A.M., (1984) Sovyet Ansiklopedik Sözlük (Sovetskiy Entsiklopedicheskiy slovar), Moskova: Sovyet Ansiklopedisi Yayınevi

PUŞKİN, A.S., (2001)Erzurum Yolculuğu (çev.A.Behramoğlu),İstanbul:Adam Yayınları

PUŞKİN, A.S., (1981)Erzurum Yolcuğu (Puteşestvsye v Erzrum), Moskova: Hudojestvennaya literatura Yayınları

RUD, L.A., (1999) Kırgız Cumhuriyeti'nin ilk Cumhurbaşkanı Aksar Akayev, Ankara: Sevinç Matbaası Öfset ve Tipo Tesisleri

SAPARAŞIYEV, D., (1995) XVIII yüzyılda Kırgız halkının Ruslarla ve Komşu Halklarla Karşılıklı İlişkileri Sosedskiye vzaimootnosheniya Kırgızkogo naroda s Russkimi v XVIII veke), Bişkek

SARAY, M., (1999) Yeni Türk Cumhuriyetleri tarihi, Ankara: Türk Tarihi Kurumu Yayınları

SARAY, M., (2004) Modern Kırgızistan'ın doğuşu, Ankara: TİKA Yayınları

SEMENOV, V.P., (1962) Rodos Savaşı (Voyna v Rodose), Leningrad

STALİN, İ.V., (1921), Sovyet Rusya'sında milliyet sorunları (Natsionalniye voprosı v Sovetskoy Rossii), Moskova: Devlet Yayınları

ŞADİHANOV, E., (1999) Sovyetler Birliği ve Sovyetler sonrası BDT Cumhuriyetleri Tarih Kitaplarında Türk İmajı, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi

TARİH I DERS KİTABI, (2004), İstanbul: Yaşar Kopraman Ilıcak Matbaacılık A.Ş. Yayınları

TEZCAN, A., (1973), Türklerle ilgili Stereotipler (Kalıp Yargılar) Ve Türk Değerleri Üzerine bir deneme, Ankara:Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi

TOGAN, A.Z.V., (1982) Bugünkü Türkili, Türkistan ve Yakın tarihi, İstanbul: Enderun Kitabevi

TOLUNGUÇ, A.Ç., (1999), Turizmde tanıtım ve reklam, Ankara: Media Cat Yayınları

TOLUNGÜÇ, A.Ç., (2000) Tanıtma ve Reklam, Ankara: Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Reklam Atölyesi

TOPÇUOĞLU, İ.S., (1975) Savaş ve Dostluk, Türk – Sovyet İlişkileri, İstanbul: Yar Yayınları

URAZOVA, E.İ., (1997) Türkiye – Siyasetin ve Ekonomisinin Bugünkü Sorunları (Turtsiya Sovremenniye problemi Ekonomiki i Politik), Rusya İlimler Akademisi, Moskova: İvpak Yayınevi

VERESHAGİN, V.V., (1902) Savaşta, Ressam Vereshagin'in 1877 yılı Rus – Türk savaşı Anıları (Vospominaniya o Russko – Turetskoy voyne 1877 goda hudojnika Vereshagina), Moskova

VOROPAYEVA, V.A., (2004) Hrestomatiya po istorii Kırgızstana, Bişkek: Raritet info Yayınevi

YALÇINKAYA, A., (1998) Turan, İtler, Türk Cumhuriyetleri ve Boru Hatları kitabının sunuş yazısı, İstanbul: Balgam Yayınları

ZAKİROV, U., (1996) Kırgız Sancırası (Seceresi), Bişkek

ZEYBEK,N.K., (1997)Türk Olmak, Ankara: Ocak Yayınları

ZİMA, A.G., (1966), Kırgızistan'da Ekim Devriminin zaferi (Pobeda oktiyabrskoy revolutsii v Kırgızstane), Frunze:İlim yayınevi

WHEATCROFT, A., (2004),Korkunç Türk,İstanbul: Aykırı Yayıncılık

www.bulak.kg

www.deik.org.tr

www.NSC.gov.kg

www.gov.kg

www.kyrgyzinvest.kg

www.kültür.gov.tr

www.htmlreferat.ru

www.igeme.org.tr

www.ekometre.com

www.tpankara.org.tr

www.verkac.org

www.dtm.gov.tr

www.gazetasng.ru

www.gazeta.kg

MAKALE:

AKKAYA, E., (1999), “Marka İmajı Bileşenleri, Otomobil Sektöründe Bir Uygulama” 4. ulusal Pazarlama Kongresi, 18 – 20 Kasım, Hatay

AVŞAR, (1997),Avrasya Etüdüleri, Ankara

BEZBORODOVA,O., (2001),” Boğazın Beyaz Duvarlarından”(Belye steni Bosfora), Veçerniy Bişkek, 30 mart, No:60

BUDAK, F., (1997) Kırgızistan’ın Dünü, Bugünü, Yarını, Yeni Türkiye, Türkiye Dünyası Özel Sayısı II, Temmuz – Ağustos, yıl: 3, sayı :16

CERTLER, E., (2001), “Pazar Savaşı ve Markalar”, Patent ve Marka Dünyası, Yıl:3, Sayı:11

CLAUDE, C., (1988) (1991), Türklerin Anadoluya İlk Girişi. XI yy İkinci yarısı. Ankara: TTK X Junuşaliyev D. Burjuva ideolojisiyle nasıl mücadele ediliyordu, Vestnik Vremeni, Bishkek, No:1

GAZİYEV, A., (1992) Bars Bek - Kırgızların Kağanı (Bars Bek Kagan Kırgızov),
Literaturniy Kırgızstan, No:1

GAZİYEV, A., (1992) Çabıt, Almanah Proriv, Bişkek

GLOBOVA, S., (2001),” Türkiye kelimesinden hareketle” (Turtsiya ot slov k delu),28 Şubat, No: 14

GÜVENÇ,B., (1997), “Türk Dünyası’nın Kimliği”, Yeni Türkiye, Sayı:15

JOHANSON, J. K., (1989) “Determinants and Effect of the Use of Made in Labels”,
International Marketing Review, Vol:6, No:1

İŞGÖR, T., (2001), “Patent, Marka ve Endüstriyel Tasarım”, Yeni İpek Yolu
Dergisi, Konya Ticaret Odası Yayınları, yıl.14, sayı:161, Aralık

KASIBEKOV, A., (2005) Yardımsever Diplomatlar (Serdobolniye Dıplomati),
Veçerniy Bişkek,19 Haziran, No: 135

KİM, E., (2005), “Bizim çabamız – sosyal güvenliktir”(Nahsa zabota sotsialnaya
bezopasnost),Veçerniy Bişkek,10 Mart, No: 45

MAMBETOV, (2005),”Kırgız – Türk Rüşvetçiler” (Kırgızsko turetskaya
korruptsiya) kak ona est), MSN No122

MAMUNOV,N., (2000) “Doruğun üzerinde büyük Turgutun ruhu uçmaktaydı”
(Nad pravdoy vital duh Turguta), 11 Nisan, No: 37

NEMETSKAYA VOLNA, (2002), “ İstanbuldaki Patlamalar ve Orta Asya’da
güvenlik “(Vzrıvı v stambule i bezopasnost v Sredney Azii), www.gazeta.kg

OKAY, (1999) , “Marka ile Kurum İmajı Arasındaki Bağlantı ve İmaj Transferi,
İletişim Dergisi

RUZALİYEV, O., (2002),” Avrupa Birleşiyor, Asya ne yapıyor?”(Evropa
obedinaetsia, a chto delayet aziya) www.gazeta.kg

SAGİNOVA, T., (2000) "Beta'da Çay içmek"(Chayepitiye v BETE), Slovo Kırgızstana, No: 74

SAGİNOVA, T., (2000), Stadyum üzerinde beş yıldız"(Piyat zvezd nad stadionom), Slovo Kırgızstana, 24 Ekim, No: 118

SALTAYEVA, A., (2002) "Dostluk ve Bilgi şehri temeli atılmıştır"(Zalojena osnova Goroda Drujbi i znaniy), Slovo Kırgızstana 2 Haziran, No. 69

SLASHEVA, T., (2003) "Ortaklığa "Evet" dendi"(Sotrudnichestvu skazano da), Slovo Kırgızstana, 20 Mayıs, No: 53

SLOVO KIRGIZSTANA, (2004), "Bilgi asıl yatırımdır"(Nastoyashiy vklad znaniya) ,23 Haziran 2004, No: 69

SLOVO KIRGIZSTANA, (2005),"Türk kıyıları gün geçtikçe biza yakın oluyor"(Vse blije k nam bereg Turetskiy),18 Şubat, No: 32

SLOVO KIRGIZSTANA, (2002) " Kırgız Dilinde Atatürk"(Atatürk na kırgızskom yazıke), Slovo Kırgızstana 7 Şubat, No: 14

SLOVO KIRGIZSTANA, (2005), "Türkiye Başbakanı Recep Erdoğanla" (Turtsiya s premyer ministrom Recepom Erdoğanom),20 Eylül, No: 94

SNG GAZETA , (2002)," Türkiye Orta Asya'yı keşfediyor", www.gazeta.kg

TİKA(1995) Kırgızistan Ülke Raporu No 14, Ankara: Türk İşbirliği ve Kalkınma Ajansı Yayınları

TİKA(1996) Avrasya Dosyası, sayı 53, Mart

TİKA(2005) Kırgızistan Ülke raporu, Ülke Profilleri

TURKMENOV, U., (2005)," Her zaman Birlikte Olacağız"(Mı vsegda budem vmeste), Slovo Kırgızstana,11 Mayıs, No: 47

TUZOV, A., (2004) “İyi Bir Yola”(V dobrıy put) Veçerniy Bışkek,15 Aralık, No: 295

VEÇERNİY BİŞKEK, (2004) 16. Eylül, No: 173

EK – 1

ANKET

Bu anket formu A.Ü.Sosyal Bilimler Enstitüsü, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü Yüksek Lisans öğrencisi, Kırgızistan uyruklu Viktoria Malaşenok tarafından, Kırgızistan’da Türkiye’nin ve Türklerin imajını tespit etmek amacıyla hazırlanmıştır. Soruları yanıtlarken aşağıdaki hususları göz önünde bulundurmanız rica olunur:

- Elinizdeki anket formu bir test değildir, onun için sonunda herhangi bir puanlama söz konusu değildir; anket sonuçları kişisel değil, genel olarak değerlendirilecektir.
- Sizin birey olarak hüviyetiniz bizi ilgilendirmemektedir, bu yüzden sizden ad - soyadı istenmemektedir. Böylece, sonuçlar değerlendirilirken hangi anket kime ait olduğun bilinmeyecektir;
- Sonuçlar anket sahibi YL öğrencisi Viktoria Malaşenok tarafından istatistiksel özet tablolar haline getirilerek yurtdışında savunacağı YL tezine dahil edileceğinden ve konuya olabildiğince objektif sonuçlar getirilmesi istenildiğinden dolayı her soruyu çok dikkatli okuduktan sonra içten ve samimi cevap vermeniz rica olunur.

Katkılınızdan Dolayı Teşekkür Ederiz!

1. Cinsiyetiniz: Kadın ( ) Erkek ( ) 2. Yaşınız: .....
3. Etnik kökeniz: .....
4. Vatandaşlığınız ..... 5. Mesleğiniz.....
6. Uğraşınız (şimdiki zamanda işiniz): .....
7. Ailenizin yaşadığı bölgesidir aşağıdakilerden hangisidir?:
Çuy bölgesi ( ) Narın bölgesi ( ) Issık Göl bölgesi ( )
Batken bölgesi ( ) Talas bölgesi ( ) Oş bölgesi ( )
Calal – Abad bölgesi ( )
8. Ailenizin yerleşim birimi: Köy ( ) İlçe ( ) İl ( )
9. Eğitim durumu: İlkokul ( ) Ortaokul ( ) Meslek Yüksek Okulu ( )
Kolej – Teknikum ( ) Lise ( ) Üniversite – Akademi – Enstitü ( ) YL ve üstü ( )
10. Türkiye’yi hiç ziyaret ettiniz mi? Cevabınız “EVET” ise ne kadar kaldınız?
Evet ( ) Hayır ( ) Kalış süresi ( )
11. Ziyaretinizin amacı neydi? Eğitim ( ) Ticari ( ) İş ( )
Turistik ( ) Akraba veya Arkadaş Ziyareti ( ) Diğer .....
12. Sizce Türkiye hangi kıtada bulunmaktadır?: Asya ( ) Afrika ( ) Amerika ( )
Avrupa ( ) Avustralya ( ) Avrasya ( )
13. Aşağıdaki şehirler hangi ülkelere aittir? (Ülkelerin karşısındaki parantez içine şehrin numarası koyarak ülkelere göre eşleştiriniz)
1)İstanbul 4)Atina 7) Samarkand 10) Roma 13)Ankara 16) Madrid 19) İzmir
2)Buhara 5) Venezya 8) Antalya 11) Barselona 14)Bagdat 17)Van 20) Napoli
3)Isparta 6) Porto 9) Kastorya 12) Damask 15) Trabzon 18)Aleppo 21) Fethiye

Türkiye (.....	Yunanistan (.....)
Portekiz (.....)	Irak (.....)
İran (.....)	İtalya (.....)
İsviçre (.....)	İspanya (.....)
Özbekistan (.....)	Suriye (.....)
14. Aşağıdaki Turistik yerlerden hangileri Türkiye’ye aittir? (Parantez içinde X işareti koyarak işaretleyiniz)
Dubai ( ) Marmaris ( ) Sicilya ( ) Antalya ( ) Abu – Dabi ( ) Alanya ( )
Rodos ( ) Varna ( ) Krit ( ) İbiza ( ) Soçi ( ) Kann ( )
Şarjda ( ) İzmir ( ) Mayorka ( ) Sivilya ( ) Nis ( ) Barselona ( )
Atina ( ) Sofya ( ) Soloniki ( ) Palmira ( ) Sevastopol ( ) Kırım ( )

15. Aşağıdaki dünya eserlerden hangileri Türkiye’dedir? (Parantez içinde X işareti koyarak işaretleyiniz)

Piramide ( )	Truva atı ( )	Maryam anne evi ( )	Taj – Mahal ( )
Nuh’un gemisi ( )	Niagara şelalesi ( )	Babil kulesi ( )	Aya Sofya ( )
Eyfel Kulesi ( )	Kolezyon ( )	Aspendos ( )	Özgürlük anıtı ( )
Artemis tanınağı ( )	Kapadokya ( )	Zeus Heykeli ( )	Pamuk kale ( )
Top Kapı sarayı ( )	İskender Feneri ( )	Babil’in asma bahçeleri ( )	

16. Türkiye’yi ve Türkleri en çok hangi kaynaklardan tanıdınız? (1’den başlayınca Rakım koyarak öncelik sırasına göre belirtiniz)

Tarih Ders Kitaplarından ( )	Gazete ve Dergilerden ( )
Arkadaşlardan ( )	TV’den ( )
İnternet’ten ( )	Büyüklerin Anlattıklarından ( )
Ziyaret Ederek ( )	Diğer .....

17. Türkiye ülkesi sizin için ne anlam ifade ediyor? (Parantez içinde X işareti koyarak işaretleyiniz)

Türklerin yaşadığın ülke ( )	Herhangi bir yabancı ülke ( )	Gelişmiş bir ülke ( )
Demokratik bir ülke ( )	Laik bir ülke ( )	
Demokratik olmayan ülke ( )	Müslüman bir ülke ( )	Turistik bir ülke ( )
Kırgızistan’ı destekleyen bir ülke ( )	Sanayi bir ülke ( )	
Modern bir ülke ( )	Ziyaret etmek istediğim bir ülke ( )	
Doğu ülkesi ( )	Kırgızistan’a hiçbir destek vermeyen ülke ( )	
İş ortaklığı yaptığımız bir ülke ( )	Batı ülkesi ( )	
Asla gitmek istemediğim bir ülke ( )		
Hiçbir ortaklığımız olmayan bir ülke ( )		

18. Türk halkı sizin için ne anlam ifade ediyor? (Parantez içinde X işareti koyarak işaretleyiniz)

- Türkiye’de yaşayan halk ( )   Dünyada yaşayan herhangi bir yabancı halk ( )
Barbar bir halk ( )   Neşeli bir halk ( )   Korkak bir halk ( )
Modern bir halk ( )
Tarihin eski dönemlerinde aynı millete mensup olduğumuz halk ( )
Mert bir halk ( )   Agresif bir halk ( )
Kardeş halkı ( )   Halkımızla hiçbir benzerlik sahip olmayan halkı ( )
Ağır başlı bir halk ( )   Karamsar düşüncelere sahip olan halk ( )
Düşüncesiz bir halk ( )   Dürüst bir halk ( )
Pasif bir halk ( )
Hem tarihte hem günümüzde halkımızla aynı millet olarak düşündüğümüz bir halk ( )
Vatansever olmayan bir halk ( )   Misafirperver bir halk ( )   Yalancı bir halk ( )
Yaratıcı bir halk ( )   Savaşçı bir halk ( )   Vatansever bir halk ( )
Güvenilmez bir halkı ( )   Kültür bir halk ( )   Dindar bir halk ( )
Gelişmemiş bir halk ( )   Barışsever bir halk ( )   Aptal bir halk ( )
Güvenilir bir halk ( )   Tanrıtanımaz bir halk ( )
Diğer .....

19. Türklere karşı en kuvvetli duygunuz nedir? (Parantez içinde X işaret koyarak belirtiniz)

- Sempati ( )   Korku ( )   Şüphe ( )   Sevgi ( )
Nefret ( )   Hayranlık ( )   Güvensizlik ( )   Minnettarlık ( )
Hiçbir Şey Hissetmiyorum ( )   Diğer .....

20. Sizce, sizin etnik grubunuz ve Türklere arasında herhangi bir ortak nokta var mı?

Aşağıdakilerden önem sırasına göre sıralayınız (parantez içinde “1;2; 3, v.b ” koyarak öncelik sırasına göre belirtiniz). Benzerlik yoksa hiçbir işaret koymayınız.

- Gelenekler ( )   Din ( )   Kültür ( )   Dil ( )   Siyaset ( )
Yaşam Tarzı ( )   Davranış ( )   Giyim tarzı ( )   Ortak geçmişi ( )
Ekonomik düzeni ( )   Diğer .....

21. Aşağıdaki sıfatlarla belirtilen ülkelerin halkını tanımlayınız. Her ülke karşısına en fazla 5 uygun kavram seçerek ülkeye karşı yazınız.

Güvenilir	Savaşçı	Sempatik
Kadınlara düşkün	Yaratıcı	Saygılı
Tembel	Modern	Çalışkan
Düşünceli	Barbar	İçkiye düşkün
Geleneklere bağlı	Çok açık giyinen	İntikamcı
Dürüst	Kanunlara saygı duyan	Vatansever
Şakacı	Güler yüzlü	Cesur
Vahşi	Yalancı	İnatçı
Aç gözlü	Misafirperver	Acımasız
Sömürücü	Yardımsever	Cana Yakın
Agresif	Bilgisiz	Terbiyeli
Dindar	Dost	Kibar
Fanatik	Samimi	Güvenilmez
Çirkin	Soğukkanlı	Uzun giysilerle sarılı
Kurnaz	Milletçi	Diğer .....

Rusya .....

Amerika .....

Almanya .....

Türkiye .....

Özbekistan .....

Kırgızistan .....

Arabistan .....

Çin .....

Kazakistan .....

Kore .....

22. “Türkiye ve Türk” kavramları aklınıza neyi getiriyor? Birkaç uygun sıfatlar seçerek işaretleyiniz

Medeniyet ( )	Deniz ( )	Haremler ( )	Mal Pazarı ( )	Sultanlar ( )
Deri monte ( )	Tatil yerleri ( )	Baklava ( )	Nargile ( )	Tarkan ( )
Eğlence ( )	Tarihi yerler ( )	Fuğuş ( )	Rakı ( )	Kebab ( )
Dandık yollar ( )	Geniş aydınlık sokaklar ( )	Göbek dansı ( )	Kavgalar ( )	
Camiler ( )	Cinayetler ( )	Depremler ( )	Huzur ( )	Doğa ( )
Terör ( )	Şalvar ( )	Misafirperverlik ( )	Mafya ( )	
Yüksek binalar ( )	Zengin insanlar ( )	Fanatizm ( )	Güvenlik ( )	Yoksulluk ( )
Yasaklar ( )	Devrimler ( )	Yardımsever insanlar ( )	Tutucu ( )	
Savaş ( )	Güvensizlik ( )	Diğer		

23. Aşağıdaki devletleri 22 sorudaki kelimelerle tanımlayınız. Her devlet adı karşısına uygun bulunduğunuz üçer kelimeyi yazınız.

Rus İmparatorluğu: .....
SSCB: .....
Rus Federasyonu: .....
Osman İmparatorluğu: .....
Türk Cumhuriyeti: .....

24. Aşağıdaki ülke adıyla verilen sıfatları uygun bir şekilde eşleştirin. Her ülke karşısına parantez içine sıfatın numarası yazınız.

1. Laik   6. Kapitalist   11. İslam
2. Hukuki   7. Komünist   12. Sultanlık
3. Krallık   8. Meclis cumh.   13. Demokratik
4. Ulusal cumh.   9. Otoriter   14. Sosyalist
5. Federatif   10. Cumhuriyet

Ürdün ( )   Cezayir ( )   Türkiye ( )   Brezilya ( )   ABD ( )
Kırgızistan ( )   İran ( )   Fransa ( )   Çin ( )   Umman ( )
Rusya ( )   Vietnam ( )   Türkmenistan ( )   Özbekistan ( )

25. Aşağıdakilerden hangisi Türkiye’de uygulanan yönetim biçimidir? Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.

Demokratik ( )   Laik ( )   Komünist ( )   Krallık ( )
Diktatör ( )   İslam ( )   Kapitalist ( )   Federatif ( )
Meclis Cumhuriyeti ( )   Cumhurbaşkan Cumhuriyeti ( )

26. Aşağıdaki ülkelerden hangisiyle dostane ilişkiler kurmak istersiniz? Önem sırasına göre sıralayınız (parantez içinde rakam koyarak belirtiniz)

ABD ( )   Çin ( )   Kazakistan ( )   Japon ( )   Rusya ( )
Özbekistan ( )   Kore ( )   Tacikistan ( )   Türkiye ( )   Diğer .....( )

27. Kırgızistan’ın pazarında en çok rastlanan mallar hangi ülkeye aittir. Önem sırasına göre sıralayınız (parantez içinde rakam koyarak belirtiniz).

Türkiye ( )   Hindistan ( )   Kore ( )   Tayland ( )   Çin ( )   Fransa ( )
Suriye ( )   Polonya ( )   Rusya ( )   Kırgızistan ( )   İran ( )   Diğer ..... ( )

28. Aşağıdaki hangi ülkelerin ürünlerini tercih edersiniz? Önem sırasına göre sıralayınız (parantez içinde rakam koyarak belirtiniz).

Rusya ( )   Kırgızistan ( )   Türkiye ( )   Kore ( )   Almanya ( )   İtalya ( )
Japonya ( )   Suriye ( )   Çin ( )   Fransa ( )   Tayland ( )   Diğer.....( )

29. Tercihlerinizin nedeni aşağıdakilerden hangisidir? En önemli öncelliğe göre sıralayınız.

Daha Kaliteli ( )   Daha Estetik ( )
Daha Ucuz ( )   Daha Kolay Bulunabilir ( )
Servisi Daha İyi ( )   Daha Uzun Garantili ( )

30. Aşağıdaki ürün markalarını ülke adıyla eşleştirin. Parantez içine uygun bulunduğunuz markaların sayısı koyarak belirtiniz.

1. Sony	4. Dastan	7. Vestel	10. Thompson	13. Samsung	16. Rubin
2. Phillips	5. İndesit	8. Nokia	11. Grundik	14. Beko	17. Kia
3. Vega	6. Nissan	9. Bosh	12. Panasonic	15. Arçelik	

Rusya (.....)	Kırgızistan (.....)
Türkiye (.....)	İtalya (.....)
Kore (.....)	Almanya (.....)
Finlandiya (.....)	Fransa (.....)
Japonya (.....)	Hollanda (.....)

31. En çok kullandığınız Türk malları nelerdir? Parantez içine 1’den başlayınca rakam koyarak öncelik sırasına göre sıralayınız.

Tekstil Ürünleri ( )	Beyaz Eşya ( )	Temizlik Malzemeleri ( )
Kırtasiye ( )	Hediyelik Eşya ( )	Mobilya ( )
İnşaat Malzemeleri ( )	Gıda Ürünleri ( )	Oto Yedek Parça ( )
Diğer	( )	

32. Aşağıdaki Türkiye’de üretilen ürünler arasından kalitesine göre sıralayınız. Parantez içinde 1’den başlayınca uygun rakam koyunuz.

Tekstil Ürünleri ( )	Beyaz Eşya ( )	Temizlik Malzemeleri ( )
Kırtasiye ( )	Hediyelik Eşya ( )	Mobilya ( )
İnşaat Malzemeleri ( )	Gıda Ürünleri ( )	Oto Yedek Parça ( )
Diğer	( )	

33. Sızce, Kırgızistan’a yatırımlar en çok yapan aşağıdaki ülkelerden hangisidir. Üç tanesini öncelik sırasına göre sıralayınız.

ABD ( ) Rusya ( ) Çin ( ) Türkiye ( ) Kanada ( ) İsviçre ( )

34. Aşağıdaki Cumhurbaşkanlarını görev yaptıkları ülkelerle eşleştiriniz. Parantez içinde Cumhurbaşkanlarının isimlerinin sayı numarasını koyarak belirtiniz.

1. Celal Talabani	6. Ahmet Necdet Sezer	11. Horst Köhler
2. İslam Karimov	7. Kurmanbek Bakiyev	12. Ahmedin Necat
3. Burhaneddin Rabbani	8. Jacques Chirac	13. Saparmurat Niyazov
4. İlham Aliyev	9. Vladimir Putin	14. Viktor Yuşenko
5. Georgi Parvanov	10. Beşar Esad	15. Geoge Bush

ABD ( )	Suriye ( )	Irak ( )	İran ( )	Türkiye ( )
Almanya ( )	Özbekistan ( )	Kırgızistan ( )	Fransa ( )	Afganistan ( )
Rusya ( )	Ukrayna ( )	Türkmenistan ( )	Azerbaycan ( )	Bulgaristan ( )

35. Sızce, Türkiye

Tarım ülkesi ( ) Sanayi ülkesi ( ) Turizm ülkesi ( )

36. Aşağıdaki Başbakanlarını görev yaptıkları ülkelerle eşleştiriniz. Parantez içinde başbakanlarının isimlerinin sayı numarasını koyarak belirtiniz.

1. Angela Merkel	5. Dominique de Villepin	9. Utkur Sultanov
2. Mihail Kasyanov	6. İbrahim Caferi	10. Recep Tayip Erdoğan
3. Artur Rasizaade	7. Viktor Yanukoviç	11. Feliks Kulov
4. Sergey Stanişev	8. Muhamed Naji İtri	12. Hamid Karzai

Afganistan ( )	Bulgaristan ( )	Irak ( )	Fransa ( )
Almanya ( )	Özbekistan ( )	Rusya ( )	Suriye ( )
Azerbaycan ( )	Ukrayna ( )	Kırgızistan ( )	Türkiye ( )

37. Aşağıdaki kahramanlar hangi ülkelere aittir? Parantez içine kahramanların sayı numarasını koyarak belirtiniz.

1. Nelson Mandela	4. Atatürk	7. İndira Gandhi	10. Diana	12. Lenin
2. Kurmadjan Datka	5. Cengiz Han	8. Linkoln	11. Cherchel	13. Baytik
3. Robin Good	6. Che Guarra	9. Fatih Sultan Mehmet		

Türkiye ( )	Hindistan ( )	İngiltera ( )	Rusya ( )	Kırgızistan ( )
Moğol ( )	ABD ( )	Argentina ( )	Güney Afrika Cumhuriyeti ( )	

38. Aşağıdaki Meclis başkanları görev yaptıkları ülkelerle eşleştiriniz. Parantez içinde Meclis başkanlarının isimlerinin sayı numarasını koyarak belirtiniz.

1. Bülent Arınç	4. Erkin Halilov	7. Oktay Asadov
2. Georgi Pirinski	5. Mahmud Al Abraş	8. Muhammet Yunus Kanuni
3. Gulam Ali Haddat Adil	6. Jean – Louis Debre	9. Wolfgang Thierse

Özbekistan ( )	Türkiye ( )	Azerbaycan ( )	İran ( )	Fransa ( )
Almanya ( )	Bulgaristan ( )	Suriye ( )	Afganistan ( )	

39. Aşağıdaki sanatçılar hangi ülkelerin sanatçılarıdır? İsimleri parantez içinde sayı numaralarını koyarak ülkelere göre eşleştirin.

1. Aşar	6. Ceb Mami Khaled	11. Mustafa Sandal	16. Yıldız Osmonova
2. Amru Diab	7. Sezen Aksu	12. Şahzod	17. Alla Pugaçova
3. Batırhan	8. Eles	13. Tarkan	18. Dado
4. Roza Rımbayeva	9. Avraam Russo	14. Nato	19. Anvar Sanayev
5. Teoman	10. Filipp Kirkorov	15. Barış Manço	20. Samira Said

İran ( )	Suriye ( )	Kazakistan ( )	Arabistan ( )
Özbekistan ( )	Rusya ( )	Türkiye ( )	Kırgızistan ( )

40. Aşağıdaki filmlerden hangisi Türk filmidir?

Köle İzaura ( )   Serseri ( )   Çalı Kuşu ( )   Üç yaşlı kadın ( )
Maymun ( )   Kurtlar İmparatorluğu ( )   Çöpçüler kralı ( )

41. Aşağıdaki yazarlar ve şairler hangi ülkelerin yazarları ve şairlerdir? İsimleri parantez içinde sayı numaralarını koyarak ülkelere göre eşleştirin.

1.Cengiz Aytmatov   6. Adıl Yakubov   11.Orhan Pamuk   16. Aleksey Tolstoy
2.Firdevsi   7.Aleksandr Düma   12.Şeyhzade Maksud   17.Abay Kunanbayev
3.Atilla İlhan   8. Navoi   13.Aman Gaziyev   18. Aleksandr Puşkin
4.Gafur Gulam   9.Nizami Gandjevi   14. Bayron   19.Togolok Moldo
5.Orhan Veli Kanık   10. Cambıl Cabayev   15. Nazim Hikmet   20.Stendal

Rusya (   )   Fransa (   )   Kırgızistan (   )   Türkiye (   )
İngiltere (   )   Özbekistan (   )   Kazakistan (   )   İran (   )

42. Gelecekte Türkiye – Kırgızistan ilişkileri şimdiki ilişkilerine göre nasıl olacak?

Daha iyi ( )   Daha kötü ( )   Hiçbir fikrim yok ( )   Bu soru beni ilgilendirmez ( )

Teşekkür ederiz!

Анкета

Автор:
Виктория Малашенок,
студентка магистратуры
Анкарского Университета,
Института Социальных наук,
Отделения Связей с Обществом.

Данная анкета подготовлена с целью определения имиджа Турции и Турков в Кыргызстане. Отвечая на вопросы анкеты ознакомьтесь, пожалуйста, с нижеследующими деталями.

- Данная анкета не является каким – либо тестом, поэтому ее целью не является проверка глубины ваших знаний; результаты ответов будут оцениваться исходя из общего, а не личностного фактора.
- Для данного исследования ваши личные данные не представляют интереса. Поэтому анкета является анонимной и ваши имя и фамилия не требуются.
- Результаты данного исследования будут использованы за рубежом в виде статистических таблиц, которые войдут в дипломную работу.
- Для того, чтобы результаты данного исследования были максимально объективными просьба серьезно отнестись к заданным вопросам и после их внимательного прочтения дать искренние и честные ответы.

Спасибо за помощь!

Анкета

1. Пол: Жен ( ) Муж ( ) 2. Возраст: ..... 3. Национальность .....
4. Гражданство..... 5. Профессия .....
6. Где и кем работаете на данный момент : .....
7. В какой области проживает ваша семья? : Чуйская обл. ( ) Нарынская обл. ( )
Баткенская обл. ( )Таласская обл.( ) Ошская обл. ( ) Джалал – Абадская обл. ( )
8. Место проживания вашей семьи:Село ( ) Пригород (областной район) ( ) Город ( )
9. Образование: Начальная школа ( ) Средняя школа ( ) Техникум ( )
Колледж ( ) Лицей ( ) Университет – Академия – Институт ( )
Магистратура – Аспирантура и выше ( )
10. Посещали ли вы когда-нибудь Турцию?Если «да», то сколько времени там находились?
Да ( ) Нет ( ) Срок пребывания: .....
11. С какой целью вы посещали Турцию? Учеба ( ) Торговля ( ) Работа ( )
Туризм ( ) Визит к родственникам и/или друзьям ( ) Другое: .....
12. По - вашему, где находится Турция ? Азия ( ) Африка ( ) Америка ( )
Европа ( ) Австралия ( ) Евразия ( )
13. К каким странам относятся нижеперечисленные города? (Впишите, пожалуйста, порядковый номер городов в скобки напротив страны в которой они по - вашему находятся)
1) Стамбул 4) Афины 7) Самарканд 10) Рим 13) Анкара 16)Мадрид 19) Измир
2) Бухара 5) Венеция 8) Анталья 11) Барселона14) Багдат 17)Ван 20)Неаполь
3) Спарта 6) Порто 9) Касторья 12) Дамаск 15) Трабзон18)Алеппо 21)Фетхие

Турция ( ) Греция ( )
Португалия ( ) Ирак ( )
Иран ( ) Италия ( )
Швейцария ( ) Испания ( )
Узбекистан ( ) Сирия ( )
14. Какие из нижеперечисленных туристических мест находятся, по – вашему, в Турции?
(Отметьте, пожалуйста, знаком X в скобках).
Дубай ( ) Мармарис ( ) Сицилия ( ) Анталья ( ) Абу – Даби ( ) Аланья ( )
Родос ( ) Варна ( ) Крит ( ) Ибица ( ) Сочи ( ) Канны ( )
Шарджа ( ) Измир ( ) Майорка ( ) Сивилья ( ) Ницца ( ) Барселона ( )
Афины ( ) София ( ) Солоники ( ) Пальмира ( ) Севастополь ( ) Крым ( )

15. Какие из нижеперечисленных достопримечательностей находятся, по – вашему, в Турции?

(Отметьте, пожалуйста, знаком **X** в скобках).

Пирамида Хеопса ( ) Троянский конь ( ) Дом Девы Марии ( ) Тадж – Махал ( )
Ноев Ковчег ( ) Ниагарский водопад ( ) Вавилонская башня ( ) Софийский собор ( )
Эйфелева башня ( ) Колезьон ( ) Аспендос ( ) Статуя Свободы ( )
Храм Артемиды ( ) Кападокия ( ) Статуя Зевса ( ) Памук Кале ( )
Дворец Топ Капы ( ) Александрийский маяк ( ) Сады Семирамиды ( )

16. Из каких источников Вы получили наиболее полную информацию о Турции и Турках?

(Пронумируйте нижеприведенные варианты цифрами начиная с 1 до 8 по убыванию в зависимости от степени важности. Где наиболее важным будет вариант под № 1, а наименее важным вариант под № 8)

Из учебников истории ( )	Из газет и журналов ( )
От друзей ( )	По телевидению ( )
В интернете ( )	Из рассказов старших ( )
В ходе поездки в Турцию ( )	Другое:.....( )

17. Что представляет собой, в вашем понимании, страна Турция ?

(Отметьте подходящие варианты в скобках знаком **X** или напишите свой.)

Страна в которой проживают Турки ( )	Одна из зарубежных стран ( )
Демократическое государство ( )	Светское государство ( )
Страна, где демократия отсутствует ( )	Исламское государство ( )
Страна оказывающая Кыргызстану поддержку ( )	Промышленная страна ( )
Страна, которую мне бы хотелось посетить ( )	Современная страна ( )
Страна, не оказывающая нам никакой поддержки ( )	Отсталая страна ( )
Место, в которое абсолютно не хочется ехать ( )	Западное государство ( )
Страна, с которой у нас нет никакого делового партнерства ( )	Туристическая страна ( )
Страна, с которой мы сотрудничаем ( )	Восточная страна ( )

Другое.....

18. Что, в вашем понимании, представляет собой Турецкий народ ?

(Отметьте подходящие варианты в скобках знаком **X** или напишите свой.)

Народ, проживающий в Турции ( )

Одно из иностранных населений, проживающих в мире ( )

Народ варваров ( )

Веселый народ ( )

Трусливый народ ( )

Современный народ ( )

Родственный нам в прошлом народ ( )

Смелый народ ( )

Агрессивный народ ( )

Братский народ ( )

Народ не имеющий ничего общего с моим народом ( )

Серьезный народ ( )

Пессимистичный народ ( )

Легкомысленный народ ( )

Правдивый народ ( )

Пассивный народ ( )

И в прошлом и сейчас являющийся одним целым с моим народом ( )

Непатриотичный народ ( )

Лживый народ ( )

Изобретательный народ ( )

Воинственный народ ( )

Патриотичный народ ( )

Культурный народ ( )

Религиозный народ ( )

Отсталый народ ( )

Мирлюбивый народ ( )

Глупый народ ( )

Вызывающий доверие народ ( )

Народ атеистов ( )

Не вызывающий доверия народ ( )

Гостеприимный народ ( )

Другое:.....

19. Какие чувства вы испытываете по отношению к Туркам больше всего? (Отметьте подходящие варианты знаком **X** в скобках или напишите свой)

Симпатия ( )

Страх ( )

Сомнение ( )

Любовь ( )

Ненависть ( )

Восхищение ( )

Недоверие ( )

Признательность ( )

Ничего не испытываю ( )

Другое .....

20. По Вашему, у представителей Турецкой и Вашей национальностей есть что – либо общее?

(Если «Да», выберите подходящие варианты из нижеперечисленных и отметьте их цифрами начиная с 1 и так далее по убыванию, в зависимости от степени сходства, где вариант под № 1 будет наиболее важным, а вариант под № 11 наименее важным или напишите свой вариант. Если сходства нет ничего не отмечайте.)

Традиции ( )

Религия ( )

Культура ( )

Язык ( )

Политика ( )

Стиль жизни ( )

Поведение ( )

Стиль одежды ( )

Общее прошлое ( )

Экономическое положение ( )

Другое: .....

21. Из нижеперечисленных определений подберите наиболее характерные для населения каждой из стран, приведенных ниже. (Напротив каждой страны напишите не более 5 определений)

Заслуживающий доверия	Воинственный	Вызывающий симпатию
Падкий на женщин	Изобретательный	Уважительный
Ленивый	Современный	Работящий
Заботливый	Варвар	Любящий выпить
Чтящий традиции	Вызывающе одевающийся	Мстительный
Правдивый	Законопослушный	Патриот
Шутливый	Улыбчевый	Смелый
Дикий	Лживый	Упрямый
Жадный	Гостеприимный	Безжалостный
Эксплуататор	Сердобольный	Душевный
Агрессивный	Необразованный	Воспитанный
Религиозный	Друг	Благородный
Фанатик	Искренний	Не заслуживающий доверия
Уродливый	Хладнокровный	Закутанный в паранжу
Хитрый	Националист	Другое: .....

Россия.....

США.....

Германия.....

Турция.....

Узбекистан.....

Кыргызстан.....

Арабские Эмираты.....

Китай.....

Казахстан.....

Корея.....

22. С чем у вас ассоциируются понятия «Турция» и «Турки»? (Из нижеперечисленных вариантов выберите несколько подходящих обозначив их знаком **X** в скобках .)

Цивилизация ( )	Море ( )	Гаремы ( )	Базары ( )	Султаны ( )
Изделия из кожи ( )	Туристические места ( )		Баклава ( )	Кальян ( )
Таркан ( )	Развлечения ( )		Исторические места ( )	
Проституция ( )	Раки ( )	Кебап ( )	Разбитые дороги ( )	
Широкие светлые улицы ( )		Танец живота ( )	Драки ( )	
Мечети ( )	Преступность ( )	Землетресения ( )	Спокойствие ( )	
Природа ( )	Терор ( )	Шаровары ( )	Гостеприимство ( )	
Мафия ( )	Небоскребы ( )	Богачи ( )	Фанатизм ( )	
Безопасность ( )	Нищета ( )	Запреты ( )	Революции ( )	
Сердобольные люди ( )		Консерватизм ( )	Опасность ( )	Войны ( )
Другое.....				

23. Подберите к нижеперечисленным государствам подходящие определения из вопроса № 22.

(Напротив каждого государства напишите по три подходящих определения.)

- Российская Империя : .....
- СССР: .....
- Российская Федерация:.....
- Османская Империя:.....
- Турецкая республика:.....

24. Из нижеперечисленных определений подберите наиболее подходящее к каждой из приведенных ниже стран.

(Впишите порядковый номер определения в скобки, напротив каждой из стран)

1. Светское гос- во	6. Капиталистическое гос-во	11. Исламское гос – во
2. Правовое гос – во	7. Комунистическое гос – во	12. Султанат
3. Королевство	8. Парламентская респ.	13. Демократическое гос.
4. Народная респ.	9. Авторитарное гос – во	14. Социалистическая респ
5. Федеративное гос – во	10.Республика	
- Иордан ( )   Алжир ( )   Турция ( )   Бразилия ( )   США ( )**
- Кыргызстан ( )   Иран ( )   Франция ( )   Китай ( )   Оман ( )**
- Россия ( )   Вьетнам ( )   Туркменистан ( )   Узбекистан ( )**

25. Укажите государственный режим и форму правления в Турции? (Можете отметить несколько вариантов)

- Демократический ( )   Светский ( )   Комунистический ( )   Монархия ( )
- Авторитарный ( )   Исламский ( )   Капиталистический ( )   Федеративный ( )
- Парламентская респ. ( )   Президентская респ. ( )

26. С какой из перечисленных ниже стран, Вы бы предпочли, чтобы у Кыргызстана были более тесные (дружественные) отношения? (Напротив каждой из стран, в скобках проставьте цифры начиная с 1 и так далее по убыванию, в зависимости от степени важности. Где наиболее важным будет вариант под № 1, а наименее важным вариант под № 9)
- США ( )   Китай ( )   Казахстан ( )   Япония ( )   Россия ( )
 Узбекистан ( )   Корея ( )   Таджикистан ( )   Турция ( )   Другое.....( )
27. По – Вашему, товары каких нижеперечисленных стран встречаются на рынках Кыргызстана чаще всего?
 (Напротив каждой из стран, в скобках проставьте цифры начиная с 1 и так далее по убыванию, в зависимости от степени наличия товара. Где наиболее важным будет вариант под № 1, а наименее важным вариант под № 12)
- Турция ( )   Индия ( )   Корея ( )   Таиланд ( )   Китай ( )   Франция ( )
 Сирия ( )   Польша ( )   Россия ( )   Кыргызстан ( )   Иран ( )   Другое .....( )
28. Товары каких нижеперечисленных стран Вы предпочитаете? (Напротив каждой из стран, в скобках проставьте цифры начиная с 1 и так далее по убыванию, в зависимости от степени предпочтения товара. Где наиболее важным будет вариант под № 1, а наименее важным вариант под № 12.)
- Россия ( )   Кыргызстан ( )   Турция ( )   Корея ( )   Германия ( )   Италия ( )
 Япония ( )   Сирия ( )   Китай ( )   Франция ( )   Таиланд ( )   Другое.....( )
29. Почему вы предпочитаете товары данных стран? (Из нижеперечисленных вариантов выберите наиболее подходящие и отметьте их в скобках цифрами начиная с 1 так далее по убыванию, в зависимости от степени важности. Где наиболее важным будет вариант под № 1, а наименее важным вариант под № 7.)
- Более качественный ( )   Внешне выглядит лучше ( )
 Более дешевый ( )   Легкодоступный ( )
 Сервис лучше ( )   Гарантия дольше ( )
 Другое.....( )
30. Сопоставьте название марок со странами производителями. (В скобках, напротив названия стран проставьте порядковый номер марки, которая как вам кажется производится в данной стране)
1. Sony	4.Dastan	7. Vestel	10. Thompson	13. Samsung	16. Rubin
2. Phillips	5. İndesit	8. Nokia	11. Grundik	14. Beko	17. Kia
3. Vega	6. Nissan	9. Bosh	12. Panasonic	15. Arçelik	
Россия	( )	( )	Кыргызстан	( )	( )
Турция	( )	( )	Италия	( )	( )
Корея	( )	( )	Германия	( )	( )
Финляндия	( )	( )	Франция	( )	( )
Япония	( )	( )	Голландия	( )	( )

31. Что из турецкой продукции Вы используете больше всего? (Поставьте в скобках, напротив наименования продукции цифры начиная с 1 и так далее по убыванию, в зависимости от степени важности. Где наиболее важным будет вариант под № 1, а наименее важным вариант под № 10)

Текстиль ( )	Бытовая техника ( )
Мыломоющие и чистящие средства ( )	Канцелярские товары ( )
Сувениры ( )	Мебель ( )
Строительные материалы ( )	Пищевые продукты ( )
Запчасти для автомобилей ( )	Другое:..... ( )

32. Какая из перечисленной ниже турецкой продукции является более качественной. (Поставьте в скобках, напротив наименования продукции цифры начиная с 1 и так далее по убыванию, в зависимости от качества. Где наиболее важным будет вариант под № 1, а наименее важным вариант под № 10)

Текстиль ( )	Бытовая техника ( )
Мыломоющие и чистящие средства ( )	Канцелярские товары ( )
Сувениры ( )	Мебель ( )
Строительные материалы ( )	Пищевые продукты ( )
Запчасти для автомобилей ( )	Другое:..... ( )

33. По Вашему, какие из нижеперечисленных стран имеют наибольшие инвестиции (вклады) в Кыргызстане?

(Выберите 3 страны вписав в скобки, напротив каждой из них, цифры начиная от 1 и так далее по убыванию, в зависимости от количества инвестиций Где наиболее важным будет вариант под № 1, а наименее важным вариант под № 3.)

- США ( )   Россия ( )   Китай ( )   Турция ( )   Канада ( )   Швеция ( )

34. Сопоставьте нижеперечисленные имена Президентов со странами, в которых они исполняют свои обязанности. (Проставьте в скобках, напротив названий каждой из стран порядковые номера, стоящие возле имен Президентов, которые как Вам кажется являются Президентами данных стран.)

1. Джелал Талабани	6. Ахмет Неждет Сезер	11. Хорст Кёхлер
2. Ислам Каримов	7. Курманбек Бакиев	12. Ахмедин Нежат
3. Бурханеддин Рабани	8. Жак Ширак	13. Сапармурат Ниязов
4. Ильхам Алиев	9. Владимир Путин	14. Виктор Ющенко
5. Георгий Парванов	10. Бешар Эсад	15. Джордж Буш

США ( )	Сирия ( )	Ирак ( )	Иран ( )	Турция ( )
Германия ( )	Узбекистан ( )	Кыргызстан ( )	Франция ( )	Афганистан ( )
Россия ( )	Украина ( )	Туркменистан ( )	Азербайджан ( )	Болгария ( )

35. По – Вашему, Турция:

- Аграрная страна ( )   Промышленная страна ( )   Туристическая страна ( )

36. Сопоставьте нижеперечисленные имена Премьер Министров со странами, в которых они исполняют свои обязанности. (Проставьте в скобках, напротив названий каждой из стран порядковые номера, стоящие возле имен Премьер Министров, которые как Вам кажется являются Премьер Министрами данных стран.)

1. Анжела Меркел	5. Доменик де Виллепин	9. Уткур Султанов
2. Михаил Касьянов	6. Ибрагим Джафери	10. Реджеп Таип Эрдоан
3. Артур Расизаде	7. Виктор Янукович	11. Феликс Кулов
4. Сергей Станищев	8. Мухамед Наджи Итри	12. Хамид Карзай

Афганистан ( )	Болгария ( )	Ирак ( )	Франция ( )
Германия ( )	Узбекистан ( )	Россия ( )	Сирия ( )
Азербайджан ( )	Украина ( )	Кыргызстан ( )	Турция ( )

37. По – Вашему, к каким странам относятся нижеперечисленные исторические личности? (В скобках, напротив каждой из стран обозначьте порядковые номера тех или иных исторических личностей.)

1. Нельсон Манделла	4. Ататюрк	7. Индира Ганди	10. Диана	12. Ленин
2. Курманджан Датка	5. Чингизхан	8. Линкольн	11. Черчель	13. Байтик
3. Робин Гуд	6. Че Геварра	9. Фатих Султан Мехмет		
Турция ( )	Индия ( )	Англия ( )	Россия ( )	
Кыргызстан ( )	Монголия ( )	США ( )	Аргентина ( )	
Южно – Африканская Республика ( )				

38. Сопоставьте нижеперечисленные имена Спикеров Парламента со странами, в которых они исполняют свои обязанности. (Проставьте в скобках, напротив названий каждой из стран порядковые номера, стоящие возле имен Спикеров Парламента, которые как Вам кажется являются Спикерами Парламентов данных стран.)

1. Бюлент Арынч	4. Эркин Халилов	7. Октай Асадов		
2. Георгий Принский	5. Махмуд Аль Абраш	8. Мухамед Юнус Кануни		
3. Гулям Али Хаддат Адиль	6. Жан – Луи Дебре	9. Вольфганг Тьерс		
Узбекистан ( )	Турция ( )	Азербайджан ( )	Иран ( )	Франция ( )
Германия ( )	Болгария ( )	Сирия ( )	Афганистан ( )	

39. По – Вашему, знаменитостями каких стран являются нижеперечисленные артисты? (В скобках, напротив каждой из стран проставьте порядковые номера тех артистов, которые являются, по – Вашему, представителями данной страны.)

1. Ашар	6. Джеб Маами Халед	11. Мустафа Санда	16. Илдыз Осмонова
2. Амру Диаб	7. Сезен Аксу	12. Шахзод	17. Алла Пугачова
3. Батырхан	8. Элес	13. Таркан	18. Дадо
4. Роза Рымбаева	9. Авраам Руссо	14. Нато	19. Анвар Санаев
5. Теоман	10. Филлип Киркоров	15. Барыш Манчо	20. Самира Саид
- Иран ( )   ОАЭ ( )   Казахстан ( )
Узбекистан ( )   Россия ( )   Турция ( )

40. Какие из нижеперечисленных фильмов произведены в Турции?

- «Рабыня Изаура» ( )   «Бродяга» ( )   «Королек, птичка певчая» ( )
«Три старухи» ( )   «Маймыл» ( )   «Империя волков» ( )
«Король Мусорщиков» ( )

41. По – Вашему, представителями каких стран являются нижеперечисленные писатели и поэты? (В скобках, напротив каждой из стран проставьте порядковые номера тех писателей и поэтов, которые являются по - Вашему представителями данной страны.)

1. Чингиз Айтматов	6. Адыл Якубов	11. Орхан Памук	16. Алексей Толстой
2. Фирдевси	7. Александр Дюма	12. Шейхзаде Максуд	17. Абай Кунанбаев
3. Атилла Ильхан	8. Навои	13. Аман Газиев	18. Александр Пушкин
4. Гафур Гулям	9. Низами Гянджеви	14. Байрон	19. Тоголок Молдо
5. Орхан Вели Канык	10. Жамбыл Жабаев	15. Назим Хикмет	20. Стендаль
- Россия ( )   Франция ( )   Кыргызстан ( )
Турция ( )   Англия ( )   Узбекистан ( )
Казахстан ( )   Иран ( )

42. По - Вашему в будущем Кыргызско – Турецкие отношения по сравнению с нынешними будут:

- Еще лучше ( )   Еще хуже ( )   Затрудняюсь ответить ( )
Этот вопрос меня не интересует ( )

Спасибо!

EK – 3

Türkiye – Kırgızistan Arasında İmzalanan Anlaşma ve Protokoller

No	Anlaşma ve Protokollerin Adları
1	T.C. ile Kırgızistan Cumhuriyeti (K.C.) arasında Ekonomik ve Ticari İşbirliğine Dair Protokol
2	T.C. ile K.C. Arasında 1991 -1993 Dönemi Kültürel, Eğitsel ve Bilimsel Değişim Protokolü
3	T.C. ile K.C. Arasında Ekonomik ve Ticari İşbirliğine Dair Anlaşma
4	T.C. ile K.C. Mutabakat Zaptı
5	T.C. ile K.C. Arasında Dostluk ve İşbirliği Anlaşması
6	T.C. ile K.C. Arasında Konsolosluk Temsilcilikleri Teatısı Hakkında Protokol
7	Diplomatik İlişki Tesisine İlişkin Protokol
8	T.C. Milli Eğitim Bakanlığı İle K.C. Halka Bilim Öğretme Bakanlığı Arasında İşbirliği Mutabakat Zaptı
9	T.C. ile K.C. Arasında Vize Muafiyet Anlaşması
10	Dışişleri Bakanlıkları Arasında Danışmanlara İlişkin Protokol
11	Eğitim, Kültür ve Bilimsel Alanlarda İşbirliği Anlaşması
12	T.C. Milli Eğitim Bakanlığı K.C. Halka Bilim Öğretme Bakanlığı Arasında İşbirliği Protokolü
13	T.C. Milli Eğitim Bakanlığı K.C. Halka Bilim Öğretme Bakanlığının Dış Devlet Pedagoji Enstitüsü Arasındaki İşbirliği Hakkında Protokol
14	Ege Üniversitesi ile Issık Göl Devlet Eğitim Enstitüsü Arasında Niyetler Protokolü
15	Tıp ve Sağlık Alanında 1992 – 1993 Yıllarına İlişkin İşbirliği Protokolü
16	Eximbankın Kırgızistan’a Açmayı Öngördüğü Krediyeye İlişkin Mutabakat Zaptı
17	Uluslar Arası Kara Yolu Taşımacılığı
18	Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirmede Teknik İşbirliği Protokolü
19	Yatırımların Karşılıklı teşviki ve Korunması ve Anlaşması

20	Hava Taşımacılığı Alanında Protokol
21	Eximbankın Kırgız Cumhuriyeti ile Yapmayı Öngördüğü İşbirliği Alanlarına İlişkin Mutabakat Muhtırası
22	Türkiye Radyo Televizyon ile Kırgızistan Devlet Televizyon ve Radyo Ajansı Arasında İşbirliği Protokolü
23	Bişkek'te bir Türkoloji Koleji Kurulması Hakkında Anlaşma
24	T.C. İçişleri Bakanlığı ile K.C. İçişleri Bakanlığı Arasında Suçla Mücadele ve Toplumsal Güvenliği Sağlanması Konularında İşbirliğine Dair Anlaşma
25	T.C. Hükümeti ile K. C. Hükümeti Arasında Uzman Eğitimine İlişkin Protokol
26	Eximbank ile Kırgızistan Milli Bankası Arasında 75 Milyon ABD dolarlık Kredi Anlaşmasının Finansman Koşullarını Belirleyen Genel Çerçeve Anlaşması
27	T.C. ile K.C. Arasında Turizm İşbirliği Anlaşması
28	T.C. Hükümeti ile K.C. Hükümeti Arasında Haberleşme Alanında İşbirliği Protokolü
29	T.C. ile K.C. Arasında Askeri Eğitim İşbirliği Anlaşması
30	Ekonomik ve Teknik İşbirliği Protokolü
31	T.C. Hükümeti ile K.C. Hükümeti Arasında İkili Danışmalara İlişkin Protokol
32	Türk Eximbank ve Kırgız Cumhuriyeti Milli Bankası Arasında Kredi Anlaşması
33	T.C. Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı ile K.C. Tarım Bakanlığı Arasında Teknik Bilimsel ve Ekonomik İşbirliği Protokolü
34	T.C. ile K.C. Arasında Protokol
35	T.C. Büyük Millet Meclisi K.C. Yüksek Millet Meclisi Arasındaki İşbirliğinin Geliştirilmesine İlişkin Protokol
36	T.C. Hükümeti ile K. C. Hükümeti Arasında Ücretsiz Sağlık Hizmetlerine Dair Protokol
37	T.C. Hükümeti K.C. Hükümeti Arasında Karşılıklı Büyük Elçilik Faaliyetlerini Gayri menkul ve Mali Vecih elere İlişkin Protokol
38	Yerel Yönetimlerin Güçlendirilmesine İlişkin Mutabakat Muhtırası
39	T.C. Hükümeti ile K.C. Hükümeti Arasında İletilişim Alanında İşbirliği Protokolü
40	Küçük İşletmeler Sitesi İnşaatı için Arazi Tahsisi ile İlgili Protokol
41	T.C. Hükümeti ile K.C. Hükümetine 10 000 adet Eğitim Elbisesi Bağışlamasına Dair Anlaşma
42	Konsolosluk İlişkilerine Dair Sözleşme
43	Sivil Havcılık Anlaşması

44	İstanbul Zirvesinde Dış İşleri Bakanları Tarafından İmzalanan Mutabakat Muhtırası
45	Kırgızistan'da İşbirliği Faaliyetlerin Güçlendirilmesi Projesi İşbirliği Protokolü
46	T.C. ile K.C. Arasında Kara Ulaştırması Karma Komisyon Toplantısı Protokolü
47	Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT) ile Kırgızistan Devlet Radyo Kuruluşu (STRAK) Arasında İmzalanan Protokol
48	T.C. Hükümeti ile K.C. Hükümeti Arasında Ticari ve Ekonomik İşbirliği Konularında Türk – Kırgız Karma Ekonomik İşbirliği Komisyonu Kurulmasına İlişkin Anlaşma
49	T.C. Hükümeti ile K.C. Hükümeti Arasında Çevre Alanında İşbirliği Anlaşması
50	Türkiye Vakıflar Bankası ile Kırgız Milli Emlak Fonu Arasında Niyet Anlaşması
51	T.C. ile K.C. Arasında Eğitim ve Bilim Alanında İşbirliği Anlaşması
52	Türk – Kırgız Hükümetler Arası Karma Ekonomik Komisyonu İkinci Dönem Toplantısı Protokolü

Viktoria, Malashenok, Kırgızistan'da Türkiye'nin ve Türklerin İmajı,
Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Prof.Dr. Bayram Kaya, 241s.

Özet

Bu çalışmanın konusu, Türkiye'nin ve Türklerin Kırgızistan'daki imajıdır. Bu araştırmanın amacı Türkiye'nin ve Türklerin Kırgızistan'daki günümüzdeki imajının belirlenmesi ve Kırgızistanlıların Türkiye ve Türkler hakkında oluşan her hangi bir görüşünün arkasında yatan sebeplerin belirlenmesidir.

Bu çalışmada imaj araştırması üç farklı düzeyde yapılmıştır, bunlar ekonomik, siyasi ve kültürel alanlardır. Daha sonra bu üç boyutta elde edilen verilen birleştirilmesiyle Türkiye ve Türklerin Kırgızistan'daki imajı belirlenmiştir.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Bu diploma çalışmasının teorik kısmını oluşturan ilk iki bölümünde Kırgızistan'ın kısa tarihi sunulmuş ve ayrıca Kırgızistan tarihinin çeşitli aşamalarının edebi ve yazılı kaynaklarının incelenerek onlardaki Türkiye ve Türklerin imajının araştırılması yapılmıştır.

Bu çalışmanın ampirik kısmını oluşturan üçüncü bölümde ise, Kırgızistan halkı arasında basit rastlantı metoduyla yapılan anket çalışmasının sonuçları sunulmuştur. Bu anket çalışmasının amacı ayrıca Kırgızistan halkının Türkiye ve Türkler hakkındaki çeşitli fikirlerinin belirlenmesiydi. Anket uygulaması sonucunda elde edilen sonuçlar frekans analizi ve çapraz tablolar yöntemi uygulaması sonucunda ayrıntılı bir şekilde değerlendirilmiştir. Çalışma sonucunda elde edilen veriler, çalışmanın başında öne sürülen hipotezleri desteklemiştir.

Anket sonucunda elde edilen bilgilere göre Kırgızistanlılar Türkiye ve Türk halkını iyi bir şekilde tanımaktadır. Türkiye'nin ve Türklerin imajı Kırgızistan nüfusunun gözünde, verilen tanımlamalara göre oldukça karışık ve çeşitli bir nitelik taşımaktadır. Ama yine de verilen cevapların çoğunun olumlu veya tarafsız bir nitelik taşımasından hareketle, diyebiliriz ki, Türklerin ve Türkiye'nin bugünkü imajı olumludur.

Viktoria, Malashenok, The Image of Turkey and The Turks in Kirghizistan, Master's Thesis, Advisor: Prof.Dr. Bayram Kaya, 241p.

SUMMARY

Subject of this study is the image of Turkey and The Turks in Kirghizistan. The purpose of this research is to determine the current image of Turkey and the Turks in Kirghizistan and to determine the background reasons of any opinions aroused among Kirghiz about Turkey and Turks.

In this thesis the image research is made on three different levels, these are on economic, political and cultural fields. Afterwards by combining the data obtained on these three dimensions, the image of Turkey and the Turks in Kirghizistan is designated.

The work is formed of three parts. On initial two parts of this thesis which forms the theoretical section, a short historical story of Kirghizistan is presented and furthermore literary and written resources belonging to various stages of Kirghizistan's history is investigated through and Turkey's image and the Turks' image in those sources was researched.

On the third part which forms the empirical section, the results of public survey is presented which is made by simple incidence method. Results obtained by the public survey are evaluated detailedly by frequency analysis and crosswise tables. The data obtained at the end of the study supported the hypothesis which was put forward at the beginning of this work.

According to the information obtained by the public survey it has been established Kirghiz know Turkey and the Turkish Public very well. The image of Turkey and the Turks among the Kirghiz population is quite complicated and has different qualities. By starting from that most of the answers were positive and have a neutral quality, the current image of Turkey and Turks is positive.